

Heydər Əliyev İrsini Araşdırma Mərkəzi
Heydar Aliyev's Heritage Research Center
Центр Исследований Наследия Гейдара Алиева

Azərbaycan qadını naminə
In the Name of the Azerbaijani Woman
Во имя азербайджанской женщины

BAKİ • BAKU • БАКУ • 2010

HEYDƏR ƏLİYEV İRSİNİ ARAŞDIRMA MƏRKƏZİ
HEYDAR ALIYEV'S HERITAGE RESEARCH CENTER
ЦЕНТР ИССЛЕДОВАНИЙ НАСЛЕДИЯ ГЕЙДАРА АЛИЕВА

AZƏRBAYCAN QADINI NAMİNƏ
IN THE NAME OF THE AZERBAIJANI WOMAN
ВО ИМЯ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ЖЕНЩИНЫ

Bakı - 2010

«Azərbaycan qadını naminə» kitabı Heydər Əliyev İrsini Araşdırma Mərkəzinin yeni nəşridir. Kitab Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin «Azərbaycan Respublikasında Qadın Siyasəti haqqında» Fərmanının imzalanmasının 10 illiyinə həsr olunur.

Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin qadın siyasətini ən müxtəlif cəhətlərdən açıqlayan çoxsaylı çıxış və müraciətləri var. Bu kitabda həmin sənədlərin əksər hissəsi yer almışdır.

Kitaba Azərbaycan xalqının böyük oğlu Heydər Əliyevin qadınların ali məclislərindəki çıxışları, qadın bayramları ilə əlaqədar təbrikləri, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Beynəlxalq Qadınlar Günü və müxtəlif tədbirlərlə bağlı Azərbaycan qadınlarına təbrik məktubları daxil edilmişdir. Kitaba həmçinin, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, YUNESKO və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban xanım Əliyevanın çıxışları və «Bakı» jurnalına müsahibəsi daxil edilmişdir. «Azərbaycan Respublikasında Qadın Siyasəti haqqında» Fərmanın «Gender bərabərliyi haqqında» Qanunun mətni də kitaba daxil edilən sənədlərdəndir.

ISBN 978-9952-444-28-5

© Heydər Əliyev İrsini Araşdırma Mərkəzi 2010

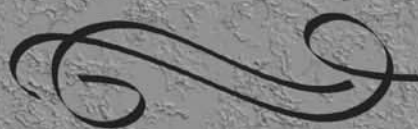

HEYDƏR ƏLİYEV İRSİNİ ARAŞDIRMA MƏRKƏZİ
HEYDAR ALIYEV'S HERITAGE RESEARCH CENTER
ЦЕНТР ИССЛЕДОВАНИЙ НАСЛЕДИЯ ГЕЙДАРА АЛИЕВА

Azərbaycan qadını naminə

In the Name of the Azerbaijani Woman

Во имя азербайджанской женщины

“Heydər Əliyev İrsini Araşdırma Mərkəzinin nəşrləri” seriyasının məsləhətçisi:

Asəf NADİROV

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü

Elmi məsləhətçi və ön sözün müəllifi:

Hicran HÜSEYNOVA

Azərbaycan Respublikası Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri, siyasi elmlər doktoru, professor

Buraxılışa məsul:

Vurğun SÜLEYMANOV

Yaradıcı heyətin rəhbəri:

Fuad BABAYEV

Yaradıcı heyət:

İsmayıl QASIMOV

Təmkin MƏMMƏDLİ

İrina MUXTAROVA

Gündüz NƏSİBOV

Dilçi-redaktor:

Mətanət BABAYEVA

Dizayn üzrə məsləhətçi:

Elşən HACIZADƏ

Super cildin və cildin dizaynı:

Cavanşir ƏZİZOV

Forzasların və fotoblokun dizaynı:

Elviz İSMAYILOV

Səhifələmə:

Elşən AĞAYEV

Kitabın fotoblokunda Azərbaycan Respublikası Prezidenti mətbuat xidmətinin foto-materiallarından, forzasların tərtibatında isə «Azərbaycan gömrüyü – milli mənafehlərin keşiyində. Xilas edilmiş şedevrlər» nəşrinin dördüncü cildinin şəkillərindən istifadə edilmişdir.

Kitabda AzərTAc-ın, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi saytının (www.president.az), Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban Əliyevanın şəxsi saytının (www.mehriban-aliyeva.org) və Azərbaycan Respublikası Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin rəsmi saytının(www.scfwca.gov.az) materiallarından istifadə olunmuşdur.

*Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin «Azərbaycan
Respublikasında Qadın Siyasəti haqqında» Fərmanının
imzalanmasının 10 illiyinə həsr olunur.*

Hörmətli oxucular!

Azərbaycan tarixinin ən şərəfli dövrü dünyanın böyük siyasətçilərindən olan Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin ölkəyə rəhbərlik etdiyi illərlə bağlıdır. O illərdə müstəqil dövlətimiz demokratik inkişaf yoluna çıxdı, insan hüquq və azadlıqlarının qorunması, milli şüurun yüksəldilməsi sahəsində mühüm dəyişikliklər baş verdi.

Ümummilli Liderimiz Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrdə qadın siyasəti məsələlərinə daim böyük diqqət yetirmişdir. Ölkəmizdə dövlət qadın siyasətinin təməl prinsiplərinin müəyyən edilməsi və dövlət siyasəti səviyyəsinə yüksəldilməsi Ulu Öndərimizin adı ilə bağlıdır.

1993-cü ildə Heydər Əliyevin Azərbaycanda xalqın tələbi ilə yenidən hakimiyyətə qayıdışı ilə qadınlara hörmət və diqqət, onların cəmiyyətdəki statusunun və rolunun yüksəldilməsi, qanuni hüquq və maraqlarının təmin olunması ölkəmizdə dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən oldu. Müvafiq hüquqi bazanın yaradılması və təkmilləşdirilməsi məqsədilə həyata keçirilən genişmiqyaslı fəaliyyət, qadınların ictimai və siyasi fəallıqlarının yüksəlməsi, onların fiziki, mənəvi və intellektual potensiallarının artırılması, sosial müdafiəsinin möhkəmləndirilməsi, ailə, qadın və uşaqların mühafizəsi istiqamətində görülən işlər, məşğulluğun təmin edilməsi deyilənləri bir daha sübut edir.

Qadınların sosial vəziyyəti hər bir ölkənin inkişaf səviyyəsini müəyyənləşdirən beynəlxalq standartların ən vaciblərindəndir. Buna görə də hakimiyyətə qayıdışından sonrakı fəaliyyətində Heydər Əliyev ictimai-siyasi həyatın bütün sferalarında qadınların bərabər hüquqlarla iştirakı ideyasına yönəldilmiş gender siyasəti yürütmüşdür. Ümummilli Liderimizin müəllifi olduğu Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 25-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qadın və kişilərin hüquq bərabərliyi prinsipi insan hüquqlarının ayrılmaz elementi və sosial ədalət şərtlərindən biridir. Ölkəmizdə kişilər və qadınlar arasında hərtərəfli hüquq bərabərliyinə nail olunduğundan, qadın sosial müdafiə obyektindən aktiv fəaliyyət göstərən şəxsiyyətə çevrilmişdir.

Bununla belə, ölkəmizdə bu istiqamətdə fəaliyyət ardıcıl surətdə davam etdirilməkdədir. Ölkəmiz 1995-ci ildə «Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv edilməsi haqqında» Konvensiyaya qoşulmuşdur. O illərdə ölkə rəhbərinin qadınların cəmiyyətdəki statusunun yüksəldilməsi ilə bağlı imzaladığı Fərman və sərəncamlar qadın hüquqlarının reallaşması və təminatı istiqamətində irəliləyişə doğru atılmış tarixi addımlar oldu. 1998-ci ildə isə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı. Həmin ildə müstəqil Azərbaycan qadınlarının Birinci Qurultayı məhz Ümummilli Liderimizin təşəbbüsü ilə keçirildi. Bu, ölkədə qadın hərəkətinin fəallaşmasının təsdiqi olmaqla, eyni zamanda Heydər Əliyevin qadın siyasətinin tənənəsini təcəssüm etdirirdi. Ulu Öndərin 2000-ci il 6 mart tarixli «Azərbaycan Respublikasında Qadın Siyasəti haqqında» Fərmanı isə qadınların potensialının tam açılması üçün institusional mexanizm

oldu. 10 il öncə imzalanmış bu Fərman ölkəmizdə gender siyasətinin həyata keçirilməsi sahəsində ən mühüm sənədlərdəndir. Ölkənin siyasi, sosial, iqtisadi, mədəni həyatında qadınların rolunun artırılmasını nəzərdə tutan bu Fərman BMT-nin sənədi kimi qəbul edilmiş və bütün ölkələrə göndərilmişdir.

Ümummilli Liderimiz Azərbaycana rəhbərliyinin bütün dövrlərində qadınların rolunu yüksək dəyərləndirmişdir: «Qadınlar dövlətimizin, dövlətçiliyimizin, müstəqilliyimizin, bu günümüzün, gələcəyimizin dayağıdır».

Heydər Əliyev siyasətinin layiqli davamçısı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin həyata keçirdiyi sosial-iqtisadi siyasətdə də qadın problemi mərkəzi yerlərdən birini tutur. Bu siyasət qadının cəmiyyətdə və ailədəki vəziyyətində konkret və müsbət dəyişikliklər edilməsini nəzərdə tutur.

Ailə və uşaq problemlərinin qadın problemləri ilə əlaqəli surətdə kompleks həlli zərurəti vahid dövlət idarəetmə orqanının təşkilini şərtləndirdiyindən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 fevral 2006-cı il tarixli Fərmanı ilə Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin qanunvericilik təşəbbüsü əsasında 2006-cı ilin dekabrında Milli Məclisdə qəbul olunmuş «Gender (kişi və qadınların) bərabərliyinin təminatları haqqında» Qanun qadının ailədə, dövlət quruculuğundakı rolunun artırılmasına, hüquqi, sosial və mənəvi maraqlarının qorunması sisteminin təkmilləşdirilməsinə yönəldilmişdir.

Qadınların vəziyyətinin yaxşılaşdırılması işində dövlətimizin həyata keçirdiyi mühüm tədbirlərdən biri onların iş yerləri ilə təmin olunmasıdır. Prezident İlham Əliyevin imzaladığı regionların sosial-iqtisadi inkişafı haqqında dövlət proqramlarının həyata keçirilməsi nəticəsində ötən 6 il ərzində ölkəmizdə 800 mindən artıq iş yeri açılmışdır.

Dövlət başçımızın bilavasitə rəhbərliyi ilə Azərbaycanda ailə və qadınların unikal sosial müdafiəsi sistemi yaradılmışdır. Real iqtisadi şəraitə əsaslanan bu sistem ölkənin resurs imkanlarından irəli gəlir. Ünvanlı sosial siyasət həyata keçirilir.

Ana və uşağın sağlamlığı ölkənin sosial-iqtisadi rifah səviyyəsinin mühüm indikatorudur. Genofondun qorunması bilavasitə ananın sağlamlığından asılıdır. Buna görə də təsadüfi deyil ki, ana və uşağın sağlamlığının mühafizəsi dövlətimizin prioritet fəaliyyət istiqamətlərindəndir.

Bu gün Azərbaycan qadınları müstəqil dövlətçiliyimizin möhkəmləndirilməsində xüsusi rol oynayırlar. Heç bir prosesdən kənarda qalmayan qadınlarımız rəhbər vəzifələrə irəli çəkilir, ictimai-siyasi həyatımızda, o cümlədən, seçkilərdə fəal iştirak edir, qadın qeyri-hökumət təşkilatlarında fəaliyyət göstərir, özlərinin vətəndaş mövqeyini nümayiş etdirirlər. Qadınlarımızın fəallığı gündəgün artır, ölkənin ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi, mədəni, mənəvi həyatında onların rolu əhəmiyyətli dərəcədə yüksəlir.

Bu sahədə Heydər Əliyev Fondunun fəaliyyəti xüsusi qeyd olunmalıdır. Fondun prezidenti, YUNESKO və İSESKO-nun Xoşməramlı Səfiri, millət vəkili Mehriban xanım Əliyevanın həyat tərzini bütün qadınlarımız üçün nümunədir. Mehriban xanım Əliyevanın genişmiqyaslı və faydalı

fəaliyyəti son dərəcə təqdirəlayiqdir. Təhsil, səhiyyə, mədəniyyət, idman və bir çox başqa sahələrdə dəyərli layihələrin həyata keçirilməsinə rəhbərlik edən Mehriban xanım Əliyeva qadın problemlərini də diqqət mərkəzində saxlayır.

2008-ci il yanvarın 16-da Heydər Əliyev Fondu, BMT-nin Əhali Fondu və Azərbaycanın Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi arasında «XXI əsrdə qadınlara qarşı zorakılıq əleyhinə» birgə layihəyə dair sənədlər imzalanmışdır. Layihənin əsas məqsədi əhalinin maarifləndirilməsi, qadın və uşaqların məişət zorakılığından müdafiə olunması, ənənəvi Azərbaycan ailəsinə zidd olan stereotiplərin aradan qaldırılmasına yardım göstərməkdən ibarətdir.

Qadın siyasəti barəsində danışarkən, ailə, qadın və uşaq problemləri ilə iş sahəsində dövlət siyasətini və tənzimlənməsini həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanı olaraq Azərbaycan Respublikasının Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin fəaliyyəti də qeyd olunmalıdır. Komitə səlahiyyətləri daxilində insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının, xüsusilə uşaq və qadın hüquqlarının həyata keçirilməsini təmin edir və onların pozulmasının qarşısını alır, müvafiq sahədə qanunvericiliklə onun səlahiyyətlərinə aid edilmiş normativ tənzimləməni həyata keçirir, dövlət proqramları layihələrinin işlənilib hazırlanmasında iştirak edir, dövlət proqramlarının və inkişaf konsepsiyalarının həyata keçirilməsini öz səlahiyyətləri daxilində təmin edir və s. Ötən il Komitə tərəfindən Heydər Əliyevin qadınlarla görüşləri, çıxışları, nitq və tövsiyələrinin yer aldığı «Heydər Əliyev və dövlət qadın siyasəti» adlı kitab nəşr etdirilmişdir.

Əsas Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş və Prezident İlham Əliyevin uğurla davam etdirdiyi dövlət qadın siyasəti artıq milli strategiya kimi formalaşmaqdadır. Azərbaycan qadınları bu gün Azərbaycan Prezidentinin və hökumətimizin qayğısına cavab olaraq dövlətçiliyimiz naminə var qüvvə ilə çalışırlar. İstehsalın bütün aparıcı sahələrində, yüngül sənaye, kənd təsərrüfatı, nəqliyyat, inşaat, rabitə, təhsil, idman, səhiyyə, mədəniyyətdə qadınlarımız uğurla fəaliyyət göstərirlər. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin sözləri ilə desək, «Onlara xas olan işgüzarlıq, müdriklik, yüksək daxili mədəniyyət və xalqımızın yüzillər boyu təşəkkül tapmış zəngin milli-mənəvi sərvətlərinə sədaqət müasir Azərbaycan qadınının ictimai həyatımızda mövqeyini və simasını müəyyən edir.»

Bütün deyilənləri nəzərə alaraq bildirmək istərdim ki, Heydər Əliyev İrsini Araşdırma Mərkəzinin Azərbaycan, ingilis və rus dillərində nəşr etdirdiyi «Azərbaycan qadını naminə» kitabı həqiqətən də dəyərli nəşrdir. Mərkəz artıq 6 ildir ki, Azərbaycan xalqının böyük oğlu Heydər Əliyevin zəngin və çoxcəhətli irsini 35 dildə dünya oxucularına çatdırır. Heydər Əliyevin irsi müasir Azərbaycan reallıqları haqqında ən səhih və faydalı mənbə olduğundan, Mərkəzin bu fəaliyyəti olduqca təqdirəlayiqdir. Mərkəzin oxuculara təqdim etdiyi bu nəşri də ümidvarıq ki, əvvəlki kitabları kimi, hər kəsin ürəyincə olacaq.

Hicran Hüseynova,

Azərbaycan Respublikası Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri, siyasi elmlər doktoru, professor

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN
BEYNƏLXALQ QADINLAR GÜNÜ MÜNASİBƏTİLƏ KEÇİRİLƏN
TƏNTƏNƏLİ BAYRAM MƏRASİMİNDƏ TƏBRİK NİTQİ**

Rəşid Behbudov adına Azərbaycan Dövlət Mahnı Teatrı, 8 mart 1995-ci il

Əziz qadınlar, əziz bacılar!

Sizin hamınızı bugünkü bayram münasibətilə səmimi qəlbdən təbrik edirəm, hamınıza cansağlığı, xoşbəxtlik və bütün arzularınızın həyata keçməsinə diləyirəm.

Mən uzun illərin fasiləsindən sonra burada qadınlar bayramında iştirak edirəm. Azərbaycanda bu bayram vaxtilə çox keçirilib. Bu bayramı çoxlarınızla birlikdə qeyd etmişik. Bilirsiniz ki, bir çox illər mən vətəndən - Azərbaycandan, Bakıdan ayrı idim. Mən Moskvada olanda da şübhəsiz ki, qadınlar bayramında iştirak etmişdim. Uzun fasilədən sonra yenidən burada, öz torpağımızda bacılarımızla birlikdə bu bayramı qeyd edirik. Mən bundan çox məmnunam. Düzü, mən bu mərasimi belə təsəvvür edə bilmirdim. Mənə dünən axşam dedilər ki, belə bir bayram mərasimi olacaq və mənə də dəvət ediblər. Mən dedim ki, mütləq gedəcəyəm. Ancaq bu tədbirin bu qədər təsirli, möhtəşəm və təntənəli olacağını təsəvvür etmirdim.

İndi mən həyəcan içərisindəyəm. Çünki burada, bu kiçik salonda Azərbaycanın görkəmli xanımlarını görürəm. Mən onları görməkdən çox məmnunam. Biz uzun illər bir yerdə çalışmışıq, işləmişik, əlaqələrimiz və münasibətimiz olubdur. Mən indi burada, xalqımızın bu ağır, çətin dövründə qadınları yenə də bayram əhval-ruhiyyəsində görəndə çox sevinirəm.

Bu gün biz burada gözəl konsertə baxdıq: Bizim incəsənətimiz zəngindir, - bunu bütün dünya bilir. Biz də bilirik. Ancaq bəzən biz özümüzün qədrini bilmirik, nəyə qadir olduğumuzu dərk edə bilmirik. Burada çıxış edənlərin bəziləri gənclərdir. Biz səhnədə eyni zamanda incəsənət ustalarımızı, sönməyən ulduzlarımızı, Azərbaycan mədəniyyətini uzun illər yaşadanları, inkişaf etdirənləri gördük. Bu salonda onların bir çoxu əyləşibdir. XX əsrin tarixini - keçmiş, bu günü və gələcəyi burada bu salonda əyləşənlərin timsalında, həyat və yaradıcılıq yolunda görürük. Bu, böyük xoşbəxtlikdir.

Burada Azərbaycan qadını haqqında xoş sözlər dedilər. Ola bilər ki, mən

deyilənlərə bir şey əlavə edə bilməyim. Ümumiyyətlə, qadın cəmiyyətin ən hörmətli üzvüdür. Hamı qadının qarşısında baş əyməlidir, hamı qadına hörmət etməlidir. Mən bütün həyatım boyu qadına hörmət etmişəm və cəmiyyətimizi, millətimizi, xalqımızı qadına hörmət etməyə dəvət etmişəm.

Bu gün bir daha görürəm ki, Azərbaycan qadınları xalqımızın adət-ənənələrini, mədəniyyətini, elmini, intellektual potensialını yüksək səviyyədə təmsil etmişlər və bu, indi də belədir. Qadınlara hörmət, qadınlara təşəkkür, qadınlara cansağlığı!

Mən bu gün sizinlə bir yerdə olduğuma görə çox sevinirəm. Bir daha sizi təbrik edirəm, cansağlığı və xoşbəxtlik arzulayıram!

Burada Elmira ana çıxış etdi. Mən bilmirdim ki, cəbhədə bizim belə analar var. Şübhəsiz ki, Azərbaycan qadını həmişə qəhrəman olubdur. Onların cəsarətli olduğunu hamı, o cümlədən mən də bilirəm. Ancaq mən bilmirdim ki, cəbhədə sizin kimi Elmira ana var. Mən sizə təşəkkür edirəm. Bəlkə, bu, gözlənilməz bir qərar olacaq, ancaq mənim bir prezident kimi buna səlahiyyətim var. Mən buradaca sizi respublikamızın ən yüksək ordeni - «Azərbaycan Bayrağı» ordeni ilə təltif edirəm.

Azərbaycanın ulduzları bizim gözümüzün önündən keçdilər. Leyla xanım, Sara xanım, Tükəzban xanım, Firəngiz xanım, Gülxar xanım, Şəfiqə xanım burada əyləşiblər. Mən sizin yaradıcılığınızın həmişə pərəstişkarı olmuşam. Sizi səhnələrdə də görmüşəm, şəxsən də görüşmüşük. Mən həmişə sizinlə fəxr etmişəm. Çox fəxr edirəm ki, siz bu gün bu məclisə də yaraşıq verirsiniz. Hamınızı, xüsusən ulduzlarımızı təbrik edirəm. Leyla xanım, söylədiyiniz xoş arzular üçün təşəkkürümü bildirirəm. Sizinlə üzbəsurət görüşməyimə çox sevinirəm. Çünki adətən sizi ekranlarda görürük. Yəqin ki, siz də məni bəzən ekranlarda görürsünüz.

Salondan səslər: Biz sizin üçün darıxmışıq.

Heydər Əliyev: Amma mən sizdən ötrü daha çox darıxmışam. Sara xanım, xatirinizdədirsə, sizin yubileyiniz zamanı mən Naxçıvanda idim. Sizə təbrik göndərdim. Çox sevindim. Mən Naxçıvanda blokada şəraitində idim. Mən sizə telefon etdim. Burada sizinlə görüşdüyümə görə çox şadam. Hamınızı görməyimdən çox məmnunam.

Burada xarici ölkələrin səfirləri öz xanımları ilə birlikdə iştirak edirlər. Bilmirəm, bu bayram Amerikada, Türkiyədə, İngiltərədə, başqa ölkələrdə qeyd olunur, yoxsa yox? Fərqi yoxdur, onların bu gün burada iştirak etməsi və bu bayramı bizim qadınlarla birlikdə qeyd etmələri çox gözəl haldır. Mən sizin adınızdan və öz

adımdan xarici ölkələrin səfirlərinin xanımlarını bizimlə birlikdə olduqlarına görə təbrik edirəm, səfirlərə, diplomatik nümayəndəliklərin başçılarına təşəkkürümü və minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm.

Bu gün mənim həyəcanlanmağımın səbəbi odur ki, xalqımız çətin, ağır vəziyyətdə, müharibə şəraitində yaşayır - bunların hamısını mən bilirəm, bu çətinliklərə görə qəlbən əzab-əziyyət çəkirəm, çünki bunların hamısına cavabdehəm. Ancaq eyni zamanda sizi şən, xoşbəxt görəndə, bu çətinliklərə baxmayaraq, sizi xoş əhval-ruhiyyədə, nikbin görəndə mən bir daha inanıram ki, xalqımız bu çətinliklərin hamısından çıxacaqdır. Bizim qələbəmizin dayağı qadınlardır, qadınlardır, qadınlardır!

Qadınlara hörmət, qadınlara məhəbbət! Qadınlar bizim qəlbimizdədir!

Sağ olun, təbrik edirəm!

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
HEYDƏR ƏLİYEVİN QADINLARIN VƏZİYYƏTİNƏ DAİR
IV ÜMUMDÜNYA KONFRANSININ İŞTİRAKÇILARINA MÜRACİƏTİ
4 sentyabr 1995-ci il

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Azərbaycan xalqı adından qadınların vəziyyətinə həsr olunmuş IV Ümumdünya konfransının iştirakçılarını ürəkdən salamlayır, konfrans nümayəndələrinin hamısına bərabərlik, inkişaf və sülh naminə fəaliyyətində uğurlar arzulayıram.

Milyondan artıq qaçqını və məcburi köçkünü olan Azərbaycan üçün bu gün ən ümdə vəzifə Ermənistan Respublikasının hərbi təcavüzü nəticəsində doğma evindən-ocağından məhrum olan qaçqın qadın və uşaqların problemlərini həll etməkdən ibarətdir. Pekin konfransı ərəfəsində keçirilmiş geniş miqyaslı «Öz doğma evimə qaytarın məni» siyasi tədbiri, üzərində qadın forumunun simvolu olan bayrağa minlərlə qaçqın qadının imza atması ilə nəticələnmişdir.

Ümidvaram ki, dünya qadınları öz bacıları - Azərbaycan qadınlarına da kömək edəcək, torpaqlarının 20 faizi erməni qəsbkarları tərəfindən zəbt olunmuş Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün müdafiəsində, işğal olunmuş torpaqların Azərbaycana qaytarılmasında öz xidmətlərini göstərəcəklər.

Öz müstəqilliyinə nail olduqdan sonra Azərbaycan digər beynəlxalq sazişlərlə yanaşı, «Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğvi haqqında» sazişə də qoşularaq bir daha demokratik və dünyəvi bir dövlət qurduğunu təsdiq etmişdir.

Bizim ən böyük amalımız qadınlarımızı azad, xoşbəxt, fəal və nikbin, uşaqlarımızı sağlam, gümrah, şən və hər cəhətdən təmin olunmuş görməkdir.

Əminəm ki, sizin bu konfransınız bu amallar uğrunda mübarizəsinin real yollarını göstərəcək, səmərəli fəaliyyət proqramını müəyyənləşdirəcəkdir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
HEYDƏR ƏLİYEVİN BEYNƏLXALQ QADINLAR GÜNÜNƏ HƏSR
OLUNMUŞ TƏNTƏNƏLİ GECƏDƏ TƏBRİK SÖZÜ

Rəşid Behbudov adına Dövlət Mahnı Teatrı, 7 mart 1996-cı il

Əziz, hörmətli qadınlar!

Sizi və sizin simanızda bütün Azərbaycan qadınlarını bayram münasibətilə - Qadınlar günü münasibətilə təbrik edirəm. Sizin hamınıza və ayrılıqda hər birinizə cansağlığı, xoşbəxtlik, səadət arzulayıram.

Qadınlar müstəqil Azərbaycan Respublikasının, Azərbaycan vətəndaşlarının, xalqımızın böyük bir hissəsini təşkil edir. Qadınlar dövlətimizin, dövlətçiliyimizin, müstəqilliyimizin, bu günümüzün, gələcəyimizin dayağıdır. Ona görə qadınların bayramını həm kişilər, həm qadınlar, bütün cəmiyyətimiz birlikdə bir əziz bayram kimi qeyd edir. Mən də bu hisslərlə, bu duyğularla sizin yanınıza gəlmişəm. Bu bayramı bu axşam sizinlə bir yerdə keçirmək məqsədi ilə buraya gəlmişəm.

Mən sizə və sizin simanızda bütün Azərbaycan qadınlarına təşəkkür edirəm. Qəhrəmanlığınıza görə, dözümlülüyünüzdə görə, ölkəmizə, millətimizə, dövlətimizə sədaqətinizə görə və xüsusən Azərbaycanın son illərdəki ağır anlarında, dövrlərində dövlətçiliyimizə, bir prezident kimi şəxsən mənə dayaq olduğunuza görə sizə təşəkkür edirəm. Çox sağ olun, sizə xoşbəxtlik, cansağlığı arzulayıram.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
HEYDƏR ƏLİYEVİN BEYNƏLXALQ QADINLAR
GÜNÜ MÜNASİBƏTİLƏ «SEVİL» AZƏRBAYCAN QADINLARI
MƏCLİSİNİN TƏŞKİL ETDİYİ GÖRÜŞDƏ NİTQİ**

Rəşid Behbudov adına Mahnı Teatrı, 8 mart 1997-ci il

Əziz xanımlar!

Mən sizi Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə ürəkdən təbrik edir, sizə cansağlığı, daim gözəllik, səadət və bütün işlərinizdə müvəffəqiyyətlər arzulayıram.

Bu bayram münasibətilə mən şəhid analarını, əsgər analarını, ölkəmizin torpaqlarını qoruyan igidlərin analarını, ordumuza əsgər böyüdən anaları xüsusi təbrik edir və onlara öz təşəkkürümü, minnətdarlığımı bildirirəm.

Cəmiyyətdə qadınların üzərinə daim çox böyük vəzifələr düşür, onların yükü həmişə ağırdır. Ancaq qadınların da xüsusiyyəti bundan ibarətdir ki, onlar bu vəzifələri şərəflə yerinə yetirirlər və cəmiyyətdə həmişə olduğu kimi, indi də aparıcı rol oynayırlar.

Ermənistanın Azərbaycana etdiyi hərbi təcavüz nəticəsində bizim qadınların bir qismi evlərindən, yurdlarından didərgin düşüb, ağır vəziyyətdə yaşayır. Onların bir hissəsi çadırlarda yaşayır. Belə bir ağır vəziyyətdə - çadırlarda, yaxud da çox çətin mənzil şəraitində yaşasalar da öz qadınlıq, analıq borcunu yerinə yetirir, övladlar böyüdür, millətimizə, xalqımıza, dövlətimizə sədaqətlə xidmət edirlər. Mən respublikamızın bu dövründə belə ağır vəziyyətdə yaşayan qadınlara xüsusi salamımı çatdırır və onlara cansağlığı, səadət arzulayıram.

Qadınlar cəmiyyətin bəzəyidir, gözəlliyidir. Qadınsız cəmiyyət ola bilməz, qadınsız həyat ola bilməz. Azərbaycan qadınları da öz ağıllarına, zəkalarına görə, biliklərinə, istedadlarına görə, eyni zamanda gözəlliklərinə görə dünya qadınları içərisində özünəməxsus və çox yüksək yer tuturlar. Ona görə də biz qadınlarımızla fəxr edirik. Azərbaycanda bütün sahələrdə gördükləri işlərə, səmərəli fəaliyyətlərinə görə bu bayram günündə mən bütün qadınlarımıza təşəkkür edirəm.

Xalqımız milli azadlıq yolu ilə gedir, ölkəmiz müstəqil dövlətdir. Bu keçid dövründə həyatımızda çoxlu çətinliklər, çox böyük maneələr var. Bunlar hamısı

bizdən daha fəal işləməyi, daha səfərbər olmağı tələb edir, cəmiyyətimizi, respublikamızın bütün insanlarını daha da birliyə, həmrəyliyə dəvət edir. Bu sahədə qadınların rolu çox böyükdür. Qadınlar həmişə sülh, xoş münasibətlər tərəfdarı olublar. Qadınlar həmişə yaxşı ailələr yaradan qüvvə olublar.

İndi, respublikamızın bu keçid dövründə, çətin dövründə, torpaqlarımızın bir qisminin işğal altında olduğu zamanda, ölkəmizdə yerindən-yurdundan qaçqın, didərgin düşmüş bir milyondan artıq həmvətənimizin olduğu zamanda birliyə, həmrəyliyə, dostluq əlaqələrinə, səmimi əlaqələrə daha çox ehtiyacımız var. Bu yolu keçmək, respublikamızı bu mərhələdən keçirmək üçün, bu çətinliklərdən çıxmaq, Ermənistanın işğalından, təcavüzündən xilas olmaq üçün, respublikamızın ərazi bütövlüyünü bərpa etmək üçün cəmiyyətimizdə qarşılıqlı anlaşma, qarşılıqlı münasibətlər yaranmalıdır. Cəmiyyətimiz daha sıx birləşməli, əsas hədəflərimiz yolunda - dövlət müstəqilliyimizin möhkəmlənməsi və inkişaf etməsi, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün bərpası, işğal olunmuş torpaqların azad edilməsi, respublikamızın dünya miqyasında özünəməxsus layiqli yerini tutması yolunda siyasi dünyagörüşündən, fikir müxtəlifliyindən asılı olmayaraq, respublikamızın bütün vətəndaşları bir olmalı, həmrəy olmalı, birləşməlidirlər, bundan sonra ölkəmizdə heç bir təxribata, qarışıqlığa yol verməməlidirlər. Bütün bu vəzifələrin yerinə yetirilməsində qadınların rolu da böyükdür, imkanları da çoxdur və qadınlar çox iş görüblər, bundan sonra da görə bilirlər.

Xatirimdədir, 1994-cü ilin oktyabrında Azərbaycanda dövlət çevrilişinə cəhd göstərən qüvvələr baş qaldırıb ölkənin konstitusion hakimiyyətinin əleyhinə çıxdığı bir zamanda mən televiziya vasitəsilə xalqa müraciət edərkən gecə vaxtı Prezident Sarayının ətrafına yüz minlərlə insan toplaşdı. Onların içərisində qadınları görəndə, yaşlı, gənc qadınları, qucağında təzəcə doğulmuş, yenicə dünyaya gəlmiş uşaqla, südəmər uşaqla o meydana ayaqyalın gələn qadınları görəndə mən bir daha düşündüm ki, qadınlar nə qədər vətənpərvər, millətine, ölkəsinə, dövlətinə nə qədər sədaqətliidlər, eyni zamanda nə qədər cəsur, qorxmaz, qəhrəmandırlar. Həmin gecə o meydana toplaşanlar, şübhəsiz ki, böyük təhlükə altında idilər, çünki bizim dövlətçiliyimizin əleyhinə silahlı qüvvələr çıxmışdı. Amma o silahlı qüvvələrin, kişilərin əleyhinə qadınlar, - bəziləri də ayaqyalın, başıaçıq, havanın da bir az soyuq vaxtında qucaqlarında uşaqla çıxmış, Prezident Sarayının önünə gəlmişdilər və Azərbaycan dövlətçiliyinin qorunmasına qalxmışdılar, onun keşiyində

dayanmışdılar. Mən bunu heç vaxt unuda bilmərəm.

Ancaq bu, yeganə hal deyil. Qadınlarımız həmişə belə olublar və əminəm ki, bundan sonra da belə olacaqlar. Qadınlarımız müstəqil Azərbaycanın dövlətçiliyinin dayağıdırlar, görəcəyimiz bütün işlərin dayağıdırlar. Ona görə də mən qadınlara indiyə qədər güvəndiyim kimi, bu gün də güvənirəm, sabah da güvənəcəyəm. Mən sizin hamınızı sevirəm, bağrıma basıram, əgər icazə versəniz, öpürəm, sizə cansağlığı, xoşbəxtlik arzu edirəm. Bir daha bayramınız mübarək olsun. Sizə uzun ömür və yeni-yeni nailiyyətlər arzulayıram. Sağ olun.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN
8 MART BEYNƏLXALQ QADINLAR GÜNÜNƏ HƏSR
OLUNMUŞ TƏNTƏNƏLİ GECƏDƏ NİTQİ**

Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrı, 7 mart 1998-ci il

Hörmətli qadınlar, əziz bacılar! Sizi, bütün Azərbaycan qadınlarını 8 Mart - Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Sizə cansağlığı, səadət, ailə həyatınızda və bütün işlərinizdə uğurlar arzulayıram. Qadınların bayramı bütün xalqımızın, cəmiyyətin, ölkəmizin bayramıdır. Biz bu bayramı böyük ruh yüksəkliyi ilə keçiririk və bu bayramda Azərbaycanın bütün vətəndaşlarının, bizim hamımızın qadınlara olan sevgimizi, məhəbbətimizi, arzularımızı bildirmək üçün böyük bir fürsət yaranıb. Mən bu fürsətdən istifadə edərək sizə ürək sözlərimi demək istəyirəm. Qadınlar bizim hamımız üçün əzizdirlər, sevimlidirlər. Qadınların ölkəmizdə, cəmiyyətdə rolu çox əhəmiyyətli. Bu, həmişə olubdur. Keçmişdə də olubdur və indi də ölkəmizin keçid dövründə, müstəqil dövlətimizi qurduğumuz, yaratdığımız, möhkəmləndirdiyimiz zamanda da belədir. XX əsrdə Azərbaycan Respublikasının həyatında böyük hadisələr olubdur və bu hadisələrdə qadınların rolu böyükdür. Bu da ondan ibarətdir ki, 1918-ci ildə Xalq Cümhuriyyəti yaranandan sonra Azərbaycan qadınları ilk dəfə seçmək və seçilmək hüququ almışlar. Qadınlara verilmiş bu hüquq sonrakı illərdə reallaşdırılmışdır və qadınlar Azərbaycanda həyatın bütün sahələrində özlərinə məxsus yer tutmuşlar, bərabər hüquqlu vətəndaşlar kimi Azərbaycanın bütün imkanlarından istifadə etmişlər. Azərbaycan qadınının tarixi çox böyükdür, zəngindir. Bizim çoxəsrlik zəngin tariximiz, mədəniyyətimiz vardır. Azərbaycanın keçmiş zamanlarda da görkəmli qadınları olmuşdur. Onların adları və xidmətləri bizim tariximizin səhifələrində qızıl hərflərlə yazılmışdır. Ancaq XX əsrdə Azərbaycan qadınının keçdiyi yol, əldə etdiyi nailiyyətlər, həqiqətən dünya miqyasında bizim üçün böyük iftixar mənbəyinə çevrilmişdir. Azərbaycan qadını çadranı atmış, sərbəst yaşamaq imkanı əldə etmiş, bütün sahələrdə bərabər hüquqlar qazanmış və özünün daxili potensialından cəmiyyətə, xalqına xidmət etmək üçün istifadə etmişdir. İndi biz hədsiz iftixar hissi ilə deyə bilərik ki, cəmiyyətimizin hər bir sahəsində qadınlar böyük rol oynayır, bəzi sahələrdə aparıcı rol oynayır, böyük xidmətlər göstərirlər. XX əsrə sona çatdırarkən, biz böyük nailiyyətlərimiz haqqında

danışarkən bu nailiyyətlərin əldə olunmasının çoxunda qadınların xidmətini xüsusi qeyd etməliyik. Bizim cəmiyyətimizin elə sahələri var ki, orada qadınların fəaliyyəti çoxluq təşkil edir.

Ümumiyyətlə, Azərbaycanda qadınlar kişilərdən çoxdur. Bu da çox yaxşı haldır. Ancaq bəzi sahələrdə - təhsil, səhiyyə, mədəniyyət sahələrində bir sıra hallarda qadınlar kişilərdən çox fəaliyyət göstərirlər. Bizim ali məktəblərimizdə, universitetlərimizin bəzilərində qızların sayı oğlanların sayından xeyli çoxdur. Bu, Tibb Universitetində olduqca çoxdur. Bakı Dövlət Universitetində də qızlar oğlanlardan çoxdur. Dövlət Dillər, yaxud Rus Dili və Ədəbiyyatı institutlarında qızlar ümumiyyətlə, tam çoxluğu təşkil edirlər. Bunların hamısı onu göstərir ki, qadınlara, qızlara verilmiş hüquqlardan onlar istədikləri kimi istifadə edirlər və cəmiyyətdə özlərinə layiq yer tuta bilirlər. Biz daim fəxr edirik ki, görkəmli qadın alimlərimiz, qadın yazıçılarımız, görkəmli qadın müğənnilərimiz, bəstəkarlarımız, incəsənət xadimləri, həkimlər, dövlət xadimləri, təsərrüfat, sənaye sahəsində böyük işlər görən qadınlar vardır. Son illər respublikamızın həyatında baş vermiş çətinliklərin yükünün çoxunu qadınlar daşıyıblar. Ermənistanın Azərbaycana etdiyi təcavüz nəticəsində biz torpaqlarımızın bir qisminin işğal olunması ilə rastlaşmışıq. İşğal olunmuş torpaqlardan bir milyondan artıq azərbaycanlı vətəndaşlarımız zorla çıxarılıb didərgin düşüblər. Bunların əksəriyyəti ağır vəziyyətdə çadırlarda yaşayırlar. Qaçqın, köçkün vəziyyətində yaşayan bu ailələrin içərisində üzərinə ən çox yük götürən, ən çox əziyyət, zəhmət çəkən qadınlardır. Çadırlarda ailə saxlamaq, uşaq bəsləmək, uşaq böyütmək qadınların üzərinə düşür. Ümumiyyətlə, qadın çox ülvi bir məfhumdur. Qadına hörmət hər bir insanın ən yüksək mənəvi keyfiyyətə malik olmasını göstərir. Mən məmnuniyyət hissi ilə deyə bilərəm ki, bizim ölkəmizdə - Azərbaycanda qadına hörmət günü-gündən artır və insanlar qadının həyatda, cəmiyyətdə rolunun əhəmiyyətini daha da dərinlən dərk edə bilirlər. Amma ən əziz amil odur ki, hər bir insan dünyada həyatına görə, bütün varlığına görə anaya borcludur. «Ana» sözü müqəddəsdir. Təsadüfi deyil ki, biz Vətənə də «Ana Vətən» deyirik, torpağa da «Ana torpaq» deyirik. Hər bir insan üçün Vətəndən əziz heç bir şey yoxdur. Hər bir insan üçün onun doğma torpağından qiymətli heç bir şey yoxdur. Bu anlayışlar ana anlayışı ilə bərabərdir və biz Vətənə «Ana Vətən» deyəndə Vətənin nə qədər əziz, nə qədər qiymətli, müqəddəs olduğunu bir daha qeyd edirik. Anaya hörmət, hər bir insanın həyatda ana qarşısında borcunu yerinə yetirməsi onun ali vəzifəsi

olmalıdır. Mən bu gün xüsusi olaraq şəhid analarını, əsgər analarını qeyd etmək istəyirəm. Demək olar ki, ana həyatda hər bir şeyin başlanğıcıdır. Ana Vətəni, ölkəni qorumaq üçün əsgər böyüdür, igidlər, qəhrəmanlar böyüdür. Ana cəmiyyətimizə zəkalı, istedadlı insanlar böyüdür, bəxş edir. Ana ailənin dayağıdır. Hər bir ailənin səadəti, əmin-amanlığı birinci növbədə ananın rolundan və onun fəaliyyətindən çox asılıdır. Hər birimiz anaya borcluyuq və hər bir qadın da ana olmaqla xoşbəxt olur. İnsanın həyatında vəziyyət cürbəcür ola bilər - çətinliklər də, məhdudiyyətlər də ola bilər. Amma hesab edirəm, analığa nail olan hər bir qadın dünyada ən xoşbəxt insandır. Bizim də borcumuz ananın hörmətini qaldırmaqdır. Cəmiyyətdə Anaya münasibəti daim yüksəltmək qadına hörmətdir. Qeyd etdiyim kimi, Azərbaycan qadınları həyatımızın bütün sahələrində çox səmərəli iş görüblər. Mən Azərbaycan qadınlarının dövlət işində də fəaliyyətini xüsusi qiymətləndirirəm. Bu, bir tərəfdən Azərbaycan qadınlarının fəallığıdır, ikinci tərəfdən də Azərbaycanda qadınlara öz istedadlarını, bilik və bacarığını həyata keçirmək üçün, realizə etmək üçün yaranan imkanların nəticəsidir. Məhz ona görədir ki, dövlət orqanlarında qadınlar çox müvəffəqiyyətlə işləyirlər. Məhz ona görədir ki, müstəqil Azərbaycanın 1995-ci ildə seçilmiş ilk parlamentində, Milli Məclisində 124 deputatdan 15 -i qadındır. Bu, deputatların 12 faizini təşkil edir. Məlumat üçün bildirmək istəyirəm ki, dünyanın ən inkişaf etmiş ölkələrində parlament üzvlərinin içərisində qadınların xüsusi çəkisi bu qədər deyildir. Mən buna çox böyük əhəmiyyət verirəm. Keçmişdə də - biz Sovetlər İttifaqının tərkibində olarkən parlamentimizdə qadınlar var idi.

Ancaq biz Azərbaycanın müstəqilliyini əldə edəndən sonra ilk parlamentimizi seçən zaman qadınların parlamentdə çox sayda təmsil edilməsi, seçilməsi cəmiyyətin qadınlara müvafiq münasibətini göstərir, eyni zamanda qadınların fəallığını nümayiş etdirir. Bir faktı da xatırlatmaq istəyirəm. 1992-ci ildə Azərbaycanda Milli Məclis yarandı və bu Milli Məclisin tərkibində 50 deputat var idi. Mən 1993-cü ilin iyun ayında Milli Məclisə sədr seçilən zaman 50 deputatdan ancaq biri qadın idi. O Məclisin tərkibində dəyişikliklər edilərkən, mən oraya əlavə iki qadın deputat seçilməsinə nail ola bildim. Beləliklə, cəmi 50 deputatdan əvvəl bir, sonra üç deputat qadın olmuşdur. Ancaq 1995-ci ildə seçilən Milli Məclisdə 124 deputatdan 15-i qadındır. Mən bunu dəqiq sayına görə demirəm. Deputat seçilmiş hər bir qadın bizim cəmiyyətin hörmətli şəxsiyyətidir, öz işinə, ictimai-siyasi fəaliyyətinə görə, öz ixtisası üzrə fəaliyyətinə görə böyük hörmət qazanmış insandır. Biz bununla

fəxr edə bilərik. Böyük hadisədir ki, 1995-ci ildə Azərbaycan qadınlara qarşı hər bir ayrışeçkiliyin ləğv olunması ilə əlaqədar Beynəlxalq Konvensiyaya qoşulmuşdur. Bilməlisiniz ki, dünyanın çox inkişaf etmiş və yüksək demokratiya səviyyəsində olan bəzi ölkələri bəlkə də bu konvensiyaya qoşula bilməyiblər, çünki bu konvensiyanın tələblərini təmin edə bilmirlər. Ancaq təsəvvür edin bir əsr müddətində, XX əsrdə Azərbaycan qadınının həyatında nə qədər böyük müsbət dəyişiklik baş vermişdir ki, hətta iqtisadi, sosial cəhətdən və demokratiya prinsipləri baxımından ən inkişaf etmiş dövlətlərin belə bəzilərinin qoşula bilmədiyi konvensiyaya respublikamız qoşulmuşdur. Biz bununla fəxr edə bilərik. Azərbaycan qadınları eyni zamanda cəmiyyətimizi gözəlləşdirirlər, insanlarda sevinc, məhəbbət, nikbinlik hissləri yaradırlar. Bizim qadınların içərisində çox görkəmli incəsənət xadimləri vardır. Biz onları sevirik və onlar bizim mədəniyyətimizi günü-gündən inkişaf etdirirlər. Onlar ölkəmizdən xaricə gedərkən, başqa ölkələrdə olarkən millətimizin nə qədər yüksək mədəniyyətə sahib olduğunu çox gözəl nümayiş etdirir və təmsil edirlər.

Bəzən biz özümüz qadınlarımızı o qədər də qiymətləndirmirik. Çünki onları çox görürük və onlara öyrənmiş oluruq. Ancaq onlar başqa ölkələrdə olarkən daha da yüksək qiymətləndirilir və beləliklə, xalqımızın, millətimizin adını, hörmətini yüksəklərə qaldırırlar, mədəniyyətimizi təbliğ edirlər. Bu sözləri qadın alimlərimiz haqqında da, dövlət işində çalışan qadınlar haqqında da, qadın idmançılarımız haqqında da deyə bilərəm. Qadınlar haqqında çox şey demək olar. Mən bu gün sizinlə görüşə gələrkən düşünürdüm ki, ürəyimdə qadınlara aid olan bütün hissiyyatların hamısını sizə deyim. Amma vaxtınızı almaq istəmirəm. Siz bilirsiniz ki, mən bir dövlət başçısı kimi Azərbaycan qadınlarının fəaliyyətini, onların cəmiyyətdə rolunu həmişə yüksək qiymətləndirmişəm və qiymətləndirirəm. Qadınlar çox cəsarətli dirlər, təəssübkeşdirlər, vətənpərvərdirlər. Vətəni, ədaləti sevəndirlər. Mən bunu 1994-cü il oktyabr ayının 4-5-də bir daha gördüm. Xatirinizdədir, Azərbaycanda bəzi güclü silahlı dəstələr dövlət çevrilişi həyata keçirmək istəyirdilər. Mən bütün tədbirləri həyata keçirəndən sonra vəziyyət çox mürəkkəb və çox təhlükəli olduğuna görə, - artıq axşam keçmişdi və gecə idi, - televiziya vasitəsilə xalqa müraciət etdim və xalqı Azərbaycan dövlətçiliyini qorumağa dəvət etdim. Cəmi iki saat keçdi. Prezident Sarayının önündə olan meydana yüz minlərlə həmvətənlərimiz toplaşdı. Bir neçə saatın içərisində o meydanda iynə salmağa yer yox idi. Hamı coşmuşdu, həyəcan içində idi, hamı narahat idi. Eyni zamanda orada toplaşanların hamısı Azərbaycanın

dövlətçiliyini müdafiə etmək əzmində idi. Mən gecə yarısı o meydanda toplaşanların qarşısına çıxarkən, oradakı insanların gözlərində parlayan nuru, işığı görərkən və o insanların cəsarətini görərkən bir daha əmin oldum ki, bizim dövlətimizi heç kəs devirə bilməz. Mənə ən çox təsir edən, ürəyimdə müsbət mənada böyük iz buraxan, məni həyəcanlandıran o oldu ki, toplaşanların içərisində çoxlu qadınlar var idi - yaşlı qadınlar, ağbirçək qadınlar, analar, gənc qadınlar var idi. Mən gənc qadınların qucağında südəmər uşaqları gördüm. Demək, qadın nəinki özü gəlibdir, südəmər körpə ilə gəlib ki, Azərbaycanın dövlətçiliyini müdafiə etsin. Gecə yarısıdır, saat 3-4-dür. Nəqliyyat yox idi, çoxları piyada gəlmişdilər. Mən oktyabr ayının 4-də gecə orada ayaqyalın qadınları görəndə bir daha düşündüm - bizim qadınlarımız nə qədər cəsarətlidirlər, qoçaqdırlar, mərddirlər, qeyrətlidirlər, namusludurlar. Mən heç vaxt o anları unuda bilmərəm. Bu, təsadüfi deyildi. Çünki, bir daha qeyd edirəm, qadınlarda vətən, vətənpərvərlik hissi, vətəndaşlıq hissi çox yüksəkdir.

Bu, çox sevindiricidir. Çünki qadınlar bu hissləri öz uşaqlarına, övladlarına, balalarına verirlər. Beləliklə də bizdə vətənpərvərlik hissləri günü-gündən inkişaf edir, artır. Bu, bizim üçün çox lazımdır. Biz müstəqil ölkəmizi, müstəqil dövlətimizi qurub yaradıırıq, inkişaf etdiririk. Dövlət müstəqilliyimiz çətin və ağır şəraitdə yaranır və biz çalışırıq ki, dövlət müstəqilliyinin əsasını elə qoyaq ki, heç bir qüvvə onu yenidən tərpədə bilməsin. Biz buna nail oluruq və olacağıq. Buna görə də vətənpərvərlik, vətənə sədaqət, vətəni sevmək hissləri hər bir azərbaycanlı üçün ən yüksək anlayışdır. Bunlara nail olmaq üçün qadınlar bundan sonra da öz müqəddəs vəzifələrini yerinə yetirməlidirlər və əminəm ki, yerinə yetirəcəklər. Azərbaycan qadınlarının bir xüsusiyyəti də vardır: Azərbaycan qadınları çox gözəldirlər. Ümumiyyətlə, gözəllik anlayışını insanlar cürbəcür anlayırlar, dərk edirlər. Bu da təbiidir. Təbiətin də gözəlliyi vardır, hər bir insanın da gözəlliyi vardır. Amma gözəllik əsl mənada cəmiyyətdə olan gözəllikdir və bu, sadəcə, bir xarici görünüş deyildir. Gözəllik həm xarici olur, həm də daxili olur. Ancaq bu gözəllik anlayışının daşıyıcısı həmişə qadınlar olur. Hər bir millətin gözəlliyini nümayiş etdirən qadın olur. Biz indi ölkəmizin qadınlarını bütün dünyaya açmışıq. Dünyanın çox yerlərinə getmişik, görmüşük. Biz iyirmi, otuz, yaxud əlli il bundan öncə hansı ölkədə insanların nə cür olmasını bilmirdik. Sadəcə olaraq, onları ayrı-ayrı rəsmlərdə, filmlərdə görürdüksə, indi hamısını öz gözümüzlə görürük. Bilmirəm, kimin gözüne hansı ölkədəki qadınlar necə görünür, amma mənim gözümə görə, dünyanın heç bir

yerində Azərbaycandakı qadınlar kimi qadın yoxdur. Bilirsiniz, məşhur rus yazıçısı Çexov demişdir ki, insanda hər şey gözəl olmalıdır. Şübhəsiz ki, gözəllik insan üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edən amildir. Millətin gözəlliyi hər bir insanın gözəlliyindən meydana gəlir. Ona görə də mən həmişə millətim haqqında düşünürəm. Mən millətimin həm mənəviyyəti haqqında düşünürəm, həm əxlaqı haqqında, həm də onun gözəlliyi haqqında düşünürəm. Həm zəhəri gözəllik, həm daxili gözəllik. Bunların hamısını anlamaq üçün qadınların gözəlliyi həmişə nümunədir. Ümumiyyətlə biz həqiqətən də fəxr edə bilərik ki, millətimiz gözəl millətdir. Heç kəs heç vaxt deməsin ki, bu barədə bizim millətimiz hansı millətdənsə aşağı səviyyədədir. Xeyr. Bizim millətimiz istedadlı millətdir, gözəl millətdir, qəhrəman millətdir. Biz bununla fəxr edə bilərik. Ümidvaram ki, mənim bu sözlərimi gələcək daim təsdiq edəcəkdir. Bizim millətimizin içində qadınların gözəlliyi xüsusi yer tutur. Təsadüfi deyil ki, hər bir şair gözəlliyi tərənnüm edərkən birinci qadın gözəlliyi haqqında yazır. Hər bir mahnıda gözəllik sözləri səslənərkən qadın gözəlliyi haqqında deyilir. Qadın zərif bir məfhumdur. Biz qadını sevməliyik, qadına hörmət etməliyik, qadını həmişə yüksək tutmalıyıq və qadının cəmiyyətdə rolunu daim yüksəltməliyik. Mən bu hissiyyatlarla sizi bayram münasibətilə təbrik edirəm, sizə cansağlığı, səadət arzu edirəm. Həmişə gözəl olasınız! Sağ olun.

**BİRLƏŞMİŞ MİLLƏTLƏR TƏŞKİLATININ "QADINLAR VƏ SİLAHLI
MÜNAQİŞƏLƏR" MÖVZUSUNDA BEYNƏLXALQ
KONFRANSININ İŞTİRAKÇILARINA**

Bakı şəhəri, 17 may 1998-ci il

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Sizi-Bakıda keçirilən beynəlxalq konfransın iştirakçılarını səmimi qəlbdən salamlayıram və işinizdə uğurlar arzulayıram.

XX əsrin səciyyəvi xüsusiyyətlərindən biri dünya xalqlarının ictimai-siyasi həyatında qadınların fəallığının artmasıdır. Danılmaz faktdır ki, müharibələrin, silahlı münaqişələrin acı nəticələrinin əsas ağırlığı qadınların üzərinə düşür. Odur ki, onların sülh və əmin-amanlıq uğrunda, müharibələrə, silahlı münaqişələrə qarşı mübarizə yollarında böyük qətiyyət və əzmkarlıq göstərmələri tamamilə təbiidir.

Bu məsələlərə həsr olunmuş beynəlxalq konfransın məhz Azərbaycan Respublikasının paytaxtı Bakı şəhərində keçirilməsi təsadüfi deyildir. On ildən artıqdır ki, müharibə vəziyyətində yaşayan, erməni silahlı qüvvələrinin təcavüzü nəticəsində torpaqlarının 20 faizini itirən, işğal olunmuş torpaqlardan didərgin düşərək çadırlarda ağır şəraitdə yaşayan bir milyondan artıq qaçqın və köçkünün olan respublikamızın hər bir vətəndaşı, xüsusilə qadınlar silahlı münaqişənin gətirdiyi fəlakətlərin nə olduğunu öz gündəlik həyatında hiss edir, dərinlən dərk edir.

Dörd ildir ki, cəbhədə atəşkəsə nail olunmuşdur, hərbi əməliyyatlar dayandırılmışdır. Lakin münaqişəni dinc yollarla həll etmək üçün respublikamızın göstərdiyi bütün səylərə, BMT-nin müvafiq qərarlarına, ATƏT-in Minsk qrupunun bu istiqamətdə gördüyü işlərə baxmayaraq, hələ də sülh əldə edilməmişdir. Ümid edirəm ki, konfransınız Azərbaycan xalqının, xüsusilə qadınlarımızın həyatına böyük müsibətlər gətirmiş bu münaqişənin sülh yolu həlli məsələlərinə diqqət yetirəcək və bu işdə öz yardımını əsirgəməyəcəkdir.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası cəmiyyətdə qadınların kişilərlə hüquq bərabərliyini təmin edir. Respublikada qadınların ölkənin ictimai-siyasi həyatında, dövlət strukturlarında geniş təmsil olunması üçün imkanlar yaradılır.

Sizi əmin etmək istəyirəm ki, demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət quruculuğu

yolu ilə inamla gedən Azərbaycan Respublikası qadınların hüquqlarının daha da genişləndirilməsi üçün bundan sonra da var qüvvəsini sərf edəcəkdir.

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Konfransınız bölgəmiz üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edən məsələlərə həsr olunmuşdur. Arzu edirəm ki, qadınların haqq səsi silahlı münaqişə alovlarını həmişəlik söndürsün və bəşəriyyət XXI əsrə sülhün və əmin-amanlığın tam bərqərar olduğu bir şəraitdə daxil olsun.

Heydər Əliyev,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.

AZƏRBAYCAN QADINLARININ BİRİNCİ QURULTAYINA

Bakı şəhəri, 14 sentyabr 1998-ci il

Hörmətli qurultay nümayəndələri! Sizi - Azərbaycan qadınlarının nümayəndələrini müstəqil respublikamızın ilk qadınlar qurultayının açılışı münasibətilə ürəkdən təbrik edir və qurultayın işində müvəffəqiyyətlər arzulayıram.

Azərbaycan qadını əsrlər boyu cəmiyyətimizin həyatında müstəsna rol oynamışdır. Qədim rəvayət və dastanlarımızda müdrik və gözəl qadın obrazlarının bədii təsviri verilmişdir. “Kitabi-Dədə Qorqud”un qadın surətləri bu günə qədər mətinliyin, böyük iradənin və mərdliyin parlaq rəmzi sayılır.

Azərbaycan tarixinin bütün dövrlərində böyük fitri istedadla, dərin zəkaya, möhkəm iradəyə malik şair, hökmdar, döyüşçü qadınlar fəaliyyət göstərmişlər. Hələ orta əsrlərdə Məhsəti Gəncəvinin şer məclisləri Azərbaycan qadınının adını uzaq ellərdə tanıtmışdı.

Dahi Nizami öz “Xəmsə”sində Şirin və Məhinbanu, Fitnə və Nüşabə kimi ölməz qadın obrazları yaratmışdır. Həmin dövrdə Əcəmi Naxçıvani tərəfindən ucaldılmış Möminə Xatun türbəsi əzəmətli memarlıq abidəsi olmaqla yanaşı, həm də xalqımızın qadına göstərdiyi hörmət-izzətin parlaq təəcəssümüdür.

Şair və sənətkarlarımıza ilham verən Azərbaycan qadınları ana dilimizi, adət-ənənələrimizi, xalq yaradıcılığının ən gözəl nümunələrini qoruyub saxlamaqla, milli mədəniyyətimizin inkişafında misilsiz rol oynamışlar. Həqiqətən bütün Azərbaycan mədəniyyəti əslində həssas qadın qəlbini, qadın zəkasını və nadir qadın müdrikliyini əks etdirən güzgüdür.

XIX əsrdən Azərbaycanda baş verən ictimai-siyasi proseslər, neft sənayesinin sürətli inkişafı qadınların maariflənməsinə və ictimai həyata qoşulmasına da güclü təkan verdi. Dünyəvi teatr, demokratik mətbuat, anadilli məktəb Azərbaycan qadınlarının hərtərəfli inkişafı üçün yeni üfüqlər açdı. Tariximizdə ilk dəfə olaraq qadınlara seçib-seçilmək hüququ verildi. Qadın demokratik cəmiyyətin fəal üzvü kimi çıxış etməyə başladı.

1920-1991-ci illərdə Azərbaycan qadını olduqca mürəkkəb və şərəfli yol keçmişdir. Qısa bir müddətdə qadınlar arasında savadsızlıq ləğv edilmiş və təhsil səviyyəsi kəskin sürətdə artmışdır. Qadınlar pedaqoq, həkim, mühəndis və digər peşələrə yiyələnmişlər. Yaradılmış qadın şuraları, “Azərbaycan qadını” jurnalı Azərbaycan

qadın hərəkətinin inkişafında mühüm rol oynamışdır. Azərbaycan qadınları təhsildə, elmdə və mədəniyyətdə kişilərlə bərabər layiqincə təmsil olunmuşlar.

Müstəqillik dövründə üzləşdiyimiz ağır sınaqlardan - Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü, ərazimizin 20 faizinin işğal edilməsi nəticəsində yaranmış sosial-iqtisadi çətinliklərdən əziyyət çəkən ilk növbədə qadınlarımız oldu. İqtisadi əlaqələrin qırılması, sosialist sistemindən sərbəst iqtisadiyyat formasına keçid hər bir azərbaycanlı ailəsində qadınların üzərinə çox ağır problemlər yükü qoydu. Müstəqil dövlətçiliyimizə mane olmağa çalışan daxili və xarici qüvvələr Azərbaycanı vətəndaş müharibəsi həddinə çatdırdılar. Dövlət quruculuğumuzun bu mürəkkəb mərhələsində qadınların böyük xidməti oldu. Həmişə sülhün, əmin-amanlığın carçısı olmuş Azərbaycan qadınları respublikada baş verən mürəkkəb ictimai-siyasi proseslərin gedişində daim milli dövlətçilik mövqeyindən çıxış etmişlər. Bunu onlar 1994-cü ilin oktyabr və 1995-ci ilin mart hadisələri zamanı bir daha əyani nümayiş etdirdilər.

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının 1995-ci ildə qəbul edilmiş ilk Konstitusiyası qadınların kişilərlə bərabər hüququnu təsdiq etdi və demokratik dövlət quruculuğu prosesində onların fəal iştirakının hüquqi bazasını yaratdı.

Bu gün ölkəmizin qarşısında duran problemlərin həllində qadınların fəal iştirakı xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Qadınların problemləri ilə məşğul olan dövlət qurumu - Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradılmışdır. Respublikamızda çoxsaylı qadın təşkilatı fəaliyyət göstərir. Bütün Azərbaycan qadınlarının bir məqsədi, bir amalı vardır: Azərbaycanımızı çiçəklənən, inkişaf edən, firavan, qüdrətli bir dövlətə çevirmək.

XX əsrdə Azərbaycan qadınlarının dörd qurultayı keçirilmişdir. Onların hər biri Azərbaycanda qadın hərəkətinin inkişafında mühüm bir mərhələ olmuşdur.

Ümidvaram ki, cəmiyyət qarşısında öz məsuliyyətini və rolunu dərindən dərk edən Azərbaycan qadınlarının XXI əsrin astanasında keçirdiyi bu qurultay müstəqil respublikamızın tarixində mühüm yer tutacaqdır.

Qurultayınıza uğurlar diləyirəm, hər birinizə cansağlığı və xoşbəxtlik arzulayıram.

Heydər Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN
AZƏRBAYCAN QADINLARININ BİRİNCİ QURULTAYINDA NİTQİ**

15 sentyabr 1998-ci il

Əziz qadınlar, analar, bacılar, qızlar!

Hörmətli qurultay iştirakçıları!

Mən sizi - müstəqil Azərbaycanın ilk, Birinci Qadınlar qurultayının iştirakçılarını, bütün Azərbaycan qadınlarını səmimi qəlbdən salamlayır, sizə cansağlığı, səadət, bütün işlərinizdə və qurultayın işində böyük uğurlar arzulayıram.

Azərbaycanın qadınlar qurultayına mənim təbrik məktubum dünən sizə çatıbdır. Təəssüf edirəm ki, dünən sizin qurultayın işində iştirak edə bilməmişəm. Ancaq bu, mənim iştirak etməmək fikrimlə bağlı olmayıb, sadəcə sizin təşkilat komitəsi deyib ki, qurultaya nə vaxt gəlməliyəm, o vaxt da gəlmişəm. Mən intizamlı adamam. Əgər desəydilər ki, dünən gəlmək lazımdır, gəlib bu salonda oturardım. Sizə deyim ki, sizinlə bir yerdə, sizin yanınızda olmaq və bu salonda sizinlə bir yerdə oturmaq bütün başqa işlərimdən mənim üçün xoşdur.

Ancaq dünən burada qurultayın işi, çıxışlar haqqında, deyilən sözlər, irəli sürülən təkliflər haqqında mənim məlumatım var. Əmin ola bilərsiniz, - bu, məni o qədər maraqlandırır ki, sizin qurultay televiziya vasitəsilə videoya çəkilibdir, vaxt tapıb onun hamısına baxacağam və hesab edin ki, mən dünən burada sizin yanınızda olmuşam.

İndi isə burada kişilər həqiqətən çox fəal çıxış eləyiblər. Doğrudur, onlar sizin adınızdan çıxış ediblər. Ancaq biri, ikisi, üçü çıxış edəndə istədim əlimi qaldırıb deyəm ki, a kişi, bəsdir çıxış elədin, qoy qadınlar çıxış etsinlər. Ancaq bilirdim ki, sizin reqlamentlə, qanun-qayda ilə belə yazılıbdır. Yenə də deyirəm, intizamlı adamam, buna riayət etdim, səbrlə kişilərin çıxışlarını dinlədim.

Amma sizin bu qurultayın əsas mənası, məzmunu bizim nazirlərimizin, yəni kişilərin çıxışı deyildir. Doğrudur, onlar bölmələrdəki çıxışların, müraciətlərin yekunlarını qurultay iştirakçılarına çatdırdılar və çox əhəmiyyətli məlumatlar verdilər. Ancaq mən bugünkü şəxsi təəssüratımı deyirəm ki, qurultayın əsas məzmunu, mənası, bu qurultayda hökm sürən ab-hava, əhval-ruhiyyə sizin birliyiniz,

həmrəyliyiniz, sevinciniz və sizdə olan ruh yüksəkliyidir. Bu, məni çox sevindirdi.

Mən bu gün bu salona baxarkən bir fikir söyləmək istəyirəm. Mən Azərbaycanın tarixində son əlli ildə keçirilən, demək olar, bütün mərasimlərin iştirakçısı olmuşam. Xüsusən 1969-cu ildə Azərbaycana rəhbərlik etməyə başlayan zamandan bütün mərasimlərdə iştirak etmişəm. Bu salonda ilk dəfə təntənəli mərasim 1972-ci ilin dekabr ayında olubdur. Ondan sonra burada qurultaylar, beynəlxalq konfranslar, keçmiş zamanlarda da, indi, biz dövlət müstəqilliyi əldə edəndən sonra da çox toplantılar, qurultaylar, təntənəli mərasimlər, yubileylər keçirilibdir. Əksəriyyətində də mən iştirak etmişəm. Bunların hər birinin özünəməxsus yeri var, hər biri xalqımızın, ölkəmizin tarixinin müəyyən səhifəsidir. Böyük məmnuniyyət hissi ilə deyə bilərəm ki, bunların hamısı yüksək səviyyədə keçibdir.

Ancaq bu gün bu salondakı mənzərə Azərbaycanın tarixində ilk dəfə olan mənzərədir. Keçmiş Sovetlər İttifaqı vaxtında Azərbaycan xanımlarının dörd qurultayı keçirilmişdir. O qurultaylar haqqında məlumatlar var, onların hər birinin özünəməxsus əhəmiyyəti var və Azərbaycanda qadın hərəkətinin, qadınların inkişafında çox böyük rol oynamışlar. Ancaq onların heç birisi bununla müqayisə oluna bilməz. Şübhəsiz, bugünkü qurultayın əsasını, mənasını, məzmununu təşkil edən odur ki, bu, müstəqil Azərbaycan Respublikasının qadınlarının ilk qurultayıdır. Ancaq bununla yanaşı, yenə də deyirəm, iyirmi beş yaşı olan bu salonda ilk dəfə yalnız məhz qadınlar toplaşblar, kişilər isə çox azlıq təşkil edirlər. Qadınlar insan cəmiyyətinin ən gözəl, ən zəkali hissəsi olduğuna görə, təsəvvür edin, bu salonda nə qədər gözəllik var! Əgər ayrı-ayrı kişilər, bu nazirlər burada oturmasaydılar, bu salon necə olardı. Ancaq bilirəm ki, siz buna razı olmazdınız, çünki siz də istəyirsiniz ki, aranızda bir az kişilər olsun.

Həqiqətən, çox gözəl bir mənzərədir, gözəl mühit, gözəl əhval-ruhiyyədir.

Nəhayət, mən sizin dünənki çıxışlarınızın şərhini eşitməmişdim. Amma bu gün buradakı əhval-ruhiyyə, mühit, iqlim və qəbul etdiyiniz sənədlər və xüsusən son sənəd - qadınlar qurultayının bütün Azərbaycan qadınlarına müraciəti məni çox həyəcanlandırıdı, coşdurdu, sevindirdi. Ağdamlı qızımız burada şer oxuyanda mən çox həyəcanlandım, mənə həddindən artıq təsir etdi. O təsirin altında sizin hamınızı dinləyirdim. Qurultayın Azərbaycan qadınlarına müraciəti həm məzmunu, həm də onu oxuyan bacımızın səsi ilə məni daha da həyəcanlandırıdı. Ümumiyyətlə, mən çox mərasimlər görmüşəm, həyəcanlandığım, coşduğum vaxtlar da olubdur. Amma bilin,

inanın, bugünkü qədər həyəcanlı, sevincli, coşğun olmamışam. Bu da burada bir daha hiss etdiklərim - sizin mənə olan münasibətiniz, hissiyyatlarınız və eyni zamanda mənim sizə olan münasibətim, hissiyyatlarım, sevincim və məhəbbətimdir.

Hesab edirəm ki, bu qurultay XX əsrdə Azərbaycanın tarixində ən böyük tarixi hadisələrdən biridir. Azərbaycan qadınları bu qurultayla müstəqil Azərbaycanda gələcəyin qadın hərəkatının əsasını qoyublar, qadınların cəmiyyətdə fəallığının, onların cəmiyyət və dövlətin həyatında iştirakının əsasını qoyublar. Siz bunun əsasını qoymusunuz, böyük iş görmüsünüz. Bu münasibətlə mən sizi ürəkdən təbrik edirəm.

Azərbaycan qadını tarix boyu öz ağılı, zəkası, namusu, qeyrəti, isməti ilə, fədakarlığı, çalışqanlığı, mərdliyi, vətənpərvərliyi ilə, millətinə, torpağına olan hədsiz məhəbbəti ilə və gözəlliyi, Azərbaycan xalqının xüsusiyyətləri ilə tanınmışdır. Ancaq bununla bərabər, əsrlər boyu Azərbaycan qadınının üzərinə böyük zəhmətlər düşmüşdür. O zəhməti də qadın həmişə mərdliklə, cəsarətlə çəkmişdir və heç vaxt bu zəhmətdən inciməmişdir. Tarixi keçmişimizdə Azərbaycan qadınının görkəmli nümayəndələri olmuşdur. Onların adları dünən də, bu gün də burada çəkilibdir. Ancaq bununla yanaşı, Azərbaycan qadını əsrlər boyu bir çox hüquqlardan məhrum olmuşdur.

Ona görə də sona çatan XX əsr Azərbaycan qadını üçün böyük nailiyyətlər, hadisələr, böyük dəyişikliklər əsri olmuşdur. Ən böyük nailiyyət ondan ibarətdir ki, Azərbaycan qadını azadlığa çıxmışdır. Azərbaycan qadınının emansipasiyası tarixi bir hadisə, böyük inqilabdır. İndi qadınlar da bugünkü vəziyyətlərinə öyrəşiblər, biz hamımız da öyrəşmişik. Bəzən keçmişini unudarkən elə gəlir ki, həmişə belə olubdur və belə də olmalı idi. Həqiqətən belə olmalı idi, Azərbaycan qadını buna layiqdir.

Amma əslində isə belə olmayıbdir. Azərbaycan qadını zülmələr, əziyyət çəkib, ana olub, övlad böyüdüb, kişisinə xidmət edib, ailəsini, elini-obasını saxlayıbdir, çox hüquqlardan məhrum olubdur. 1918-1919-cu illərdə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə Azərbaycan qadınına tarixdə ilk dəfə hüquqlar - seçmək və seçilmək hüququ verilibdir. Sonrakı dövrdə, 1920-ci ildən başlayaraq, Azərbaycan qadınının həyatında tarixi nöqteyi-nəzərdən qısa bir zamanda böyük hadisələr baş veribdir. Qadın çadranı atıb, azad, sərbəst olub, cəmiyyətdə bərabər hüquqlara malik olub, öz istedadını göstərə bilib və cəmiyyətdə özünəməxsus yer tutubdur, öz daxili və zəhəri gözəlliyini dünyaya nümayiş etdiribdir.

Dünən də, bu gün də rəqəmlər gətirildi ki, indi Azərbaycan qadını səhiyyədə işləyənlərin 70 faizini, təhsildə, maarifdə işləyənlərin 50-60 faizini, mədəniyyətdə işləyənlərin 70 faizini təşkil edir. Ancaq təsəvvür edin, əsrin əvvəlində bunların heç biri yox idi. Bəli, biz XX əsrin əvvəlində, yaxud da XIX əsrin sonunda Azərbaycan qadınlarının savadlı, bilikli, mədəniyyətə qovuşmuş, dünya mədəniyyətini mənimsəmiş tək-tək nümayəndələrini tanıyırdıq, bilirik. Ancaq indi səhiyyə sistemində həkimlərin 70 faizi qadınlardırsa, əsrin əvvəlində bir nəfər də qadın həkimimiz yox idi. Təsəvvür edin, qısa bir tarixi zamanda nə qədər sıçrayış əmələ gəlibdir. Bu, təkcə səhiyyə, təhsil sahəsində deyildir. Həyatın bütün sahələrində mühəndis, iqtisadçı, başqa ixtisaslardan olan nə qədər qadınlar var. Əsas isə ondan ibarətdir ki, qadınlar savad, bilik alıblar, elmə, mədəniyyətə qovuşublar.

XX əsrin Azərbaycan xalqı üçün ən böyük nailiyyəti ondan ibarətdir ki, xalqımız savadsızlıqdan xilas olubdur. Savadsızlığın ləğv olunması XX əsrdə Azərbaycan xalqının həyatında böyük bir inqilabi hadisədir. Savadsızlığın ləğvində qadınların xüsusi rolu var. Birincisi, qadınlar özləri savadsızlığını ləğv etmişlər, ikincisi də qadınlar tezliklə müəllim olmuş, məktəblərdə işləmiş və öz övladlarını, balalarını məktəbə oxumağa göndərmişlər, onlara rəhbərlik etmiş, qayğı göstərmişlər və xalqımız qısa müddətdə savadlanmış, biliklənmişdir. Bəzən bunu da unudurlar ki, nə bilim, bəlkə belə də olmalıymış. Amma yanınıza-yөрənizə, sağınıza-solunuza, Şərqi-Qərbi, Şimalı-Cənubı baxın, - bizə bənzər ölkələr, xalqlar var. Onların savad-bilik səviyyəsi ilə Azərbaycan xalqının savad-bilik səviyyəsinin fərqi böyükdür. Bunda da qadınların çox böyük rolu olubdur.

Beləliklə, qadınlar Azərbaycanda özlərinə layiq yeri tutmuşlar. Doğrudur, siz dünən də, bu gün də bir çox təkliflər irəli sürmüşünüz. Onlardan bəziləri də bundan ibarətdir ki, qadınlar hakimiyyət orqanlarında, icra orqanlarında daha çox təmsil olunmalıdırlar, qadınlara yer verilməlidir. Mən bununla tam razıyam və sizə dərhal demək istəyirəm ki, burada özünüz seçdiyiniz şura qurultayın yekunlarını müzakirə edərkən lazımi tədbirlər həyata keçirəcəkdir. Ancaq eyni zamanda, mən bu gün sizi dinləyərək dərk edirəm ki, bu qurultayın yekunları bizim üzərimizə, mənim üzərimə çox böyük vəzifələr qoyur. Ona görə də o məsələlər ki, hökumət tərəfindən, hakimiyyət, icra orqanları tərəfindən həll olunmalıdır rica edirəm, onları mənə təqdim edəsiniz və mən mütləq onlara baxacaq, lazımi tədbirlər görəcəyəm. Burada sizi dinləyərkən düşünürdüm və belə bir qərar qəbul etdim ki, qadınlar qurultayının

yekunları ilə əlaqədar, irəli sürülmüş təkliflərin hakimiyyət orqanları tərəfindən həyata keçirilməsi üçün bir prezident fərmanı verilməli və müvafiq orqanlara lazımi tapşırıqlar verilməlidir.

Bu gün sizin qurultayınızı daha da zənginləşdirən aldığınız təbriklərdir, başqa ölkələrin qadın təşkilatları nümayəndələrinin iştirakı və dedikləri sözlərdir. Xarici ölkələrdən, o cümlədən, Amerika Birləşmiş Ştatları prezidentinin xanımı Hillari Klintonndan, Gürcüstan prezidentinin xanımı Nanuli Şevardnadzedən və başqalarından aldığınız təbriklər sizi sevindirdiyi kimi, mənə də çox sevindirdi. Gürcüstan nümayəndə heyətinin rəhbəri, səhv etmirəmsə, Qurgenidzenin çıxışı, Ukrayna nümayəndə heyəti rəhbərinin çıxışı da çox səmimi, həyəcanlı və çox sevindirici oldu. Bu təbriklərə, çıxışlara görə dost ölkələrə sizin adınızdan təşəkkürümü bildirirəm. Çox məmnunam ki, Gürcüstandan gələn xanımlar vaxtilə gürcü qadınları ilə bir yerdə çəkdiyim fotosəklə göstərdilər. Mən ona baxdım, yadıma düşdü, - bu, çox illər bundan öncə olubdur. Amma şəkildə təkcə mən deyiləm, Gürcüstan prezidenti Şevardnadze də qadınlarla bir yerdədir. Mən tam razıyam ki, gürcü qadınları doğrudan da çox gözəldirlər. Siz qadınsınız, belə söhbət eləmək olar, - mən hələ çox gənc olarkən bəzən söhbət aparırdıq ki, hansı qadınlar daha gözəl olur. Biri deyirdi ki, gürcü qadını, biri deyirdi rus qadını gözəl olur, başqası deyirdi ki, yunan qadını gözəl olur. Mən də hesab edirəm ki, gürcü qadını çox gözəldir, amma Azərbaycan qadını da çox gözəldir. Mən bilirəm ki, keçmişdə bir çox azərbaycanlılar gürcü qızları ilə evlənib ailə həyatı qurmuşlar, elə indi də qururlar. Təkcə Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlılar deyil, elə Azərbaycanda yaşayan azərbaycanlı oğlanlar, gənclər də gürcü qızları alıb çox xoşbəxt yaşayıblar.

Ümumiyyətlə, bu, bizim qədim dostluğumuzun rəmzidir. Mən bunu dəfələrlə demişəm və Gürcüstandan gələn dostumuz xanımın da dilindən eşitdik ki, gürcü xalqı ilə Azərbaycan xalqı arasında əsrlər boyu həqiqətən çox səmimi dostluq əlaqələri olmuşdur. Bizim aramızda heç vaxt nifaq olmayıbdir. İndi də müstəqil dövlətlər kimi Gürcüstanla Azərbaycan arasında olan dostluq, qardaşlıq əlaqələri Qafqazda sülhün, əmin-amanlığın yaranmasının böyük bir amilidir.

Hesab edirəm, bugünkü qurultayın əsas mənası bir də ondan ibarətdir ki, qadınlar müstəqil Azərbaycanın həyatında daha fəal iştirak etməlidirlər. Buna bizim ehtiyacımız var. Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini əldə edəndən sonra çox düzgün, doğru yol tutubdur. Azərbaycanda hüquqi, demokratik, dünyəvi dövlət

qurulur. Azərbaycanda demokratiya prinsipləri yaradılır və inkişaf etdirilir. Ölkənin iqtisadiyyatında böyük dəyişikliklər gedir və bunların əsas mənası Azərbaycan iqtisadiyyatını bazar iqtisadiyyatı, sərbəst iqtisadiyyat prinsipləri əsasında aparmaqdan ibarətdir. Bunun üçün də biz bütün sahələrdə islahatlar aparırıq. Siyasi islahatlar dövlət quruculuğu sistemində apardığımız işləri əhatə edir. Bu, bizim ilk Konstitusiyamızın qəbul olunması, çoxsaylı qanunlarımızın qəbul edilməsi, bir çox fərmanların verilməsi və başqa tədbirlərin görülməsi ilə əlaqədardır.

İqtisadi islahatlar Azərbaycanda iqtisadiyyatı bazar iqtisadiyyatı yolu ilə aparmaq məqsədi daşıyır. Bu, özəlləşdirmə proqramının, torpaq islahatının həyata keçirilməsidir, sahibkarlıq fəaliyyətinin, sahibkarlıq təbəqəsinin yaradılmasıdır, azad sahibkarlığa imkanlar yaradılmasıdır, Azərbaycana xarici investisiyanın gəlməsidir, xarici investisiyanın gəlməsi ilə Azərbaycan iqtisadiyyatının dünya iqtisadiyyatına inteqrasiya olunmasıdır. Bunlar hamısı qlobal proqramlardır. Biz bu proqramları tətbiq etmişik, son illərdə bunları həyata keçiririk və bilirsiniz ki, uğurlar əldə etmişik.

Sosial sahədə islahatlar keçirilir. Bilirsiniz ki, səhiyyə sahəsində islahatlar aparmaq üçün komissiya yaranıb və təkliflər hazırlanıbdır, bu yaxınlarda baxılıb lazımı qərarlar qəbul olunacaqdır. Təhsil sahəsində islahatlar keçirilməsi üçün təkliflər hazırlanıb və yaxın vaxtlarda baxılacaqdır. Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi sosial islahatların böyük istiqamətini təşkil edən bu sahədə böyük işlər görür və bir çox tədbirlər həyata keçirilir. Bütün başqa sahələrdə də işlər görülür. Bunların hamısında məqsəd Azərbaycanda hüquqi, demokratik dövlət quruculuğu işini inkişaf etdirmək və Azərbaycanın iqtisadiyyatını bazar iqtisadiyyatı yolu ilə irəlilətməkdən ibarətdir.

Bütün bunlar həyata keçirilir, öz müsbət nəticəsini verəcəkdir. Azərbaycanın iqtisadiyyatında baş vermiş müsbət dəyişikliklər sizə məlumdur, bunları görürsünüz. Burada Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin, yəni 1994-cü ilin sentyabr ayının 20-də imzalanmış müqavilə əsasında yaranmış ilk konsorsiumu idarə edən şirkətin prezidentinin təbriki oxundu. Orada bir çox rəqəmlər gətirildi. ABƏŞ Azərbaycana 1 milyard 200 milyon dollar sərmayə, yatırım, investisiya gətiribdir. Bunun nəticələrini də siz bilirsiniz və təbrikdən də göründü. «İstiqlal» adı verdiyimiz qazma qurğusunun işə başlamasını bu yaxın günlərdə qeyd etdik. Başqa bir konsorsium təkcə o qazma qurğusunun bərpası, modernləşdirilməsi üçün 200 milyon dollar

sərf edibdir. Həm də burada, o birisində, başqasında nə qədər adam işləyir. Təkcə neft sahəsində deyil, bütün başqa sahələrdə də inkişaf var və bunun nəticəsində də iqtisadi dəyişikliklər görünür. Bakının siması dəyişir. İndi Azərbaycanda heç bir mal qıtlığı yoxdur, ərzaq qıtlığı yoxdur.

Doğrudur, iqtisadi çətinlik var, bəli, aztəminatlı ailələr, köçkün-qaçqın vəziyyətində yaşayan vətəndaşlarımız var. Onların vəziyyəti çətinidir. Bunlar var, bu, keçid dövrünün əlamətləridir. Biz bunları nə inkar edirik, bildirmək istəyirəm ki, nə də, bunlarsız keçinmək olar. Əgər bir ictimai-siyasi quruluştan başqa bir ictimai-siyasi, iqtisadi sistemə, quruluşa keçiriksə və dağılanın əsasında başqası yaranırsa, bu, asan şey deyildir. Ancaq başqa yol yoxdur, ola bilməz. Biz bu yolla gedirik və mən inanıram ki, bu yol bizi böyük gələcəyə, böyük iqtisadi yüksəlişə, Azərbaycan xalqının və vətəndaşlarının rifah halının yüksəlməsinə aparır.

Ancaq bilirsiniz, bəzi bədxah adamlar orada-burada danışirlar ki, Azərbaycanda əhalinin 90-95 faizi səfalət içindədir. Burada oturanlar səfalət içindədir? Yox! Xaricdən qonaqlar gəlir, mən dövlət başçılarını adətən hava limanında qarşılayıram, onları müşayiət edirəm, şəhəri gəzirəm. Çoxları şəhərdə insanların sifətinə, geyiminə, davranışına baxır, ümumiyyətlə, şəhərin görünüşünə baxırlar. Deyirlər ki, burada insanlar çox yaxşı yaşayırlar. Həqiqətdir. Çətin yaşayan insanlar, aztəminatlı, maddi gərginlik içində yaşayan adamlar var. Biz bunu bilirik və onlara kömək edirik. Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi naziri Əli Nağıyev burada dedi ki, pensiyalar nə qədər artıb və nə qədər artacaqdır. Bir milyondan artıq pensiyaçı var. Qalanların da pensiyası artacaqdır. Əmək haqqı artıb və bundan sonra da artacaqdır. Burada səsləndi ki, guya mədəniyyət işçiləri meşə işçiləri ilə bərabər ən az əmək haqqı alanlardır. Gərək buna baxaq. Mədəniyyət işçiləri də bilirlər ki, onların bir qisminin maaşlarını artırmışıq və çox da yüksək artırmışıq. Amma bundan sonra da artıracağıq.

Ancaq bunu artırmaq üçün gərək bu vəsaiti əldə edək, qazanaq. Qazanmasaq, pul göydən tökülmür və yerin altından da çıxmır. Bunları etmək lazımdır, bunun üçün də islahatları keçirmək, tədbirlər görmək lazımdır. Biz bunları edirik və edəcəyik.

Ancaq bütün bunlarla bərabər, Azərbaycanda insanların həyat şəraitini, yaşayışını böhtancasına, yalandan, bilirsiniz, Azərbaycan xalqını ləkələyən ifadələrlə təsvir etmək xalqımıza, millətimizə və müstəqil dövlətimizə sadəcə düşmənçilikdən başqa bir şey deyildir.

Bizim problemlərimiz içərisində ən ağır, ən çətin problem işğal edilmiş torpaqlar,

Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün pozulması və işğal olunmuş torpaqlardan didərgin düşmüş, ağır şəraitdə - çadırlarda, yaxud yaşayış üçün münasib olmayan başqa yerlərdə, binalarda yaşayan bacılarımızın, qardaşlarımızın, övladlarımızın vəziyyətidir. Bəli, bu, bizim böyük dərdimizdir. Ona görə də mən bu gün bu münasibətlə, xüsusən bu salonda, qadınlar qurultayında iştirak edən şəhid analarına öz hörmət və ehtiramımı bildirirəm. Şəhid ailələrinə, yerindən-yurdundan didərgin düşmüş, ağır vəziyyətdə çadırlarda yaşayan qadınlara, qızlara, köçkün düşmüş insanların hamısına öz hörmət-ehtiramımı bildirirəm. Onlar da bilir və bu gün bunu bir daha deyirəm ki, onların o dərdi, o problem, o qayğı diqqət mərkəzimdə olan bir problemdir və əsas qayğıdır. Mən indiyə qədər çalışmışam və bundan sonra da çalışacağam ki, bu problem həll olunsun, işğal edilmiş torpaqlar azad olunsun və didərgin düşmüş insanlar öz yerinə-yurduna qayıtsınlar. Biz buna nail olacağıq, buna arxayın ola bilərsiniz.

Bu gün buraya, sizin yanınıza gəlməmişdən qabaq iki saatdan artıq ATƏT-in Minsk qrupu həmsədrlərinin nümayəndələri ilə görüşmüşəm. Bilirsiniz ki, Ermənistan - Azərbaycan münaqişəsini sülh yolu ilə həll etmək üçün hələ 1992-ci ildə ATƏT Minsk qrupu deyilən təşkilat yaradıbdır. ATƏT-in bir neçə - 1994-cü ilin dekabrında Budapeşt, 1996-cı ilin dekabrında Lissabon zirvə görüşləri olubdur. Məsələnin həlli üçün orada dəyərli sənədlər əldə edə bilmişik və ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri Rusiya, Amerika Birləşmiş Ştatları və Fransadır. Bilirsiniz ki, onlar Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsini sülh yolu ilə həll etmək üçün fəaliyyət göstərirlər, vaxtaşırı ölkəyə gəlirlər və biz onlarla görüşlər keçiririk.

Son zamanlar onlar işlərində müəyyən fasilə vermişdilər. İndi dünəndən gəlirlər və bu gün mən onlarla iki saatdan artıq danışmışam. Biz məsələni yenə kəskin qoymuşuq və bu gün sizə də bəyan edirəm: biz məsələnin sülh yolu ilə həll edilməsinin tərəfdarıyıq və sülh yolu ilə həll olunmasını istəyirik. Mən başqa yolu məqbul hesab etmirəm, bunu sizə də, bütün Azərbaycan vətəndaşlarına da elan edirəm. 1994-cü ilin may ayında atəşin dayandırılması haqqında saziş əldə elədik və dörd ildən artıqdır atəşkəs rejimində yaşayırıq. Bəziləri bunu bəyənmir, bəziləri dodaq büzürlər, bəziləri tənqid edirlər. Gəlsinlər, desinlər ki, onlar nə ediblər? Mən müharibəni saxlamışam, qan tökülməsini saxlamışam, mən şəhidlərin olmamasına nail olmuşam. Onlar isə Azərbaycanı tar-mar ediblər, Azərbaycan torpaqlarının işğal olunmasına şərait yaradıblar, Azərbaycanın balalarını qurban veriblər, torpaqlarımız

işğal edilib, insanlar yerindən-yurdundan didərgin düşüblər. Amma onlardan heç birinin burnu da qanamayıbdır.

Mən bu gün ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrələrinə bir daha bəyan etdim ki, məsələnin sülh yolu ilə həll olunması prinsipini bu gün də təsdiq edirəm və hesab edirəm ki, bu yolla həll etmək lazımdır. Sülh yaratmaq lazımdır. Biz daim müharibə apara bilmərik. Heç bir ölkə həmişə müharibə aparmayıb və apara da bilməz. Hər bir müharibənin sonu olur. Hesab edirəm ki, bundan sonra yenidən müharibə etmək - bu, Azərbaycana lazım olan bir şey deyildir.

Ancaq eyni zamanda mən onların qarşısında məsələni çox kəskin qoymuşam ki, bizim prinsiplər var, 1996-cı ilin dekabrında Lissabon zirvə görüşündə bunlar qəbul edilibdir: işğal olunmuş torpaqlar azad edilməlidir və Ermənistan silahlı qüvvələri həmin ərazilərdən çıxarılmalıdır. O yerlərin sakinləri öz yurdlarına qayıtmalıdır. Dağlıq Qarabağa Azərbaycan dövlətinin tərkibində özünüidarə statusu verilə bilər, biz buna razı olmuşuq. Ermənistanla Azərbaycan arasında uzunmüddətli, etibarlı sülh yaranmalıdır. Biz bu şərtlərlə məsələnin sülh yolu ilə həll olunmasının tərəfdarıyıq. Biz heç vaxt razı olmamışıq və bu gün bir daha bəyan elədim, heç vaxt razı ola bilmərik ki, Azərbaycanın daxilində Dağlıq Qarabağa müstəqillik statusu verilsin. Biz buna yol verə bilmərik. Biz Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün pozulmasına heç vaxt dözə bilmərik və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa olunmalıdır. Biz heç vaxt öz torpağımızın, ərazimizin, öz sərhədlərimizin içərisində olan torpaqlarımızın bir metrini, bir santimetrini də heç kəsə verməyəcəyik.

Bu prinsiplər əsasında danışıqlar aparırıq və güman edirəm ki, danışıqlar davam edəcək və məsələnin sülh yolu ilə həllinə nail olacağıq. Ancaq bizim xalqımız dözümlü xalqdır və bunu yerindən-yurdundan didərgin düşmüş vətəndaşlarımızın həyatında görürük. Mən bəzən televiziya verilişlərinə baxıram. İki həftə bundan öncə burada, bu salonda, işğal olunmuş rayonlardan torpaqlardan zorla çıxarılmış vətəndaşlarımızın nümayəndələri ilə görüşdüm, danışdım. Bilirsiniz, ağır, çətin vəziyyətdə, çadırda yaşayırlar, amma ürəkləri təmizdir, safdır, vəziyyəti düzgün qiymətləndirirlər, başa düşürlər və dözürlər. Bu gün mən bu dözümlü insanların - bacılarımın, qardaşlarımın qarşısında, ağır vəziyyətdə yaşayan insanların qarşısında baş əyir və onlara minnətdarlığımı bildirirəm.

Ancaq özlərini müxalifət adlandıran adamların heç biri bu vəziyyətə dözə bilməzdi. Onlar naməlum mənbələrdən aldıkları çoxlu pullarla -paralarla şəhərdə

çox zəngin yaşayırlar və böyük iddialar edirlər. Bu adamların heç biri qaçqınlarla görüşmür, qayğısına qalmır, onların vəziyyətində yaşamır. Bunlar ancaq cürbəcür iddialar irəli sürür, iddialarla yaşayırlar.

Bir sözlə, işğal olunmuş torpaqların azad edilməsi, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpası bizim ən birinci vəzifəmizdir və inana bilərsiniz, bu vəzifəni həyata keçirmək üçün hər gün çalışırıq, hər gün lazımi tədbirlər görürük və mən inanıram ki, biz buna nail olacağıq.

Azərbaycanda demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu prosesi müvəffəqiyyətlə həyata keçirilir. Bunun ən parlaq nümunəsi Azərbaycanın ilk Demokratik Konstitusiyasının qəbul edilməsi, Azərbaycanın ilk Demokratik Parlamentinin seçilməsi və indi də növbəti prezident seçkilərinin keçirilməsidir. Burada izah etməyə ehtiyac yoxdur, - mən hiss etdim ki, qurultay iştirakçıları çox düzgün qiymətləndirdilər ki, prezident seçkilərinin keçirilməsi üçün, çox ədalətli və demokratik seçkilər keçirilməsi üçün yararlı olan qanunlar qəbul olunub və onlar da həyata keçirilir. Ancaq təəssüflər olsun ki, kəskin müxalifətdə duran və bu gün artıq siyasi ekstremizm mövqeyi tutmuş bəzi siyasi partiyalar və qurumlar Azərbaycanda yaranmış ictimai-siyasi sabitliyi, rahatlığı pozmağa cəhd göstərirlər. «Demokratik seçkilər uğrunda mübarizə» şüarları altında Azərbaycanda xaos yaratmaq istəyirlər, ictimai-siyasi sabitliyi pozmaq istəyirlər, Azərbaycanı yenə də 1991-ci, 1992-ci, 1993-cü illərin vəziyyətinə qaytarmaq istəyirlər.

Bu, çox təəssüflüdür, ancaq eyni zamanda məni təəccübləndirmir. Çünki son beş ildə bu siyasi partiyaların və xüsusən də onların rəhbərlərinin fəaliyyətindən gəldiyim qənaət onu göstərir ki, onlara nə demokratiya lazımdır, nə Azərbaycanın müstəqilliyi lazımdır, nə də Azərbaycanda sabitlik lazımdır. Onlara xaos, qarmaqarışıqlıq lazımdır. Çünki keçmişdə onların əlində belə imkanlar olub, Azərbaycanda xaos yarada biliblər və ondan da öz şəxsi mənafeləri üçün istifadə ediblər.

Amma onlar unudurlar ki, artıq bu, mümkün deyildir. Onlar unudurlar ki, Azərbaycan xalqı daha buna yol verməz! Prezident kimi mən buna heç vaxt yol vermərəm! 1993-cü ilin iyun ayını yadınıza salın. Azərbaycanda qardaş qanı tökülmüş, vətəndaş müharibəsi başlanmışdı. Azərbaycan xaos vəziyyətində idi. Azərbaycanı idarə edən və guya 1992-ci ildə xalq tərəfindən seçilmiş adamlar vəzifələrini qoydular, qaçdılar. Belə ağır vəziyyətdə xalqı başlı-başına buraxıb Bakını tərk etdilər, orada-burada gizlənməyə başladılar.

Beş ildir ki, qarış-qarış, addımbaaddım Azərbaycanda ictimai-siyasi vəziyyəti normallaşdırırıq, sabitləşdiririk. Artıq son üç ildir ki, vəziyyət sabitdir, rahatdır. Onlar isə orada-burada gizlənilər, altdan-altdan təxribat işləri aparırlar. İndi isə artıq görürlər ki, bu sabitlik, rahatlıq günü-gündən möhkəmlənir və prezident seçkiləri zamanı dünyaya bir daha nümayiş etdiriləcək ki, Azərbaycanda demokratiya inkişaf edir. Ona görə də bunları pozmaq istəyirlər və cürbəcür cəhdlər göstərilər.

Avqust ayının 15-də mitinq keçirmək istədilər. Keçirdilər, biz mitinqə etiraz etmirik. Azərbaycanın Konstitusiyasında göstərilib, bəli, insanlar mitinq etmək hüququna malikdirlər və o hüquqdan istifadə edə bilirlər. Ancaq qanunlara, hakimiyyət orqanlarına tabe olmaq şərti ilə. Mitinq yeri göstərilmişdi, avqust ayının 15-də Motodromda keçirdilər. Keçirsinlər. İstədiklərini dedilər - yalan, böhtan, şər, şəbədə - hamısı orada göründü. Onlar sadəcə buna çalışırdılar, başqa istədikləri yox idi. Amma o yalan sözləri, böhtanları cəmiyyət qəbul etmədi və etmir.

Onlar isə sabitliyi pozmaq, yenidən mitinq keçirmək istəyirlər. Şəhərin hakimiyyət orqanları yenə də onlara bəyan edirlər ki, buyurun, mitinq üçün ayrılmış yer var - Motodrom stadionu. Deyirlər ki, yox, Azadlıq meydanında mitinq keçirəcəyik. Nə üçün Azadlıq meydanında? Azadlıq meydanında mitinq keçirməyə nə ixtiyarınız var? Bu gün Azərbaycanda müstəqil dövlət var və müstəqil dövlətin qanunları, başçısı var. Mən heç vaxt heç kəsə imkan verməyəcəyəm ki, Azərbaycanın qanunları pozulsun, Azərbaycanda böyük əzab-əziyyətlə yaranmış sabitlik alt-üst olunsun - buna imkan verilməyəcəkdir.

Ancaq onlar cəhd göstərilər ki, Azadlıq meydanında mitinq keçirsinlər. Elan olunub ki, Azadlıq meydanı ancaq rəsmi dövlət tədbirləri üçündür, müstəqil Azərbaycan Respublikasının, Bakı şəhərinin mərkəzi meydanıdır. Burada hərə gəlib özbaşına mitinq edə bilməz. Mitinqlər keçirmək üçün yer var - Motodrom. Mən də orada keçirəcəyəm. Mənim namizədliyimi irəli sürmüş bəzi partiyalar və təşəbbüs qrupları ayın 19-da seçicilərin mənimlə görüşünü keçirmək istəyirlər. Mən bu görüşü keçirməyə razılıq vermişəm. Ancaq deyirlər ki, çox adam olacaq, bu salona yerləşməz, Motodromun sahəsi böyükdür. Ayın 19-da mən Motodromda olacağam.

Nə üçün mən oraya gedə bilərəm, onlar gedə bilməzlər? İş bunda deyildir. İş ondadır ki, şəhərdə asayışı, qanun-qaydanı pozmaq və buna cəhd göstərmək, polis qanuni vəzifəsini yerinə yetirdiyi zaman ona daş, butulka, dəmir parçaları, başqa şeylər atmaq, - hamısını televiziyada gördünüz, - bunlar cinayətdir. 78 nəfər polis

işçisi xəsarət alıbdır, onlardan təxminən 30 nəfəri ağır vəziyyətdədir, xəstəxanalarda müalicə olunur. Bunu edənlər buna görə cavab verməlidirlər. Bundan sonra Azərbaycanda heç kəsin özbaşınalıq etməsinə yol verilməyəcəkdir. Heç kəsə imkan verilməyəcək ki, Azərbaycanda qanun-qaydanı pozsun, xaos yaratsın. Sentyabrın 12-də Azadlıq meydanına getmək istəyən adamları, - bilmirəm, beş yüz, altı yüz nəfər idi, neçə idi, - bu küçədən çıxarırdılar, o küçədən girirdilər, o küçədən çıxarırdılar, bu küçədən girirdilər.

Amma Azərbaycanın yeddi-səkkiz milyon əhalisi var, onların hüquqlarını mən qoruyuram. Bakıda iki milyon yarım əhali yaşayır, onların hüquqlarının təminatçısı mənəm. Mən burada and içmişəm - hər bir Azərbaycan vətəndaşının hüquqlarının qorunmasının təminatçısıyam. Onların hüquqlarını qoruyacağam. Ona görə ki, xalq seçkidə mənə bu etimadı göstərüb və bu gün də göstərir. Mən həmişə xalqa arxalanmışam, xalq mənim dayacağım olub, siz mənim dayacağım olmusunuz. Ona görə də bu ağır işləri görə bilmişəm.

1993-cü ilin iyun ayında məni buraya dəvət edən siz idiniz, eyni zamanda o vaxt hakimiyyətdə olan adamlar idi. Buraya özüm gəlməmişdim. Mən Azərbaycanın ən ağır dövründə, 1993-cü ilin iyun ayında Bakıya gəlib öz üzərimə böyük məsuliyyət götürmüşəm. Mən dərk edirdim ki, Azərbaycanda vəziyyət nə qədər ağır idi. Dərk edirdim ki, özümü oda atıram. Dərk edirdim ki, öz üzərimə böyük məsuliyyət götürürəm. Mən də insanam, başa düşün, mənim də övladım var, nəvəm var, şəxsi həyatım var. Amma mən şəxsi həyatımı, ailəmi, övladlarımı bir tərəfə qoydum, xalqın mənafeyi üçün özümü odun içinə atdım.

1993-cü ildən indiyədək nə qədər çətinliklərlə, bəlalarla rastlaşdım, siz onu bilirsiniz. 1993-cü ilin özündə Azərbaycan parçalanmışdı. Lənkəran zonasında bir «Talış-Muğan Respublikası» yaranmışdı. Gəncə hakimiyyətdən çıxmışdı, şimal zonası qaynayırdı, orada özlərinə bir dövlət yaratmaq istəyirdilər. Bakıda da insanlar rahat yaşaya bilmirdilər. Bunların hamısını bir gündə, bir ayda yox, ilbəl yerinə qoyduq.

1994-cü ilin oktyabr hadisələrini xatırlayın. Burada dövləti devirmək, məni öldürmək istədilər. Mən xalqa müraciət etdim, televiziya ilə sizə müraciət etdim. Özü də gec, axşam vaxtı. Mən həmin gecəni heç vaxt unuda bilmərəm, bu gün də böyük minnətdarlıq hissi ilə xatırlayıram. Çünki mənim müraciətimdən sonra cəmi bir-iki saat ərzində Prezident Sarayının ətrafı insanlarla doldu. Oraya yüz

minlərlə insan gəldi və onların əksəriyyəti siz idiniz, qadınlar idi. O gecə çox faciəli bir gecə idi. Azərbaycanın müqəddəratı həll olunurdu, «Olum ya ölüm» dəqiqəsi keçirirdik. Ancaq sizin, xalqın - Azərbaycan xalqının dəstəyi, köməyi, yardımını ilə biz o böhrandan çıxdıq.

Mən o gecə yarısı Prezident Sarayının önündəki meydana çıxdım. Orada ağbırçək qadınları, ayaqyalın qadınları, qucağında südəmər uşağı olan qadını görəndə, - gecə yarısı, saat dörd idi, avtomatlar göydə fırlanırdı, - mən dəhşətə gəldim: gör insanlar etimad etdiyi adamı nə qədər sevirilər, ona nə qədər inanırlar ki, evini-eşiyini buraxıb gəliblər. O lentlər hamısı qalır, mən bəzən onlara baxanda yenidən həyəcanlanıram. Bəzən mənim gözlərim yaşarır. Nə üçün yaşarır? O insanların qəhrəmanlığını görəndə, qadınların simasında olan sevgi, məhəbbəti, eyni zamanda həyəcanı və narahatlığı görəndə gözlərim yaşarır.

Biz bu günləri yaşamışıq. Yaxud, 1995-ci ilin mart ayında çoxları elə bilirdi ki, hakimiyyət artıq əldən gedib və Azərbaycan dağılır. Bu gün müxalifətdə olan Xalq Cəbhəsinin, Müsavatın rəhbərləri və başqaları da OMON (XTPD) dəstəsi ilə bir yerdə idilər, əlbir idilər. Onda həm Moskvadan, həm Türkiyədən, həm də başqa yerlərdən cürbəcür xüsusi xidmət orqanları hamısı birləşmişdi və Azərbaycanı dağıtmaq istəyirdilər.

Siz bilin, Azərbaycanı dağıtmaq təkçə Heydər Əliyevi yox etmək deyildir. Heydər Əliyev yox olsaydı, Azərbaycanı dağıtmaq mümkün olardı. Bütün insanlar hamısı bilir - hələ ki, Heydər Əliyev var, Azərbaycanı dağıtmaq mümkün deyildir.

Mən sizin qarşınızda belə cəsarətlə çıxış edərkən sizə arxalanıram, xalqa, millətə arxalanıram. Bilin, mən şübhəsiz ki, böyük həyat yolu keçmiş insanam, təcrübəli adamam. Bəli, böyük siyasi təcrübəm var, biliyim var, dünyada çox şeylər görmüş adamam. Ancaq mən təklikdə özümü qəhrəman hesab etmirəm. Mən sizə görə, sizin dəstəyinizə görə qəhrəmanam. Sizə arxalanaraq Azərbaycanın müstəqilliyi yolunda müstəqil siyasət aparıram. Azərbaycanda yaranmış ictimai-siyasi sabitliyə qəsd edən adamlar, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinə qəsd edən, Azərbaycanda gedən demokratik quruculuq prosesinə mane olmaq istəyən adamlar, qruplar, dəstələr, yaxud da siyasi partiyalar qulaqlarını açsınlar, eşitsinlər - qanun nəyə imkan verir, qanun çərçivəsində fəaliyyət göstərə bilirlər. Qanunsuz heç bir şeyə yol verilməyəcəkdir. Azərbaycanda həm Konstitusiyanın, həm qəbul olunmuş qanunların təminatçısı kimi, hər bir Azərbaycan vətəndaşının təhlükəsizliyinin və rahat yaşamasının təminatçısı

kimi mən bu qanunların keşiyində durmuşam və axıra qədər də duracağam.

Əziz qadınlar, əziz dostlar! Mən yenə də tarixə bir nəzər salıram. Çox iclaslar keçirmişik, ancaq sizin kimi dözümlü adamlar hələ indiyədək görməmişəm. Bu gün bölmələrdə müzakirələr aparmısınız, saat 3-ün yarısından indiyə qədər bir yerdəyik, indi də saat 8-dir. Nə qədər dözümlü, dəyanətli və nə qədər intizamlısınız! Mən heyran olmuşam.

Mənim sizə bir neçə tövsiyələrim də var, əgər vaxt imkan verirsə, onları demək istəyirəm. Siz Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatının fəal iştirakçılarısınız. Arzu edirəm ki, bundan sonra da belə fəal olasınız və bilin ki, mən də öz tərəfimdən bütün imkanları yaratmağa hazıram. Bir arzum da var. Çalışın öz intizamlılığınızı, dözümlülüynüzü və sədaqətliliyinizi kişilərə də öyrədəsiniz.

Məlumdur ki, cəmiyyətdə qadının təsiri çox böyükdür. Doğrudur, ola bilər, hakimiyyət orqanlarında istədiyiniz yeri tutmamısınız, amma cəmiyyətdə qadının təsiri böyükdür. Qadının sözü də kəsərlidir, təsirlidir. Məlumdur ki, kişilərin çoxu da qadınların təsiri altındadır. Ona görə çalışın, təbliğ edin ki, kişilər sizdən nümunə götürsünlər, sizin kimi fədakar, cəfəkeş və sizin kimi də sədaqətli olsunlar.

Mən sizə xüsusi minnətdarlığımı bildirirəm, ona görə ki, siz Azərbaycan ordusunun yaranmasında böyük işlər görmüsünüz. Sizin övladlarınız, gənclər indi Azərbaycan ordusunun əsasını təşkil edirlər. Mən dünən fərman vermişəm, 18 yaşına çatan gənclər orduya səfərbər olunmalıdır. Eyni zamanda, 1996-cı ildə səfərbər olunmuş adamlar ordudan tərxis edilməlidir. Görürsünüz, ölkədə sabitlik, hakimiyyət, dinclik olanda gənclər də orduda normal xidmət edir, iki il xidmət edəndən sonra tərxis olunur. Eyni zamanda vətənin müdafiəsi üçün müəyyən biliklər əldə edir və vətənin müdafiəsinə hazır olur. Bu, böyük bir işdir. Biz böyük ordu yaratmışıq və yaradırıq. Əmin ola bilərsiniz, Azərbaycanın Milli Ordusu yaranıb formalaşıbdır və indi Azərbaycan dövlət müstəqilliyini, ərazilərini qorumağa qadir bir ordudur. Bu sahədə qadınların xidməti böyükdür. Mən sizə xüsusi təşəkkür edirəm. Ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, siz, Azərbaycan qadınları Azərbaycan ordusunu daha da gücləndirmək, inkişaf etdirmək, daha da qüdrətli etmək üçün bundan sonra da gözəl insanlar yetişdirəcəksiniz, o insanlar tərbiyəli, vətənpərvər olacaqlar, vətən yolunda həlak olmağa hazır övladlar olacaqlar. Mən əminəm ki, siz bu işdə də öz xidmətlərinizi göstərəcəksiniz.

Əziz xanımlar, əziz bacılar! Mən çox məmnunam ki, bu gün sizinlə görüşmüşəm.

Siz məni o qədər həyəcanlandırdınız ki, mən də çox həyəcanlı danışdım. Ancaq mənim dediyim sözlərə hər dəfə verdiyiniz reaksiya məni daha da həyəcanlandırırdı.

Hesab edirəm ki, sizin qurultayınız çox uğurlu keçdi, Azərbaycan tarixinin böyük, parlaq və gözəl səhifəsinə çevriləcək və gələcəkdə Azərbaycanda qadın hərəkatının inkişafı üçün öz xidmətlərini göstərəcəkdir. Mən sizi bu münasibətlə bir daha təbrik edirəm, icazə versəniz, sizin hər birinizi öpürəm. Sizə cansağlığı, səadət arzu edirəm.

Azərbaycan qadınına eşq olsun, eşq olsun, eşq olsun!

Yaşasın müstəqil Azərbaycan!

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN
BEYNƏLXALQ QADINLAR GÜNÜNƏ HƏSR OLUNMUŞ
TƏNTƏNƏLİ GECƏDƏ NİTQİ**

6 mart 1999-cu il

Hörmətli xanımlar və əziz bacılar!

Sizi, bütün Azərbaycan qadınlarını bayram münasibətilə, Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Sizə cansağlığı, səadət və həmişə gözəllik arzulayıram.

Biz XX əsrin son illərini yaşayırıq. Tarixə nəzər salarkən böyük məmnuniyyət hissi ilə demək olar ki, Azərbaycan qadını bu əsrdə böyük, şanlı yol keçmiş və uğurlar əldə etmişdir. Çoxəsrlik tariximizdə demək olar ki, qadın heç vaxt XX əsrdəki qədər yüksəlməmiş, heç vaxt bu zirvələrə çatmamışdır.

Azərbaycan qadını azadlıq əldə edəndən sonra sürətlə özü də inkişaf etmiş və cəmiyyətin də inkişaf etməsinin səbəbkarı, böyük iştirakçısı olmuşdur. Ona görə də bu gün müstəqil Azərbaycanda qadınların problemi ondan ibarətdir ki, onlara daha da çox qayğı göstərmək lazımdır, onların qüvvəsindən daha da səmərəli istifadə etmək, onlara daha da çox hörmət etmək, cəmiyyətin minnətdarlığını bildirmək lazımdır.

Təsəvvür edin, əgər ölkəmizdə səhiyyə və təhsil sahəsində işləyənlərin 50-60 faizini qadınlar təşkil edirsə, görün qadınlar savadsızlıqdan, çadra altından çıxandan sonra, cəmiyyətdə hüququ olmadığı bir zamandan bəri tarixi nöqteyi-nəzərdən qısa bir dövrdə nə qədər sıçrayış əldə etmiş, inkişaf etmişlər.

Təbiidir ki, qadınlara yaradılmış şərait, ölkəmizdə qadınlara göstərilən münasibət və qayğı, eyni zamanda qadınların daxili istedadı, onların potensialı, ağılı, zəkası, biliyə, təhsilə, elmə, mədəniyyətə olan hədsiz marağı və öz istedadlarını həyata keçirmək üçün çalışqanlığı - bunlar hamısı birlikdə Azərbaycan qadınını yüksəklərə qaldırmışdır. Biz fəxr edə bilərik ki, qadınlar cəmiyyətimizdə çoxluq təşkil edir. Çünki əhalimizin 51 faizindən çoxu qadınlardır.

Azərbaycan qadını haqqında çox yazılıb, çox deyilib. Bu gün də burada natiqlər hamısı Azərbaycan qadınının qeyrətindən, namusundan, ağılından, istedadından, gözəlliyindən, sədaqətindən xoş sözlər dedilər. Mən bütün bu sözlərin, ifadələrin

hamısı ilə tam razıyam. Həmin sözlər mənim də qəlbimdən gələn sözlərdir.

Bizim sevimli şairimiz, çox hörmətli Mirvarid xanım Dilbazi qadın haqqında şer oxudu. Mirvarid xanımın şerləri həmişə bizim cəmiyyətimizin ürəyinə yatandır. Mən onları çox sevirəm. Ancaq hesab edirəm, bu gün qadın haqqında bizə çatdırdığı şer qadınların Azərbaycanda, təkcə Azərbaycanda yox, ümumən bəşəriyyətdə ən yüksək keyfiyyətlərini əks etdirdi. Çox gözəl sözlər dedi. Ancaq mənim ən çox xoşuma gələn söz, əgər unutmadımsa, bundan ibarətdir: təbiət dünyanı dəyişdirərkən cənnəti qadınla əvəz etdi. Həqiqətən belədir! Nə qədər gözəl sözdür, ədalətli ifadədir! Cəmiyyətdə, həyatda, insan cəmiyyətində qadının yerini nə qədər gözəl göstərir! Həqiqətən, biz kişilər cənnət haqqında düşünməməliyik. Cənnət - qadınlar bizim yanımızdadır. Qoy qadınlar cənnət haqqında düşünsünlər və cənnətə çatmaq üçün bu dünyada öz işlərini görsünlər. Bizim cənnətimiz buradadır.

Azərbaycan qadını mərd, cəsarətli, qeyrətli, namuslu qadındır. Biz fəxr edirik ki, Azərbaycan qadını xalqımız üçün qəhrəman ərlər yetişdirir. Biz fəxr edirik ki, Azərbaycan qadını dünyaya böyük alimlər bəxş edir. Azərbaycan qadını dünyaya böyük sənət ustaları, siyasi, dövlət xadimləri bəxş edir. Bunlar hamısı Azərbaycan qadınının xidmətidir.

Biz bu dövrdə, son illər artıq xalqımızın milli mənliliyini dərk edirik və müstəqil dövlətimizdə, azad ölkəmizdə müstəqil dövlətimizi, həyatımızı qururuq. Bu dövrdə öz millətimizin bütün xüsusiyyətlərini dərinləndirərək dərk edərkən yenə də, yenə də düşünürük - nə qədər xoşbəxtik ki, bizim xalqımız zəkalı, qüdrətli, mərd, qəhrəman xalqdır! Nə qədər xoşbəxtik ki, bizim xalqımızı yetişdirən, böyüdən, xalqımızı artıran gözəl və mərd qadınlarımız vardır!

Qadınlara bundan sonra da qayğı göstərmək bizim vəzifəmiz, borcumuzdur. Azərbaycanın Konstitusiyası qadınların hüquqları haqqında bütün bəşər mədəniyyətinin əldə etdiyi nailiyyətləri özündə əks etdiribdir. Bu gün biz fəxr edirik ki, Azərbaycan qadını, ölkəmizdə qadınların cəmiyyətdə yeri və mövqeyi bir çox başqa ölkələrdəkindən çox-çox üstündür.

Biz indi yeni həyat quraraq çalışırıq ki, öz iqtisadiyyatımızı, insanların sosial həyatını, rifahını iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrin səviyyəsinə çatdıraraq. Güman edirəm ki, biz buna nail olacağıq. Çünki müstəqil Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyinin yeddinci ilini başa vurduğu zaman biz artıq əvvəlki illərdə mövcud

olan sosial-iqtisadi böhrandan çıxmışdıq. Azərbaycanın iqtisadiyyatı, sosial həyatı inkişaf mərhələsindədir. Qarşıdakı illərdə Azərbaycanın iqtisadiyyatı daha da sürətlə inkişaf edəcək, xalqın rifahı daha da yaxşılaşacaqdır. Demək, qadınların da həyatı, güzəranı yaxşılaşacaqdır. Ancaq bir daha deyirəm, biz istəyirik ki, ölkəmizdə iqtisadiyyat dünyada iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrin səviyyəsinə çatsın. Lakin qadınların səviyyəsi, bu günü barəsində biz buna ehtiyac duymuruq. Çünki Azərbaycan qadınının səviyyəsi - bilik, elm səviyyəsi, onun azadlığı inkişaf etmiş ölkələrin qadınlarının heç birindən aşağı deyildir. Bu, həqiqətdir. Bu, bizim reallığımızdır. Biz bu realqla da XX əsrə başa vururuq.

Burada bu sözü də işlətdilər ki, fransız yazıçısı Lui Araqon deyibdir ki, qadın həyatın, bəşəriyyətin gələcəyidir. Həqiqət belədir. Qadınsız nə bu gün var, qadınsız nə həyat var, qadınsız gələcək də ola bilməz. Qadınlar bizim gələcəyimizdir.

Mən arzu edirəm ki, Azərbaycan qadınları indiyə qədər əldə etdikləri nailiyyətləri daha da yüksəlsinlər. Biz dövlət, hökumət olaraq bunun üçün imkanlar yaradıırıq və yaradacağıq. Keçən ilin sentyabr ayında qadınlar qurultayında bu barədə çox ətraflı söhbət getdi. Siz bir çox məsələlər qaldırdınız. Onların həll edilməsi barədə göstərişlər verilibdir və prezident fərmanı da veriləcəkdir. Onun hazırlanması bəlkə də bir az gecikib, ancaq bu günlərdə biz onu bəyan edəcəyik.

İndi bizim iqtisadiyyatımızın imkanları o qədər də böyük deyil. Ancaq bütün imkanlardan istifadə edərək qadınların problemlərinin həll olunmasına çalışırıq və bundan sonra da çalışacağıq. Qadın Azərbaycanda cəmiyyətin ən şöhrətli, ən hörmətli üzvüdür. Mən bu sözlərlə sizi bir daha ürəkdən təbrik edirəm. Sizə öz hədsiz məhəbbətimi bildirirəm.

Mən şair deyiləm ki, sizi şerlə sevindirirəm. Şairlərimiz bu barədə burada çox dəyərli sözlər dedilər. Ancaq bilin, mənim qəlbim də şair qəlbidir. Ona görə şair qəlbidir ki, mən qadınları sevirəm.

Qadınları sevməyən heç vaxt şair ola bilməz. Ancaq qadınları sevən hər kəs də şair deyil. Amma onun qəlbi o biri şairlərdən də qadınlara bəlkə də yaxındır.

Azərbaycan qadınlarının bir keyfiyyətini də mən qeyd etmək istəyirəm. O da bizim qadınlarımızın gözəlliyidir. Bilirsiniz, biz əvvəllər, məsələn, dünyada, hansı ölkədə qadın nə qədər gözəldir - onu o qədər də bilmirdik. Mənim yadımdadır, gənc olarkən biz bir-birimizlə söhbət aparırdıq - gənc vaxtlarında insanlar bu barədə söhbətləri daha çox aparırlar - hansı millətin qadını daha gözəldir? İndi mən

demirəm ki, o vaxtlar biz hansı millətin qadınlarını gözəl hesab edirdik. Amma mən sizə deyim, hamı belə fikirləşirdi ki, - hər halda ətrafımda olanlar, hansılarla ki, mən təmasda idim - başqa qadınlar bizim qadınlardan gözəldir. Ancaq indi dünya bizim üzümüə açıldı, hər yerə getdik, bütün ölkələri gördük. Hamımız dünyanın hər yerini görmüşük - kimi az, kimi çox. Mən özümü deyə bilərəm, başqalarının fikrini bilmirəm. Mən dünyanın çox yerini gəzmişəm, qadınlarını görmüşəm. Fikrim belədir ki, Azərbaycan qadını bütün dünyadakı qadınlardan gözəldir.

Bunu sizə xoş gəlməsi üçün demirəm. Bu, mənim həqiqi fikrimdir və mən bütün dünya qadınlarını görəndən sonra bu fikrə gəlmişəm. Ona görə də mən Azərbaycan kişilərinə məsləhət verirəm: qadınları qiymətləndirin, qadınları sevin, heç yerdə, heç bir ölkədə, heç bir millətdə Azərbaycan qadını kimi gözəl qadın tapa bilməyəcəksiniz.

Mən sizi ürəkdən təbrik edirəm. Sizə sevgimi, məhəbbətimi bildirirəm. Sizə cansağlığı arzulayıram. Gələcək həyatınızda sizə uğurlar arzu edirəm. Sağ olun.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN
8 MART - BEYNƏLXALQ QADINLAR BAYRAMINA HƏSR
OLUNMUŞ TƏNTƏNƏLİ MƏRASİMDƏ NİTQİ**

"Gülüstan" sarayı, 7 mart 2000-ci il

Hörmətli xanımlar, analar, bacılar!

Sevimli qadınlar!

Sizi 8 Mart - Beynəlxalq Qadınlar Günü, qadın bayramı münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Bu gün bu salon həmişəkindən daha da gözəldir. Çünki salonun əksəriyyətini təşkil edən qadınlardır. Qadın gözəlliyi bu salona daha da çox işıq verir və salondakı kişilərə, o cümlədən mənə də ilham verir.

Zəhra xanım dedi ki, siz bu bayramı həmişə səbirsizliklə gözləyirsiniz. Amma bilin ki, biz kişilər də bu bayramı səbirsizliklə gözləyirik. Ona görə ki, bu bayramda kişilər qadınlara həmişə xüsusi diqqət göstərirlər, öz kişiliyini, yəni qadına olan hörmətli münasibətini daha da nümayiş etdirmək istəyirlər. Qadınlara mütləq hədiyyə bəxş edirlər, güllər verirlər. Onları bəlkə də əvvəlki vaxtlardan çox öpürlər.

Amma təkcə buna görə yox. Bu bayram doğrudan da bizim bütün bayramlar içərisində ən gözəl bayramdır. Bu, qadınlara həsr olunubdur. İnsan cəmiyyətində qadınların rolu, əhəmiyyəti məlumdur. Qısaca onu demək olar ki, qadinsız insan yoxdur. Qadinsız həyat yoxdur. Bu, həmişə belə olub, bu gün də belədir, gələcəkdə də belə olacaqdır.

Azərbaycan qadını öz ağılı, zəkası, müdrikliyi, sədaqəti, qəhrəmanlığı, vəfası, yüksək analıq keyfiyyəti ilə bizim xalqımızı, millətimizi daim ucaldıbdir. XX əsr dünyada qadınların emansipasiyası əsri olmuşdur. Bu gün böyük iftixar hissi ilə qeyd etmək olar ki, Azərbaycan qadınları bu imkanlardan çox səmərəli istifadə edib, dərhal cəmiyyətdə öz hüquqlarının bərpa olunmasına çalışıb və onlar üçün yaranmış imkanlardan çox yaxşı bəhrələnilər. Beləliklə, demək olar ki, XX əsrin əvvəllərindən və xüsusən 20-ci ildən sonra Azərbaycanda qadınların azadlığa çıxması, tam müstəqil olması, qadınlarla kişilərin hüquqlarının bərabərləşməsi üçün və qadınlara cəmiyyətdə öz istedadlarını nümayiş etdirmək üçün, həyatın müxtəlif sahələrində çalışmaq, zəhmət çəkmək üçün və beləliklə də qadının nəyə qadir olduğunu bir daha nümayiş etdirmək üçün imkanlar yaranıbdir.

Bu gün Azərbaycanda bu problem artıq yoxdur. Çünki Azərbaycan qadını hələ 30-cu illərin əvvəllərində çadranı atdı, öz azadlığını elan etdi, öz hüquqlarının sahibi olduğunu bəyan etdi və tarixi nöqteyi-nəzərdən qısa bir zamanda Azərbaycanda qadınlar cəmiyyətdə, həyatın bütün sahələrində özlərinə məxsus olan yeri tutdular.

Biz fəxr edirik ki, Azərbaycan qadınları həm elmdə, mədəniyyətdə, təhsildə, səhiyyədə, həm də iqtisadiyyatın bütün sahələrində - sənayedə, kənd təsərrüfatında, ticarətdə, hər sahədə özlərini göstərdilər və ölkəmizin, millətimizin inkişafına öz töhfələrini verdilər. Məhz qadınların bu cür geniş fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycanda qısa müddətdə təhsil inkişaf etdi, insanlar savadlandı və Azərbaycan təhsili belə yüksək səviyyəyə qalxdı. Qadınların fədakar zəhməti nəticəsində Azərbaycanın səhiyyəsi belə yüksəklərə qalxdı. Mən bu sahələri ona görə xüsusi qeyd edirəm ki, bildiyiniz kimi, Azərbaycanda qadınlar bu sahələrdə işləyənlərin 60 faizini, bəlkə də çoxunu təşkil edir.

Qadınlar cəmiyyətdə, həyatda göstərdikləri bütün başqa xidmətlərlə yanaşı, ona görə ən yüksək qiymətə layiqdirlər ki, onlar anadırlar, onlar bizim nəslimizi artırırılar. Qadınlarla kişilərin bərabərliyinə gəldikdə, açıq demək lazımdır ki, qadınlar həmişə kişilərdən çox zəhmət çəkiblər. Qədim zamanlardan belə təsəvvür var ki, kişi işləyir, pul qazanır, ailəni saxlayır, qadın isə ev işi görür. Bu, belə olubdur. Amma indi belə deyildir. İndi kişi də işləyir, qadın da işləyir, kişi də qazanır, qadın da qazanır. Demək olar ki, ailəni ikisi birlikdə saxlayırlar, uşaqlarını böyüdürlər. Amma onların arasında böyük fərq var. Qadın uşaq doğur, körpə böyüdür. Qadının bu zəhməti əvəzsizdir və heç bir kişi belə zəhməti çəkə bilməz. Biz qadınları ilbəl daha da çox qiymətləndiririk. Bu da müəyyən qədər təbiidir. Çünki keçmişdə qadınlara olan münasibət dərin köklər salmışdı və bu dəyişiklikləri təmin etmək üçün zaman lazım idi. Bu zaman da, təbiidir ki, artıq gəldi, çatdı. İndi Azərbaycan müstəqil dövlətdir. Azərbaycanda hüquqi, demokratik, dünyəvi dövlət qurulur. Azərbaycan bazar iqtisadiyyatı yolu ilə gedir. Azərbaycan dünya mədəniyyətinə sıx qoşulur.

Bütün bu sahələrdə qadının rolu həmişə böyük olub və böyükdür. Biz «dunyəvi dövlət» məfhumunu işlədəndə, təbiidir ki, bunun çox anlayışını bilirik. Amma onlardan biri də odur ki, dünyəvi dövlətdə qadın azaddır, müstəqildir, qadına onun qadın olmasına görə heç bir məhdudiyyət qoyulmur.

Şəxsən mən sevinirəm ki, bizim Azərbaycan qadınları çox qısa bir zamanda bu azadlığı əllərinə alıblar və bu azadlıqdan istifadə edirlər. Beləliklə də həm cəmiyyətə

öz xidmətlərini göstərirlər, həm də xalqımızı yüksəldir, xalqımızı gözəlləşdirirlər. Hər bir qadının üzərinə çox ağır vəzifələr düşür. Ancaq bizim həyatımızın son illərinin xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ölkəmizə çox zərbələr vuraraq, ən böyük zərbəni də qadınlara vurdu. Çünki qadınlar övladlarını itirdilər, qadınlar ərlərini, qardaşlarını itirdilər. Adətən, faciələri qadınlar kişilərdən daha çox hissiyyatlarla keçirirlər. Ona görə də bu itkilər, bu məhrumiyyətlər də Azərbaycan qadınına çox zərbələr vurubdur. Təkcə ona görə yox ki, onlar şəhid anası, yaxud şəhid ailəsidir, ya şəhid bacısıdır. Bütün başqa qadınlar da. Çünki qadınlar arasında həmrəylik, mənəvi birlik daha da möhkəm olur.

Azərbaycan torpaqlarının bir qismi Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunubdur. Bir milyondan artıq soydaşımız yerindən-yurdundan didərgin düşüb, ağır vəziyyətdə yaşayır, çoxları çadırlarda yaşayırlar. Onların da belə bir həyatının ən çox ağırlığı yenə də qadınların üzərinə düşür. Mən bu əziz bayram günü Azərbaycanın şəhid analarını, qaçqın-köçkün vəziyyətində yaşayan, çadırlarda yaşayan qadınları böyük hörmət-ehtiramla yad edir və onlara bu salondan bütün Azərbaycan qadınlarının adından, bizim hamımızın adından bayram salamı göndərirəm.

Azərbaycan qadını bir xüsusiyyəti ilə də fərqlənir. O da onun gözəlliyidir. Kişilər gedib başqa ölkələrdə, başqa millətlər içərisində gözəl qadınlar axtarmasınlar. Dünyanın ən gözəl qadınları Azərbaycandır. Qadınlar bir belə əziyyət, zəhmət çəkərkən nə istəyirlər? Sadəcə, onlara diqqət, qayğı, hörmət, ehtiram!

Bu anlayışlar çox genişdir. Diqqət də, qayğı da müxtəlif formalarda ola bilər. Ancaq kişilər gərək qadınları həmişə yüksəkdə görsünlər, qadınlara gərək xüsusi hörmət etsinlər, qadınlara diqqətli yanaşsınlar. İnsan mədəniyyətinin ən mühüm cəhətlərindən biri cəmiyyətdə qadına hörmət etmək və hörmət etməyi, diqqət göstərməyi bacarmaqdır. Mən arzu edirəm ki, xalqımızın mədəni səviyyəsinin bu qədər yüksəldiyi bir zamanda müstəqil Azərbaycanın kişiləri qadınlara diqqət, xoş münasibət göstərməyi, onlara hörmət bəsləməyi heç vaxt unutmasınlar.

Azərbaycanda qadınlar çox sahələrdə öz yerlərini tutublar. Ancaq biz hələ ki, istədiyimizə nail ola bilməmişik. Məhz buna görə də mən dünən «Azərbaycan Respublikasında dövlət qadın siyasətinin həyata keçirilməsi haqqında» xüsusi fərman imzaladım. Məmnunam ki, bu fərman qadınlar tərəfindən böyük ruh yüksəkliyi ilə qarşılanıb. Sizi əmin edirəm ki, biz bu fərmanı ardıcıl surətdə

həyata keçirəcəyik.

Hesab edirəm ki, qadınlar Azərbaycanın dövlət strukturlarında, icra orqanlarında, müxtəlif iqtisadi strukturlarda daha da çox təmsil olunmalıdır. Bu fərmanın həyata keçirilməsi üçün artıq mən belə qərar qəbul etmişəm ki, bütün icra orqanlarında, xüsusən şəhər, rayon icra hakimiyyəti orqanlarında qadınlarla iş üzrə ya xüsusi şöbə yaranmalıdır, yaxud icra orqanlarının rəhbərlərindən biri mütləq qadın olmalı və qadın problemləri ilə məşğul olmalıdır. Biz Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaratmışıq. Bu komitənin nə qədər vacib olduğunu və ölkəmiz üçün lazımlı olduğunu artıq bu gün görürük. Ancaq bu komitənin daha da geniş fəaliyyət göstərməsi üçün biz gərək bütün rayonlarda, şəhərlərdə onun strukturlarını yaradaq və bu vasitə ilə də qadınların bütün sahələrdə işə daha fəal cəlb olunmasını təmin edək. Qadınlar bunu istəyirlər. İndi qadınlar var ki, kişidən də çox işləmək istəyirlər və çox hallarda kişidən də yaxşı işləyirlər. Bunlar məlumdur. Ancaq biz onlar üçün şərait yaratmalıyıq, bunu etməliyik. Əmin ola bilərsiniz ki, edəcəyik.

Mənim sizə, Azərbaycanın bütün qadınlarına münasibətim məlumdur. Bu da ondan ibarətdir ki, birincisi, mən hamınızı çox sevirəm. Eyni zamanda həm dövlət başçısı kimi, həm də sadə bir insan kimi, yəni kişi kimi hər birinizə diqqət göstərməyə hazıram.

Bu gün, bu bayram günü mən sizə, Azərbaycanın bütün qadınlarına səadət arzulayıram. Səadət anlayışı qadın üçün çox böyük, geniş anlayışdır. Hər bir qadın istəyir ki, xoşbəxt olsun, o, səadətə nail olsun. Mən bunu arzulayıram. Azərbaycanın bütün qadınlarına cansağlığı, bütün işlərində uğurlar arzulayıram.

Sizə, Azərbaycanın bütün qadınlarına günü-gündən gözəl olmağınızı arzu edirəm.

Bayramınız mübarək olsun, əziz qadınlar! Sağ olun.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ
HEYDƏR ƏLİYEVİN GUÖAM ÖLKƏLƏRİ QADINLARININ
BAKIDA KEÇİRİLƏN BİRİNCİ ƏMƏKDAŞLIQ FORUMUNUN
İŞTİRAKÇILARINI QƏBUL EDƏRKƏN SÖHBƏTİNDƏN

20 sentyabr 2001-ci il

Heydər Əliyev: Bu cür ağır iş şəraitində belə gözəl qadınlarla görüşün faydası çox böyükdür. Sizə baxıram, hamınız gözəlsiniz. Mən sizin hamınızı salamlayıram. Bilirəm ki, GUÖAM təşkilatını yaratdığımız vaxtdan bəri ilk dəfə olaraq Yeni Azərbaycan Partiyasının təşəbbüsü ilə burada həmin ölkələrin qadın təşkilatları nümayəndələrinin görüşü keçirilir. Bu, çox yaxşı təşəbbüsdür. Burada görə bildiyiniz iş, zənnimcə, fayda verəcək və bizə böyük dəstəkdir, çünki biz Ukrayna, Gürcüstan, Moldova və Azərbaycan prezidentləri 1997-ci ildə Strasburqda bu təşkilatı qurmağı qərara aldığımız. Sonralar, 1999-cu ildə Özbəkistan da bu təşkilata qoşuldu. Təşkilat artıq müvafiq beynəlxalq nüfuz və hörmət qazanmışdır. Bizim sonuncu görüşümüz Ukrayna Prezidenti Leonid Daniloviç Kuçmanın təşəbbüsü ilə Kırımda oldu. Siz öz fəaliyyətinizlə bizim işimizi tamamlayırsınız, ona görə də mən bu görüşə şadam, sizi salamlayıram və arzu edirəm ki, bu təşəbbüs ənənəyə çevrilsin.

Əlbəttə, bizə dost ölkələrdən gəlmiş qonaqları görmək mənə xoşdur. Mən onu nəzərdə tuturam ki, əvvəla, dost ölkələrdən gələn insanları qəbul etmək xoşdur, ikincisi də, xalqımızın, ölkəmizin həyatı ilə tanış olmaq imkanına maliksiniz. Bu, ölkələrimiz üçün çox lazımdır, o mənada ki keçmişdə biz Sovet İttifaqının tərkibində olmuşuq və tez-tez gediş-gəlişimiz olub, görüşmüşük, indi isə müstəqil dövlətlərik. Yeri gəlmişkən, bu il ölkələrimizin müstəqilliyinin 10 ili tamam olur. Ukrayna isə öz yubileyini artıq qeyd etmişdir. Oktyabrda biz də bu tarixi günü qeyd edəcəyik. Əslinə qalsa, bütün respublikalar öz dövlət müstəqilliyini 1991-ci ildə, - kimi əvvəl, kimi sonra, - elan etmişdir. Təbii ki, bu müstəqillik olduqca böyük tarixi hadisədir və xalqlarımızın çox böyük nailiyyətidir. Lakin bununla yanaşı, artıq hər bir ölkə öz problemləri ilə məşğuldur, həm də bu problemlər oxşardır.

Çünki biz eyni İttifaqdan çıxmışıq, hamımız eyni vəziyyətdə, bir sistemdə idik, vahid ideologiyayı rəhbər tuturduq. İndi isə, ötən bu on ildə dönüş, keçid, transformasiya baş verir. Bu isə çox çətin prosesdir. Ona görə ki, burada söhbət

iqtisadiyyatdan, sosial sahədən gedir, söhbət insanların, xüsusən gənc nəslin, habelə sistem və ideologiyası dünyanın digər ölkələrindəkindən tamamilə fərqli olmuş ölkədə doğulub, boya-başa çatmış mənim nəslimin nümayəndələrinin şüurunda dəyişiklikdən gedir. Biz hamımız bu sistemdə yaşamış, bu ruhda tərbiyə almışıq və təbii ki, bütün bunlar dərin kök salmışdır. Ona görə də bu barədə açıq və obyektiv danışmaq lazımdır. Doğrudur, bəzi adamlar iddia edirlər ki, onlar bunun düzgün olmadığını o vaxtlar da bilirdilər. Bəlkə də kimsə belə düşünürdü, hər halda, belələri tək-tük idi. Mən bunu ona görə demirəm ki, guya düşünürəm ki, onlarda hansısa ideoloji ziddiyyət vardı. Sadəcə olaraq, bu adamların çoxu özlərinin hansısa şəxsi problemlərinə görə indi necədirlərsə, o cür olmuşdular. Ona görə də bu proses asan deyildir və hər bir ölkədə həm müxtəlif şəkildə, həm də eyni cür gedir. Ona görə eyni cür gedir ki, bizim yolumuz birdir, ona görə müxtəlif şəkildə gedir ki, hər bir ölkə bu problemləri özü bildiyi kimi həll edir. Haradasa yaxşıdır, haradasa pisdir, haradasa kimsə hələ də mühafizəkar baxışlarını saxlayır, haradasa bəziləri hesab edir ki, bir qütbdən digər qütbə az qala bir il ərzində tullanıb keçmək olar. Ona görə də təkrar edirəm, bu keçid dövründə bizim oxşar cəhətlərimiz də, müvafiq şəraitlə, müvafiq hallarla əlaqədar olaraq bir-birimizdən fərqlərimiz də çoxdur. Əslinə qalsa, mən bu fikri məhz ona görə söyləyirəm ki, indi gediş-gəliş, bir-birini görmək, harada nə kimi işlər baş verdiyini görmək çox vacibdir. Kim yaxşı işləyirsə, ondan nə isə öyrənmək, kim pis işləyirsə, ona kömək göstərmək olar.

Qonaqlarımız çox olmasa da, siyahıdan gördüm ki, Moldova, Özbəkistan nümayəndələri gələ bilməyiblər. Hərənin öz problemləri var. Buna baxmayaraq, mən Ukraynanın belə mötəbər nümayəndə heyətini salamlayıram, xüsusən ona görə ki, nümayəndə heyətinə çoxdan tanış olduğum Mariya Andreyevna Orlik başçılıq edir. Mən Gürcüstan nümayəndə heyətini və Azərbaycan nümayəndə heyətini salamlayıram.

GUÖAM-ın tərkibində biz beş ölkəyik, burada isə üç ölkənin nümayəndələri var. Bir sözlə, çoxluq göz qabağındadır. Təkrar edirəm, sizin buraya toplaşmağınıza çox şadam və inanıram ki, çox səmərəli işləmişiniz. Televiziya ilə göstərdilər, mən gördüm, mənə bir az danışılar. Odur ki, mən sizin işinizi alqışlayır və sizə uğurlar arzulayıram. Görürəm ki, Mariya Andreyevna çıxış etmək istəyir.

Mariya Orlik (Ukrayna Qadınlar İttifaqının sədri, Ukrayna nümayəndə heyətinin rəhbəri): Əziz Heydər Əliyeviç, mən də Sizin nəslə mənsubam.

Heydər Əliyev: Amma bir qədər sonrakı nəsle.

Mariya Orlik: Bizim sinnimizdə bir neçə yaşın az və ya çox olması böyük rol oynamır. Hər halda, mən sovet dövründə həyat məktəbi keçmiş nəsle mənsubam və həmin dövrdən bir günü belə öz həyatımdan silmərim. Ona görə ki, biz faydalı çox işlər görmüşük və indi müstəqil dövlətlər üçün bazaya çevrilmiş nə varsa, hamısı o dövrdə yaradılmışdır.

Qadınlar əhalinin elə bir kateqoriyasıdır ki, onlar hər bir ölkədə prezidenti dəstəkləyirlər. Ona görə də beş prezident saziş imzaladıqları halda, qadınlar kənarda qala bilməzdilər. Başa düşürük ki, istər ictimai təşkilatlar, istərsə də deputat qüvvələri, qadınların işlədikləri dövlət orqanları olaraq bizim sözüümüz, fəaliyyətimiz GUÖAM-ın qarşısında qoyulmuş vəzifələrin yerinə yetirilməsinə kömək və yardım göstərməyə qadirdir. Bizi qəbul etdiyinizə görə, istər GUÖAM-ın yaradılmasında, istərsə də bu forumun keçirilməsində təşəbbüsünüzdə görə nümayəndə heyətimiz adından Sizə ürəkdən təşəkkür edirik. Biz məqsədə nail olduq, GUÖAM ölkələri qadınları forumunun yaradılması haqqında sənəd imzaladıq və indi nizamnaməni işləyib hazırlayacaq, öz işimizi planlaşdıracaq və işimizi necə səmərəli və faydalı qurmaq barədə düşünəcəyik. Mən Azərbaycanda ilk dəfə deyiləm. Sizin yadınızdadır ki, biz 1979-cu ildə burada Ukraynanın ədəbiyyat və incəsənət günlərini keçirmişdik.

Heydər Əliyev: Ukrayna Nazirlər Soveti sədrinin müavini kimi nümayəndə heyətinə də Siz başçılıq edirdiniz.

Mariya Orlik: Mən bu vəzifədə 12 il işlədim, indi isə Ukrayna Qadınlar İttifaqına başçılıq edirəm. Xalqlarımız arasındakı o dostluq, əməkdaşlıq, qarşılıqlı anlaşma və məhəbbətin bünövrəsi indiki görüşümüzün də bünövrəsinə çevrilmişdir. Mən öz ev arxivimdə gənclik illərimizi Sizə xatırladacaq çoxlu maraqlı materiallar tapmışam.

Bax, bu, nümayəndə heyətimizi qəbul etdiyiniz barədə material verilmiş «Kommunist» qəzetidir, bu isə nümayəndə heyətimizin fotosəklidir. Bax, bu şəkildə ədəbiyyat günlərinin açılışı əks olunmuşdur, burada isə biz Sizinlə söhbət edirik. Bu şəkildə biz Neft Daşlarındayıq. Bu şəkildə isə Sizin mərhum həyat yoldaşınız var, o, Neft Daşlarına gedəndə bizi müşayiət edirdi. Burada nümayəndə heyətimiz Sizin qəbulunuzdan sonra əks olunmuşdur. Bu şəkil isə Ali Sovetdə ədəbiyyat günlərinin uğurla keçməsinə görə bizə mükafatlar təqdim edilərkən çəkilmişdir (Mariya Orlik arxiv materiallarını və fotosəkilləri Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim edir). Qoy bunlar Sizə o vaxtları xatırlatsın.

Heydər Əliyev: Sağ olun.

Mariya Orlik: Mən Sizə iki kitab - Ukrayna Qadınlar İttifaqı tərəfindən nəşr olunmuş «Şedevrı Ukrainskoy kultury («Ukrayna mədəniyyətinin inciləri») kitabını və «Jenşını Ukrainı («Ukrayna qadınları») bioqrafik-ensiklopedik lüğətini təqdim edirəm. Mən bunları Sizə bağışlayıram. Qoy onlar Sizə dostluğumuzu xatırlatsın.

Heydər Əliyev: Mariya Andreyevna, sağ olun. Sizdə belə fotoşəkillər varmı?

Mariya Orlik: Mən onları Sizə hədiyyə edirəm.

Heydər Əliyev: Bəs bu qəzet Sizdə varmı? Yoxsa mən onu sizin əlinizdən almış oluram.

Mariya Orlik: Yox, bunlar hamısı Sizin üçündür. Siz məndən heç nə götürmürsünüz, mən ancaq hədiyyə edə bilərəm. Nümayəndə heyətinin rəhbəri kimi mənə bir neçə nüsxə hədiyyə etmişdilər və mən onların içərisindən götürmüşəm. Qoy bu, bizim görüşlərimizi, başlıcası isə, xalqlarımızın dostluğunu Sizə daim xatırlatsın.

Bizi burada çox yaxşı qarşıladılar, özümüzü evdəkindən də yaxşı hiss edirdik. Başlıcası isə budur ki, biz qarşımızda duran vəzifəni yerinə yetirdik və indi təmiz vicdanla prezidentimizə məlumat verə bilərik ki, iş planlaşdırılan səviyyədə həyata keçirildi. Allah eləsin ki, biz prezidentlərimizin planlaşdırdıqlarının hamısını mehribancasına həyata keçirək. Biz Sizi dəstəkləyirik.

Heydər Əliyev: Mariya Andreyevna, sağ olun. Bu şəkillər məni ötən günlərə qaytarır, hərçənd mən hər şeyi bu şəkillərsiz də yaxşı xatırlayıram. 1979-cu ildə Azərbaycanda Ukrayna mədəniyyəti günləri əla keçdi. O vaxtlar bizdə belə günlərin keçirilməsi ənənə halını almışdı. Sonra Ukraynada Azərbaycan mədəniyyəti günləri keçirildi. Onda nümayəndə heyətinə MK-nın ideologiya üzrə katibi Bağirov başçılıq edirdi. Təkrar edirəm ki, bizdə bir çox respublikalarla belə günlərin mübadiləsi olurdu, onların hamısı çox yüksək səviyyədə keçirdi və hamısı da təkrarolunmaz idi. Ukrayna mədəniyyəti günlərində siz buraya çoxlu adam, başlıcası isə görkəmli incəsənət ustaları gətirmişdiniz.

Mariya Orlik: İki xüsusi təyyarə ilə 400 adam gəlmişdi.

Heydər Əliyev: Məsələn, mən görkəmli müğənni Solovyanenkonu xatırlayıram.

Mariya Orlik: Sofiya Rotaru da vardı.

Heydər Əliyev: Yeri gəlmişkən, mən bu yaxınlarda Rotaru ilə Soçidə görüşdüm. Mən Moskvada işləyən vaxtlarda o, hətta bizim bağda olmuşdu, həyat yoldaşıyla və qızımla görüşmüşdü, çünki o, xoşuma gəlirdi. Burada isə o, elə gözəl çıxış etdi

ki, mən ona dedim: mən artıq səni öz qızım bilirəm. Mən Moskvada işləyərkən o, oraya qastrola gəlmişdi, həyat yoldaşım bundan xəbər tutduqda, onu bağımıza dəvət etdi və onlar - Rotaru, həyat yoldaşım, qızım görüşdülər. Qızım da musiqi ilə məşğul olur. Mən ondan sonra Rotarunu görmədim. Budur, Soçidə avqustun əvvəllərində MDB ölkələri dövlət başçılarının qeyri-rəsmi görüşü keçirilərkən, o dövrün bir neçə artistini də oraya dəvət etdilər. Onların arasında Rotaru da vardı. Əlbəttə, o, gözəl çıxış etdi. Sonda isə mən badə qaldırıb bəzi adları, o cümlədən də Rotarunun adını çəkdim.

Hamı dağılışmağa başladıqda mən onların stoluna yaxınlaşdım. Bilirsinizmi, biz onunla doğma adamlar kimi görüşdük, dedi ki, məni həmişə xatırlayır. O, həm əla müğənni. həm də çox yaxşı, gözəl bir insandır. Söz düşmüşkən, sonralar, mən artıq prezident olandan sonra Solovyanenko buraya qastrola gəlmişdi. O, bizim Müslüm Maqomayevlə dostluq edirdi, buraya gəlmişdi və mən onu gördüm. Onun vəfat etdiyini eşitdikdə çox məyus oldum və Leonid Daniloviç Kuçmaya başsağlığı teleqramı göndərdim. Mənə Solovyanenko da müstəsna təsir bağışlayırdı. Hər halda, gileylənib deyə bilmərik ki, biz belə sənətkarları görməmişik. Lakin belə sənətkarlar arasında elələri var ki, onların yaradıcılığı ürəyə xüsusilə yatır. Belə görüşlər mənim xatirimdədir. Bu şəkillərə görə sağ olun. Yəqin ki, onlar mənim arxivimdə də var, bəlkə də yoxdur.

Mariya Orlik: Mən onları arxivlərdə artıq arayıb tapmışam, Sizsə hələ axtarmalı olacaqsınız.

Heydər Əliyev: Çox sağ olun.

Mariya Orlik: Yeri gəlmişkən, Siz Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini olarkən problemlərimizə, ehtiyaclarımıza qayğı ilə yanaşmağınızı, bizə göstərdiyiniz köməyi Ukrayna xatırlayır. Sizin də, bizim də respublikamız sanki müstəqil idi, amma bizim əslində müstəqilliyimiz yox idi. Biz müstəqillik barədə ancaq düşünür, onu arzu edirdik və nəhayət ki, ona nail olduq. Mənim yadımdadır ki, biz Sizin kabinetinizdə dəfələrlə olmuşduq və respublikanın qaldırdığı məsələləri həll edirdiniz. Buna görə Sizə ürəkdən sağ olun deyirəm.

Heydər Əliyev: Sağ olun ki, unutmursunuz. Mənim özüm respublikaya illərlə rəhbərlik etdiyimə görə, Siyasi Büro üzvrə bir çox həmkarlarımdan fərqli olaraq, müttəfiq respublikaların problemlərini daha yaxşı bilirdim. Çünki onların çoxu müttəfiq respublikada işləməmişdi, bəlkə də Rusiyada vilayət partiya komitəsində,

nazir işləmişdi. Müttəfiq respublikanın xüsusiyyətini bilmək üçün orada işləmək lazım idi, özün bu vəziyyətdə olmalı idin.

Burada uzun illər respublikaya rəhbərlik etdiyimə görə müttəfiq respublikanın probleminin Moskvada necə ağır həll edildiyini, Moskvadakı bəzi rəhbərlərin müttəfiq respublikalara lazımınca münasibət göstərmədiklərini də görürdüm. Ölkəmiz SSRİ, yəni Sovet Sosialist Respublikaları İttifaqı adlanırdı. Özü də bu, 1922-ci ildə yaradılmış könüllü birlik idi.

Mariya Orlik: Bu könüllü birliyin nə olduğunu bilirik.

Heydər Əliyev: Belə olan halda Siyasi Bürodakı bir çox həmkarlarım bunu, təəssüflər ki, başa düşmürdülər. Belə bir şəraitdə yaşadığıma, müttəfiq respublikanın vəziyyətinə yaxından bələd olduğuma görə, müttəfiq respublikaların ehtiyac və problemlərini, çətinliklərini onların çoxundan yaxşı başa düşürdüm. Mən bir çox məsələləri, o cümlədən Ukrayna ilə bağlı məsələləri həll edirdim. Ukrayna iri respublika olsa da, Moskvada onunla hesablaşsalar da, bir çox məsələlər həll olunmurdu. Məsələn, təkcə sizin səviyyənizdə deyil, başqa səviyyələrdə də həll edilmirdi. Siz humanitar sahə ilə məşğul olurdunuz, elə bu sahə də mənə baxırdı. Mən çox sahəyə, o cümlədən də mədəniyyət sahəsinə, sosial sahəyə kuratorluq edirdim. Olduqca çox vilayət partiya komitələrinin birinci katibləri birbaşa mənə müraciət edirdilər və hər birinin də öz problemi var idi. Mən həmişə bu məsələlərin həllinə çalışırdım.

Mariya Orlik: Siz orada canlandırıcı bir qüvvə idiniz və biz bunu bilirdik, ona görə də məhz Sizə müraciət edirdik. Bir daha çox sağ olun.

Heydər Əliyev: Sağ olun ki, unutmursunuz. Gürcüstan nümayəndə heyəti nəse demək istəyir?

İrina Yevaniya (Gürcüstan qadınlarının vəziyyətinin yaxşılaşdırılması üzrə hökumət komissiyasının eksperti, münaqişələr üzrə mütəxəssis): Çox hörmətli Heydər Əliyeviç, mən bir qədər həyəcan keçirirəm. İlk növbədə icazə verin, bizi - GUÖAM ölkələri qadınlarının birinci əməkdaşlıq forumunun iştirakçılarını qəbul etməyə vaxt və imkan tapdığınıza görə Gürcüstan qadınlarının nümayəndə heyəti adından Sizə təşəkkürümüzü bildirim.

GUÖAM birliyinin bünövrəsini qoyarkən Sizin, ölkələrimizin liderlərinin bəyan etdiyi məqsəd və vəzifələrin həyata keçirilməsinə qadınların da necə böyük töhfə verə biləcəyi barədə burada artıq danışıldı. Biz ciddi planlar nəzərdə tutmuşuq, kifayət qədər səmərəli işlədik və razılığa gəldik ki, ölkələrimizin işıqlı və dinc gələcəyi naminə

irəliləyəcəyik. Çox hörmətli Heydər Əliyeviç, mən şəxsən Sizə demək istəyirəm ki, Azərbaycandakı dostlarımız və bacılarımızla daimi əlaqələrimizin genişlənməsinə və dərinləşməsinə Gürcüstanda biz böyük əhəmiyyət veririk. Belə səmimi qəbula görə, dəstəyinizə görə çox sağ olun. Əminəm ki, həmkarım məmnuniyyətlə bir neçə xoş kəlmə əlavə edəcəkdir. Sağ olun.

Tamara Abaşidze (Gürcüstan qadınlarının vəziyyətinin yaxşılaşdırılması üzrə hökumət komissiyasının baş referenti, münaqişələr üzrə mütəxəssis): Cənab prezident, mən də çox həyəcan keçirirəm. İlk növbədə bizə, forum iştirakçılarına diqqət yetirdiyinizə görə Sizə mən də təşəkkür etmək istəyirəm. Biz Sizin daimi dəstəyinizə əminik. Bizə məlumdur və heç vaxt unutmayacağıq ki, ölkəmizin həyatının çox ağır anlarında Siz öz xalqınızın həqiqi lideri kimi, Azərbaycanın gələcəyi haqqında düşünən əsl uzaqgörən siyasətçi kimi ölkəmizlə, xalqımızla dostluğun xeyrinə seçim etdiniz. Biz bunu qiymətləndirir və əminik ki, Azərbaycan və Gürcüstan qadınları arasında münasibətlər GUÖAM-ın digər ölkələrinin qadınları üçün nümunə olacaqdır. Bir daha sağ olun. Biz gözəl Bakı şəhərindən bir-birimizə ən xoş duyğularla ayrılıraq və əminik ki, hamımız Tbilisidə də, Kişinyovda da, Kiyevdə də, Daşkənddə də yenidən görüşəcəyik. Sizinlə bugünkü görüş isə gələcək fəal əməkdaşlığımız üçün xeyir-duadır. Cənab prezident, bir daha çox sağ olun.

Heydər Əliyev: Biz Gürcüstanla qonşuyuq, həm qonşu, həm də dostuq. Dostluğumuzun çox böyük tarixi var, bunun necə bir tarix olduğunu həttə söyləmək çətinidir. Biz bir çox əsrlər, minilliklər boyu yanaşı yaşamışıq. Bilirsiniz, Qafqazda vəziyyət o qədər də normal deyil, Ermənistanla Azərbaycan arasında münaqişə mövcuddur, Gürcüstanda abxaz, Cənubi Osetiya problemləri, habelə Rusiyanın cənubunda, Şimali Qafqazda problemlər var, Çeçenistandakı hadisələr var. Təəssüf ki, bizim bu zonamız münaqişələr zonası olmuşdur. Sözsüz ki, bu münaqişələr hər bir xalqa, hər bir ölkəyə çox böyük ziyan vurur. Düşünürəm ki, biz bu münaqişələri aradan qaldıracağıq. Deməliyəm ki, Ermənistanla bizim münaqişəmizdə, Gürcüstanın Abxaziya ilə münaqişəsində nə gürcü xalqı, nə də Azərbaycan xalqı təqsirkardır. Çünki Ermənistan heç vaxt erməni torpağı olmamış, əzəli Azərbaycan torpağı olan Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətini özünə birləşdirməyə çalışaraq, hələ 1988-ci ildə Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları irəli sürməyə başlamışdı.

Orada azərbaycanlılar da, ermənilər də yan-yana yaşayırdılar. Məsələn, Gürcüstanın çox zəngin tarixi var. Abxaziya Gürcüstanın bir hissəsidir. Mən həttə sizə deməliyəm

ki, o vaxtlar, cavanlıq illərimizdə biz gürcülərlə abxazları bir-birindən ayıra bilmirdik və hesab edirdik ki, abxazlar da gürcüdürlər. Amma indi bir baxın, onlar separatçı mövqe, özü də davakar separatizm mövqeyi tutmuşlar. Onlar bundan nə qazandılar? Bəs Ermənistan bundan nə qazanmışdır? Heç nə. Ermənistan da, biz də ziyan çəkmişik, Abxaziya və bütün Gürcüstan da ziyan çəkmişdir. Bununla belə, xalqlarımız arasında, gürcü və Azərbaycan xalqları arasında, ölkələrimiz arasında, xoşbəxtlikdən, liderlər arasında çox sıx, çox yaxın dostluq münasibətləri olmuşdur. Mariya Andreyevna, sizinlə birlikdə xatırladığımız o vaxtlar bizimlə Gürcüstan və Eduard Amvrosiyeviç Şevardnadze arasında möhkəm dostluq vardı. Burada mən respublikaya rəhbərlik etdiyim kimi, o da orada Gürcüstana başçılıq edirdi, biz Moskvada da birlikdə işləyirdik. Amma sonra tale elə gətirdi ki, hər ikimiz öz respublikalarımıza qayıtdıq və yeni şəraitdə xalqlarımız bizə etimad göstərdi və bizi prezident seçdi.

Problemlər olduqca çoxdur, ancaq xalqlarımız arasında mövcud olan dostluq da, gürcülərlə azərbaycanlıların səmimi münasibətləri də, prezident Şevardnadze ilə mənim aramda mövcud olan səmimi dostluq bizə bir çox belə mürəkkəb məsələləri birlikdə aradan qaldırmağa kömək edir. Biz böyük layihələr həyata keçirmişik. Bilirsiniz ki, Xəzərin Azərbaycan sektorundakı «Azəri», «Çıraq», «Günəşli» neft yataqlarının birgə işlənilməsi haqqında 11 xarici neft şirkəti ilə dünyada ilk ən iri müqavilənin imzalandığı vaxtdan bu gün, sentyabrın 20-də 7 il ötür. Bu neftin ixracı üçün biz Gürcüstanı seçdik, Bakı-Supsa neft kəmərinə çəkdik və 1999-cu ildə istifadəyə verdik. Biz artıq neçə illərdir ki, Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri layihəsinin gerçəkləşməsi ilə məşğuluq. Yeri gəlmişkən, bu layihə də artıq hazırdır, tezliklə tikinti işlərinə başlanacaqdır. Azərbaycanda qaz həmişə olmuşdur. «Əsrin müqaviləsi» imzalandıqdan sonra gördüyümüz işlər nəticəsində bir çox digər müqavilələr imzalandı, iri qaz yatağı aşkara çıxarıldı. Əlbəttə, bu qazı dünya bazarlarına ixrac etmək lazımdır və biz yenə də Gürcüstandan keçən yolu seçdik. Yəqin ki, biz tezliklə Gürcüstan ilə Azərbaycan arasında qəti saziş imzalayacağıq. Bu sənədi Eduard Amvrosiyeviçlə mən imzalayacağıq - çünki biz Türkiyə ilə belə sənədi mart ayında, mən Ankarada olarkən imzalamışdıq - və qaz kəmərinin inşasına başlayacağıq. Əlbəttə, bu, Azərbaycanın da, Gürcüstanın da gələcək nəsilləri üçündür. Biz böyük perspektivlər, böyük imkanlar üzə çıxarıyıq. Bununla yanaşı, Gürcüstandan keçən və keçəcək, Azərbaycan neftini və qazını dünya bazarlarına ixrac edəcək bu boru kəmərləri çox möhkəm iqtisadi tellərlə bağlı olan Gürcüstanla Azərbaycan

arasında onsuz da mövcud olan dostluğu daha da möhkəmləndəcəkdir.

Lakin məsələ təkcə bununla bitmir, qonşu rayonlarımız da çox yaxından dostluq edirlər. Biz prezident Şevardnadze ilə də çox tez-tez görüşürük. Yəqin ki, bu ay onunla burada görüşümüz olacaqdır. Odur ki, Gürcüstan qadınlarının nümayəndələrinin burada olmasına şadam. Onlar gənc nəsə mənsubdurlar. Bu da yaxşıdır. Ona görə ki, biz işimizin davam etdirilməsi qeydinə qalmalıyıq. Bundan ötrü isə gənc nəslə daim hazırlamaq lazımdır. Onu cəsarətlə hazırlamaq lazımdır. Bir sözlə, mən çox şadam, sizə təşəkkür edirəm və sizin burada olmağınız xoşdur.

Bəlkə Azərbaycan nümayəndə heyəti nəşə demək istəyir, yoxsa, siz burada özümüzünkülərsiniz?

Zəhra Quliyeva (Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri): Möhtərəm, əziz və sevimli prezidentimiz, hörmətli Heydər Əlirza oğlu! Əlbəttə, GUÖAM ölkələri birliyi yaradılanda biz çox şad olduq. Biz qadınlar buna, şübhəsiz, sevindik. Söhbətin əvvəlində Sizin dediyiniz kimi, 1997-ci illə Strasburqda dörd ölkə idi, 1999-cu ildə isə Özbəkistan da qoşuldu və biz 90 milyon nəfərdən artıq olduq. Onların yarısından çoxunun qadın olduğunu nəzərə alsaq, deməli, qadınların da əməyi müəyyən qüvvəyə malikdir. Biz hamımız bu birlikdə iştirak etməyi və qarşılıqlı qoyduqları məqsədlərə nail olmaqda öz hökumətlərimizə, öz prezidentlərimizə kömək etməyi çox istəyirdik.

Biz Sizə minnətdarıq ki, GUÖAM ölkələri qadınlarının forumunu yaratmaq barədə ideyamızı dəstəklədiniz. Bu forumun keçirilməsi üçün respublikada müvafiq şərait yaradılmışdı. Forum beynəlxalq konfransların, əlamətdar hadisələrlə bağlı tədbirlərin təşkil edildiyi Gülüstən sarayında keçirilmişdir. Siz bizim foruma təbrik göndərdiniz. Heydər Əlirza oğlu, bilirsinizmi, ilk qadın forumuna göndərilmiş bu təbrik tədbirimizin əhəmiyyətini daha da artırdı. Odur ki, biz, bütün qadınlar öz təbrikinizdə ifadə etdiyiniz sözlərə görə Sizə çox minnətdarıq. Orada hər şey əhatə edilmişdir. Söz yox ki, biz indiki vaxtda oraya toplaşan qadınlar IV ümumdünya qadınlar konfransının platformasını da, orada qarşıya qoyulmuş vəzifələri də, hamımızın Sovet İttifaqında ərsəyə çatdığını da unutmamışıq. Bizim aramızda həmişə dostluq münasibətləri olmuşdur. Xalqlarımız, qadınlarımız arasındakı bu dostluğu möhkəmlətmək və bu dostluğu nəşildən-nəşlə ötürmək - GUÖAM ölkələri qadınlarının birinci forumunun əhəmiyyəti bundadır.

Qadınları həmişə dəstəklədiyiniz barədə sözlərə görə Sizə çox minnətdarıq. Təkcə ona görə yox ki, son vaxtlar beynəlxalq təşkilatlarda gender problemlərinə, kişilərlə qadınların hüquq bərabərliyinə böyük diqqət yetirilir. Əlbəttə, bizdə belə bir hüquq bərabərliyi var və o, hələ 1918-ci ildə qəbul edilmişdir. Lakin Siz respublikamıza hələ ilk dəfə rəhbərlik edərkən gender proqramını həyata keçirdiniz, bu proqramla məşğul olurdunuz, ona böyük əhəmiyyət verirdiniz.

Hələ 1969-cu ildə bütün dünyada gender problemindən demək olar ki, söhbət getmirdi. Bizim respublikamızda isə bu problem həll olunurdu. Azərbaycanın həyatında ilk dəfə olaraq, qadınlar yüksək vəzifələrə irəli çəkilir, ali məktəblərin rektorları təyin edilirdilər. Azərbaycanın, eləcə də digər respublikaların həyatında belə şeylər heç vaxt olmamışdı. Odur ki, prezidentimizin qadınların inkişafına olduqca böyük diqqət yetirdiyini biz indi də hiss edirik. Prezidentimizin 2000-ci il martın 6-da verdiyi və siyasətdə qadınların rolunun da nəzərə alındığı fərmanı BMT-nin rəsmi sənədi kimi qəbul edilmiş və bütün ölkələrə göndərilmişdir.

Əlbəttə, biz fəxr edirik ki, prezidentimiz qadınların inkişafına böyük diqqət yetirir. Demək olar ki, biz Azərbaycan qadınları prezidentimizin diqqətindən ərköyünləşmişik. Biz fəxr edirik ki, belə prezidentimiz var. Odur ki, biz qadınlar ölkəmizin müstəqilliyinin qorunub saxlanmasında və bütün təşəbbüslərində prezidentimizə kömək etmək istəyirik.

Ona görə də biz Azərbaycan qadınları GUÖAM ölkələri birliyinin yaradılmasına şad olduq və birinci forumu məhz Azərbaycanda keçirməyimizə daha çox sevindik. Forumda Ukrayna, Gürcüstan nümayəndə heyətləri ilə yanaşı, Moldova və Özbəkistandan ekspertlər də iştirak edirdi. Onlar bizim forumla eyni zamanda öz iclaslarını keçirdilər. Dünən biz Bakı memorandumunu və müraciətləri imzalayarkən onlar da iştirak etdi, öz razılıqlarını bildirdilər və bizi əmin etdilər ki, qəbul olunmuş sənədlərin hamısını öz qadınlarına mütləq çatdıracaqlar. Forum çox yaxşı, işgüzar şəraitdə keçdi, bütün dövlətlərin nümayəndələrinin çıxış etməsi üçün şərait yaradılmışdı, Ukrayna nümayəndə heyətindən isə, demək olar, hamı çıxış etdi. Gürcüstan nümayəndə heyəti çox maraqlı çıxış etdi və bizim deputatlarımızın çıxışlarına da imkan verildi. Forumda 100-dən çox adam iştirak edirdi. Nümayəndə heyətləri elə təşkil olunmuşdu ki, forumda rəsmi nümayəndə heyəti ilə yanaşı, bütün ölkələrin parlamentlərinin qadın deputatları da iştirak edirdilər, qeyri-hökumət təşkilatları təmsil olunmuşdular, alimlərimiz, akademiklərimiz, tanınmış qadınlarımız

da iştirak edirdilər. Geniş iclasın ikinci hissəsi beş bölmədə keçirildi. Bölmələrdə də iş çox maraqlı oldu. Böyük salonda bölmələr üçün ayrıca masalar qoyulmuşdu və bölmələrdə hamı, o cümlədən bizim əziz Azərbaycan qadınları fəal iştirak edirdilər.

Burada qanunvericilik məsələləri, qeyri-hökumət qadın təşkilatlarının işi ilə bağlı məsələlər müzakirə edildi, gender məsələləri, fəaliyyətimizin prinsipinə necə işıqlandırılması barədə məsələ qaldırıldı. Biz müharibə vaxtı əziyyət və zərər çəkmiş qadınlara kömək göstərilməsi haqqında, qaçqınların vəziyyəti və əlverişsiz şəraitdə, çadırlarda yaşayan qadınların və onların uşaqlarının hüquqlarını qadınlarımızın müdafiə edə bilməsi haqqında ciddi məsələlər qaldırdıq. Biz günü sabah qaçqınlarımızın bir qisminin yaşadığı şəhəriyə getmək niyyətindəyik. Əlbəttə, onlar respublikanın hər yerində məskunlaşmışlar. Ancaq biz yaxın yeri, Sabirabadı seçdik. Qaçqınların nə kimi ağır şəraitdə yaşadıklarını göstərmək istəyirik, istəyirik ki, onlar görüşsünlər, hər şeyi öz gözləri ilə görsünlər. Çünki, Sizin dediyiniz kimi, qaçqın vəziyyətində bir ay, üç ay, bir il, iki il yaşamaq olar, daha səkkiz il yox, doqquz il yox. Bu, çox çətinidir. Sonra biz bu adamların reabilitasiyası barədə düşünürük ki, bu da çətin işdir. Lakin hesab edirik ki, GUÖAM ölkələrinin qadınları ilə birləşsək, onlar vəziyyətimizi görəcək, məqsədlərimizi dəstəkləyəcək və bizimlə birlikdə qadınların, uşaqların hüquqlarını qoruyacaq, sülh uğrunda mübarizə aparacaqlar. Biz qadınlar, analar milli mənsubiyyətimizə, hansı dövlətdə, hansı ölkədə yaşamağımıza baxmayaraq, övladlarımıza, gələcək nəsillərimizə həmişə sülh və firavanlıq arzulayırıq. Ona görə də bu cür birlik çox vacibdir. Bu birliyin yaradılmasına görə biz Sizə minnətdarıq. Çox minnətdarıq, çünki Siz bizi dəstəkləmişiniz və həmişə dəstəkləyirsiniz. Biz də özümüzdən asılı olan hər şeyi etməyə çalışacağıq. Bu gün siz neft müqavilələri məsələsinə toxundunuz. Bu gün birinci müqavilənin imzalanmasının 7 ili tamam olur. Bizim üçün bu da böyük fəxr, şərəfdir. Biz prezidentimizin bu müqavilənin imzalanmasına necə çətinliklə, hansı şəraitdə nail olduğunu bilirik. Buna çoxları inanırdı, amma inanmayanlar da vardı. Respublikanın daxilində, onun hədudlarından kənarda bəzi adamlar müqavilənin imzalanmasına bacardıqları qədər mane olurdular. Buna baxmayaraq, həmin müqavilə bağlandı və indi onun 7-ci ildönümüdür. İcazə verin bu münasibətlə Sizi təbrik edək, əməyinizə görə təşəkkürümüzü bildirək. Biz, sadəcə olaraq, heyranıq, Sizin kimi olmaq, Sizin kimi işləmək istəyirik, lakin biz buna çox çətinliklə müvəffəq oluruq. Ancaq Sizin iş üslubunuz azərbaycanlıları da, Azərbaycan qadınlarını da Sizi dəstəkləməyə sövq edir. Sənədlər qovluğunu və

forumun emblemi təsvir edilmiş xalçanı tədbirin bütün iştirakçıları adından xatirə olaraq Sizə təqdim etmək istəyirik.

Heydər Əliyev: Zəhra xanım, sağ olun. Dostlarımız kimi, Siz də forumdan çox ətraflı danışdınız. Siz bu fikri irəli sürəndə mən onu çox gərəkli, zəruri bir iş hesab etdim. Amma işləməyə başlayanda bunun nəinki qadınlar üçün, həm də bütün insanlarımız üçün nə dərəcədə düzgün olduğunu hiss etməyiniz mənə xüsusilə xoşdur. Mən çox şadam ki, artıq 8-9 ildir daimi yaşayış yerlərindən didərgin salınmış qaçqınların çadırlarda məskunlaşdıqları rayonlara getməyi qərara aldınız. Gedəcəyiniz Sabirabadda şərait pisdır, ancaq bundan da betər olan yer var-bu, Biləsuvardır. Sabirabad bəlkə də daha yaxındır, oraya gedin. Biləsuvarda isə şərait daha pisdır. Hər halda, özünüz görəcəksiniz. Məncə, sivilizasiya aləmində insanların bu vəziyyətdə necə yaşadığını təsəvvür etmək çətindir. Heç cür inana bilmirsən ki, insanlar bu çadırlarda qızmar yayda da, soyuq qışda da, yağışda da, qarda da yaşayırlar. Neçə adamın kiçik bir çadırdə yaşadığını siz özünüz orada görəcəksiniz. Bilirsiniz, bu, bir tərəfdən böyük qüssə-kədər hissi doğurur, ağır təsir bağışlayır. Mən orada tez-tez oluram. Digər tərəfdən düşünürsən ki, insan necə də dözümlü varlıqdır. Məsələn, siz oraya gedəcəksiniz və heç kəs giley-güzar etməyəcəkdir ki, vəziyyətləri pisdır. Əslində isə pisdır. Əlbəttə, mən də oraya gedəndə ayrı-ayrı şikayətlər olur, amma ümumən belə deyirlər: Siz bizim prezidentimizsiniz, ümidvarıq ki, məsələni həll edəcəksiniz, biz öz torpaqlarımıza qayıdacağıq.

Bu torpaqlar isə xarabalığa çevrilmişdir. Hərəsində 150-160 min əhalinin yaşadığı rayonlar, 50-60 min əhalinin yaşadığı şəhərlər xarabazarlığa döndərilmişdir. Halbuki onlar bir ilə, on ilə, hətta bir əsrə yaradılmayıbdır. Onları bir çox nəsillər yaradıblar. İndi hər şey dağıdılmışdır, hər şey talan edilmişdir. Ona görə də qarşımızda problemi həll etmək, münaqişəyə son qoymaq, Ermənistanla Azərbaycan arasında sülhə nail olmaq vəzifəsi, deməli, işğal olun əraziləri azad etmək, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təmin etmək, bütün qaçqınları doğma yerlərinə, əvvəlki yaşayış yerlərinə qaytarmaq məsələsi durur. Əlbəttə, insanlar oraya qayıdacaqlar, ora da torpaqdır. Ancaq, dediyim kimi, yüz illər ərzində yaradılmış nə varsa, onların hamısını yenidən tikmək, yaratmaq üçün vaxt lazımdır. Bir sözlə, qarşımızda elə çətinliklər durur ki, təsəvvür edə bilməzsiniz. Hazırda gündəlikdə ilk növbədə işğal olunmuş ərazilərin azad edilməsinə, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpasına nail olmaq məsələsi durur. Əlbəttə, bu, başlıca məsələdir. Bunu dinc yolla həll etmək istəyirik, hərbi

əmaliyyatların bir daha yenidən başlanmasını istəmirik.

Hərçənd bizdə bəziləri qışqırır, haray-həşir salırlar ki, gəlin müharibəyə başlayaq, öz torpaqlarımızı silah gücünə, müharibə ilə azad edək. Amma sabah müharibə başlasa, o adamların çoxu qaçıb aradan çıxaraq döyüşə getməyəcəkdir. Ona görə də belə məsuliyyətsiz bəyanatlar verirlər. Məsuliyyəti isə hökumət, dövlət daşıyır. Sabah müharibə başlasa, təbii ki, insanlar həlak olacaqlar, həm bu tərəfdən, həm də o tərəfdən qan töküləcəkdir. Özü də bir gün yox, bir ay yox. Çünki biz silah götürüb işğal olunmuş ərazilərimizi azad etməyə getsək, nəzərə alın ki, işğalçıların da ordusu, öz vasitələri var. Deməli, 1994-cü ildə dayandırdığımız müharibə yenidən başlayacaq. Əslinə qalsa, müharibəni dayandıрмаğımız respublikada vəziyyəti sabitləşdirməyə, iqtisadiyyatla məşğul olmağa, insanların həyatını qorumağa imkan vermişdir. Axı biz nə qədər insan, özü də gənclər itirmişdik. Siz yəqin ki, Şəhidlər Xiyabanında oldunuz, gördünüz. Bu gördüklərinizin yalnız kiçik bir hissəsidir. Ona görə də biz məsələnin sülh yolu ilə həllinə nail olmağa çalışırıq. Hərçənd, Ermənistanın qeyri-konstruktiv mövqeyi üzündən bu, son dərəcə çətindir, çünki Ermənistan vaxtilə müəyyən səbəblərə görə torpaqlarımızı işğal edə bilməsi amilindən istifadə edir. Buna baxmayaraq, hesab edirəm ki, bu məsələnin dincliklə həllinin potensialı tükənməyibdir, biz ondan istifadə etməliyik. Həmin adamlar ancaq bu günü görürlər, mən isə perspektivi görürəm, əgər biz bunu edə bilsək, bu, böyük bir iş olacaqdır.

Bəs sonra? Sonra yolları bərpa etmək, xəstəxana və məktəbləri bərpa etmək, daha doğrusu, bərpa etmək yox, yenidən tikmək lazımdır. İnsanlar yaşamalıdır, onlara ev tikmək gərəkdir. Onların isə bundan ötrü vəsaiti yoxdur. Onlar əvvəllər yaşadıkları evlərin bir hissəsini özləri tikmişdilər, amma çox şey isə onlara valideynlərindən, ata-babalarından qalmışdı. İndi bunların hamısı dağıdılmışdır və hamısını yenidən yaratmaq lazımdır. Siz bilirsiniz ki, bunun üçün qədər vaxt gərəkdir, nə qədər vəsait, nə qədər qüvvə və sair tələb olunacaqdır. Odur ki, qarşımızda çox ağır bir problem durur.

Mən isə buna nail olmaq istəyirəm. Mən ərazilərimizin azad edilməsinə nail olmaq istəyirəm, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün qan tökülmədən bərpa edilməsinə nail olmaq istəyirəm. Qaldı işimizin ikinci mərhələsinə, bu, bir çox illər tələb edən bir işdir. Əlbəttə, nə qədər olsa da, biz bununla da məşğul olmalıyıq. Siz Sabirabad rayonuna gedib oradakı qaçqınları görəcəksiniz. Təkrar edirəm, onlar belə şəraitdə 8-ci ildir yaşayırlar, onlar sizi böyük məhəbbətlə qarşılayacaqlar. Mən belə

düşünürəm, hər halda, xalqımıza bələdəm. Onlar öz bələlərindən daha az danışacaq, sizə bəslədikləri məhəbbətdən daha çox söhbət açacaqlar. Ona görə də insanlarımızın necə çətin şəraitdə yaşadıklarını bilmək üçün heç olmasa Sabirabad rayonundakı bir qadırlar şəhərciyinə getmək təşəbbüsünüzü bəyənirəm.

Hesab edirəm ki, forumunuz uğurla keçmişdir. Qəbul etdiyiniz sənədlərin bizim üçün böyük əhəmiyyəti var. Yəqin ki, siz onları BMT-yə də, beynəlxalq təşkilatlara da göndərəcəksiniz. Bu bizim üçün böyük dəstəkdir. Siz burada dediniz ki, dünyada insanların yarısından çoxu qadınlardır. Bu hər yerdə və bizdə də belədir. Qadın həlledici qüvvədir, elə deyilmi? Sözsüz ki, elədir. Kişilər qadınlarsız nə edə bilirlər? Müəyyən müddət yaşadıqdan sonra o dünyaya gedəcək və özündən sonra heç nə qoymayacaq. Başa düşürəm, kişisiz qadınlar üçün də çətindir. Ancaq bir kişi olaraq deməliyəm ki, qadınsız həyat mümkün deyildir. Bir də ona görə ki, bizim qadınlar çox layiqli insanlardır. Bilirsinizmi, biz fəxr edə bilərik ki, xalqımız qısa müddətdə böyük sivilizasiya yolu keçmişdir, qadın azaddır, qadın ictimai-siyasi həyatda, dövlət işlərində yaxından iştirak edir, elmi-tədqiqatla məşğul olur, qadın səhiyyə, mədəniyyət sahələrində çalışır. Məsələn, bizim məktəblərdə müəllimlərin 50-60 faizi qadınlardır, səhiyyədə də belədir. Bu, keçmiş İttifaqımızın səciyyəvi xüsusiyyətidir.

Əlbəttə, indi keçmiş Sovetlər İttifaqını hər üzünə tənqid edirlər, məlum səbəblərə görə tənqid etməyə əsaslar var. Mən onları sadalamayacağam. Amma sizin kimi, mən də o dövr həyatımın heç bir səhifəsindən imtina etməyəcəyəm. Hər bir normal insan belə hərəkət etməlidir. Çünki o illər, o onilliklər olmasaydı, ölkələrimiz indi müstəqil ölkə, müstəqil dövlət, müstəqil xalq kimi mövcud olmaq üçün belə iqtisadi, siyasi, sosial, mədəni, intellektual potensiala malik olmazdılar. Bax, budur müstəqilliyimizin bünövrəsi. Bunsuz müstəqilliyimiz olmazdı, məktəblərimiz, savadlı adamlarımız, ali məktəblərimiz, xəstəxanalarımız, fabriklərimiz, zavodlarımız olmazdı. Bir baxın, Azərbaycanda necə böyük sənaye potensialı var, kənd təsərrüfatında necə böyük potensial var, elmdə, digər sosial sahələrdə necə böyük potensial var. Bunların hamısı bir ilə yaradılmışdır, bunun üçün illər, onilliklər gərəkdir. Bunların hamısı var. Ona görə də hesab edirəm ki, sizli-bizli hamımız bütün çətinlikləri aradan qaldıracağıq. Mən gələcəyə çox nikbin baxır və inanıram ki, indi keçdiyimiz bu dövr tamamilə qanunauyğundur. Kim hesab edirsə ki, bu dövrüz keçinmək olardı, yox, olmazdı. Tarixin qanunları, bəşər tarixinin qanunları var. Biz bu dövrü keçib gedəcəyik və əlbəttə, xalqlarımız daha yaxşı yaşayacaqlar, qadınlarımız isə daha gözəl olacaqlar,

hərçənd, onsuz da gözəldirlər.

Sizə bir daha təşəkkür edir, sizi salamlayıram, Ukrayna qadınlarına salam yetirin. Ümumiyyətlə, az kişi tapılar desin ki, o, qadınları sevmir. Lakin mən başqalarının yerinə danışmaq istəmirəm, öz adımdan demək istəyirəm ki, mən qadınları sevirəm. Ona görə də, məsələn, deyə bilərəm ki, Azərbaycanda qadınlar mənim böyük dayəğımdır. 1994-cü ildə burada bir hadisə baş verdi, silahlı dövlət çevrilişi cəhdi oldu. Bu, mürəkkəb bir vaxt idi. Mən burada cəmi bir il idi ki, prezident işləyirdim. Çevrilişə can atan adamların əlində silah, hər şey vardı. O zaman mənim yeganə vasitəm televiziya ilə xalqa müraciət etmək idi. Gecə saat 10, hətta 11 olardı. Bütün imkanların tükəndiyini gördükdə, mən xalqa müraciət edərək bildirdim ki, ölkə təhlükə qarşısındadır, dövlətə kömək edin. Cəmi iki saatdan sonra buradakı meydan adamlarla doldu. Yarım milyonadək adam toplaşmışdı. Halbuki gecədən keçmişdi, insanlar istirahət edirdi, nəqliyyat işləmirdi və sair. Lakin mən onlarla görüşə çıxdıqda onların arasında çoxlu qadın olduğuna diqqət yetirdim

Bilirsinizmi, qucağında südəmə uşaq olan qadın gördükdə təsirləndim. Onlar haradan gəlmişdilər, axı şəhər böyükdür. Mən belə mürəkkəb şəraitdə, necə deyərlər, silahların işə salındığı şəraitdə heç nədən qorxub çəkinmədən buraya gəlmiş qadınları gördüm, halbuki onlar da, uşaqları da zərər çəkə bilərdilər, buraya evdən çox vaxt çıxmayan qoca qadınlar da toplaşmışdılar. Kişilər də vardı. Lakin kişi həmişə kişi olaraq qalır. Qadınlardan fərqli olaraq onlar daha çox hərəkət etmək imkanına, digər imkanlara malikdirlər. Qadın, hər halda çox incə məxluqdur. Bununla belə, qadınlar gəlmişdilər. Mən bir çox gərgin hallarda yoxlamışam, Azərbaycan qadınları həmişə mənim dayəğı olublar.

Mariya Orlik: Yeri gəlmişkən, onlar bu forumu Sizin icazənizlə, Sizin razılığınızla keçirdilər. Azərbaycan qadınları heyrtəmiz dərəcədə fəaldırlar. Heyrtəmiz dərəcədə təşəbbüskardırlar. Bütün sənədləri hazırlayıb bizə, müstəqil respublikalara göndərmişdilər. Odur ki, biz buraya hazırlıqlı gəldik. Heç də hər şeyi burada öyrənmədik, bütün sənədlərin layihələrini hələ evdə olarkən almışdıq. Onları təyyarədə oxuyur və nəyi müzakirə edəcəyimizi, haraya və nə üçün getdiyimizi bilirdik. Bir sözlə, siz yaxşı qadınlar tərbiyə etmisiniz.

Heydər Əliyev: Sağ olun. Mənim səmimi salamımı və xoş arzularımı Ukrayna qadınlarına, Gürcüstan qadınlarına yetirin. Xahiş edirəm, salamımı və ən xoş duyğularımı dostum Leonid Daniloviç Kuçmaya, salamımı və ən səmimi duyğularımı

dostum Eduard Şevardnadzeyə, eləcə də xalqlarınıza yetirin.

Sonra prezident Heydər Əliyev və qəbul iştirakçıları xatirə şəkli çəkdirdilər.

Azərbaycan dövlətinin başçısı Mariya Orlikin ona bağışladığı «Jenşini Ukrainı» kitabını nəzərdən keçirdi. O, Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Zəhra Quliyevaya Azərbaycanın görkəmli qadınları haqqında bu cür nəşr hazırlanması barədə tapşırıq verdi.

Mariya Orlik: Heydər Əliyeviç, bu kitabda ən qədim dövrlərdən, knyaginya Olqadan başlayaraq, bu günədək üç min qadının tərcümeyi-halı toplanmışdır.

Heydər Əliyev: Çox yaxşı kitabdır.

Ukraynanın xalq deputatı Yelena Bondarenko Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə müraciət edərək dedi:

- İcazə verin, Sizə cansağlığı, səadət arzulayım. Mən deyərdim ki, Siz Azərbaycan qadınları üçün müdrik atasınız.

Heydər Əliyev: İvan Plyuşşa salam yetirin. O, buraya gəlmişdi, mən onunla görüşdüm. Parlamentinizdə qadınlar çoxdurmu?

Yelena Bondarenko: 37 nəfərdir, faiz hesabı ilə qadınlar kişilərdən azdır. Hesab edirəm ki, sizin ölkəyə müdrik rəhbərlik nümunəniz bizi də irəlilədəcəkdir.

Heydər Əliyev: Parlamentdə qadınlar və kişilər yanbayan olmasa da, hətta qadınlar bir qədər az da olsalar, fərqi yoxdur, hər halda, təmsil edilməlidirlər.

Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresi Qadınlar Şurasının sədri Mətanət Rzayeva Azərbaycan prezidentinə müraciət edərək dedi:

- Mən Ukrayna azərbaycanlılarından Sizə salam yetirmək istəyirəm. Mən keçirdiyim hissləri sözlə ifadə edə bilmirəm. Mən bütün qadınlarımıza danışacağam ki, Sizinlə görüşdüm. Demək istəyirəm ki, Ukraynada harada olursansa olum, Sizin haqqınızda həmişə xoş sözlər söyləyirlər, xidmətlərinizi qeyd edirlər. Kiyev Konservatoriyasının yenidən qurulmasına necə kömək etdiyinizdən mənə danışın. Sizin adınız sayəsində bizi hər yerdə rəğbətlə qarşılayırlar. Biz sizin xidmətlərinizlə çox fəxr edirik. Biz orada, Ukraynada Sizin həyanlığınızı duyuruq. Sizin Leonid Daniloviçlə dostluğunuz bizə olan münasibətə böyük təsir göstərir.

Mariya Orlik: Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresi fəal təşkilatdır. Bizdə yarım milyondan artıq azərbaycanlı yaşayır.

Heydər Əliyev: Mən bunu bilirəm. Bütün vilayətlərdə onun şöbələri yaradılıb, onların hamısı Leonid Daniloviç Kuçmaya səs vermişlər.

Mətanət Rzayeva: Azərbaycanda baş verən hadisələr barəsində Ukraynada məlumat çox azdır. Ukrayna cəmiyyətinə Azərbaycan haqqında bacardığıca çox məlumat verməyə çalışırıq.

Heydər Əliyev: Bu yaxşıdır. Amma informasiyanın olmaması barədə Fatma xanım düşünməlidir. Həqiqətən, biz təkcə Ukraynaya deyil, bir çox digər ölkələrə də Azərbaycan haqqında az informasiya veririk. Bu isə böyük məsələdir, onun haqqında düşünmək lazımdır. Axı onlar orada yaşayırlar, informasiya isə azdır. İstəyirik ki, onlar bizə yaxın olsunlar, informasiyaları isə azdır. Yeri gəlmişkən, noyabrda biz burada bütün dünya azərbaycanlılarının qurultayını keçirəcəyik.

Mən Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresindən çox razıyam. Leonid Daniloviç də çox razıdır. Əgər azərbaycanlılar başqa ölkələrdə də bu cür mütəşəkkil sistemə malik olsaydılar, bu, yaxşı olardı. Bütün qadınlara salam yetirin.

İrina Qolubeva (Ukrayna Qadınları Milli Şurasının sədri): Novaya Ukraina adlı birlik var, ona onlarca partiya daxildir. Mən orada konqres sədrinin müavini olan cavan bir oğlanın çıxışını eşitdim. O, Ukrayna dilində gözəl danışdı.

Mən xanım Rzayevaya bizim təşkilata daxil olmağı təklif etdim. Partiyanızın təşəbbüsünə görə Sizə mən də təşəkkür etmək istədim. Siz bizi GUÖAM çərçivəsindəki məsələlərin həllinə cəlb etdiniz. Biz sülh təşəbbüslərini xüsusi müzakirə etdik, öz qətnaməmizdə yazdıq ki, qadınların forumu həmişə çağırılsın, əlaqələndiricilər toplaşdıqda biz maraqlar üzrə dərnək olmayaq.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN
"AZƏRREYL" VOLEYBOL KLUBUNUN ÜZVLƏRİ İLƏ
GÖRÜŞDƏ NİTQİ**

14 mart 2002-ci il

Hörmətli idmançılar, voleybolçular!

Əziz dostlar!

Sizi bir daha səmimi qəlbdən təbrik edirəm. Sizə cansağlığı, yeni-yeni idman qələbələri arzulayıram. Ümidvaram ki, siz çox gözəl qələbənlə, Avropa kuboku uğrunda mübarizədə qələbənlə gələcəkdə qazanacağınız daha böyük uğurlarınızın əsasını qoydunuz. Biz bunları gözləyəcəyik və həmişə sizinlə bərabər olacağıq ki, siz yeni-yeni qələbələrə nail olasınız. Sizin qələbənlə, son aylarda, son illərdə keçirdiyiniz yarışlarda, voleybol oyunlarında əldə etdiyiniz nailiyyətlər bizim hamımızı sevindirir və hər bir Azərbaycan vətəndaşında böyük qürur hissi doğurur. Mən televiziya ilə sizin oyunlarınıza da baxırdım. Sizin yarımfinal və final oyunlarınıza baxırdım. Mən görürdüm ki, siz nə qədər böyük cəsarətlə, həvəslə, vətənpərvərliklə oynayırırsınız və sizdə qələbə üçün nə qədər böyük iradə var. Eyni zamanda mən görürdüm ki, idman sarayında olan insanlar da - orada həddindən çox tamaşaçı, sizin azarkeşləriniz var - sizinlə bərabər həm gərginlik keçirirdilər, həm sevinirdilər, həm də qələbəni gözləyirdilər. Həm sizi görərkən, həm saraydakı tamaşaçıları görərkən, mən düşündüm ki, son illər Azərbaycanda idman nə qədər inkişaf edibdir. Biz artıq bunu qətiyyətlə deyə bilərik. İdmançıların əməyi, zəhməti nəticəsində inkişaf edibsə, eyni zamanda idman kütləvi xarakter alıbdir. İndi Azərbaycanda məktəblərdə, universitetlərdə, müəssisələrdə və mövcud olan idman oyunları saraylarında, olimpiya komplekslərində, demək olar ki, mütəmadi olaraq yarışlar keçirilir.

Bizim idmançılarımız, idmanla məşğul olan gənclərimiz çoxalıbdır. Onlar məşq edirlər, hazırlaşırlar. Hər biri qələbə üçün hazırlaşır. Bu, idmanın kütləvililiyinin birinci tərəfidir. İkinci tərəfi isə odur ki, idmana nə qədər böyük maraq var. Mən bunları ona görə deyirəm ki, 7-8 il bundan öncə Azərbaycanda idman demək olar, tamamilə ölmüşdü.

Keçmişdə Azərbaycanda idman yüksək səviyyədə olubdur. Ancaq təbiidir ki, indi,

müstəqil Azərbaycanda idman keçmiş dövrlərin hamısından yüksək səviyyədədir. Amma bu yeni mərhələyə, yeni yüksək səviyyəyə qalxmaq üçün Azərbaycan idmanı, Azərbaycan idmançıları və Azərbaycan xalqı böyük bir çətin mərhələdən keçmişdir.

Xatırlayın, 1990-1992-1993-cü illərdə Azərbaycanın ən böyük idman meydançası, respublika stadionu kababçıların, alverçilərin, dükançıların ixtiyarına verilmişdi və stadion tamamilə dağılmışdı. Biz bu mənzərəni görəndə, təbiidir ki, çox dəhşətləndik. Amma eyni zamanda, Azərbaycanın böyük futbol stadionunun qaydaya salınması ilə məşğul olduq. İndi artıq o, yüksək standartlara cavab verir.

Xatirimdədir, o vaxt bir dəfə buraya hansısa xarici ölkədən futbol komandası gəlmişdi. Dedilər ki, Bakıdakı o böyük stadion yaramır. Bu oyunu Sumqayıtda keçirmək lazımdır. Xatirinizdədir? Mən onda təəccüb etdim, axı nə cür ola bilər? Amma bu, həqiqət idi. Ancaq təkcə o deyildi, 1970-ci illərdə tikilmiş indi sizin voleybol oynadığınız idman sarayını nə günə salmışdılar? Xatırlayın, bu yaxın vaxtlara qədər orada mebel satırdılar. Amma mən 1993-cü ildə buraya gələndə orada kabab da bişirirdilər nə bilim, çayçı da var idi, dükan da var idi, hər şey var idi. Ayrı-ayrı adamların ixtiyarına vermişdilər. Onlar da hərəsi öz şəxsi məqsədləri ilə məşğul olurdular. Bunları kim etmişdi, mən bilirəm, o adamların adlarını da bilirəm. 1992-1993-cü illərdə burada hakimiyyətdə olan adamlar idi. İndi onların bəzilərini qəhrəman hesab edirlər. Amma mən, sadəcə olaraq, bu gün o adları çəkmək istəmirəm. Çünki onlar layiq deyillər ki, bu mötəbər məclisdə adları çəkilsin.

Amma indi baxın, o mənfi hallar ləğv ediləndən sonra, ora qaydaya salınandan sonra, - bilirəm ki, son vaxtlar orada ciddi iş aparılıbdır, - həmin idman sarayında beynəlxalq yarışlar keçirilir. Təkcə voleybol yarışı yox, boks yarışı, başqa yarışlar da keçirilir. Həmin voleybol oyunları orada keçiriləndə bütün Azərbaycan televiziya ilə ona baxırdı. Hamımız sevinirdik. Həm sizin oyununuza və təbiidir, qələbənzə, həm də saraydakı yüksək əhval-ruhiyyəyə, insanların sevincinə görə. Amma bu da son deyildir.

Milli Olimpiya Komitəsi özünün gözəl bir idman kompleksini tikdi. Biz onu açdıq. İndi orada da həm müxtəlif yarışlara hazırlıqlar gedir, həm də beynəlxalq yarışlar keçirilir. Milli Olimpiya Komitəsi başqa yerlərdə də idman kompleksləri tikir. Onlardan birini də Maştağa qəsəbəsində tikdilər. Mən onun açılışında iştirak etdim. İndi o da fəaliyyət göstərir.

Nəhayət, bilirəm, mənə bu barədə İlham Əliyev məlumat veribdir ki, may ayında Azərbaycanda güləş üzrə Avropa çempionatı keçiriləcəkdir. Ona görə də bizim böyük idman sarayını indi qaydaya salırlar. İlham Əliyev bu işlə məşğul olur, şəhərin icra hakimiyyəti onun ətrafını abadlaşdırır.

O İdman sarayı nəhəng bir qurğudur. Mənim xatirimdədir, 1973-cü ildə biz o sarayın təməl daşını qoyduq. O təməl daşını oraya mən qoymuşam. Mən onun tikintisi zamanı oranı ziyarət etdim, işlərlə maraqlandım. Tikildi, hazır oldu. Ancaq onun lazımı səviyyədə istifadəsi təmin olunmadı və o da digərlərinin vəziyyətinə düşmüşdü. İndi Milli Olimpiya Komitəsi, Gənclər, İdman və Turizm Nazirliyi onu qaydaya salırlar. Güman edirəm ki, biz may ayında orada güləş üzrə Avropa çempionatının şahidi olacağıq və yarışlara baxacağıq. Yəni bunlarla onu demək istəyirəm ki, bizim həm idmançılarımızın sayı artır, həm səviyyələri yüksəlibdir, - onlar beynəlxalq yarışlarda çox yüksək qələbələr əldə edirlər, - həm də Azərbaycanda idmanın kütləviliyi təmin olunubdur. Bir tərəfdən, idmana gənclərin çox böyük dəstəsi cəlb olunubdur, ikinci tərəfdən də, idmana ictimaiyyətin, vətəndaşlarımızın marağı son dərəcə artıbdir.

Məsələn, mən yaxşı bilirəm, sizin son, final oyununuzu Azərbaycanın hər yerində, hər bir evdə insanlar televiziya ilə seyr ediblər. Orada, sarayda olan insanları da siz görmüsünüz, biz də televiziya ilə görmüşük. Bunlar hamısı Azərbaycanda idmanın sürətlə inkişaf etməsini göstərir. Bu, son illərdə əldə etdiyimiz bütün başqa nailiyyətlərlə yanaşı, çox böyük əhəmiyyət kəsb edən nailiyyətdir. Çünki idman birinci növbədə, gənc nəslin fiziki və zehni cəhətdən sağlam böyüməsində, tərbiyə olunmasında, inkişaf etməsində xüsusi yer tutur, xüsusi rol oynayır. İdman millətimizin səhhətində, sağlamlığında xüsusi yer tutur. Bununla bərabər, idman mədəniyyətdir. İdman hər bir xalqın mədəniyyətinin hansı səviyyədə olduğunu göstərir. Bizim idmanımızın səviyyəsi qalxdıqca, onunla bərabər Azərbaycan xalqının, Azərbaycanın mədəniyyəti də yüksəlir.

Nəhayət, idman belə bir sahədir ki, idmançılarımız müxtəlif ölkələrdə yarışlarda iştirak edir, qələbələr qazanırlar və hər dəfə müstəqil Azərbaycanın adını ucaldırlar. Müstəqil Azərbaycanın himni çalınır, müstəqil Azərbaycanın bayrağı qaldırılır və müstəqil Azərbaycan dünyanın müxtəlif ölkələrində tanınır. Demək olar ki, idman kimi Azərbaycanın müstəqilliyinin rəmzlərini nümayiş etdirən ikinci bir vasitə yoxdur. Bunu siz idmançılar edirsiniz. Bu da sizin üzərinizə həm böyük

məsuliyyət qoyur, eyni zamanda, sizə böyük hörmət gətirir. Çünki siz belə böyük işlər görürsünüz.

Təbiidir ki, biz hamımız bunlarla sevinirik. Biz sevinirik ki, Milli Olimpiya Komitəsi idman sahəsində qısa müddət ərzində böyük nailiyyətlər əldə edibdir. İdmanın maddi-texniki bazasının yaradılması və genişləndirilməsində çox işlər görübdür və bu gün də görür, gələcəkdə də görəcəkdir. Gənclər, İdman və Turizm Nazirliyi öz üzərinə düşən vəzifələri layiqincə yerinə yetirir və Milli Olimpiya Komitəsi ilə birlikdə bu işlərlə məşğul olur, idmanı inkişaf etdirir. Bunların hamısı Azərbaycanın əldə etdiyi böyük nailiyyətlərdir.

Hörmətli idmançılar, bu nailiyyətləri siz əldə edirsiniz və biz bu nailiyyətlərə görə sizə borcluyuq. Təbiidir ki, bütün bu nailiyyətlərdə biz gərək Milli Olimpiya Komitəsinin, onun sədri İlham Əliyevin də xidmətlərini qeyd edək. Gənclər, İdman və Turizm Nazirliyinin, nazir Əbülfəs Qarayevin xidmətlərini də gərək qeyd edək. Ancaq mən, adətən, bu xidmətləri sadəcə qeyd edirəm. Amma sizin qələbələrinizi isə, gördüyünüz kimi, çox böyük həvəslə, məhəbbətlə deyirəm.

Mən ümidvaram ki, siz, təkcə siz yox, bütün başqa növlərlə məşğul olan idmançılarımız bundan sonra da böyük nailiyyətlər əldə edəcəklər, Azərbaycana yeni-yeni kuboklar, qızıl medallar, başqa nailiyyətlərin rəmzi olan mükafatlar gətirəcəklər. Eyni zamanda ümidvaram ki, Milli Olimpiya Komitəsi, Gənclər, İdman və Turizm Nazirliyi bu işlərini bundan sonra da davam etdirəcəklər və idman Azərbaycanda inkişaf edəcəkdir. İdmanın kütləvililiyinin təmin olunması bizim hamımızın əsas məqsədimizdir. Bu yolda hamı çalışmalıdır.

Əziz dostlar, mənim əziz, gözəl qızlarım, sizi bir daha təbrik edirəm. Sizin hamınıza cənsağlığı, yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Komandanın baş məşqçisi Faiq Qarayevin xidmətlərini xüsusi qeyd etmək lazımdır. Mən hamınızı deyəndə, hamının adını çəkmək mümkün deyil, amma Faiq Qarayevin adını mən mütləq çəkməliyəm. Mən televiziya ilə baxanda müşahidə edirdim. Görürəm, bir tərəfdən çox tələbkardır, amma ikinci tərəfdən, onun üstünlüyü ondan ibarətdir ki, çox sakit bir adamdır. Baxırsan, onda nə həyəcan hiss edirsən, nə də narahatlıq. Bunlar hamısı onun daxilindədir, onu heç vaxt büruzə vermir. Voleybol meydançasının ətrafında çox sakit, çox təmkinlə öz fəaliyyətini həyata keçirir və bizim bu qızlara lazımı göstərişlərini çox təmkinlə, həmişə çox mədəni surətdə verir.

Ona görə mən Faiq Qarayevi həm nailiyyətləri ilə təbrik edirəm, həm də mən çox sevinirəm ki, bizim belə yüksək mədəniyyətə malik olan idmançımız, məşqçimiz var. Səni təbrik edirəm, sənə xüsusi təşəkkür edirəm. Bütün məşqçiləri təbrik edirəm. Hamınızı təbrik edirəm. Hamınıza cansağlığı arzu edirəm. Sağ olun.

**BEYNƏLXALQ QADINLAR GÜNÜ MÜNASİBƏTİLƏ
RESPUBLİKA QADINLARINA TƏBRİK**

7 mart 2003-cü il

Hörmətli qadınlar!

Əziz analar və bacılar!

Sizi, bütün Azərbaycan qadınlarını beynəlxalq qadınlar günü münasibəti ilə ürəkdən təbrik edirəm.

Dünya mədəniyyəti xəzinəsinə nadir incilər bəxş etmiş Azərbaycan xalqının mənəvi dəyərlərinin formalaşması, inkişafı və qorunmasında qadınlarımızın müstəsna rolu olmuşdur.

Böyük fitri istedadı və dərin zəkası və möhkəm iradəsi ilə seçilən Azərbaycan qadınları tariximizin bütün dövrlərində səmərəli fəaliyyət göstərərək, xalqımızın taleyüklü məsələlərinin həll edilməsinə öz sanballı töhfələrini vermişlər. Onların bir çoxlarının adları çoxəsrlik tariximizin səhifələrinə qızıl hərflərlə yazılmışdır.

Azərbaycan xalqı həmişə qadına, onun cəmiyyətin həyatında oynadığı rola, tutduğu yüksək mövqeyə böyük hörmətlə yanaşmışdır. Xalqın ən əziz, qiymətli və müqəddəs hesab etdiyi vətən, torpaq, dil anlayışları ana adı ilə bərabər tutulmuşdur. Qadın adına göstərilən dərin ehtiram, sonsuz ana məhəbbəti söz və sənət abidələrimizdə öz parlaq təcəssümünü tapmışdır. Ədəbiyyatımızın və mədəniyyətimizin görkəmli nümayəndələri öz əsərlərində Azərbaycan qadınının mərdliyini, gözəlliyini, mənəvi saflığını vəsf etmişlər.

Mürəkkəb və keşməkeşli həyat yolu keçmiş, tarixin sınaqlarından alnıaçıq, üzüəğ çıxmış Azərbaycan qadını müstəqil respublikamızda bərqərar olmuş demokratik cəmiyyətin fəal üzvü kimi çıxış etmək imkanı əldə etmişdir.

Azərbaycanımızı çiçəklənən, inkişaf edən, firavan və qüdrətli bir dövlətə çevirmək yolunda qadınlarımız əllərindən gələni əsirgəmirlər. Dövlət quruculuğumuzun bütün mərhələlərində xüsusi xidmətləri olan Azərbaycan qadınları ölkəmizdə ictimai-siyasi sabitliyin və əmin-amanlığın qorunması, milli dövlətçiliyimizin inkişaf etdirilməsi üçün bu gün də var qüvvəsini sərf edirlər.

Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü nəticəsində doğma torpaqların bir qismini

işğal altına düşdüyü indiki dövrdə gəncləri Vətənə sədaqət, Azərbaycanın müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi, ərazi bütövlüyünün təmin edilməsi uğrunda əzmkarlıq və qətiyyət göstərmək ruhunda tərbiyə etmək, onların xalqa, cəmiyyətə layiqli bir övlad kimi yetişdirmək işində Azərbaycan qadını öz üzərinə düşən ağır yükü şərəflə çəkir və bu yolda onun atdığı addımlar təqdirəlayiqdirlər.

Azərbaycan qadınının bugünkü bayramı bütün xalqımızın, müstəqillik ideyası ətrafında getdikcə daha sıx birləşən cəmiyyətimizin bayramıdır. Ümidvaram ki, cəmiyyətdə öz rolunu dərindən dərk edən Azərbaycan qadını bundan sonra da müstəqil respublikamızın tərəqqisinə böyük töhfələr verəcəkdir.

Hamınıza cansağlığı, xoşbəxtlik, ailə səadəti və işlərinizdə uğurlar arzulayıram.
Bayramınız mübarək olsun.

Heydər Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.

AZƏRBAYCAN QADINLARININ İKİNCİ QURULTAYINA

27 sentyabr 2003-cü il

Hörmətli qurultay nümayəndələri!

Sizi müstəqil Azərbaycan Respublikası Qadınlarının II qurultayının açılışı münasibətilə səmimi qəlbdən təbrik edirəm.

Azərbaycan cəmiyyətində qadınların rolu həmişə yüksək qiymətləndirilmişdir. Biz qadınlarımızın mənəviyyatı və intellektual səviyyəsi ilə daim fəxr etmişik. Zəhri gözəlliyi ilə daxili aləminin paklığının vəhdət təşkil etdiyi, öz səbri, təmkinli ilə səciyyələnən Azərbaycan qadını dəyanət və sədaqət rəmzinə çevrilmişdir. Onun şənində dastanlar qoşulmuş, ona dahilər və qəhrəmanlar anası deyilmişdir. Tariximizin keçməkeşli səhifələrində Azərbaycan qadını qayğıkeş ana, fitri istedadla malik şair, möhkəm iradəli hökmdar, dərin zəkali mütəfəkkir kimi öz adını həkk etdirmişdir. İftixar hissi ilə qeyd edilməlidir ki, qadınlarımız öz əcdadlarının yolunu bu gün də davam etdirərək, müasir dünya qadınları arasında özlərinə məxsus yer tuturlar.

Son qurultayınızdan keçən beş il ərzində respublikanın ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatında nəzərəcarpacaq nailiyyətlər əldə edilmişdir. Azərbaycanın müasir dünya birliyinə inteqrasiyası daha intensiv və dönməz xarakter almışdır. Azərbaycan irimiqyaslı beynəlxalq layihələrə qoşulmuş, dünya xalqları ailəsinin tam hüquqlu üzvünə çevrilmiş və bəşəriyyət qarşısında duran problemlərin həllində yaxından iştirak etməyə başlamışdır. Milli dövlətçilik mövqeyini həmişə yüksək tutan qadınlarımız da daim əmin-amanlığın hökm sürdüyü, çiçəklənən və inkişaf edən bir diyara çevrilməsi yolunda aparılan əzəmətli işlərə öz dəyərli töhfələrini vermişlər.

Bu qurultay Azərbaycan qadınlarının XXI əsrdə topladığı ilk qurultaydır. Əminəm ki, cəmiyyət qarşısında öz məsuliyyətli missiyasını dərk edən qurultay Azərbaycanda qadın hərəkətinin inkişafında yeni mərhələ olmaqla, qadınlarımızın yeni-yeni uğurlar qazanmasına təkan verəcəkdir.

Sizin qurultayın işinə uğurlar diləyir, hər bir Azərbaycan qadınına cansağlığı, xoşbəxtlik və ölkəmizin gələcəyi naminə daha böyük fəallıq göstərməyi arzulayıram.

Heydər Əliyev,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.

8 MART - BEYNƏLXALQ QADINLAR GÜNÜ MÜNASİBƏTİ İLƏ AZƏRBAYCAN QADINLARINA TƏBRİK

6 mart 2004 - cü il

Hörmətli qadınlar!

Əziz analar və bacılar!

Sizi, bütün Azərbaycan qadınlarını 8 Mart-Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə səmimi qəlbdən təbrik edirəm.

8 mart bəşəriyyətin ülvəi bir varlığı olan qadına bəslədiyi məhəbbət və ehtiramı parlaq ifadə etdirən bayram kimi dünyada geniş qeyd olunur. İnsan cəmiyyətinin mədəni inkişaf səviyyəsi və yüksəlişi orada qadına, anaya olan münasibətlə sıx bağlıdır. Qadınlar bəşəriyyətin taleyüklü problemlərinin həllinə həmişə öz töhfəsini vermiş və bu gün də müasir dünyanın inkişaf istiqamətlərinin müəyyən edilməsində böyük xidmətlər göstərirlər.

Azərbaycan qadınları tarix boyu xalqımızın taleyində əhəmiyyətli rol oynamışlar. Azərbaycanın müdrik hökmdar, cəsur sərkərdə, istedadlı şair və sənətkar qadınlarının adları çoxəsrlik zəngin tariximizin səhifələrinə qızıl hərflərlə yazılmışdır. Qadın adına hədsiz məhəbbət və ehtiram söz və sənət abidələrimizdə öz parlaq təcəssümünü tapmışdır. Görkəmli sənətkarlarımız Azərbaycan qadınının gözəlliyini, mənəvi saflığını, mərdliyini və sədaqətini öz əsərlərində dönə-dönə tərənnüm etmişlər. Xalqımızın təfəkküründə ən əziz, ən qiymətli bilinən vətən, torpaq, dil anlayışlarının ana adı ilə bağlı olması da qadın, ana adına verilən yüksək qiymətin əyani təzahürüdür.

Tarixi keçmişin ağır sınaqlarından alnıaçıq, üzüağ çıxmış Azərbaycan qadını bu gün öz dövlət müstəqilliyini bərpa etmiş ölkəmizdə gedən siyasi, ictimai, iqtisadi, mədəni proseslərdə fəal iştirak edir. Azərbaycan müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi, ərazi bütövlüyünün qorunması, hüquqi, demokratik dövlət quruculuğu, iqtisadi yüksəlişin təmin olunması işlərinin gerçəkləşdirilməsində qadınlarımızın misilsiz xidmətlər göstərirlər. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi nəticəsində doğma torpaqlarımızın bir qisminin işğal altında

olduğu indiki dövrdə Azərbaycan qadını gəncləri vətənə sədaqət ruhunda tərbiyə edərək onları xalqa, cəmiyyətə layiqli övlad yetişdirmək kimi müqəddəs vəzifənin öhdəsindən şərəflə gəlir. Əminəm ki, cəmiyyət qarşısında öz məsuliyyətini bütün dərinliyi ilə dərk edən Azərbaycan qadını bundan sonra da müstəqil respublikamızın tərəqqisinə böyük töhfələr verəcəkdir.

Əziz qadınlar!

Hamınıza cansağlığı, ailə səadəti, xoşbəxtlik və gələcək işlərinizdə uğurlar diləyirəm.

Bayramınız mübarək olsun!

İlham Əliyev,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.

**8 MART - BEYNƏLXALQ QADINLAR GÜNÜ MÜNASİBƏTİLƏ
AZƏRBAYCAN QADINLARINA TƏBRİK**

Bakı şəhəri, 7 mart 2005-ci il

Hörmətli qadınlar!

Əziz analar və bacılar!

Sizi 8 Mart - Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm.

Azərbaycan qadınları əsrlər boyu xalqımızın taleyində böyük rol oynamışlar. Qadın adına hədsiz ehtiram, sonsuz ana məhəbbəti söz və sənət abidələrimizdə öz parlaq təcəssümünü tapmışdır. Tariximizə dahi şəxsiyyətlər bəxş etmiş Azərbaycan qadınının gözəlliyini, onun mənəvi saflığını, mərdliyini və sədaqətini görkəmli sənətkarlarımız öz əsərlərində dönə-dönə tərənnüm etmişlər.

Tarixin sınaqlarından alnıaçıq, üzüağ çıxan Azərbaycan qadını bu gün müstəqil respublikamızda demokratik cəmiyyətin aparıcı üzvü kimi çıxış edir. Ölkəmizi inkişaf edən firavan bir dövlətə çevirmək yolunda görülən işlərdə qadınlarımızın müstəsna əməyi var. Milli dövlət quruculuğunun ən müxtəlif sahələrində xüsusi xidmətlər göstərən Azərbaycan qadını ictimai proseslərin fəal iştirakçısıdır. O, ölkəmizdə sülhün və əmin-amanlığın qorunub saxlanması naminə əzmkarlıq göstərir, vətəndaş həmrəyliyi və dövlətçiliyimizin daha da gücləndirilməsi, milli-mənəvi dəyərlərin daim yaşadılması və mədəniyyətimizin inkişaf etdirilməsi üçün var qüvvəsini səfərbər edir.

Azərbaycan qadını doğma torpaqlarımızı bir qisminin işğal altında olduğu indiki dövrdə gəncləri vətənə sədaqət ruhunda tərbiyə edərək onları xalqa, cəmiyyətə layiqli övlad yetişdirmək kimi üzərinə düşən ağır yükü şərəflə çəkir.

Əziz qadınlar!

Hamınıza cansağlığı, ailə səadəti, xoşbəxtlik və gələcək işlərinizdə uğurlar diləyirəm. Bayramınız mübarək olsun!

İlham Əliyev,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN
BAKIDA KEÇİRİLƏN "YENİ TƏHLÜKƏSİZLİK ŞƏRAİTİNDƏ
QADINLARIN ROLU: GENDER AMİLİNİN STRATEJİ
ƏHƏMİYYƏTİ" MÖVZUSUNDA BEYNƏLXALQ
KONFRANSIN İŞTİRAKÇILARINI QƏBUL EDƏRKƏN ÇIXIŞI**

Prezident Sarayı, 27 sentyabr 2005-ci il

Mən sizi Azərbaycanda salamlamaq istəyirəm və çox şadam ki, bu cür vacib beynəlxalq konfrans ölkəmizdə keçirilir. Fikrimcə, həmin tədbirin Azərbaycanda keçirilməsi çox əhəmiyyətlidir. Çünki konfrans çərçivəsində çox vacib mühüm məsələlər müzakirə edilmişdir. Xüsusən də nəzərə alsaq ki, bizim regionda, Cənubi Qafqaz regionunda münaqişələr mövcuddur, problemlər hələ də qalmaqdadır. Ölkələr arasında sülh və sabitliyin bərqərar olunmasında qadınların rolunun böyük əhəmiyyəti vardır. Azərbaycan yeni müstəqil ölkədir. Ölkəmiz problemlərdən, münaqişədən və vətəndaş müharibəsindən əziyyət çəkmişdir. Biz torpaqlarımızın işğalından bu gün də əziyyət çəkməkdəyik. İşğal nəticəsində bir milyon azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşmüşdür. Əlbəttə ki, bu, ölkəmiz, xalqımız və xüsusən də, ailələr üçün fəlakət idi.

Qadınlar uşaqların təhsil almasında, ailənin rifahında çox mühüm rol oynayırlar. Beləliklə, onlar həm də ailə məsələləri baxımından böyük əziyyət çəkmişlər. Mən bilirəm ki, siz bu məsələləri müzakirə edəcəksiniz, qaçqın-köçkünlərlə görüşləriniz olacaqdır. Bu, ən böyük problemlərdən biridir. Əfsuslar olsun ki, Qafqazda hələ də sülh bərqərar olunmayıb.

Qadınların ölkələr və xalqlar arasında əlaqələrin qurulmasında oynadığı rol çox mühümdür. Azərbaycanda biz gender məsələsinə çox böyük diqqət yetiririk və qadınların parlamentimizdə, digər təşkilatlarda təmsil olunması səviyyəsi kifayət qədər yüksəkdir. Qadınlar eyni zamanda çox fəaldır. Bu amil ölkəmizin normal demokratik inkişafının təzahürüdür. Fikrimcə, bu tədbir məsələləri birgə müzakirə etmək, Azərbaycanla tanış olmaq, habelə daha fəal münasibətlərin qurulması üçün önəmli bir fürsətdir.

Mən bilirəm ki, sizlərdən bir çoxu Azərbaycana ilk dəfədir səfər edir. Bir sözlə,

inkişaf edən ölkə kimi Azərbaycanı görmək, problemlərimiz və uğurlarımızla tanış olmaqdan ötrü yaxşı bir imkandır.

Münaqişə faktına baxmayaraq, ölkəmizin iqtisadi və sosial inkişafı çox müsbətdir. Hazırda ölkəmizdə olduqca böyük iqtisadi artım müşahidə edilməkdədir. Beynəlxalq Valyuta Fondunun verdiyi məlumata görə, Azərbaycan 2005-ci ildə dünyada ən böyük iqtisadi artım göstəricisinə nail olacaqdır. Bu nailiyyət iqtisadi islahatlar siyasətimiz, transmilli layihələr sayəsində mümkün olmuşdur. Azərbaycana qoyulmuş çoxmilyardlı sərmayələr ölkəmizi belə sürətlə inkişaf etdirməyə əsas yaratmışdır.

Lakin eyni zamanda, problemlər də var. İlk növbədə, işsizlik və yoxsulluq problemi mövcuddur. Biz müxtəlif beynəlxalq təşkilatlarla, o cümlədən Dünya Bankı ilə yoxsulluğun azaldılması proqramı çərçivəsində çox fəal işləyirik. İlyarım ərzində yoxsulluq şəraitində yaşayan insanların sayı 10 faiz azalmışdır. Bundan başqa, son iki il ərzində Azərbaycanda 300 min iş yeri yaradılmışdır. Bunlar əsasən qeyri-neft sektorunda, rayonlarda açılmışdır. Mən tez-tez rayonlara səfər edir və bir daha şahidi oluram ki, bu iş yerlərinin əksər hissəsi qadınlar tərəfindən tutulmuşdur. Bu, Azərbaycanın yürütdüyü Avropaya inteqrasiya siyasəti baxımından çox vacibdir.

Səhiyyə və təhsil sahələrinə gəldikdə deyə bilərik ki, burada çalışan işçilərin əsas hissəsini qadınlar təşkil edir. Hazırda biz bu sahələrdə böyük proqramları həyata keçirməkdəyik. Bu yaxınlarda biz yüzlərlə yeni xəstəxana və məktəb tikməyi planlaşdırırıq və insanların gündəlik həyatını daha da yaxşılaşdırmaq əzmindəyik. Problemlərimiz haqqında danışmaqla sizin vaxtınızı çox almaq istəməzdim. Mən çox danışa bilərdim, lakin bir daha sizi salamlayır və deyirəm ki, bu konfransın keçirilməsindən razıyam və otağımda belə çox sayda gözəl qadınları görməkdən də çox məmnunam. Zənnimcə, bu, mənim həyatımda yeganə belə bir fürsətdir.

NATO-nun ictimai diplomatiya sektorunun rəhbəri Nilhus Qirlend onları qəbul etdiyinə görə Prezident İlham Əliyevə minnətdarlığını bildirdi. Konfransın Azərbaycanda keçirilməsi ilə bağlı Prezident İlham Əliyevin söylədiyi fikirlərlə tam razılaşdığını söyləyərək vurğuladı ki, Azərbaycanla NATO arasında olan münasibətlər nəinki siyasi və hərbi sahələrdə, həm də elm, ətraf mühit, gender məsələsi və ictimai diplomatiya sahəsində də inkişaf etməkdədir.

Almaniya Bundestaqının deputatı, Almaniya-Qafqaz parlament dostluq

qrupunun üzvü Barbel Koffler bir yerdə görüşmək və vacib məsələləri müzakirə etmək üçün onlara yaradılmış imkana görə Prezidentə təşəkkür etdi. O dedi ki, cənab Prezident, bu gün biz sülhün və sabitliyin bərqərar olunmasında və təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsində qadınların oynadığı mühüm rolu nəzərdən keçirdik. Bizə yaradılmış şəraitə və göstərilmiş qonaqpərvərliyə görə Sizə minnətdarıq.

Prezident İlham Əliyev xoş sözlərə görə minnətdarlığını bildirərək dedi ki, mən bu konfransda müxtəlif təşkilatların təmsilçilərinin iştirak etməsindən məmnun olduğumu bir daha vurğulamaq istədim. Azərbaycan bir çox beynəlxalq təşkilatlarla - Avropa İttifaqı, Avropa Şurası, NATO və ölkəmizdə fəaliyyət göstərən müxtəlif qeyri-hökumət təşkilatları ilə fəal əməkdaşlıq aparır. Bir çox illər ərzində Azərbaycan NATO-nun «Sülh naminə tərəfdaşlıq» proqramında iştirak etmişdir və indi «Fərdi tərəfdaşlığın fəaliyyət planı»na doğru addımlar atmağa başlamışdır. Cari ilin aprel ayında mən NATO-nun qərargahında oldum və «Fərdi tərəfdaşlığın fəaliyyət planı» ilə bağlı sənədləri NATO-ya təqdim etdim. Bu sahədəki işlər hazırda uğurla aparılır. Bu əməkdaşlıq bizim üçün çox vacibdir. Çünki bu istiqamətdə təşkil olunan və Azərbaycan hərbiçilərinin də iştirak etdikləri bir çox trening və təlimlər infrastrukturun möhkəmlənməsinə xidmət edir.

Bildiyiniz kimi, Azərbaycan əsgərləri Kosovo, Əfqanıstan və İraqdakı müxtəlif sülhyaratma əməliyyatlarında iştirak edirlər. Beynəlxalq koalisiyanın üzvü olaraq onlar həmin bölgələrdə sülh və sabitlik yaradılmasına öz töhfəsini verirlər.

Bir sözlə, bu konfrans hər baxımdan önəmli bir tədbirdir. İlk növbədə burada bir çox ölkələrin və təşkilatların nümayəndələrini görürük. Bu, yerli həmkarlarla əlaqələrin qurulması üçün imkanlar yaradır. Tədbir hamımız üçün vacibdir.

Azərbaycan gənc, müstəqil dövlətdir. Baxmayaraq ki, Azərbaycanın çox zəngin tarixi və adət-ənənələri var, beynəlxalq birliyin üzvü kimi, ölkəmiz on ildən bir az çox müddətdir formalaşmağa başlamışdır. Bu səbəbdən Azərbaycan haqqında məlumatı olanların sayı da çox deyildir. Oxumaq və ya eşitmək bir şey, gəlib görmək başqa məsələdir. Bizim müasirləşmə planlarımız var. Azərbaycan cəmiyyəti tolerantdır, çoxmillətli ölkədir. Burada bütün millətlərin və dinlərin nümayəndələri bir ailə kimi yaşayır. Azərbaycan milli və dini dözümlülük baxımından region üçün yaxşı nümunə ola bilər. Ölkəmizdə sabitlik, əmin-amanlıq və iqtisadi yüksəliş var. Sosial məsələlər həll olunmaqdadır. Son ilərim ərzində minimum əməkhaqqı üç dəfə artırılmışdır və bu proses davam edir. Ona görə də

biz hər sahədə çox güclü irəliləyişə nail olmuşuq və beynəlxalq təşkilatlarla, qeyri-hökumət və hökumət təşkilatları ilə daha geniş əməkdaşlıq etmək arzusundayıq. Buna böyük ehtiyac var. Çünki biz regional layihələrdə yaxından iştirak edirik və bütün layihələrdə qadınların rolu çox vacibdir. Bəzi hallarda həтта həlledicidir. Biz həyatımızı qadınlarsız təsəvvür edə bilmərik. Bir daha sizi salamlayır, uğurlar arzulamaq istəyir, ölkəmizdə yaxşı günlər keçirməyi diləyirəm.

8 MART – BEYNƏLXALQ QADINLAR GÜNÜ MÜNASİBƏTİLƏ AZƏRBAYCAN QADINLARINA TƏBRİK

7 mart 2006-cı il

Hörmətli xanımlar!

Sizi 8 Mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə səmimi qəlbdən təbrik edir, hamınıza cansağlığı, ailə səadəti, xoşbəxtlik və uğurlar arzulayıram.

Tariximizə bir çox parlaq səhifələr yazmış Azərbaycan qadınının milli-mənəvi dəyərlər sistemimizin təşəkkülündə və yaradılmasında müstəsna rolu vardır. Qadın adını hər bir azərbaycanlı həmişə uca tutmuş, ana məfhumunu Vətənin təəcəssümü saymışdır. Azərbaycan qadınının gözəlliyi, sədaqəti, mərdliyi, ana məhəbbətinin ülviliyi xalq yaradıcılığı nümunələrində, görkəmli sənətkarlarımızın əsərlərində dönə-dönə vəsf olunmuşdur.

Böyük mədəni irsə malik olan bir xalq kimi Azərbaycan xalqı qadının ailədə və cəmiyyətdəki yerinə daim böyük ehtiramla yanaşmışdır. Əlamətdar hadisələrlə səciyyələnən qadın hərəkəti bu gün dinamik inkişaf yolu tutan ölkəmizdə demokratikləşmə və dövlət quruculuğu proseslərində Azərbaycan qadınının fəal iştirakı üçün möhkəm zəmin yaratmışdır. Elm, təhsil, mədəniyyət, səhiyyə və digər sahələrdə qazandığı uğurlar qadınlarımızın nə qədər böyük potensiala malik olduğunu nümayiş etdirir.

Ümidvaram ki, Azərbaycan qadını öhdəsinə düşən bütün vəzifələrlə yanaşı, gənc nəslin doğma torpağa, milli dövlətçiliyə, azərbaycançılıq ideyalarına sədaqət ruhunda tərbiyəsinə daha çox diqqət göstərəcək, xalqa və cəmiyyətə layiqli övladlar yetişdirmək naminə var qüvvəsini sərf edəcəkdir.

Bayramınız mübarək olsun!

İlham Əliyev,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.

**GÖRKƏMLİ ŞƏRQŞÜNAS ALİM AİDA İMANQULİYEVANIN «YENİ
ƏRƏB ƏDƏBİYYATININ KORİFEYLƏRİ» KİTABININ TƏQDİMATINA
VƏ MEHRİBAN ƏLİYEVAYA İSESKO-NUN XOŞMƏRAMLI SƏFİRİ
ADININ VERİLMƏSİNƏ HƏSR EDİLMİŞ MƏRASİMDƏ HEYDƏR
ƏLİYEV FONDUNUN PREZİDENTİ MEHRİBAN ƏLİYEVANIN ÇIXIŞI**

23 noyabr 2006-cı il

Hörmətli cənab baş direktor!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Əziz qonaqlar!

Sizi Heydər Əliyev Fondunda salamlayıram. Sizləri Fondumuzda görməyə çox şadam. Xoşməramlı səfir kimi yüksək ada layiq görüldüyümə görə İslam Ölkələri, Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatına və cənab Əbdüləziz Osman əl-Tuveycri, şəxsən sizə öz dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

İSESKO kimi hörmətli bir təşkilat tərəfindən fəaliyyətimin belə yüksək qiymətləndirilməsi mənim üçün böyük şərəfdir.

Dünyanın 57 ölkəsini birləşdirən İSESKO çox nəcib bir missiyanı həyata keçirir. Təşkilatın başlıca məqsədi dünya ölkələrinin elm, təhsil və mədəniyyət sahələrində əlaqələrinin yaradılması və xalqlararası dialoqun qurulmasıdır. Bu isə, öz növbəsində sülhün, təhlükəsizliyin və əmin-amanlığın təminatıdır. İslam Ölkələri, Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatı fəaliyyət göstərdiyi 24 il ərzində çox böyük işlər görüb, böyük uğurlar əldə edibdir. Müsəlman ölkələrində elmin, təhsilin və mədəniyyətin inkişafı üçün irimiqyaslı layihələr, proqramlar həyata keçirilir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, İSESKO öz fəaliyyətini sırf müsəlman ölkələri ilə məhdudlaşdırmır. Dünyada elə ölkələr, elə dövlətlər var ki, onların əhalisinin tərkibində müsəlmanların ümumi sayı 30, 20 və hətta 10 faizdir. Lakin İSESKO bu ölkələrlə də çox sıx əməkdaşlıq edir, elmin, mədəniyyətin və təhsilin inkişafı üçün proqramlar hazırlayır, kreditlər, qrantlar ayırır.

İSESKO-nun fəaliyyətinin digər çox mühüm istiqaməti islam dünyasının zəngin tarixi irsinin qorunub saxlanması və gələcək nəsillərə ötürülməsidir. Bu gün müharibə ilə üzləşmiş müsəlman dövlətlərinin olması bu fəaliyyətə xüsusi önəm verir. İraqda

müharibə zamanı dini abidələrin dağıdılmasına dair təşkilatın verdiyi bəyanatı biz çox yüksək qiymətləndiririk. Bildiyiniz kimi, bu gün Azərbaycanın da ərazisinin 20 faizi işğal altındadır. Bu torpaqlarda yüzlərlə mədəniyyət, tarix abidələri və dini abidələr var idi. İndi bütün bunlar işğalçılar tərəfindən vəhşicəsinə dağıdılıbdır. Biz bu faktları, bu reallıqları dünya ictimaiyyətinə, beynəlxalq təşkilatlara çatdırırıq. Bu yolda İSESKO-nun və ümumən İslam Konfransı Təşkilatının dəstəyini çox yüksək qiymətləndiririk. Azərbaycan müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra islam ölkələri ilə çox sıx əlaqələr qurur, çox gözəl əməkdaşlıq edir və ölkəmizi birləşdirən İslam Konfransı Təşkilatının fəal üzvüdür. Bildiyiniz kimi, bu il ölkəmizdə İslam Konfransı Təşkilatına üzv olan ölkələrin xarici işlər nazirlərinin sammiti keçirilmişdir. Daha sonra müsəlman ölkələrinin turizm nazirlərinin görüşü keçirildi. Bu il Azərbaycanın təşəbbüsü ilə İslam Konfransı Təşkilatının gənclər forumu yaradıldı. Bütün bunlar ölkəmizin islam aləmi ilə, müsəlman dövlətləri ilə əməkdaşlığının möhkəmlənməsinə çox böyük diqqət göstərdiyini sübut edir.

Hazırda İslam Ölkələri Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatı ilə Heydər Əliyev Fondu arasında əməkdaşlıq üçün çox geniş imkanlar var. Bildiyiniz kimi, Heydər Əliyev Fondu yaradılan vaxtdan elmin və təhsilin inkişafını, milli mədəni irsimizin qorunmasını fəaliyyətinin əsas prioritet istiqaməti kimi müəyyən etmişdir. Qısa zaman ərzində biz bir çox layihələr həyata keçirmişik, uğurlar əldə etmişik. «Yeniləşən Azərbaycana yeni məktəb», «İnternat məktəbləri və uşaq evlərinin inkişafı», «Görmə qabiliyyətini itirən və zəif olan insanların informasiya-kommunikasiya texnologiyalarına çıxışının təmin edilməsi» və sair layihələr artıq həyata keçirilib və bu gün biz onların konkret nəticələrini görə bilirik. Ölkəmizdə iki il ərzində Fondun təşəbbüsü ilə 180-dən çox yeni məktəb inşa olunub, ən müasir avadanlıqla təmin olunub. Hər bir məktəbdə kompüter sinfi var. 29 internat məktəbində və uşaq evində əsaslı təmir aparılıb, onların maddi-texniki bazası yeniləşdirilmişdir. Görmə qabiliyyəti zəif olan insanlar üçün yeni tədris mərkəzi yaradılıbdır. Mərkəzə dünyada mövcud olan ən müasir kompüter sistemləri gətirilib, müəllimlərlə treninqlər keçirilibdir.

Biz öz fəaliyyətimizdə milli mədəni irsimizin qorunmasına çox diqqətlə yanaşırıq. Bildiyiniz kimi, Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü və YUNESKO-nun dəstəyi ilə paytaxtımızda Beynəlxalq Muğam Mərkəzi inşa olunur. Mən deyə bilərəm ki, bu bina paytaxtımızın ən gözəl yerində, dənizkənarı Milli parkda tikilir. Bir neçə tarixi

və dini abidə - Cavad xan məqbərəsi, Pir Həsən ziyarətgahı, Mövsüm Səlim və Həzrəti Zeynəb məscidləri bərpa olunubdur.

Eyni zamanda, Heydər Əliyev Fondu dünyanın bir sıra elmi mərkəzləri ilə çox sıx əməkdaşlıq edir. Biz bir il ərzində Fondumuzda bir neçə beynəlxalq konfrans keçirmişik. YUNESKO ilə birlikdə «YUNESKO-Azərbaycan: gələcəyə körpü» adlı konfrans Bakıda və Parisdə keçirilib və təhsildə olan islahatlara həsr edilibdir.

Bakıda Vaşinqton Akademiyası ilə birlikdə «Orta əsr əlyazmalarında tibb və əcazılıq» mövzusunda 1-ci beynəlxalq konfransı, Latin Mədəniyyət Akademiyası ilə birlikdə «Avrasiyada mədəniyyət müxtəlifliyi: Azərbaycan - sivilizasiyalararası dialoqun keçmişi və bu günü» mövzusunda XIII beynəlxalq konfrans keçirilmişdir. Bütün bu tədbirlərə dünya şöhrətli alimləri dəvət edirik və ölkəmizdə olan reallıqları, həqiqətləri onlara çatdırmağa çalışırıq. Bu da, öz növbəsində, dünyada Azərbaycanın həqiqi imicinin formalaşmasında böyük rol oynayır.

Heydər Əliyev Fondu İSESKO-nun və YUNESKO-nun prinsiplərinə əsaslanaraq hesab edir ki, çətinliklərlə üzləşmiş digər dövlətlərə və xalqlara da kömək etmək çox vacibdir. Məhz buna görə Pakistanın zəlzələdən zərər çəkmiş Müzəffərabad şəhərində Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə ümumtəhsil məktəbi inşa olunur.

Bir sözlə, dediyim kimi, İSESKO ilə Heydər Əliyev Fondu arasında əməkdaşlıq üçün çox gözəl, çox geniş imkanlar var. Mən inanıram ki, gələcəkdə biz birlikdə bir sıra böyük layihələr həyata keçirəcəyik.

Hörmətli qonaqlar, bu gün mənim üçün ikiqat sevindirici gündür. Çünki bu gün biz görkəmli şərqşünas alim Aida xanım İmanquliyevanın ərəb dilində nəşr olunmuş «Yeni ərəb ədəbiyyatının korifeyləri» kitabının təqdimat mərasimini keçiririk. Bu kitab İSESKO-nun təşəbbüsü ilə ərəb dilinə tərcümə olunub və nəşr edilibdir. Mən bu təşəbbüsə görə İslam Ölkələri Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatına, şəxsən cənab baş direktora dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

Aida xanım unudulmaz bir şəxsiyyət idi. O, qısa, amma çox parlaq və xoşbəxt həyat yaşamışdır. Azərbaycan qadınına xas olan ən gözəl xüsusiyyətləri özündə cəmləşdirmişdi. Yüksək savadlı, ziyalı, vətənpərvər, prinsipial bir alim, eyni zamanda çox zərif, çox gözəl, bütün sevgisini ailəsinə bağışlayan, hər zaman ürəkdən kömək göstərməyə hazır olan bir qadın idi. Aida xanımın bütün elmi yaradıcılığı Azərbaycan ilə Şərq dünyası arasında əlaqələrin qurulub möhkəmlənməsinə yönəldilmişdir. Eyni zamanda, o, Azərbaycan elminin düşüncələrinin, fəlsəfəsinin islam aləmində

yayılmasına nail olmuşdur. Bu gün müstəqil Azərbaycanda demək olar ki, Aida xanımın bütün arzuları artıq reallıqdır və respublikamız müsəlman ölkələri, islam dünyası ilə nəinki elmi, mədəni əlaqələr, həm də ən yüksək səviyyədə iqtisadi, siyasi əlaqələr qurubdur. Bütün bu sahələrdə Aida xanımın məktəbinin yetirmələrini, onun davamçılarını görürük. Ona görə Aida xanımın arzuları, onun elmi irsi bu gün də yaşayır və dövlətimizə xidmət edir.

Mən bu təşəbbüsə görə İslam Ölkələri Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatına və şəxsən cənab baş direktora bir daha dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

Sonda mənim haqqımda, fəaliyyətim haqqında deyilən ürək sözlərinə görə sizə dərin minnətdarlığımı bildirirəm. İnanıram ki, Heydər Əliyev Fondu ilə İSEKO-nun dostluq və birlik naminə gələcək fəaliyyəti daha da uğurlu olacaqdır. Mən sizə cansağlığı, uzun ömür və xoşbəxtlik arzulayıram. Çox sağ olun.

8 MART - BEYNƏLXALQ QADINLAR GÜNÜ MÜNASİBƏTİLƏ AZƏRBAYCAN QADINLARINA TƏBRİK

Bakı şəhəri, 7 mart 2007-ci il

Hörmətli xanımlar!

Sizi 8 Mart - Beynəlxalq Qadınlar günü münasibətilə ürəkdən təbrik edir, hamınıza cansağlığı, ailə sevinci, xoşbəxtlik və uğurlar arzulayıram.

Ülvilik, zəriflik və gözəllik rəmzi olan qadın adı ölkəmizdə hər zaman uca tutulmuşdur. Azərbaycan qadını bütün dövrlərdə öz istedadı, zəkası və iradəsi ilə milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanması və yaşadılmasında müstəsna xidmətlər göstərmişdir. Tariximizin və mədəniyyətimizin neçə-neçə parlaq səhifəsi onun adı ilə bağlıdır. Azərbaycan qadını dünyaya bəşəriyyətin mədəni fikir xəzinəsinin incilərini yaradan ədəbi şəxsiyyətlər, görkəmli elm və sənət adamları, tanınmış siyasi xadimlər bəxş etmişdir. Xalqımızın təfəkküründə ana məfhumu doğma yurdun, Vətən torpağının təcəssümüdür.

Ötən XX əsrdə qadın hüquqlarının qazanılması yolunda misilsiz uğurlar əldə etmiş Azərbaycan qadını bu gün artıq ölkəmizin ictimai-siyasi, iqtisadi, mədəni həyatının fəal iştirakçısıdır. O, taleyüklü milli məsələlərin həllinə sanballı töhfələr verir. Dövlət quruculuğunda onun yüksək ehtirama layiq mövqeyi bu bayramı müstəqillik ideyası ətrafında sıx birləşən xalqımızın və cəmiyyətimizin bayramına çevirmişdir. Elm, təhsil, mədəniyyət, səhiyyə və digər sahələrdə qazandığı nailiyyətlər Azərbaycan qadınının çox böyük potensiala malik olduğunu təsdiq edir.

Ümidvaram ki, qadınlarımız xalqa və cəmiyyətə layiqli övladlar yetişdirmək naminə bundan sonra da var qüvvələrini sərf edəcək, gənc nəslin Vətənə, torpağa məhəbbət, milli dövlətçiliyə və azərbaycançılıq məfkurəsinə sədaqət ruhunda tərbiyəsinə xüsusi diqqət yetirəcəklər.

Bayramınız mübarək olsun!

İlham Əliyev,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.

8 MART – BEYNƏLXALQ QADINLAR GÜNÜ MÜNASİBƏTİ İLƏ AZƏRBAYCAN QADINLARINA TƏBRİK

Bakı şəhəri, 7 mart 2008-ci il

Hörmətli xanımlar!

Sizi, bütün Azərbaycan qadınlarını 8 mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibəti ilə səmimi qəlbdən təbrik edir, hər birinizə cansağlığı, səadət və işlərinizdə uğurlar arzulayıram.

Xalqımıza məxsus zəngin milli-mədəni dəyərlərin əsrlər boyu qorunub saxlanmasında və yaşadılmasında Azərbaycan qadınının misilsiz xidmətləri vardır. Onun vətənpərvərliyi, nəcibliyi və müdrikliyi tariximizin hər bir dövründə özünü büruzə vermişdir. İnsanların daim əmin-amanlıq içərisində yaşamaları kimi xoş məram sülhpərvər analarımızın simasında bu gün də parlaq müdafiəçisini tapır. Azərbaycan qadını üzərinə düşən sosial yükün ağırlığına baxmayaraq, daim cəmiyyətimizin mənəvi dayağı olmuş, mürəkkəb ictimai-siyasi dəyişikliklərin yaşandığı vaxtlarda əsl dəyanət və əzmkarlıq nümayiş etdirmişdir.

Hüquq və azadlıqları tam təmin edilmiş Azərbaycan qadınının bugünkü yüksək ictimai mövqeyi təqdirə layiqdir. Uzun illərdən bəri respublikamızın iqtisadi, siyasi-ictimai və mədəni həyatının fəal iştirakçısı kimi onun milli dövlət quruculuğu işinə, ölkənin dünyada analoqu olmayan sürətlə dinamik inkişafına verdiyi töhfələr müstəsna əhəmiyyət kəsb edir. Elm, təhsil, səhiyyə, mədəniyyət və digər sahələrdə yaxından iştirakı Azərbaycan qadınının böyük potensiala malik olduğunu göstərir, onun nüfuzunu daha da artırır. Ölkəmizdə bərqərar olmuş demokratik mühit qadınlarımıza öz istedad və bacarıqlarını gələcəkdə də tam gerçəkləşdirə bilmələri üçün lazımi əlverişli şərait yaradır.

Əmin olduğumu bildirirəm ki, hər bir Azərbaycan övladının kiçik yaşlardan xalqımıza və onun mədəniyyətinə, milli-mənəvi sərvətlərə, adət-ənənələrimizə sonsuz sədaqət, dərin hörmət ruhunda tərbiyə olunması kimi şərəfli və məsuliyyətli işin həyata keçirilməsi üçün qadınlarımız bundan sonra da var qüvvələrini əsirgəməyəcəklər.

Bayramınız mübarək olsun!

İlham Əliyev,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.

**«MƏDƏNİYYƏTLƏRARASI DİALOQDA QADINLARIN ROLUNUN
GENİŞLƏNDİRİLMƏSİ» MÖVZUSUNDA BEYNƏLXALQ
BAKİ FORUMUNUN İŞTİRAKÇILARINA**

Bakı şəhəri, 10 iyun 2008-ci il

Hörmətli forum iştirakçılkarı!

Sizi Beynəlxalq Bakı Forumunun öz işinə başlaması münasibətilə səmimi qəlbdən təbrik edir, hamınıza uzun ömür, cənsağlığı və uğurlar arzulayıram.

Sizin forumun Şərqlə Qərbin mədəni dəyərlərini özündə cəmləşdirən və əsrlərdən bəri bu sivilizasiyaları tarixi İpək Yolu boyunca körpü kimi birləşdirən Azərbaycanın paytaxtında keçirilməsi rəmzi mənə daşıyır. Mədəniyyətlərarası dialoq sahəsində zəngin təcrübəyə malik olan və yüksək tolerantlığı ilə seçilən ölkəmizdə qadınlar daim cəmiyyəti düşündürən problemlərin həlli istiqamətində nəzərəcarpacaq xidmətlər göstərmişlər.

Qadınlar dünya tarixinin hər bir dövründə sülhün, əmin-amanlığın və dinc yanaşı yaşamanın ən böyük təminatçısı olmuşlar. Onlar gələcək nəsillərin maraqlarının müdafiəsi naminə söylərini bu gün də əsirgəmir, beynəlmiləl zəmində ölkələrin və mədəniyyətlərin bir-birini daha yaxşı tanımaları üçün qüvvələrini səfərbər edirlər. Daim əməkdaşlığın tərəfdarı olan qadınlar, sözsüz ki, mədəniyyətlərarası dialoqun inkişaf etdirilməsinə bundan sonra da öz layiqli töhfələrini verəcəklər.

Sürətlə qloballaşan müasir dünyada sivilizasiyaların dialoqunun intensivləşdirilməsi yolunda siyasətçilərin, alimlərin, din və mədəniyyət xadimlərinin, həmçinin kütləvi informasiya vasitələri nümayəndələrinin qarşısında geniş perspektivlər mövcuddur. Məhz onların məqsədyönlü və rəasional fəaliyyəti nəticəsində bəşəriyyət mədəniyyətlərin qarşিদurması təhlükəsini dəf edərək dialoqun uğurlu nəticələrinə nail ola bilər.

İnanıram ki, Bakı forumu qadınların mədəniyyətlər arasında dialoqda rolunun genişləndirilməsi işinə təkən verəcək və hər birinizin həyatında yaddaqalan hadisəyə çevriləcəkdir.

Dərin hörmətlə,

İlham Əliyev,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.

**«MƏDƏNİYYƏTLƏRARASI DİALOQDA QADINLARIN
ROLUNUN GENİŞLƏNDİRİLMƏSİ» MÖVZUSUNDA BEYNƏLXALQ
FORUMDA AZƏRBAYCANIN BİRİNCİ XANIMI, MİLLİ MƏCLİSİN
DEPUTATI, YUNESKO VƏ İSESKO-NUN XOŞMƏRAMLI SƏFİRİ,
HEYDƏR ƏLİYEV FONDUNUN PREZİDENTİ
MEHRİBAN XANIM ƏLİYEVANIN ÇIXIŞI**

10 iyun 2008-ci il

Hörmətli xanımlar və cənablar!

İcazə verin, bir daha hörmətli qonaqlarımızı salamlayım. Sivilizasiyaların və mədəniyyətlərin dialoqu kimi çox aktual bir problemi qadınların gözü ilə nəzərdən keçirmək və müzakirə etmək üçün dəvətimizi qəbul etmiş hər kəsi burada görməyə çox şadıq.

Heydər Əliyev Fondu ilk dəfə deyil ki, bu mövzuya müraciət edir. Lakin ilk dəfədir ki, demək olar, bütün qitələrin nümayəndələri belə nüfuzlu, yüksək səviyyəli forumda iştirak etmək üçün Bakıya toplaşblar. Bizimlə burada olduğunuza görə bir daha sizə minnətdarlığımı bildirirəm.

Bu gün bəşəriyyət planetar miqyaslı təhlükələrlə üz-üzə dayanmışdır. Ekoloji fəlakətlər, qlobal iqlim dəyişikliyi, təbii sərvətlərin, həmçinin enerji ehtiyatlarının tükənməsi, qloballaşma problemi, əhəlinin sağlamlığı, qidalanması və rifahı məsələləri bizi düşünməyə vadar edir. Müasir inkişafın reallığından kənar sivilizasiyalararası dialoqdan danışmaq, təbii ki, mümkün deyil. Dialoq haqqında danışarkən biz istə-istəməz inkişaf və gerilik, məşğulluq və işsizlik, təhsil və savadsızlıq problemlərinə də toxunuruq.

Düşünürəm ki, müasir dünyanın çağırışları millətlərin qarşılıqlı anlaşmasına həm kömək edir, həm də çətinlik yaradır. Bu gün qarşılaşdığımız qlobal problemlərin mənbəyinin və səbəblərinin təhlili hazırda dünyanın elmi, siyasi və ictimai fikrinin diqqət mərkəzindədir. Şübhə yoxdur ki, alimlərin və ictimai xadimlərin hələ bir neçə nəslə bu problemlərlə məşğul olacaq və bu suallara cavab axtaracaqdır.

Bir şey tamamilə aydındır: bu gün biz keçən əsrin bir çox illüziyalarından uzaqlaşmışıq. Tarix özü və hadisələrin gedişi doqmatik teoriyaları kökündən silkələmişdir. Belə

ki, güclü texniki və texnoloji inkişaf tərəqqiyə və kamilliyə xidmət etməklə yanaşı, bəşəriyyətə indiyədək məlum olmayan, tamamilə yeni çağırış və təhlükələr yaratmışdır. Bu, ekoloji və texnogen faciələr, qlobal istiləşmə problemi, enerji təhlükəsizliyi və sairədir.

Gəlin, detallarına, incəliklərinə varmadan yaşadığımız bugünkü dünyaya, reallığa nəzər salaq. Görəsən, sivilizasiyalara, xalqlara və ayrı-ayrı insanlara bir-birini eşitməyə, anlamağa nə mane olur və nə kömək ola bilər? Bu baxımdan, ilk öncə, sizin diqqətinizi belə bir məqama yönəltmək istərdim: biz mədəniyyətlərin və sivilizasiyaların dialoqu haqqında ayrı-ayrı dillərdə danışırıq. Burada “ayrı-ayrı dillər” dedikdə, müxtəlif xarici dilləri nəzərdə tutmuram. Dialoqdan həm alimlər, həm siyasətçilər, həm də ictimai və mədəniyyət xadimləri söz açırlar. Biz sivilizasiyaların dialoqu və ya qarşıdurması ilə bağlı müxtəlif siyasi və elmi doktrinaları müzakirə edirik. Lakin siyasətdən uzaq, adi insanlar bir yana, çox vaxt peşəkarlar belə məsələdə bir-birini anlamaqda, müəyyən konsensusa gəlməkdə çətinlik çəkirlər.

Danılmaz faktdır ki, bu gün dini mənsubiyyətindən və milliyyətindən, siyasi fəallığından və savadlılığından, mədəni inkişafından və rifah səviyyəsindən asılı olmayaraq, hər bir insan bu və ya digər dərəcədə bu məsələ ilə maraqlanır. Hər bir insan istər-istəməz özünə sadə bir sual verir: “Biz hara gedirik? Bizi nə gözləyir?”

Bizim forum bu problemə xüsusi bir prizmadan baxmaq məqsədini güdür. Bu, problemə qadın yanaşması və qadın baxışıdır. Belə hesab edirəm ki, həmin yanaşmanın ən üstün cəhəti ondan ibarətdir ki, o, hamını birləşdirə bilər və hər kəs üçün aydın ola bilər. Səbəbi isə çox sadədir. Axı bu mövqe qadının varlığının mahiyyətini təşkil edən məhəbbətə əsaslanır. Bu, öz övladına, öz yaxınlarına, yer üzündə hər bir varlığa və Tanrıya olan sevgidir. Qadın həyatını ümumən məhəbbətsiz təsəvvür etmək mümkün deyil. Qatı nifrətin, ksenofobiyanın, irqi və dini dözümsüzlüyün qarşısını məhz belə bir sevgi ala bilər.

Mən sizin diqqətinizə bir neçə statistik məlumatı çatdırmaq istərdim. Yalnız keçən il ərzində İraqda gedən hərbi əməliyyatlar nəticəsində 25 min dinc əhali həlak olmuşdur. Fələstin-İsrail qarşıdurması neçə-neçə qadın və uşağın həyatına son qoyur. Ölkəmizdə baş vermiş Xocalı faciəsi zamanı bir gecə ərzində qadın, uşaq və qocalar daxil olmaqla 600-dən çox mülki şəxs qətlə yetirilmiş, 1200 nəfərdən artıq insan isə yaralanmışdır. Ekspertlərin rəyinə görə, zəruri tədbirlər görülməsə, XXI əsrdə müxtəlif konfliktlər nəticəsində 150 milyondan artıq qadın və uşağın həlak olacağı gözlənilir.

Bu, quru statistik rəqəmlərdir və zənnimcə, ən dəhşətli odur ki, biz artıq bu faktları dinləməyə, eşitməyə, görməyə alışmışıq. Biz bunları haradasa, kiminsə başına gələn hadisə kimi qəbul edirik. İndi isə konkret bir misal çəkmək istərdim.

Təsəvvür edin ki, hansısa bir qadın öz uşağını qucaqlayıb öpərək onu dostları ilə oynamaq üçün həyatə yola salır. Beş dəqiqə sonra onun mina ilə parçalanmış cansız bədəni üzərində göz yaşlarını axıdır. İnanmıram ki, yer üzündə bu faciəyə laqeyd qalan bir insan tapılar.

Sivilizasiyaların dialoqu problemini hansısa abstrakt bir problem kimi müzakirə etməyin vaxtı artıq çoxdan keçibdir. Aydın təsəvvür etmək lazımdır ki, bu problemin arxasında minlərlə insanın taleyi və həyatı dayanır. Sözsüz ki, ilk növbədə, burada ikili standartlar və yanlış stereotiplər siyasətindən uzaqlaşmaq lazımdır. Eyni zamanda, ümumbəşər sivilizasiyasından danışarkən onun yalnız seçilmiş xalqlar tərəfindən yaradıldığı haqqında düşüncələrə də yol vermək olmaz.

Cəmiyyətdə iqtisadi dəyərlərə meyli gücləndirən və altruizmi zəiflədən qüvvələr hər zaman mövcud olmuşdur. Bugünkü inkişaf mərhələsində bəşəriyyət daha çox mənəvi dirçəlişə təkan verən yeni ideyalara ehtiyac duyur.

Azərbaycan Böyük İpək Yolu üzərində yerləşən ölkə kimi tarix boyu yüksək tolerantlıq mühitini yaşatmışdır. Bu, həm mədəniyyətimizdə, həm də cəmiyyətimizdə dərin iz qoymuşdur. İndi də bizim cəmiyyətdə belə bir tolerantlıq ab-havası hökm sürür. Bakı unikal şəhərdir. Artıq uzun müddətdir ki, burada müsəlman məscidi və atəşpərəst məbədi, katolik kilsəsi və sinaqoq, pravoslav məbədi və kirkə yanaşı mövcuddur. Onların coğrafi yaxınlığı faktı belə, yüksək tolerantlıq şəraitində birgə fəaliyyətin mümkünliyünü nümayiş etdirir və hər bir dinin əsas dəyərlərinin ümumbəşəri dəyərlərlə üst-üstə düşdüyünü təsdiq edir. Bu, təkcə tarixin ayrı-ayrı məqamları deyil. Bu il biz yeni katolik məbədi açmışıq. Tarixi əhəmiyyət daşıyan məscid və kilsələrin bərpaı ilə yanaşı, yenilərini də tikirik.

Kiçik bir faktı sizin diqqətinizə yetirmək istərdim. Bakıda məşhur pravoslav kilsəsi bir zamanlar Azərbaycanın neft milyonçusu Hacı Zeynalabdin Tağıyevin ianələri hesabına inşa edilmişdi. Bir neçə il bundan öncə isə həmin kilsə başqa bir azərbaycanlı iş adamının vəsaiti hesabına bərpa olunmuşdur. Bakını Roma Papası II İoann Pavel, Moskvanın və bütün Rusiyanın patriarxı II Aleksi də ziyarət ediblər. Burada İslam Konfransı Təşkilatına üzv olan ölkələrin bir çox müxtəlif tədbirləri keçirilir. Bu, bir daha sadə bir həqiqəti təsdiq edir.

Bütün dünya dinlərinin bir məqsədi, bir məramı var. Biz Tanrıya müxtəlif cür müraciət edə bilərik, ona müxtəlif dillərdə dua edə bilərik, onun şəninə müxtəlif məbədlər ucalda bilərik. Mahiyyət dəyişməz olaraq qalır. Bizim hamımızın bir Tanrımız var və bu nə qədər də sadə səslənməsə, hər bir dinin əsasını təşkil edən dəyərlər ümumbəşəri dəyərlərlə eynidir. Bu, insanları birləşdirən və bərişdirən dəyərlərdir. Belə olduğu halda dindən qarşıdurmaların və münaqişələrin yaradılması üçün istifadə olunması dözülməzdir.

Müasir cəmiyyətdə qadın mövqeyindən söhbət açarkən, qeyd etmək lazımdır ki, bu sahədə hər bir ölkənin öz inkişaf yolu, öz konkret xüsusiyyətləri var. Bu gün Azərbaycan cəmiyyətində qadının tutduğu mövqe ilə haqlı olaraq fəxr edirik.

Şərqdə ilk demokratik respublika olan Azərbaycan 1918-ci il İstiqlal Bəyannaməsi ilə qadınlara seçmək və seçilmək hüququ verdi. Xatırladaq ki, bu hüququ Azərbaycan qadınları Avropanın bir neçə ölkəsinin sakinlərindən daha tez almışlar. XX əsrin əvvəllərində təhsil almaq imkanı əldə edən azərbaycanlı qadınlar yalnız orta təhsildə deyil, həm də ali təhsildə gender bərabərliyinə nail oldular.

Bu gün qadınlarımız idarəetmə, hüquq və məhkəmə sistemində təmsil olunur, ölkənin ictimai və siyasi həyatında fəal iştirak edirlər. Onlar ölkə üzrə məktəb müəllimlərinin 71, həkimlərin 61, elmi işçilərin isə 50 faizini təşkil edirlər. Bu yolu Azərbaycan qadını 90 il ərzində keçmişdir. Bütün bunlarla yanaşı, Azərbaycan qadını ailə dəyərlərinin qorunub saxlanması kimi mühüm bir sahədə də öz layiqli töhfəsini vermişdir. Şərq ilə Qərb dəyərlərini özündə birləşdirən Azərbaycan, beləliklə, gender məsələsində də nümunə ola bilər.

Biz qadınları, adətən, iki model ilə üz-üzə qoyurlar. Belə hesab olunur ki, Şərq qadını daha çox ailəyə bağlıdır, Qərb qadını isə cəmiyyətdə yüksək mövqe axtarır. Reallıq isə iki mövqedən də çox-çox uzaqdır. Mən elə hesab edirəm ki, həm Şərq qadını, həm Qərb qadını tarix boyu elə nailiyyətlər əldə edib ki, onlardan biz hamımız faydalana bilərik. Bu yanlış stereotipdən bu məsələdə uzaq olsaq, bu, həm Şərqi, həm də Qərbə kömək edə bilər.

Dünyada bir çox qadın təşkilatları mövcuddur. Onlar bir çox problemləri həll edir, bir sıra aksiyalar həyata keçirir və qadının cəmiyyətdə mövqeyini yaxşılaşdırmağa çalışırlar. Demək olar ki, onlar bir çox nailiyyətlər əldə ediblər. Bu gün, fikrimcə, feminizm mədəniyyətlərin və sivilizasiyaların dialoqunun təşkilində əsas yükü öz üzərinə götürməlidir. Mən dünyanın nüfuzlu, böyük təcrübəyə malik olan qadın təşkilatlarını

bu sahədə daha fəal olmağa çağırıram.

Bu forumun mənə verdiyi fürsətdən istifadə edərək, bizim dəvətimizi qəbul edib konfransa gəlmiş bütün birinci xanımlara şəxsən müraciət etmək istədim.

Adətən hər bir ölkənin birinci xanımı öz ölkəsində elmə, mədəniyyətə və təhsilə diqqət yetirir. Birinci xanımların sosial problemlərin həllində göstərdiyi fəallıq bəllidir. Əminəm ki, sizin hər biriniz öz ölkənizdə çoxsaylı layihə həyata keçirir, müxtəlif humanitar təşəbbüslər üçün xeyli güc və enerji sərf edirsiniz. Düşünürəm ki, əgər birinci xanımlar sivilizasiyaların dialoquna dəstək versələr, bu, bir çox müsbət dəyişikliklərə gətirib çıxarar və dialoq probleminin özünü yeni müstəviyə keçirəcəkdir. Ümidvaram ki, Bakı forumu gələcəkdə ənənəvi şəkil almaqla, sivilizasiyaların faydalı dialoqunun formalaşmasına dair hər birimizin öz ideya və məqsədlərimizi həyata keçirmək üçün imkan yarada bilər.

Sonda daha bir aktual problemi sizin diqqətinizə çatdırmaq istədim. Bu gün insanlar bəzən manipulyasiya obyektinə çevrilir, real hadisələri xəbər reportajlarında təqdim olunduğu kimi qəbul edir. Stereotiplər televiziya ekranlarından, mətbuat səhifələrindən bizim düşüncəmizə təsir edir.

Bu konfransın tribunasından jurnalistlərə, xüsusən qadın jurnalistlərə müraciət etmək istəyirəm. Bu gün dünyada baş verən real hadisələr və bu hadisələrin kütləvi informasiya vasitələrində əksi jurnalistin, televiziya kanalının mövqeyindən və ya hansısa konkret siyasi sifarişdən asılıdır. Hər bir jurnalist ictimai fikirdə hər hansı mənfi obrazların yaradılmasının nə ilə nəticələndiyini çox yaxşı dərk etməlidir. İnsanların dinindən, dilindən və milliyyətindən asılı olmayaraq, onların dini və ya milliyyəti ilə bağlı hisslərini təhqir edən karikatura, məqalə və ya videomaterialın işıq üzü görməsi dözülməz bir haldır. Bu, nə ümumbəşəri əxlaqi dəyərlər sisteminə, nə də jurnalist etikasına uyğun gəlir.

Əziz dostlar!

Əziz qonaqlar!

Qadının gücü, güc mənbəyi ilk baxışdan çox sadə görünən xeyirxahlıq, sevgi və mərhəmət kimi əbədi duyğulardadır. Bu gücün, bu qüvvənin qüdrətini və təsir dairəsini nəzərə almamaq mümkün deyil. Belə bir qüdrətli amilin mədəniyyətlər və sivilizasiyalararası dialoqa layiqli töhfə verməsi bizim özümüzədən asılıdır.

Diqqətinizə görə çox sağ olun.

AZƏRBAYCAN QADINLARININ ÜÇÜNCÜ QURULTAYININ İŞTİRAKÇILARINA

Bakı şəhəri, 26 sentyabr 2008-ci il

Hörmətli qurultay nümayəndələri!

Əziz xanımlar!

Sizi, Azərbaycan qadınlarının III qurultayının iştirakçılarını səmimi qəlbdən salamlayıram, hamınıza cansağlığı, səadət və işlərinizdə uğurlar arzu edirəm.

Adət-ənənələrimizin yaşadılması və nəsillərdən-nəsillərə çatdırılması yolunda Azərbaycan qadını daim müdriklik, fədakarlıq və təmkinlilik nümayiş etdirmişdir. O, bütün dövrlərdə xalqımıza xas yüksək milli-mənəvi dəyərləri qoruyub saxlamış, torpağa, əməyə, ailəyə möhkəm bağlılıq aşılaraq, gənclərin milli məfkurə ruhunda tərbiyəsinə var qüvvə və bacarığını sərf etmişdir. Çoxəsrlik tariximizdə görkəmli şəxsiyyətlər Azərbaycan qadınının zərifliyi və gözəlliyi, mərdliyi və sədaqəti, ağılı və zəkasından bəhs etmişlər. Xanımlarımızın mənəvi saflığı, daxili aləminin zənginliyi fəxr etdiyimiz söz-sənət abidələrimizdə də dolğun əks olunmuşdur.

Ötən əsrin əvvəllərində hüquq və azadlıqlarının tam təmin edilməsinə nail olan Azərbaycan qadını cəmiyyətimizin bərabərhüquqlu üzvünə çevrilmiş və ölkəmizin inkişafı prosesinə dəyərli töhfələr vermişdir. Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonra cərəyan edən mürəkkəb ictimai-siyasi proseslərdə böyük itki və sarsıntılara məruz qalan, ölkəmizin suverenliyi və ərazi bütövlüyü naminə qurbanlar verən qadınlarımız bu gün də istiqlaliyyət ideallarına sadıqlıq nümayiş etdirərək, milli dövlət quruculuğu işinə ləyaqətlə xidmət göstərirlər. Onların müxtəlif sahələrdə əldə etdikləri müvəffəqiyyətlər təqdirəlayiqdir.

Azərbaycan qadınlarının bilik, qabiliyyət və işgüzarlığının dinamik inkişaf edən ölkəmizin qazandığı nailiyyətlərdə mühüm rolu vardır. Respublikamızda bərqərar olan demokratik mühit Azərbaycan qadınının zəngin potensialının gerçəkləşdirilməsi üçün əlverişli zəmin yaratmışdır.

Azərbaycan dövlətinin qadınlarla bağlı həyata keçirdiyi siyasət hər cür ayrı-

seçkiliyi aradan qaldıraraq, qadınların bərabər hüquqlarını və bərabər imkanlarını təmin etməyə yönəlmişdir. Ümidvaram ki, qurultayda qəbul olunan qərarlar bu siyasətin daha da təkmilləşdirilməsinə xidmət edəcəkdir.

Əminəm ki, qurultayınız geniş və səmərəli müzakirələr aparacaq, cəmiyyətimizi düşündürən problemlərin həlli istiqamətində tövsiyələr formalaşdıracaq və qadınlarımızın fəallığının artmasına təkan verərək, onları yeni nailiyyətlərə ruhlandıracaqdır.

Dərin hörmətlə,

İlham Əliyev,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.

**8 MART – BEYNƏLXALQ QADINLAR GÜNÜ MÜNASİBƏTİ İLƏ
AZƏRBAYCAN QADINLARINA TƏBRİK**

Bakı şəhəri, 7 mart 2009-cu il

Hörmətli xanımlar!

Sizi, bütün Azərbaycan qadınlarını Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə səmimi qəlbdən təbrik edir, hər birinizə cansağlığı, xoşbəxtlik və işlərinizdə müvəffəqiyyətlər arzulayıram.

Biz hamımız dinamik inkişaf edən ölkəmizin irimiqyaslı iqtisadi layihələrin iştirakçısı kimi əldə etdiyi yüksək göstəricilərlə haqlı olaraq fəxr edirik. Bu tərəqqinin bəhrələri respublikamızın hər bir guşəsində özünü aydın hiss etdirir. Həmin nailiyyətlərdə Azərbaycan qadınlarının böyük rolu danılmazdır. Qədim zamanlardan bəri vətənə və torpağa sdaqəti ilə seçilən qadınlarımız milli məfkurəyə sadıq qalaraq, bu gün də suveren Azərbaycan Respublikasının güclənməsi naminə töhfələr verirlər. Onlara xas olan işgüzarlıq, müdriklik, yüksək daxili mədəniyyət və xalqımızın yüzillər boyu təşəkkül tapmış zəngin milli-mənəvi sərvətlərinə sdaqət müasir Azərbaycan qadınının ictimai həyatımızda mövqeyini və simasını müəyyən edir.

1918-ci ildə seçib-seçilmək hüququ qazanan Azərbaycan qadını XX əsrdə qısa müddət ərzində bir neçə əsrə bərabər inkişaf yolu keçmişdir. Xalqın maariflənməsi, mədəniyyətimizin yüksəlişi və müasir iqtisadiyyatımızın qurulmasında o, daim yüksək peşəkarlıq və fədakarlıq nümayiş etdirmişdir. Cəmiyyətimizdə qadınlara göstərilən yüksək ehtiram mədəniyyət, elm, təhsil, səhiyyə və digər istiqamətlərdə onlara bilik və bacarıqlarını gerçəkləşdirmək üçün əlverişli zəmin yaratmışdır. Qadınlarımız bu gün də müxtəlif sahələrdə, o cümlədən vətəndaş cəmiyyəti quruculuğunda və mədəniyyətlərarası dialoqun formalaşdırılmasında öz intellektual potensiallarını əsirgəmirlər.

Ümidvaram ki, Uşaq ili elan olunan 2009-cu ildə qadınlarımız gələcək nəsillərin milli-mədəni irsə, adət-ənənələrimizə hörmət ruhunda tərbiyəsində var qüvvələrini sərf edəcək, daim yeniləşən ölkəmizin daha da çiçəklənməsi prosesinə layiqincə xidmət göstərəcəklər.

Bayramınız mübarək olsun!

İlham Əliyev,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.

**HEYDƏR ƏLİYEV FONDUNUN PREZİDENTİ, YUNESKO VƏ
İSESKO-NUN XOŞMƏRAMLI SƏFİRİ, MİLLİ MƏCLİSİN DEPUTATI
MEHRİBAN XANIM ƏLİYEVANIN «BAKİ» JURNALINA MÜSAHİBƏSİ**

23 may 2009-cu il

Sual: Fransızlar deyir: «İnsanın üslubu onun özüdür». Siz geyimdə eleqant təmkinliyə, sakit tonlara və aydın xətlərə üstünlük verirsiniz. Sizin üslubunuz nə dərəcədə Sizin xasiyyətinizdir?

Mehriban Əliyeva: Təmkinlik, fikrini tam açıqlamamaq, aydın xətlərə üstünlük vermək, ola bilsin ki, müəyyən dərəcədə mənim xasiyyətimi əks etdirir. Lakin bu qarşılıqlı bağlılıq barədə heç vaxt ciddi düşünməmişəm. Tərz xırdalıqlarda, detallarda, nüanslarda, özünü aparmaq tərzində və insandan ayrılmaz olan başqa şeylərdə özünü göstərir. Mənə elə gəlir ki, bunu rəasional mövqedən izah etmək çətindir. Bəlkə də üslub insanın yaratdığı emosional, duyulan təəssüratın yekunudur.

Sual: Prezidenti və onun xanımını milyonlarla insan izləyir. Birinci xanım olmaq çətindir?

Mehriban Əliyeva: Belə deyərdim: asan deyil. Ancaq burada açıqlıq elementi əsas rolu oynamır. Tədricən kameralara, sənə dikilmiş baxışlara öyrəşirsən. Bunu öz həyat atributun kimi qəbul edirsən. Ölkə Prezidentinin həyat yoldaşı olmaq məsuliyyətli, çətin işdir. Sən yalnız özünü və ailəni yox, həm də haradasa öz ölkəni təmsil edirsən. Sözlər, hərəkətlər, davranış hamısı yerində olmalıdır. Xoşbəxtlikdən mən hələ uşaqlıqdan öz qarşıma sərt tələblər qoymuşam, həmişə valideynlərimə, ailəmə layiq olmağa çalışmışam. Bu gün eyni məsuliyyət bizim uşaqlarımızın üzərinə düşür və mən fəxr edirəm ki, onlar bu çətin vəzifənin öhdəsindən dəqiqliklə gəlirlər.

Sual: Ailə xoşbəxtliyi nədən asılıdır? Bəlkə xüsusi bir reseptiniz var?

Mehriban Əliyeva: Resept yoxdur və düşünürəm ki, ola da bilməz. Hər insan üçün xoşbəxtliyin öz qavrayışı, öz anlamı var. Ailə mühitini müəyyənləşdirən amillər çoxdur, amma, yəqin ki, başlıcası bir ümumi dalğaya köklənən fikir və dəyərlərin birliyi. Bir-birinə son dərəcə diqqətli münasibət çox vacibdir. Əgər ailədə hər bir kəs özünün vacibliyini və əvəzedilməzliyini duyursa, özünün müdafiə olunduğunu

Azərbaycan qadını naminə

və sevildiyini hiss edirsə - bu yalnız gələcək ailə səadətinin əsası deyil, həm də hər bir məqsədə çatmaq üçün möhkəm bir stimuldur.

Sual: Sizin fikirləriniz həyat yoldaşınızın fikirləri ilə çox vaxt üst-üstə düşür, yoxsa mübahisələr olur?

Mehriban Əliyeva: Bir qayda olaraq, biz mübahisə etmirik. Ailə həyatındakı çoxillik təcrübəm mənə göstərib ki, İlham hər hansı problemi düzgün qiymətləndirə və nəticəni əvvəlcədən görə bilir. Mən onun məsləhətlərini dinləyirəm, amma öz intuisiyama da güvənirəm. Əlbəttə, elə hallar olur ki, bizim baxışlarımız tutuşmur. Amma bu, mübahisə üçün səbəb ola bilməz. Biz bir-birimizin fikirlərinə hörmətlə yanaşmağa və qiymətləndirməyə çoxdan öyrəşmişik.

Sual: Oğlunuzu babası Heydər Əliyevin şərəfinə adlandırmısınız. Onun xarakterində ümummilli liderə xas xüsusiyyətlər varmı?

Mehriban Əliyeva: Məqsədyönlülük və daxili özünüidarəetmə. Emosional təmkinlilik və bununla yanaşı dərin səmimilik. Çox ümid edirəm ki, gələcəkdə mənim oğlum babası kimi mətin iradə və ruh yüksəkliyinə malik olacaq.

Sual: Onu gələcəkdə kim görmək istərdiniz?

Mehriban Əliyeva: Vətəninin layiqli vətəndaşı. Seçəcəyi fəaliyyət sahəsinin peşəkarı. Xoşbəxt ata və həyat yoldaşı.

Sual: Siyasətdə qadınlara heyran olurlar, lakin çoxları hesab edirlər ki, bu qadın işi deyil. Sizcə bunun səbəbi nədir?

Mehriban Əliyeva: Səbəb çoxdur. Hamısına aydınlıq gətirmək üçün gender məsələsinin siyasi təhlili lazımdır. Qısaca, görünür ki, siyasət insandan özünü artıq dərəcədə həsr etməyi tələb edir. Qadın üçün bu cür həsr etmə daha çox emosional sahədə təbiidir. Sevgidə, ailədə, analıqda.

Sual: Sizin fikrinizlə qadın-siyasətçi hansı xüsusiyyətlərə malik olmalıdır? Onun kişi-siyasətçilər qarşısında hansısa üstünlükləri varmı?

Mehriban Əliyeva: Əvvəla o, siyasətə hansı məqsədlərə nail olmaq üçün gəldiyini dəqiq anlamalıdır. Öz bacarıq və imkanlarını ağılla qiymətləndirməlidir. Qoyulmuş məqsədlərə çatmaq üçün kifayət qədər gücü və sağlam ambisiyaları olmalıdır. Fikrimcə, siyasətin özündə sual qoyuluşu o qədər sərtidir ki, heç bir üstünlükdən söhbət gedə bilməz.

Sual: Siz zəngin ədəbi ənənələri olan ailədəsiniz. Sizin şəxsi ədəbi zövqünüz necədir? Sizin stolüstü kitabınız varmı?

Mehriban Əliyeva: Stolüstü kitabım yoxdur. Ancaq müəyyən kitabları yenidən oxumaq və əsərlərə qayıtmaq adətim var. Uşaqlıqda mənim babam Nasir İmamquliyevin evində böyük kitabxana var idi. Bacımla mən hamısını bir nəfəsə oxuyurduq. İndiyə kimi oxumaqdan böyük zövq alıram. Nə kinematoqraf, nə müasir kompüter oyunları mənim üçün maraqlı kitabı əvəz etməz. Təəssüf ki, həyat tempi o qədər sürətlidir ki, sakit kitab oxumaq üçün imkan olmur.

Sual: Sizi gözəllik və üslub etalonu hesab edirlər. Qadının gözəlliyi onun uğur qazanacağına zəmanət verir?

Mehriban Əliyeva: Əgər gözəllik intellektlə vəhdət təşkil edərsə, uğur qazanmaq şansları xeyli yüksəkdir. Xarici gözəllik, yəni harmonik və bəyüz görünüş, haradasa taleyin hədiyyəsidir. Ancaq tez və ya gec biz hamımız bizim iç dünyamızı əks etdirən görünüşü alırıq. Demək, məhz görünüşün məzmunu həm insanın uğurlu olmasında, həm də insanın həqiqətən gözəl olmasında həlledici rol oynayır.

Sual: Sizin peşəniz həkim-oftalmoloqdur. Moskvada akademik Krasnovun rəhbərliyi altında göz xəstəlikləri ETİ-də çalışmısınız. Həyatınızın həmin dövrünü necə xatırlayırsınız?

Mehriban Əliyeva: Həm Seçenov adına 1-ci Moskva Tibb İnstitutunda keçirdiyim tələbəlik illərini, eyni zamanda göz xəstəlikləri ETİ-də çalışdığım illəri istiliklə xatırlayıram. Axı bunlar mənim gənclik illərimdir. Bu illərdə mənim ailəmin əsası qoyulmuşdur. Hər iki qızım Moskvada anadan olmuşdur.

Seçenov adına Tibb İnstitutunda (Seçenov adına Tibb Akademiyası) olan mühiti və yüksək təhsil səviyyəsini xüsusilə qeyd etmək istədim.

Mənim çoxdandır həkim işləməməyimə baxmayaraq tibb təhsili mənə çox kömək edir. Tez-tez regionlarda tibb mərkəzlərinin açılışında iştirak etdiyim zaman mən öz pasiyentlərimi və təəssüf ki, tez başa çatan həkimlik karyeramı yada salıram. Həkimlər xüsusi kateqoriyadır və mən özümü o mühitdə çox rahat hiss edirdim.

Fürsətdən istifadə edərək, Heydər Əliyev Fondu ilə əməkdaşlıq edən, bizim səhiyyə sahəsində həyata keçirdiyimiz layihələrə dəstək verən bütün həkimlərə öz minnətdarlığımı bildirirəm.

Sual: Siz təkcə siyasətlə yox, eyni zamanda elmlə məşğul olursunuz, fəlsəfə elmləri namizədi olaraq. Sizin dissertasiyanızın mövzusu eftanaziya probleminə həsr olunmuşdur. Bir çox ölkələrdə bu sual ətrafında geniş diskussiyalar aparılır. Siz eftanaziyanın tərəfdarisınız, yoxsa hesab edirsiniz ki, paliativ qulluq onun real

əvəzedicisi ola bilər?

Mehriban Əliyeva: Mən humanizm tərəfdarıyam və mənün üçün insan həyatı hər şeydən üstündür. Eftanaziya çoxüzlü bir sahədir. Onun öyrənilməsi bir neçə əsas elmlərin əsasında mümkündür. Məsələn, fəlsəfə, teologiya, tibb və etika. Bizim hamımızın müəyyən həyat təcrübəmiz var. Lakin heç kəsin ölüm təcrübəsi ola bilməz. Bizim eftanaziya ətrafında fikirlərimiz mövcudluq və qeyri-mövcudluq arasındakı sərhədə yaxınlaşma cəhdindən ibarətdir. Müasir texnologiya ölümü hadisədən prosesə çevirib. İnsanın «bitki» kimi borularla əhatə olunmuş mövcudluğunu həyat adlandırmaq olarmı? Həkimin xoş niyyətini pragmatik qərəzdən necə ayırmaq olar? Burada cavabdan çox sual var. Mən öz işimdə onların bir qisminə cavab verməyə çalışmışam, ancaq bunların hamısı müsahibə formatına sığmır.

Sual: Fikrinizcə, həyatda hər şey qanunauyğundur və heç bir şey təsadüfi olmur, yoxsa Siz xoşbəxt hadisəyə inanırsınız?

Mehriban Əliyeva: Bu suala birmənalı cavab verə bilmərəm. Düşünürəm ki, həyatda hər şey əvvəlcədən müəyyən edilib və çox vaxt təsadüf kimi qəbul olunan hadisələr əslində heç də elə deyil.

Nə dialektik materializmin qanunauyğunluğunun və təsadüflüyünün nisbətinin xülasəsi, nə də nisbilik nəzəriyyəsinin öyrənilməsi həyatda nəyin qanunauyğun, nəyin təsadüf olduğuna aydınlıq gətirə bilməz.

Fikrimcə, hər bir insan öz taleyinin yaradıcısı ola bilər və olmalıdır. Seçim həmişə var. Mən nə təsadüfi bir hadisəyə, nə də əvvəlcədən müəyyən olunmuş dünyaya inanmıram. Mən Allaha və insanın imkanlarına inanıram.

Sual: İnsanlarda hansı keyfiyyətlərə qiymət verirsiniz?

Mehriban Əliyeva: Saflığı və mənliyi, səmimiyyəti və xeyirxahlığı, ağılı və peşəkarlığı. Heç bir ifadədə süniliyi qəbul etmirəm. Təəssüf ki, müasir həyat quruluşu çox şeyi yox edir, insana yeni-yeni bilik, bacarıq, imkan verərək, bəzən onun mənəvi tamlığını tapdalayır. Uğurun, firavanlığın arxasınca qaçmaq, bunlara nəyin bahasına olursa olsun, nail olmaq istəyi insanları tanınmaz dərəcədə dəyişir, bu da məyusluq gətirir. Düzdür illər ötdükcə mən insanların zəifliklərinə və bir çox şeylərə daha dözümlü yanaşmağa başlamışam. Lakin özüm üçün yolverilməz saydığım şeylərə görə, başqalarını da bağışlaya bilmərəm.

Xoşbəxtlikdən mənə həm ailəmdə, həm də peşəkar fəaliyyətimdə yalnız parlaq, pozitiv, səmimi və xeyirxah insanlar əhatə edir. Onlarla ünsiyyət həmişə sevinc

gətirir.

Sual: Siz həmişə qüsursuz görünürsünüz. Sizin üçün dəb ilk növbədə nə deməkdir?

Mehriban Əliyeva: Kompliment üçün sağ olun. Bu gün dəb industriyası müasir cəmiyyətin miqyaslı və kifayət qədər nüfuzlu tərkib hissəsidir. Bu hadisə çoxdan adi istehsal çərçivəsindən çıxıb. Bu öz kökləri, ənənələri və tendensiyaları olan mədəni təbəqədir. Beynəlxalq moda arenasında hökm sürən rəngarəngliyə baxmayaraq, əsl rəssam və yaradıcılara tək-tük rast gəlmək olar. Bu zaman və kütləviləyin sınağından keçmiş yüksək incəsənətdir.

Mənim üçün dəb – maraqlı yaradıcılıq prosesidir. Bundan artıq heç bir şey.

Sual: Sizi nə heyrləndirə bilər?

Mehriban Əliyeva: Çox şey. Son on ildə məni ən çox heyrləndirən oğlumdur. Öz qeyri-adi düşüncəsi, uşaqlara məxsus olmayan müdrikliyi, dünya haqqında fəlsəfi fikirləri ilə məni heyran edir. Adama bəzən elə gəlir ki, 11 yaşlı bu balaca oğlanın çiyinlərində böyük bir həyat təcrübəsi var. Mən həmçinin həyat yoldaşım İlham Əliyevlə fəxr edirəm. Sonsuz vətənpərvərlik, öz işinə sadiqlik, şərtsiz milli maraqları müdafiə etmək, əsl dövlət xadiminə xas olan xüsusiyyətlərdir.

Sual: Sizin həyat deviziniz?

Mehriban Əliyeva: Həmişə öz ləyaqətimi saxlamaq, özümə və prinsiplərimə sadiq olmaq.

TARİXİ ARAYIŞLAR

AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ HEYDƏR ƏLİYEV VƏ AZƏRBAYCANDA DÖVLƏT QADIN SİYASƏTİ

Azərbaycan qadınının XX əsrin son 30, XXI əsrin isə ilk 10 ili ərzində qazandığı uğurlar Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi məqsədyönlü siyasətlə bilavasitə bağlıdır.

Hələ 1969-1982-ci illərdə, Azərbaycanda hakimiyyətinin birinci dövründə Heydər Əliyev qadınların fəaliyyət göstərməsi üçün geniş meydan yaratmışdı. Bir çox rayonlara qadınlar rəhbərlik edirdi, respublika parlamentində deputatların 142 nəfəri qadın idi ki, bu da bütün deputatların 37 faizini təşkil edirdi. Qadınlar ictimai həyatın bütün sahələrində geniş təmsil olunmuşdular.

1993-cü ildə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin xalqın tələbi ilə Azərbaycanda yenidən hakimiyyətə qayıdışı sayəsində Azərbaycan qadınının inkişafında daha böyük perspektivlər yarandı. Heydər Əliyevin qətiyyətli addımları nəticəsində qadınların ictimai-siyasi həyata transformasiyası, onların dövlət idarəçiliyində təmsilçiliyi, bütün sahələrdə kişilərlə bərabər hüquqlara malik olması dövlət idarəçiliyi kursunun prioritet istiqamətlərindən birinə çevrildi.

Respublikada gender siyasətinin müasir dövrün tələblərinə uyğun həyata keçirilməsinin hüquqi əsasını da məhz Ulu Öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü və birbaşa rəhbərliyi altında 1995-ci il noyabrın 12-də qəbul olunmuş müstəqil Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası təşkil edir. Konstitusiyanın 25-ci maddəsinin II bəndində qeyd olunur: «Kişi ilə qadının eyni hüquqları və azadlıqları vardır.» 34-cü maddənin III bəndində isə yazılmışdır: «Ər ilə arvadın hüquqları bərabərdir. Uşaqlara qayğı göstərmək, onları tərbiyə etmək valideynlərin həm hüququ, həm də borcudur».

Azərbaycan Respublikası BMT-nin «Qadınların siyasi hüquqları» üzrə 1952-ci il, «Nikaha daxil olma, nikaha daxil olmaq üçün minimal yaş həddi, nikahların qeydə alınması haqqında» 1962-ci il tarixli konvensiyalarına imza atmış, 1995-ci ildə BMT-nin «Qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv olunması haqqında» Konvensiyaya qoşulmuşdur. BMT-nin Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv edilməsi haqqında Konvensiyasının müddələrinin milli qanunvericiliyə implementasiyası və beynəlxalq öhdəliklərin yerinə yetirilməsi istiqamətində zəruri tədbirlər həyata keçirilmişdir.

1995-ci ildə «Sevil» Azərbaycan Qadınları Məclisinin yaradılması qadınların təşkilatlanması istiqamətində mühüm addımlardan biri olmuşdur.

Azərbaycan qadınlarının nümayəndələri 1995-ci ilin iyun ayında Çinin paytaxtı Pekində keçirilən IV Ümumdünya Qadınlar Konfransında böyük uğurla iştirak etdilər.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 14 yanvar 1998-ci il tarixli fərmanı ilə Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı. Bununla da qadınlara əlavə səlahiyyət verildi, birbaşa onların problemləri ilə məşğul olan dövlət qurumu yaradıldı. Bu sənəd hər bir mənada ölkəmizdə qadınların daha fəal olmasını, onların cəmiyyətin bütün sahələrində mühüm yer tutmalarını dəstəkləyən yüksək dövlət siyasətinin göstəricisidir.

14 yanvar 1998-ci il tarixdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev «Azərbaycanda qadınların rolunun artırılması tədbirləri haqqında» sərəncam imzalamışdır. Sərəncamda qadınlara münasibətdə dövlət siyasətinin əsasları, qadınların dövlət orqanlarının işində, ölkənin ictimai həyatında iştirakına, onların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi və s. məsələlərlə bağlı təkliflərin hazırlanması Nazirlər Kabinetinə tapşırılırdı.

Azərbaycanda dövlət qadın siyasətinin təməl prinsiplərinin müəyyən edilməsi Ümummilli Lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. O, Azərbaycana rəhbərliyinin bütün dövrlərində qadın siyasəti məsələlərinə xüsusi diqqət yetirmişdir. Müstəqil Azərbaycanda qadın qurultayları da məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə keçirilmişdir.

1998-ci il sentyabrın 16-da keçirilən Azərbaycan qadınlarının qurultayı tarixi baxımdan 5-ci qurultay hesab edilsə də, Müstəqil Azərbaycanın 1-ci qadın qurultayı idi. Qurultayda Ümummilli Lider Heydər Əliyev geniş nitq söyləyərək, Azərbaycan cəmiyyətində qadının rolunu yüksək qiymətləndirmişdir: «...Sona çatan XX əsr Azərbaycan qadını üçün böyük nailiyyətlər, hadisələr, böyük dəyişikliklər əsri olmuşdur. Ən böyük nailiyyət ondan ibarətdir ki, Azərbaycan qadını azadlığa çıxmışdır. Azərbaycan qadınının emansipasiyası tarixi bir hadisə, böyük inqilabdır».

Vətəndaş cəmiyyətinin qurulmasında qadınların fəaliyyətinə böyük önəm verən Heydər Əliyev qadınların kişilərlə hüquq bərabərliyini, xüsusilə onların dövlət idarəçiliyi sistemində lazımi səviyyədə təmsil olunmasını əməli surətdə təmin etmək məqsədilə 6 mart 2000-ci ildə «Azərbaycan Respublikasında dövlət qadın siyasətinin həyata keçirilməsi haqqında» Fərman imzaladı. Azərbaycan qadınının öz potensial imkanlarını reallaşdırması baxımından bu fərmanın son dərəcə böyük əhəmiyyəti oldu. Fərmanda qadınların bugünkü inkişaf, tərəqqi dövrünə qədər keçdiyi gərgin, keşməkeşli mübarizə yoluna nəzər yetirilmiş, respublikamızda mötəbər və möhtəşəm qadın hərəkətinin fəaliyyətinə yüksək qiymət verilmişdir. Fərmanda xüsusi vurğulanmışdır ki, Azərbaycan Respublikasının bütün dövlət qurumlarında fəaliyyət növü nəzərə alınmaqla, qadınların rəhbərlik səviyyəsində kişilərlə bərabər təmsilçiliyi təmin edilməlidir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev 2003-cü ilin 8 martında Beynəlxalq Qadınlar günü münasibətilə təbrikində isə Azərbaycan qadınlarının cəmiyyətdəki hazırkı statusunu dəqiq ifadə etmişdir: «Mürəkkəb və keşməkeşli həyat yolu keçmiş, tarixin sınaqlarından alnıaçıq, üzüağ çıxmış Azərbaycan qadını müstəqil respublikamızda bərqərar olmuş demokratik cəmiyyətin fəal üzvü kimi çıxış etmək imkanı əldə etmişdir».

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev - qadın siyasəti yeni mərhələdə. 2003-cü il oktyabrın 15-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilən İlham Əliyevin də fəaliyyətində qadın siyasəti prioritet istiqamətlərdəndir.

Prezident İlham Əliyevin 2005-ci il sentyabrın 27-də «Yeni təhlükəsizlik şəraitində qadınların rolu: Gender amilinin strateji əhəmiyyəti» mövzusunda beynəlxalq konfrans iştirakçıları ilə görüşdə söylədiyi kimi: «Qadınların ölkələr və xalqlar arasında əlaqələrin qurulmasında oynadığı rol çox mühümdür. Azərbaycanda biz gender məsələsinə çox böyük diqqət yetiririk və qadınların parlamentimizdə, digər təşkilatlarda təmsil olunması səviyyəsi kifayət qədər yüksəkdir. Qadınlar eyni zamanda çox fəaldır. Bu amil ölkəmizin normal demokratik inkişafının təzahürüdür.»

Ailə və uşaq problemlərinin qadın problemləri ilə əlaqəli surətdə kompleks həlli zərurətinin meydana çıxdığını nəzərə alan Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin 2006-cı il 6 fevral tarixli sərəncamı ilə gender sahəsində vahid dövlət siyasətini həyata keçirən komitə, Ailə, Qadın və Uşaq problemləri üzrə Dövlət Komitəsi kimi yenidən formalaşdırılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin qanunvericilik təşəbbüsü əsasında 2006-cı ilin dekabrında Milli Məclisdə qəbul olunmuş «Gender (kişi və qadınların) bərabərliyinin təminatları haqqında» qanun da bu baxımdan xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Sənəddə gender balansının qorunması ilə bağlı hüquqi tənzimləmə mexanizmi öz əksini tapmışdır. Qanun kişi və qadınların ictimai həyatın siyasi, iqtisadi, sosial, mədəni və digər sahələrində bərabər imkanlarının təmin edilməsini, cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının aradan qaldırılmasını nəzərdə tutur. Burada gender bərabərliyinin təmin edilməsi ilə bağlı dövlət siyasətinin əsas istiqamətləri və vəzifələri müəyyən edilmişdir. Bütün bunlar Azərbaycan qadınının ictimai-siyasi fəallığını artırır, cəmiyyətimizin inkişafı, dövlət quruculuğu prosesində onların rolunu gücləndirir.

Bu qanunun məntiqi nəticəsi kimi 13 oktyabr 2006-cı ildə «Azərbaycanda qadın sahibkarlığının inkişafı, strategiya və perspektivlər» adlı ümumrespublika konfransı keçirildi. Tədbirin məqsədi qadın sahibkarlığının inkişaf etdirilməsi və bu sahədə maneələrin aradan qaldırılması üçün dövlət qurumlarına təkliflərin təqdim edilməsindən ibarət idi. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev konfrans iştirakçılarına təbrik məktubu göndərmişdir.

27-28 noyabr 2006-cı il tarixində Qadın Hüquqşünasların birinci Beynəlxalq Konfransı keçirildi. Konfrans ATƏT-in Bakı ofisi və Amerika Hüquqşünaslar Assosiasiyasının təşəbbüsü, Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi və Ədliyyə Nazirliyinin dəstəyi ilə keçirildi. Konfrans Beynəlxalq təcrübənin bölüşdürməsi, müxtəlif ölkələrin qanunvericiliyində gender bərabərliyinin təmin olunması məsələlərinin həllində fərqlərin üzə çıxarılması məqsədi daşıyırdı.

2008-ci il 26 sentyabrda Azərbaycan qadınlarının 3-cü qurultayı keçirildi. Qurultay respublikanın sosial-iqtisadi və demokratik inkişafının keyfiyyətə müasir mərhələsində qadın hərəkətinə yenidən nəzər salmaq, son illərdə bu sahədə görülən işlərə yekun vurmaq, habelə hazırkı mərhələdə gender siyasətində qarşıda duran vəzifələri dəqiqləşdirmək məqsədi daşıyırdı.

Qadınların fəaliyyətinə diqqət və qayğı ilə yanaşan Prezident İlham Əliyevin 2009-cu il 8 mart Beynəlxalq Qadınlar günü münasibətilə Azərbaycan qadınlarına ünvanladığı təbrikində deyilir: «Qədim zamanlardan bəri vətənə və torpağa sdaqəti ilə seçilən qadınlarımız milli məfkurəyə sadıq qalaraq, bu gün də suveren Azərbaycan Respublikasının güclənməsi naminə töhfələr verirlər.

Onlara xas olan işgüzarlıq, müdriklik, yüksək daxili mədəniyyət və xalqımızın yüzillər boyu təşəkkül tapmış zəngin milli-mənəvi sərvətlərinə sədaqət müasir Azərbaycan qadınının ictimai həyatımızda mövqeyini və simasını müəyyən edir».

Azərbaycanda qadın hərəkətinin formalaşmasında, onların hüquqlarının qorunmasında ictimai təsisat kimi fəaliyyət göstərən Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, YUNESKO və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban xanım Əliyevanın xidmətləri xüsusi vurğulanmalıdır.

Azərbaycanda «birinci xanım» institutunun geniş mənada məhz 2003-cü ilin oktyabrından sonra formalaşması, bunun Mehriban xanım Əliyevanın adı ilə bağlı olması faktı da xüsusi vurğulanmalıdır. 2004-cü ildən ulu öndərin adını daşıyan Heydər Əliyev Fonduna rəhbərlik edən, həmin ilin avqustunda YUNESKO-nun, 2006-cı ildə isə İSESKO-nun xoşməramlı səfiri adına layiq görülən Milli Məclisin deputatı Mehriban xanım Əliyevanın son illərdəki çoxşaxəli fəaliyyəti milli-mənəvi dəyərlərə söykənən və intellektual yüksəlişə xidmət edən ideyaların cəmiyyətdə daha çox yayılmasına yönəlmişdir.

Heydər Əliyev Fondu son beş ildə elmin, təhsilin, mədəniyyətin, incəsənətin, musiqinin inkişafı, sosial problemlərin həlli naminə gördüyü çox fəal işlərlə yanaşı, gender problemlərinə, qadınlara qarşı bütün zorakılıqların, ənənəvi Azərbaycan ailəsinə zidd olan stereotiplərin aradan qaldırılmasına da xüsusi diqqət yetirmişdir. 2008-ci il yanvarın 16-da Heydər Əliyev Fondu, BMT-nin Əhali Fondu (UNFPA) və Azərbaycanın Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi arasında XXI əsrdə qadınlara qarşı zorakılıq əleyhinə birgə layihəyə dair sənədlərin imzalanması da deyilənlərin təsdiqidir. Bu layihə çərçivəsində beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi, o cümlədən beynəlxalq ekspertlər cəlb olunmaqla, əhali arasında insan hüquqları və gender bərabərliyi ilə bağlı genişmiqyaslı məlumatlandırma kampaniyası aparılmış, regional seminarlar təşkil edilmişdir.

Son illərdə Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü, YUNESKO-nun iştirakı ilə Bakıda təşkil olunan yüksək səviyyəli beynəlxalq tədbirlərdə dünyada sülh və sabitliyin möhkəmləndirilməsi, mədəniyyətlərarası dialoqun genişləndirilməsi, qadın hüquqlarının qorunması, savadsızlığın, dini, irqi ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılması kimi nəcib ideyalar üstünlük təşkil etmişdir.

Təsadüfi deyil ki, qadınların III qurultayında ölkəmizin birinci xanımı Şəfqət Rəmzi seçilmişdir. Mehriban xanım Əliyeva ölkənin ictimai həyatında fəal iştirak edən, qadınları ən yüksək beynəlxalq səviyyədə ləyaqətlə təmsil edən müasir Azərbaycan qadınlarının rəmzidir.

Qadınlarımızı ən yüksək səviyyədə təmsil edən xanımlardan söz düşdükdə, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının sədri, Heydər Əliyev Fondunun Rusiya təmsilçisi, «Baku» jurnalının baş redaktoru Leyla Əliyevanın fəaliyyəti də xüsusi qeyd olunmalıdır. Leyla Əliyeva Rusiyada Azərbaycanın zəngin mədəniyyəti, qədim tarixi, milli ənənələrinin layiqincə təbliğ olunması, bu ölkədə yaşayan gənclərin hüquqlarının qorunması istiqamətində əməli fəaliyyət göstərir.

Azərbaycanda gender bərabərliyi, qadın hüquqlarının qorunması sahəsində görülən işlər, qadın

problemlərinin operativ şəkildə həll olunması bir daha göstərir ki, ümummilli liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən başlanan bu proses onun siyasi xəttinin layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Bu prosesdə Azərbaycan qadınlarının da öz payı vardır. Azərbaycan cəmiyyətində qadınlara böyük ehtiram və etimad göstərilir. Məhz bunların nəticəsidir ki, bu gün Azərbaycan cəmiyyətində qadınlar önəmli yer tuturlar.

Bu gün Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri (professor Hicran Hüseynova), Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyasının sədri (Məleykə Abbaszadə), Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi sədrinin müavini (Bahar Muradova), Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə müvəkkili (professor Elmira Süleymanova) və bir çox başqa mühüm dövlət vəzifələrində qadınlarımız uğurla çalışırlar.

Qadınlarımız təkcə ailədə uşaq böyütmür, eyni zamanda ölkənin siyasi, sosial, mədəni həyatında, bütün sahələrdə uğurla fəaliyyət göstərirlər. Bu gün Azərbaycan qadını öz hüquqlarını müdafiə etməyə qabil olan, dövlət quruculuğu prosesində fəal iştirak edən bir qüvvədir.

AZƏRBAYCAN QADINI - TARİXƏ BAXIŞ

Azərbaycan qadını öz iradəsi və mərdliyi, saflığı və sədaqəti ilə cəmiyyətimizin həyatında, xalqımızın milli-mənəvi dəyərlər sisteminin formalaşmasında müstəsna rol oynamışdır. Tomris, Möminə xatun, Qətibə xanım, Sara xatun, Tuti Bikə kimi görkəmli siyasi və dövlət xadimlərinin adları bu gün də hörmətlə yad edilir. Bu qadınların fəaliyyəti hələ də tarixçilərimiz tərəfindən maraqla araşdırılır.

XIX əsrdə dünyada qadınların ictimai həyatdakı rolunun artması Azərbaycanda da hiss olunurdu. Bu dövrdə cəmiyyətdə maarifçilik hərəkatı xüsusilə genişlənməkdə idi. Xurşid Banu Natəvan, Hənifə xanım Məlikova, Həmidə xanım Cavanşir, Nabat xanım Aşurbəyli-Rzayeva kimi maarifçi xanımların diqqətəlayiq fəaliyyətləri xüsusi qeyd olunmalıdır.

Azərbaycan qadınları da dünyanın digər qadınları kimi hüquq və azadlıqlarının müdafiə olunması istiqamətində addımlar atmaqda idilər. Azərbaycanda da XIX əsrin ortalarında başlanan qadın hərəkatı XX əsrin əvvəllərində genişlənərək bütün maarifpərvər qadınları əhatə etmişdir. Ş.Əfəndizadə, M. Turacbəyli, Ş. Axundzadə kimi tərəqqipərvər qadınlar bu hərəkatın başında dururdular.

1896-cı ildə Bakıda Hacı Zeynalabdin Tağıyevin himayəsi ilə yaradılan Qız məktəbi Azərbaycan qadınlarının maariflənməsində müstəsna rol oynamışdır.

1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranması Azərbaycan qadınının demokratik cəmiyyətin fəal üzvünə çevrilməsi üçün geniş imkanlar yaratdı. 1918-ci ilin may ayının 28-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qəbul etdiyi İstiqlal Bəyannaməsinin 4-cü maddəsi məhz bərabər hüquqlar prinsipini özündə əks etdirmişdir.

Sovet hakimiyyəti illərində də Azərbaycan qadını çətin və şərəfli yol keçmişdir. 1921-ci ildə Azərbaycanda qadınların ilk qurultayı oldu. Qurultaydan sonra Azərbaycan qadınlarının maariflənməsi, ictimai fəallığının artırılması istiqamətində böyük işlər görüldü. Ceyran Bayramovanın təşəbbüsü ilə ilk qadın klubu, 1922-ci ildə Ali qadın pedaqoji institutu yaradıldı. 1923-cü ildə “Şərq qadını” jurnalının nəşrinə başlandı. Bu jurnalın nəşrə başlaması qadın hərəkatına böyük təkan verdi. Jurnal qadınları əməkdə və ictimai-siyasi həyatda iştirak etməyə səsləyirdi.

İkinci Dünya müharibəsi illərində Azərbaycan qadını həm ön, həm də arxa cəbhədə böyük fədakarlıq nümayiş etdirmişdir. Qadınlar müharibəyə getmiş on minlərlə kişini dəzgah başında, tarlalarda əvəz etmiş, əmək xariqələri yaratmışlar. İkinci Dünya müharibəsi bir daha əyani olaraq sübut etdi ki, Azərbaycan qadını hər bir ağır sınaqdan üzüağ çıxmağa qadirdir.

Müharibədən sonra respublikamız öz iqtisadiyyat və mədəniyyətinin yeni yüksəliş mərhələsinə qədəm qoydu. Qadınlar bu mərhələdə də ön sıralarda idi.

Azərbaycan qadınları əmək cəbhəsinin qəhrəmanları idi. İki dəfə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı Bəsti Bağirova, Şamama Həsənova, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı Sevil Qazıyeva və başqaları öz

əməkləri ilə Azərbaycan qadınının imkanlarının hüdudsuzluğunu nümayiş etdirirdilər.

1957-ci ildə Azərbaycan qadınlarının 2-ci qurultayı keçirildi. Ağır müharibə illərindən çıxmasına və böyük itkilər verməsinə baxmayaraq, Azərbaycan qadınları arasında maariflənmək meylləri artmaqda idi. Belə ki, əgər 1-ci qurultayda iştirak edən qadınların əksəriyyəti savadsız idisə, 2-ci qurultayın iştirakçıları arasında artıq 60 həkim, 66 pedaqoq, 13 alim qadın var idi.

1960-1970-ci illərdən etibarən Azərbaycan qadınları xüsusilə elm cəbhəsində böyük nailiyyətlər əldə edirdilər. Belə görkəmli Azərbaycan qadınlarından akademiklər Zərifə Əliyeva, İzzət Orucova, Püstəxanım Əzizbəyova, professorlar Şamama Ələsgərova, Aida İmanquliyeva və başqaları Azərbaycan elminin fəxri idilər.

1988-ci ildən Azərbaycanda başlayan ictimai-siyasi proseslərdə də qadınlar ictimai fəallıqları ilə yadda qaldılar. Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda gedən mübarizədə həlak olanlar arasında Azərbaycan qadınları da var idi. Milli qəhrəmanlar-jurnalist Salatın Əsgərova, həkim Gültəkin Əsgərova və s. qadınlar belələrindən idilər.

BEYNƏLXALQ QADINLAR GÜNÜNÜN TARİXİNDƏN

XIX əsrin ortalarında təbəqələşməyə, irqi istismara qarşı mübarizədə müəyyən uğurlar qazanılsa da, qadınlar hələ də səs vermək, dövlət vəzifələri tutmaq hüququna malik deyildilər. Onların əmək hüquqları məhdudlaşdırılmışdı ki, bu da narazılıqlara səbəb olurdu.

8 mart 1857-ci ildə ABŞ-ın Nyu-York şəhərində aşağı maaşa və pis iş şəraitinə etiraz olaraq qadınlar tətil etdi. 1908-ci il martın 8-də Nyu-Yorkda qadınlar iş vaxtının azaldılması və kişilərlə bərabər əmək haqqı tələbilə mitinq keçirdilər və 15000 nəfər qadın şəhərin küçələrindən marşla keçdilər.

1910-cu il avqustun 28-də Kopenhagendə keçirilən Qadınların İkinci Sosialist Konfransında tanınmış alman sosialisti Klara Setkin qadın hüquqları uğrunda mübarizə gününün təsis olunmasını təklif etdi. O vaxtdan bir çox ölkələrdə Beynəlxalq Qadınlar Günü qeyd olunur.

1977-ci ildə isə BMT Baş Məclisi tərəfindən 8 mart, Qadın Hüquqları və Dünya Barışı günü olaraq qəbul edildi.

MƏLUMAT-SORAQ MATERIALLARI

ANLAYISLAR

***Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti** – Müsəlman Şərqində ilk dəfə dünyəvi, demokratik respublikanın əsasını qoymuş müstəqil Azərbaycan dövləti. Yaradılması Tiflis şəhərində Azərbaycan Milli Şurası tərəfindən bəyan edilib. 1918-ci il mayın 28-də özünün müstəqilliyini elan edən Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin ərazisi 99908,86 km² təşkil edirdi. 13983,1 km² ərazi isə mübahisəli ərazi kimi qəbul olunmuşdu. Azərbaycan Demokratik Respublikasının mövcudluğuna 1920-ci il aprelin 28-də XI Qızıl Ordunun Bakını tutması ilə son qoyulub. Bundan sonra Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikası yaradıldı.*

***Bakı Dövlət Universiteti**- 1 sentyabr 1919-cu ildə yaradılıb. Universitet ilk tədris ilinə tarix-filologiya, tibb fakültələri ilə başlayıb. Hazırda Bakı Dövlət Universitetində 17 fakültə fəaliyyət göstərir və müxtəlif elmi istiqamətlərdə bakalavr pilləsində 55, magistratura pilləsində isə 153 ixtisas üzrə mütəxəssislər hazırlanır.*

***Azərbaycan Dövlət Tibb Universiteti**- 1930-cu il iyun ayının 19-da Bakı Dövlət Universiteti tibb fakültəsinin 2 ixtisasının bazasında (müalicə-profilaktika və sanitariya-gigiyena) tibb institutunun yaradılması haqqında qərar verilib. 1991-ci il fevralın 4-də Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin qərarı ilə ATİ-yə universitet statusu verilib. Hazırda Universitetdə 5 fakültə fəaliyyət göstərir.*

***Azərbaycan Dövlət Dillər İnstitutu**- 1973-cü ildən müstəqil ali təhsil müəssisəsi kimi fəaliyyət göstərir. 1996-cı ildən Dövlət Dillər İnstitutu, 2000-ci ildən isə Azərbaycan Dövlət Dillər Universiteti adlanır. Bu ali məktəbdə 12 ixtisas üzrə mütəxəssis hazırlanır.*

***Rus Dili və Ədəbiyyatı İnstitutu**- 1946-cı ildə Azərbaycan Dövlət ikiillik Müəllimlər İnstitutu yaradıldı. 1952-ci ildə ildə M.F.Axundov adına Müəllimlər İnstitutu rus dili müəllimləri hazırlığı üzrə dördillik tədris müddətli pedaqoji instituta çevrildi. 1959-cu ildə Azərbaycan Pedaqoji Dillər İnstitutu yaradıldı. 1972-ci ildə Azərbaycan Pedaqoji Rus Dili və Ədəbiyyatı İnstitutu bərpa edildi. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 13 iyun 2000-ci il tarixli fərmanı ilə M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunun bazasında Bakı Slavyan Universiteti yaradıldı.*

***Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi** - Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 14 yanvar 1998-ci il tarixli Fərmanı ilə Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı. Komitə fəaliyyət göstərdiyi dövr ərzində bu sahədə mövcud olan problemlərin həlli istiqamətində məqsədyönlü fəaliyyət göstərib. Lakin ailə və uşaq problemlərinin qadın problemləri ilə əlaqəli surətdə kompleks həlli zərurəti vahid dövlət idarəetmə orqanının təşkilini şərtləndirdi. Bununla əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 fevral 2006-cı il tarixli Fərmanı ilə Ailə, Qadın və Uşaq*

Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı. Azərbaycan Respublikasının Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi ailə, qadın və uşaq problemləri ilə iş sahəsində dövlət siyasətini və tənzimlənməsini həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanıdır.

***ATƏT-in Minsk qrupu** -1992-ci il martın 24-də yaradılıb. 1997-ci ildə Minsk qrupunun tərkibinə aşağıdakı dövlətlər daxil olub: Azərbaycan, Ermənistan, Belarus, Türkiyə, ABŞ, Rusiya, Fransa, İtaliya, Almaniya, İsveç və Danimarka. 1994-cü ilin dekabrından Minsk qrupuna iki sədr – Rusiya və İtaliya rəhbərlik edirdi. 1996-cı ilin dekabrından onun üç həmsədri var - ABŞ, Rusiya və Fransa. Qrupun əsas vəzifəsi Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılmasına və Dağlıq Qarabağ probleminin dinc vasitələrlə həll edilməsinə bilavasitə yardım göstərməkdir.*

***Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ)** - 1994-cü ilin axırlarında yaradılıb. «Xəzərin Azərbaycan sektorunda neft yataqlarının müştərək işlədilməsi və istifadəyə verilməsi haqqında» Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti ilə dünyanın bir neçə böyük neft şirkəti arasında imzalanmış müqavilənin payçıları adından onun şərtlərini yerinə yetirmək məqsədilə yaradılıb.*

***Azadlıq meydanı**- Bakı şəhərinin mərkəzində meydan.*

***Azərbaycançılıq ideyası**- müəllifi Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevdir. Azərbaycançılığın məzmunca mahiyyətini müxtəlif xalqların, mədəniyyətlərin, ənənələrin, konfessiyaların üzvi şəkildə vəhdəti təşkil edir. Azərbaycançılıq keçmiş tarixi dövrlərin mifologiyasını, mədəni kodlarını və rəmzlərini mənimsəyərək onlardan yeni ideyaları əsaslandırmaq və milli dövlətin inkişafının yeni vektorunu müəyyənləşdirmək üçün istifadə edir. Azərbaycançılığın gücü həm də bundadır ki, o, fərdi maraqları və meylləri dövlətin siyasəti ilə birləşdirməyə və xalqın milli-mədəni eyniyyətini qoruyub saxlamağa qadirdir.*

***«Sevil» Azərbaycan Qadınları Məclisi** – 1995-ci ildə yaradılıb. Məclis Azərbaycan qadınlarının müstəqil, ictimai təşkilatıdır. Öz işini demokratik prinsiplər, üzvlərinin hüquq bərabərliyi və könüllülük prinsipləri əsasında qurur.*

***İstiqlal Bəyannaməsi** - 1918-ci il may ayının 28-də Azərbaycan Milli Şurasının iclasında qəbul edilib. Bəyannamə Azərbaycanda Demokratik Respublikanın yaradıldığını bəyan edib. 6 bənddən ibarət olub.*

***«Kitabi-Dədə Qorqud»**- («Kitab-i Dədəm Qorqud əla lisan-i taife-i Oğuzan») (Oğuz tayfalarının dilində Dədəm Qorqudun kitabı - Oğuz türk dastanı. Azərbaycan xalq ədəbiyyatının ən qədim yazılı abidəsidir (XI-XII əsrlər). Ənənəyə görə, «Kitabi-Dədə Qorqud»da dastanların müəllifliyi Dədə Qorquda aid edilir. XIV əsr tarixçilərindən Aybək əd-Dəvadari və Fəzlullah Rəşidəddin Dədə Qorqudun Məhəmməd peyğəmbər zamanında yaşadığını və türklər tərəfindən elçi sifətilə onun yanına göndərildiyini yazmışlar. Dastanın müqəddiməsində də Dədə Qorqudun Məhəmməd peyğəmbər zamanında yaşadığı qeyd edilir.*

Dastanların əsas süjeti on iki boyda əks olunmuşdur. Elmə XIX əsrdən məlum olan «Kitabi-Dədə Qorqud»un hələlik iki əlyazma nüsxəsi (Drezden və Vatikan) məlumdur. Drezden nüsxəsi müqəddimə və 12 boydan, Vatikan nüsxəsi isə eyni müqəddimə və 6 boydan ibarətdir. 2000-ci ildə

Azərbaycanda Kitabı Dədə Qorqudun 1300 illiyi keçirilib.

«Şərq qadını» jurnalı- 1923-cü ildə nəşrə başlayıb. Ədəbi, ictimai və siyasi jurnal. «Şərq qadını» jurnalının nəşrə başlaması Azərbaycanda qadın hərəkəti tarixində əlamətdar hadisə oldu. Jurnalın adı 1938-ci ildə dəyişdirilərək «Azərbaycan qadını» adlandırılıb.

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi- Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ regionuna Ermənistanın və yerli erməni separatçılarının xaricdəki erməni diasporunun köməyi ilə ərazi iddiası nəticəsində baş vermiş hərbi-siyasi konflikt. 1988-ci il fevralın 20-də Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti Sovetinin sessiyası vilayətin statusuna baxılması haqqında Azərbaycan SSR Ali Sovetinə müraciət edib.

1989-cu il dekabrın 1-də isə Ermənistan parlamenti Dağlıq Qarabağın Ermənistana birləşdirilməsi haqqında antikonstitusion qərar qəbul edib. Bu Ermənistan tərəfindən Azərbaycan SSR-in ərazi bütövlüyünə qarşı açıq hüquqi müdaxilə aktı idi. Azərbaycan Respublikası tərəfindən 1991-ci il noyabr ayının 26-da isə Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin statusu ləğv olunub.

1991-ci ilin sonlarından SSRİ-nin dağılması ilə Ermənistan, faktiki olaraq, Azərbaycana qarşı açıq və ədalətsiz müharibəyə başladı. Ermənistanın hərbi birləşmələri Azərbaycanın sərhədlərini pozub Qarabağa daxil oldular və Dağlıq Qarabağın erməni separatçıları-terrorçuları ilə birləşərək Azərbaycan torpaqlarının işğalına başladılar.

Əvvəlcə Dağlıq Qarabağın azərbaycanlılar yaşayan məskənlərinin işğalına başlandı.

1992-ci il fevralın 26-na keçən gecə Azərbaycanın müasir tarixində ən faciəli hadisə baş verdi. Erməni hərbi birləşmələri Xocalıda azərbaycanlılara qarşı dəhşətli soyqırımı törətdi. 1992-ci ilin mayında erməni hərbi birləşmələri Şuşanı ələ keçirdilər. Bununla da ermənilər Dağlıq Qarabağın, demək olar, bütün ərazisini işğal etdilər. Növbəti addım Dağlıq Qarabağı Ermənistanla birləşdirən Laçın rayonunun işğalı oldu. Daha sonra, 1993-cü ilin aprelində Kəlbəcər, elə həmin ilin iyul-oktyabr aylarında Ağdam, Füzuli, Cəbrayıl, Qubadlı və Zəngilan rayonları, Azərbaycan ərazisinin 20%-i işğal olundu.

1988-1992-ci illər ərzində Ermənistanın hərbi təcavüzü nəticəsində 20 min nəfər azərbaycanlı həlak olmuş, 100 min nəfər yaralanmış, 50 min nəfər müxtəlif dərəcəli xəsarət alaraq əlil olmuşdur.

Münaqişə dövründə 4852 nəfər (o cümlədən 54 uşaq, 323 qadın, 410 qoca) azərbaycanlı itkin düşmüş, onlardan 1368 nəfəri (o cümlədən 169 uşaq, 338 qadın, 286 qoca) əsirlikdən azad edilmiş, 783 nəfəri (o cümlədən 18 uşaq, 46 qadın, 69 qoca) isə bu günədək Ermənistanda əsirlikdədir. Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsinin məlumatına görə 439 nəfər əsirlikdə ölmüşdür.

1 milyon nəfər insan işğal nəticəsində öz yurd-yuvalarından qaçqın düşmüşdür.

İlkin və tam müəyyənləşdirilməmiş məlumata görə, mənəvi-psixoloji zərbə ilə bərabər Azərbaycan iqtisadiyyatına 60 milyard ABŞ dollarından çox həcmdə ziyan dəymişdir.

Dağlıq Qarabağ - Azərbaycan Respublikasının qərb hissəsində bölgə. Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunub. Dağlıq Qarabağ dedikdə daha çox Azərbaycan Respublikasının keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin ərazisi nəzərdə tutulur. Ərazisi 4,4 min kv.km

SƏXSİYYƏTLƏR

Abbaszadə Məleykə Mehdi qızı (1953). 2000-ci ildən *Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyasının* sədridir.

Ağabəyim ağa (Ağabacı) (XVIII-XIX). Azərbaycan şairəsi, Qarabağ xanı İbrahim xanın qızı, İran şahı Fətəli şahın həyat yoldaşı.

Axundova Rəfiqə Hacı qızı (1931). Baletmeyster. Azərbaycan Respublikasının xalq artisti.

Axundova Şəfiqə Qulam qızı (1924). Bəstəkar. Azərbaycan Respublikasının xalq artisti. «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilib.

Almaszadə Qəmər Hacıağa qızı (1915-2006). İlk azərbaycanlı balerina. SSRİ xalq artisti.

Bədirbəyli Leyla Ağalar qızı (1920-1999). Azərbaycan aktrisası. Azərbaycan Respublikasının xalq artisti. «İstiqlal» ordeni ilə təltif edilib.

Billuri Həkimə İbrahim qızı (Hökümə)(1926-2000). Azərbaycan şairəsi. Azərbaycan Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi.

Cavanşir-Məmmədquluzadə Həmidə Əhməd bəy Cavanşir qızı (1873-1955). Azərbaycanın maarifçi, xeyriyyəçi qadını.

Cəfərzadə Əzizə Məmməd qızı (1921-2003). Azərbaycanın xalq yazıçısı. Şöhrət» ordeni ilə təltif edilib.

Davudova Mərziyyə Yusif qızı (Mərziyyə Dautova) (1901-1962). Azərbaycan aktrisası. SSRİ xalq artisti.

Dilbazi Mirvarid Paşa qızı (Mirvarid Dilbazi) (1912-2001). Azərbaycanın xalq şairəsi, «İstiqlal» ordeni ilə təltif edilib.

Ələkbərova Şövkət Feyzulla qızı (1922-1993). Azərbaycan müğənnisi. Azərbaycan Respublikasının xalq artisti.

Ələsgərova Şamama Mahmudəli qızı (1904-1977). Mama-Ginekoloq. Azərbaycan Respublikasının əməkdar həkimi.

Əlibəyli Xanımana Sabir qızı (1920- 2007). Yazıçı. Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının inkişafında böyük xidmətləri olub.

Əliyeva Leyla İlham qızı (1986). Heydər Əliyev Fondunun Rusiya təmsilçisi, MDBMİ-nin Azərbaycan klubunun prezidenti, Rusiyada nəşr olunan «Бакы» jurnalının baş redaktoru, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının sədri.

Əliyeva Mehriban Arif qızı (1964). Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin həyat yoldaşı. YUNESKO-nun və İSESKO-nun Xoşməramlı səfiri, bir sıra xeyriyyə və mədəni təşkilatların sədri.

Mehriban Əliyeva həmçinin, Heydər Əliyev Fondunun prezidentidir. 2005-ci ildə Azərbaycanda keçirilən sosioloji sorğuya əsasən Mehriban Əliyeva «İlin qadını» adına layiq görülüb. 2005-ci il iyunun 9-da ictimai, mədəniyyət və xeyriyyəçilik fəaliyyətinə görə, təhsil və mədəniyyət müəssisələrinin

dəstəklənməsinə, Rusiya və Azərbaycan xalqları arasında dostluğun möhkəmlənməsinə sanballı töhfələrinə görə Rusiyanın «Yüzdilliyin mesenatları» Beynəlxalq Xeyriyyə Fondunun «Yaqut Xaç» ordeninə layiq görülüb. Milli Məclisin üzvüdür.

Əliyeva Zərifə Əziz qızı (1923-1985). Azərbaycan Respublikasının əməkdar elm xadimi, tibb elmləri doktoru, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının akademiki. Z.Əliyevanın Azərbaycanda oftalmologiya elminin inkişafında müstəsna xidmətləri var.

Əliyeva Sevil Heydər qızı (1955). «Sevil» Azərbaycan Qadınları Məclisinin sədri.

Əlizadə Firəngiz Əliağa qızı (1947). Bəstəkar. Azərbaycan Respublikasının xalq artisti. «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilib.

Əsgərova Gültəkin Məlik qızı (1960-1992.). Həkim. Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı.

Əsgərova Salatın Əziz qızı (1961-1991). Jurnalist. Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı. 1991-ci il yanvarın 9-u Laçıdan Şuşaya yollanarkən erməni silahlı qüvvələri tərəfindən amansızcasına qətlə yetirilib.

Əzizbəyova Püstə Əzizağa qızı (1929). Tarixçi. Azərbaycan SSR EA-nın həqiqi üzvü.

Hüseynova Hicran Kamran qızı (1955). Azərbaycanda siyasi elmlər doktoru adını almış ilk qadın. 2006-cı ildən Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri.

Xanlarova Zeynəb Yəhya qızı (1936). Azərbaycan müğənnisi. SSRİ xalq artisti. Milli Məclisin deputatı. «İstiqlal» ordeni ilə təltif edilib.

Xeyransa bəyim (XVI əsr). Səfəvi hökmdarı I Şah Abbasın anası.

Xurşid Banu Natəvan (1832-1897). Azərbaycan şairəsi. Təkcə Azərbaycanda deyil, bütün Zaqafqaziyada xeyirxahlığı və mesenatlığı ilə tanınıb. Xurşid Banu Natəvan Qarabağın sonuncu hakimi Mehdiqulu xan Cavanşirin qızı, İbrahimxəlil xanın nəvəsi.

İmanquliyeva Aida Nəsrulla qızı (1939-1993). Ədəbiyyatşünas, tənqidçi, tərcüməçi, filologiya elmləri doktoru, professor. Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Yaxın və Orta Şərq Xalqları İnstitutunda direktor vəzifəsində çalışıb.

İsmayılova Tükəzban Məhərrəm qızı (1923-2008). Azərbaycan müğənnisi. Azərbaycan Respublikasının xalq artisti. «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilib.

Kələntərli Münəvvər Səməd qızı (1912-1962). Azərbaycan aktrisası. Azərbaycan Respublikasını xalq artisti.

Kəminə Fatma xanım Ağə Mirzə bəy Baba qızı (1841- 1898). Şairə və aşiq.

Qədimova Sara Bəbiş qızı (1922-2005). Azərbaycan müğənnisi . Azərbaycan Respublikasının xalq artisti. «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilib.

Qədri Fatma Qədir qızı (1907-1968). Azərbaycan aktrisası. Milli səhnəmizin ilk peşəkar aktrisalarından biri. Azərbaycan Respublikasının xalq artisti.

Qəmər Bəyim Şeyda (1881 – 1933). Azərbaycan şairi, dramaturq. Cəfərqulu xan Nəvanın nəvəsi. Qəmər Bəyimə «Şeyda» təxəllüsünü X.Natəvan verib.

Qönçəbəyim (1827- ?). Azərbaycan şairəsi. Naxçıvan xanı Ehsan xanın qızı.

Quliyeva Zəhra Tahir qızı (1923-2008). Tibb elmləri doktoru, Oftalmoloq-alim, professor, Qadın

Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri. (1998-2006). Azərbaycan Respublikasının əməkdar elm xadimi. «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilib.

Qurbanova Hökumə Abbasəli qızı (1913-1988). Azərbaycan aktrisası. SSRİ xalq artisti.

Mehrəliyeva Fatma (1926-2000). Azərbaycan müğənnisi. Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti.

Mehrigan Xatun (XIII əsrin əvvəlləri). Sultan Toğrulun qızı, Atabəylər dövlətinin axıncı hökmdarı Müzəfərəddin Özbəyin həyat yoldaşı. Mehrigan xatun 1225 ildə Təbrizli Şəmsəddinlə birlikdə Təbriz, Xoy, Naxçıvan şəhərlərinin işğalçılardan azad olunmasında böyük hünər göstərmiş.

Mədinə Gülgün Nurulla qızı (Ələkbərzadə Mədinə) (1926 -1991). Azərbaycan şairəsi, əməkdar incəsənət xadimi.

Məhinbanu (XVI əsr). Səfəvilər dövlətinin banisi Şah İsmayıl Xətəinin qızı.

Məhsəti Gəncəvi. XI əsrin sonları-XII əsrin əvvəllərində yaşamış böyük Azərbaycan şairəsi.

Məmmədbəyova Leyla Ələsgər qızı (1909-1989). Qafqazda və bütün Yaxın Şərqdə ilk qadın təyyarəçi.

Məmmədova Şəfiqə Həşim qızı (1945). Azərbaycan aktrisası. Azərbaycan Respublikasının xalq artisti.

Məmmədova Şövkət Həsən qızı (1897-1981). İlk professional Azərbaycan qadın müğənnisi. SSRİ xalq artisti.

Muradova Bahar Əvəz qızı (1962). Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı, Milli Məclis sədrinin müavini.

Muradova Rübabə Xəlil qızı (1933-1983). Azərbaycan müğənnisi. Azərbaycan Respublikasının xalq artisti.

Mustafayeva Güllü Hacıqasımlı qızı (1921-1993). Azərbaycan rəssamı.

Nuriyeva Sona Piri qızı (1915-1986). Azərbaycanlı ilk təyyarəçi qadınlardan biri.

Orucova İzzət Mirzəqasımlı qızı (1909-1983). Azərbaycan alimi, akademik. Azərbaycanın ilk qadın aktrisalarındandır.

Pənəhova Amaliya Əliş qızı (1945). Azərbaycan aktrisası. Azərbaycan Respublikasının xalq artisti, Prezident təqaüdçüsü. «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilib.

Pəri xanım (XV əsr). Şirvanşah Xəlilullahın həyat yoldaşı.

Rəhmanzadə Maral Yusif qızı (1916-2008). Azərbaycanın xalq rəssamı. «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilib.

Rəfiqəyli Nigar Xudadad qızı (1913-1981). Azərbaycanın xalq şairəsi.

Rzayeva Ağabacı İsmayıl qızı (1912-1975). Azərbaycanın ilk qadın bəstəkarı, Azərbaycanın əməkdar incəsənət xadimi.

Rzayeva Həqiqət Əli qızı (1907-1969). Azərbaycan müğənnisi. Azərbaycan Respublikasının xalq artisti.

Sara xatun Pirəli bəy qızı (XV əsr). Görkəmli diplomat və dövlət xadimi. Ağqoyunlu hökmdarı

Uzun Həsənin anası, demək olar ki, bütün Şərqdə yeganə istedadlı diplomat qadın kimi məşhur olan Sara xatun, hətta Avropa ölkələrində də tanınırdı.

Seyidməmmədova Züleyxa Həbib qızı (1919-1999). Azərbaycanın ilk təyyarəçi qadınlarından biri.

Səlimova Şövkət Şahbaz qızı (1920-1999). Dünyada ilk qadın gəmi kapitanlarından biri.

Səmədova Vəcihə Əli qızı (1924-1965). Görkəmli Azərbaycan rəssamı, Azərbaycanın əməkdar incəsənət xadimi.

Süleymanova Elmira Teymur qızı (1937). Kimya elmləri doktoru, professor. Azərbaycan Respublikasının insan hüquqları üzrə müvəkkili.

Şahnigar Kazımağa qızı (Rəncur) (1850-1899). Azərbaycan şairəsi.

Şahtaxtinskaya Elmira Həbibulla qızı (1930-1996). Azərbaycan Respublikasının xalq rəssamı.

Şəkinskaya Barat Həbib qızı (1914-1999). Azərbaycan aktrisası. Azərbaycan Respublikasının xalq artisti.

Şıxlinskaya Nigar Hüseyn Əfəndi qızı (1871- 1931). General Əlağa Şıxlınskinin həyat yoldaşı. İlk ali təhsilli, eyni zamanda da hərbi rütbəsi olan ilk azərbaycanlı qadın.

Topçubaşova Reyhan İbrahim qızı (1905-1970). Əməkdar incəsənət xadimi adını almış ilk azərbaycanlı qadın.

Tuti Bika (?-1786). Quba xanı Fətəli xanın həyat yoldaşı, Qara-qaytaq hakimi Əmir Həməzənin bacısı, dövlət xadimi.

Vəkilova Leyla Məhət qızı (1927-1999). Baletmeyster. SSRİ xalq artisti. «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilib.

Zeynalova Nəsibə Cahangir qızı (1916-2004). Azərbaycan aktrisası. Azərbaycan Respublikasının xalq artisti. «Şöhrət» ordeni ilə təltif edilib.

ƏLAVƏ SƏNƏDLƏR

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA DÖVLƏT QADIN SİYASƏTİNİN HƏYATA KEÇİRİLMƏSİ HAQQINDA FƏRMAN

Azərbaycan qadını öz iradəsi və mərdliyi, saflığı və sədaqəti ilə cəmiyyətimizin həyatında, xalqımızın milli-mənəvi dəyərlər sisteminin formalaşmasında müstəsna rol oynamışdır. Xalq yaradıcılığı nümunələrində, qədim rəvayət və dastanlarımızda yüksək mənəvi sifətlərlə səciyyələnən gözəl qadın obrazlarının bədii təsviri verilmişdir.

Mənəviyyatımızın təməl kitabı olan «Kitabi-Dədə Qorqud»un qadın surətləri bu gün də öz məziyyətləri ilə bəşəri idealların təntənəsinə xidmət edir. Azərbaycan gerçəkliyi şair və mütəfəkkirlərə qadınları həyat mənbəyi və müdriklik mücəssəməsi kimi vəsf etmək üçün zəngin tarixi material vermişdir. Dahi Nizami öz əsərlərində Məhinbanu və Nüşabə kimi qadın hökmdar, əfsanəvi Fitnə və yeddi gözəl obrazlarını yaratmışdır. Görkəmli memar Əcəmi Naxçıvani tərəfindən ucaldılmış Möminə-xatun türbəsi əzəmətli memarlıq abidəsi olmaqla yanaşı, xalqımızın qadına göstərdiyi ehtiramın parlaq təəcəssümüdür.

Azərbaycan mədəniyyətinin və elminin inkişafında mühüm mərhələ olan orta əsrlər dövründə Azərbaycan qadınının fəaliyyəti xalqımızın milli-mədəni ənənələrinin qorunub saxlanılması və zənginləşdirilməsinə xidmət etmişdir. XII əsr poeziyasının görkəmli nümayəndələrindən olan Məhsəti Gəncəvinin şeir məclisləri Azərbaycan qadınının adını uzaq ellərdə tanıtdı.

Orta əsrlər tariximizdə Azərbaycan hökmdarından Qızıl Arslanın arvadı Qətibə xanım, Özbək xanın arvadı Mehrcan xanım, Uzun Həsənin anası Sara Xatun, Şah İsmayıl Xətəinin qızı Məhinbanu, Şirvanşah Xəlilullahın arvadı Pəri xanım, Şah Abbasın anası Xeyransa Bəyim, əfsanəvi Tuti Bikə və başqaları kimi görkəmli siyasi və dövlət xadimlərinin adları hörmətlə yad edilir.

XIX əsr Azərbaycanın həyatında qadınların fəallığı və böyük yaradıcılıq uğurları ilə səciyyələnir. Bu mənada Xurşud Banu Nətəvanın, Ağə Bəyim Ağə Ağabacının, Qönçəbəyimin, Fatma xanım Kəminənin, Şahnigar xanımın, Qəmərbəyim Şeyda Qarabağının və başqalarının yaradıcılığı diqqəti cəlb edir. Həmin əsrdən Azərbaycanda baş verən siyasi, iqtisadi və mədəni proseslər qadınların maariflənməsi və ictimai həyatda daha fəal iştirak etməsinə güclü təkan verdi.

Dünyəvi teatrın, demokratik mətbuatın, ana dilli məktəbin, qız məktəblərinin və qadın gimnaziyalarının yaradılması Azərbaycan qadınlarının hərtərəfli inkişafı üçün yeni üfqlər açdı. Bu dövrdə cəmiyyətdə maarifçiliklə yanaşı, xeyriyyəçilik də mühüm yer tuturdu. Gövhər xanım Qacar, Həmidə xanım Cavanşir, Nigar xanım Şıxlinskaya, Məsmə xanım Talışinskaya, Səltənət xanım Əhmədova və digərlərinin yaratdıqları qadın xeyriyyə cəmiyyətləri böyük iş aparırdı. O

dövrün möhtəşəm abidəsi olan Təzəpir məscidi də həmin xeyriyyə tədbirlərindən biri kimi Nabat xanım Aşurbəyli Rzayeva tərəfindən tikdirilmişdir. Bütün bu işlərin məntiqi nəticəsi olaraq tariximizdə ilk dəfə qadınlara seçib-seçilmək hüququ verildi.

1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranması Azərbaycan qadınının demokratik cəmiyyətin fəal üzvünə çevrilməsi üçün geniş imkanlar yaratdı. Sovet hakimiyyəti illərində də Azərbaycan qadını çox mürəkkəb və şərəfli yol keçmişdir, qadın gimnaziaları qısa bir müddətdə müəllim, həkim, mühəndis və şair peşələrinə yiyələnərək cəmiyyətdə kişilərlə bərabər hüquqlara malik olması, öz istedad və bacarıqlarını gerçəkləşdirə bilməsi həmin dövrün başlıca nailiyyətləridir.

1921-ci il Azərbaycan tarixinə qadınların ilk qurultayı ili kimi daxil olmuşdur. Nəriman Nərimanovun məruzə ilə çıxış etdiyi bu qurultayın əsas qayəsini qadın azadlığı ideyaları təşkil etdi. Qurultaydan keçən qısa bir müddət ərzində Azərbaycan qadınlarının maariflənməsi, ictimai fəallığının artırılması sahəsində böyük işlər həyata keçirildi. 1921-ci ildə qızlar üçün təşkil olunmuş məktəbəqədər tərbiyə institutu bir il sonra ali qadın pedaqoji institutuna çevrildi. Ceyran Bayramovanın təşəbbüsü ilə yaradılmış ilk qadın klubu bu dövrdə qadın hərəkatının inkişafında mühüm rol oynadı. 1923-cü ildə «Şərq qadını» jurnalının nəşrə başlaması Azərbaycanda qadın hərəkatı tarixində əlamətdar hadisə oldu.

İkinci dünya müharibəsi qadınların əməyə daha geniş surətdə cəlb edilməsinə təkan verdi. Bir çox sahələrdə cəbhəyə gedən kişiləri qadınlar əvəz etdi. Həmin dövrdə Leyla Məmmədbəyova, Züleyxa Seyidməmmədova, Sona Nuriyeva kimi təyyarəçi, Şövkət Səlimova kimi qadın gəmi kapitanı yetişmişdi. Müharibə dövründə qadınlarımız ön cəbhədə mərdliklə döyüşmüş, arxa cəbhədə əmək rəşadəti, fədakarlıq nümayiş etdirmişlər. Bütün bunlar Azərbaycanda qadın hərəkatı tarixinin unudulmaz səhifələridir.

Azərbaycan qadınlarının sovet hakimiyyəti illərində elm və mədəniyyət sahələrində əldə etdikləri nailiyyətlər onların böyük istedad və əməksevərliyinə dəlalət edən tutarlı sübutdur. Teatr sənəsinin mahir ustaları Məziyə Davudova, Fatma Qədri, Hökumə Qurbanova, Münəvvər Kələntərli, Barat Şəkinskaya, Leyla Bədirbəyli, Nəsimə Zeynalova, Şəfiqə Məmmədova, Amalya Pənahova, Azərbaycan baletinin ulduzları Qəmər Almaszadə, Leyla Vəkilova, Rəfiqə Axundova, sevimli müğənnilərimiz Şövkət Məmmədova, Həqiqət Rzayeva, Şövkət Ələkbərova, Sara Qədimova, Rübabə Muradova, Fatma Mehrəliyeva, Tükəzban İsmayilova, Zeynəb Xanlarova, görkəmli bəstəkarlarımız Ağabacı Rzayeva, Şəfiqə Axundova, Firəngiz Əlizadə, böyük qadın rəssamlarımız Vəcihə Səmədova, Reyhan Topçubaşova, Güllü Mustafayeva, Elmira Şahtaxtinskaya, Maral Rəhmanzadə milli mədəniyyətimizin inkişafına öz layiqli töhfələrini vermişlər.

Azərbaycanın qadın şair və yazıçıları Nigar Rəfibəyli, Mirvarid Dilbazi, Mədinə Gülcün, Hökumə Billuri, Əzizə Cəfərzadə, Xanımana Əlibəyli də Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafı tarixində silinməz izlər qoymuşlar. Sovet hakimiyyəti dövründə Azərbaycan qadınlarının 1957, 1967 və 1972-ci illərdə keçirilmiş qurultayları da Azərbaycan qadın hərəkatının inkişafında, onun daha mütəşəkkil forma almasında mühüm rol oynadı.

Azərbaycan qadınları XX əsrdə qısa müddət ərzində yüzilliklərə bərabər inkişaf yolu keçmişlər. Onların cəmiyyətdə, ictimai həyatda, ailədəki mövqeyində köklü dəyişikliklər baş vermişdir. Öldə edilmiş nailiyyətlərlə yanaşı, sovet dövründə formalaşan stereotiplər milli və ənənəvi xüsusiyyətləri sırf qadına məxsus cəhətləri bəzən nəzərə almırdı. Qadın mövqelərinin həddi və qadın inkişafı haqqında sovet konsepsiyasında bir çox amillər diqqətdən kənarda qalırdı. Məşğulluğun forması, göstəriciləri qabardılır, əməyin keyfiyyəti, qadının daxili tələbatı ilə bu əməyin uyğunluğu və qadının əməkdə öz potensialını ifadə etmək imkanları unudulurdu.

Azərbaycan qadınları müstəqillik yollarında gedən mübarizələrin ön sıralarında idilər. 1988-ci ildən respublikada cərəyan edən mürəkkəb proseslərdə də qadınlar kişilərlə bərabər iştirak edirdilər. 1990-cı il yanvarın 19–20-də sovet qoşunlarının Bakıda və respublikanın digər şəhər və rayonlarında törətdikləri qanlı faciənin qurbanları arasında qadınlar da var idi. Azərbaycanın milli qəhrəmanları – Qarabağ cəbhəsində həlak olmuş jurnalist Salatın Əsgərova və həkim Gültəkin Əsgərova yeni dövrün fədakarlıq rəmzi oldular. Erməni qəsəbkarlarının Azərbaycan ərazisinin 20 faizini işğal etməsi nəticəsində öz doğma ev-eşiyindən didərgin düşmüş bir milyona qədər Azərbaycan vətəndaşı arasında qadınların sayı çoxdur. Qarabağ müharibəsinin nəticələrindən doğan əsas problemlərin, o cümlədən qaçqınlıq və köçkünlük həyatının ağırlığı başlıca olaraq qadınların – anaların, bacıların, qız-gəlinlərin üzərinə düşdü. Həmişə sülhün, əmin-amanlığın carçısı olmuş Azərbaycan qadınları respublikada baş verən mürəkkəb ictimai-siyasi proseslərin gedişində daim milli dövlətçilik mövqeyindən çıxış etmişlər.

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının 1995-ci ildə qəbul olunmuş ilk Konstitusiyası qadınların kişilərlə bərabər hüququnu təsdiq etdi və demokratik dövlət quruculuğu prosesində onların fəal iştirakının hüquqi bazasını yaratdı. Qadınlar cəmiyyətimizdə gedən demokratikləşmə proseslərindən istifadə edərək qısa bir müddətdə yeni dövrün tələblərinə uyğun qadın təşkilatları yaratdılar. Ümummilli miqyasda fəaliyyət göstərən qadın təşkilatları öz əsas məqsədi kimi Azərbaycanda qadının vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasını, onun sosial-iqtisadi problemlərinin həllini və sair məsələləri qeyd edirlər.

Bu gün də yeni-yeni qadın təşkilatları formalaşır, mövcud təşkilatlar isə öz şəbəkəsini, fəaliyyət dairəsini genişləndirir. 1995-ci ildə Pekində keçirilən VI Ümumdünya Qadınlar Konfransına hazırlıq dövründə Azərbaycanda fəaliyyət göstərən Qadınların Milli Komitəsi Pekin konfransına ümummilli məruzəni hazırlayıb təqdim etmişdir.

Konfransdan sonra ümummilli fəaliyyət platformasına aid müzakirələr və konfranslar keçirilmişdir. Azərbaycan Respublikası 1995-ci il iyunun 30-da Birləşmiş Millətlər Təşkilatının «Qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv olunması haqqında» konvensiyasına qoşularaq öz üzərinə müvafiq öhdəliklər götürmüşdür.

Pekin konfransından keçən beş il ərzində onun sənədlərində qeyd olunmuş prinsip və tövsiyələrin həyata keçirilməsi istiqamətində çox işlər görülmüş və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının müvafiq qurumlarına bu barədə hesabatlar təqdim edilmişdir.

Respublikada qadınlara dair dövlət siyasətinin daha mütəşəkkil şəkildə həyata keçirilməsi

məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası prezidentinin 14 yanvar 1998-ci il tarixli fərmanı ilə Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı və Nazirlər Kabinetinə ölkənin siyasi, sosial, iqtisadi, mədəni həyatında qadınların rolunu artırmaq məqsədi ilə müvafiq təkliflər işləyib hazırlamaq tapşırıldı.

Fərmanın yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar respublika həyatının müxtəlif sahələrində, ayrı-ayrı nazirlik, idarə və şirkətlərdə, ümumiyyətlə, dövlət idarəçilik sistemində qadınların təmsil olunmasına dair əldə edilmiş statistik məlumat göstərdi ki, respublikanın 80-dən çox şəhər və rayon icra başçısından yalnız 5-i qadındır və hətta əksər işçiləri qadınlardan ibarət olan dövlət qurumlarında və müxtəlif peşə sahələrində qərar qəbul etmə mövqelərində qadınlar çox zəif təmsil olunurlar. Şəhər və rayonlarda işçilərinin böyük əksəriyyətini qadınların təşkil etdiyi təhsil şöbələrinin 5-nə, səhiyyə şöbələrinin isə 8-nə qadınlar rəhbərlik edir.

Respublikada müxtəlif səviyyələrdə qəbul olunan qanunvericilik aktları, qərar və qətnamələr, xüsusilə Nazirlər Kabineti, ayrı-ayrı nazirlik və idarələrdə qəbul olunan qərarlar çox vaxt Gender siyasətinin tələbləri baxımından ekspertiza olunmur.

Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonrakı dövr qadınların qarşısında yeni məqsəd və vəzifələr qoydu. Bazar iqtisadiyyatının təşəkkül tapması, ölkəmizin müxtəlif sahələrdə aparılan islahatlar, vətəndaş cəmiyyətinin formalaşmasında vətəndaşların fəaliyyətinin artırılması yolunda görülən işlər qadınların cəmiyyətdəki rolunun artırılmasını tələb edir. Bu baxımdan qeyd edilməlidir ki, qadınlar üçün bəyan edilən bərabər hüquqlar real bərabər imkanların olmaması üzündən çox vaxt gerçəkləşə bilmir.

Qadın problemlərinin həlli zərurəti Azərbaycan qadınlarının 1998-ci il sentyabrın 25-də keçirilmiş ilk qurultayında qeyd olundu. Respublikada cərəyan edən mürəkkəb ictimai-siyasi proseslərin gedişində Azərbaycan qadınlarının daim milli dövlətçilik mövqeyindən çıxış etdiklərini nümayiş etdirən qurultay göstərdi ki, cəmiyyətdə qadınların rolunun artırılması yolunda hələ çox iş görülməlidir.

Qadınların kişilərlə hüquq bərabərliyini, xüsusilə onların dövlət idarəçiliyi sistemində lazımı səviyyədə təmsil olunmasını əməli surətdə təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının bütün dövlət qurumlarında fəaliyyət növü nəzərə alınmaqla qadınların rəhbərlik səviyyəsində kişilərlə bərabər təmsil olunması təmin edilsin.

2. Dövlət Statistika Komitəsi Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi ilə birlikdə respublikada qadınların vəziyyətinə dair beynəlxalq standartlara cavab verən statistik məlumat hazırlasın.

3. Nazirlər Kabinetinə tapşırılsın ki:

- Ölkədə gedən iqtisadi islahatlar çərçivəsində həyata keçirilən işlərdə Gender siyasəti tələblərini rəhbər tutmaqla qadınlar üçün kişilərlə bərabər imkanlar yaradılmasını təmin etsin;

- Qaçqın və məcburi köçkün qadınların məşğulluğunun təmin edilməsi məqsədi ilə onların münasib işlə təmin edilməsi proqramı hazırlayıb həyata keçirsin;

- Qadınların hüquqlarının müdafiəsinin gücləndirilməsi məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının qanunlarında müvafiq dəyişikliklər və əlavələr edilməsi məqsədi ilə mövcud qanunvericiliyi təhlil

edib təkliflər versin;

- Hər il martın 1-nə qədər bu fərmanın yerinə yetirilməsinin gedişi haqqında Azərbaycan Respublikasının prezidentinə məruzə təqdim etsin;

- Bu fərmandan irəli gələn məsələləri həll etsin.

Heydər Əliyev,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.

Bakı şəhəri, 6 mart 2000-ci il

**GENDER BƏRABƏRLİYİNİN TƏMİNATLARI HAQQINDA
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNU**

Maddə 1. Qanunun məqsədi

Bu Qanunun məqsədi cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin bütün formalarını aradan qaldırmaqla, kişi və qadınlara ictimai həyatın siyasi, iqtisadi, sosial, mədəni və digər sahələrində bərabər imkanlar yaratmaqla gender bərabərliyinin təmin edilməsindən ibarətdir.

Maddə 2. Əsas anlayışlar

2.0. Bu Qanunda aşağıdakı anlayışlar istifadə edilir:

2.0.1. Gender - ictimai həyatın siyasi, iqtisadi, mədəni və digər sahələrində kişi və qadın münasibətlərinin sosial cəhəti;

2.0.2. gender bərabərliyi - qadın və kişilərin hüquq bərabərliyi və bu hüquqların həyata keçirilməsi üçün bərabər imkanlar və onların cəmiyyətdə bərabər sosial vəziyyəti;

2.0.3. bərabər imkanlar - insan hüquqlarının həyata keçirilməsində qadınlar və kişilər üçün yaradılan bərabər şərait və təminatlar;

2.0.4. cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkilik - seksual qısınama, cinsi əlamətə görə hüquqların bərabər həyata keçirilməsini məhdudlaşdıran və ya inkar edən istənilən fərq, istisna və ya üstünlük;

2.0.5. seksual qısınama - əmək və ya xidmət münasibətlərində olan şəxsi alçaldan və təhqir edən, başqa cinsə və ya seksual yönümə mənsubiyyətdən irəli gələn və fiziki hərəkətlərdə (toxunma, əllə vurma), ədəbsiz sözlərdə, jestlərdə, hədələrdə, ləkələyici təkliflərdə və ya dəvətlərdə təzahür edən əxlaqsız davranış.

Maddə 3. Cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyə yol verilməməsi

3.1. Cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin bütün formaları qadağandır.

3.2. Aşağıda sadalananlar ayrı-seçkilik hesab olunmur:

3.2.1. qadınlar üçün Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş güzəştlər, imtiyazlar və əlavə təminatlar;

3.2.2. kişilər üçün həqiqi hərbi (alternativ) xidmətə çağırış;

3.2.3. kişi və qadınlar üçün qanunla müəyyənləşdirilmiş fərqli pensiya və nikah yaşı;

3.2.4. Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsinin 15-ci maddəsinə uyğun olaraq, ərin nikahın pozulmasını tələb etmək hüququnun məhdudlaşdırılması;

3.2.5. kişi və qadınlar üçün cəzaçəkmə müəssisələrində fərqli şəraitin yaradılması;

3.2.6. gender bərabərliyinin təmin edilməsi məqsədi ilə xüsusi tədbirlərin həyata keçirilməsi.

Maddə 4. Seksual qısınamaya yol verilməməsi

Seksual qısınama qadağandır.

Maddə 5. Gender bərabərliyinin təmin edilməsi ilə bağlı dövlət siyasətinin əsas istiqamətləri

5.0. Gender bərabərliyinin təmin edilməsi üzrə dövlət siyasətinin əsas istiqamətləri

aşağıdakılardır:

5.0.1. gender bərabərliyinin təmin edilməsi üçün normativ hüquqi bazanın formalaşdırılması, təkmilləşdirilməsi və inkişafı;

5.0.2. normativ hüquqi aktların gender ekspertizasından keçirilməsi;

5.0.3. gender bərabərliyinin təmin edilməsi üçün dövlət proqramlarının hazırlanması və həyata keçirilməsi;

5.0.4. gender bərabərliyi mədəniyyətinin təbliği.

Maddə 6. Gender bərabərliyinin təmin edilməsində dövlətin vəzifələri

Cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının aradan qaldırılması, kişilər ilə qadınlara bərabər imkanların yaradılması, dövlətin idarə olunmasında və qərarlar qəbul edilməsində bir cinsin nümayəndələrinin üstünlüyünə yol verilməməsi üçün dövlət tədbirlər görür.

Maddə 7. Əmək fəaliyyətində işəgötürənin vəzifələri

7.1. İşəgötürən əmək fəaliyyətində kişi və qadınların bərabərliyini təmin etməlidir.

7.2. İşəgötürənin aşağıdakı vəzifələri vardır:

7.2.1. işə qəbul, işdə irəli çəkilmək, peşə hazırlığını artırmaq, yeni ixtisasa yiyələnmək və ixtisasını artırmaq zamanı, işin keyfiyyətini qiymətləndirərkən, işdən azad edərkən cinsindən asılı olmayaraq, işçilərə eyni yanaşmaq və bərabər imkanlar yaratmaq;

7.2.2. cinsindən asılı olmayaraq, eyni işlə məşğul olan işçilərə eyni iş şəraitini yaratmaq;

7.2.3. cinsindən asılı olmayaraq, eyni pozuntuya görə işçilərə fərqli intizam tənbehi tədbirini tətbiq etməmək;

7.2.4. Bu Qanunun 9-cu və 10-cu maddələrinin tələblərini yerinə yetirmək;

7.2.5. cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin və seksual qısnamanın qarşısını almaq üçün lazımı tədbirlər görmək.

Maddə 8. Cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılmasında işəgötürənin vəzifələri

8.1. İşdə irəli çəkilmək, peşə hazırlığını artırmaq, yeni ixtisasa yiyələnmək və ixtisasını artırmaq zamanı və işin keyfiyyətini qiymətləndirərkən, işdən azad edərkən kişi və qadınlara fərqli yanaşdıqda, işçinin tələbi ilə işəgötürən həmin fərqli yanaşmanın işçinin cinsi mənsubiyyəti ilə bağlı olmadığını əsaslandırmalıdır.

8.2. İşə qəbul edilmək barədə müraciətə rədd cavabı almış şəxs işəgötürəndən işə qəbul edilmiş əks cinsin nümayəndəsinin onunla müqayisədə malik olduğu təhsil, peşə hazırlığı, təcrübə, peşə keyfiyyətləri və digər üstünlüklər barədə yazılı izahat tələb etmək hüququna malikdir.

Maddə 9. Əməyin ödənilməsində bərabərlik

9.1. Cinsindən asılı olmayaraq bir iş yerində işləyən, eyni ixtisas dərəcəsinə malik olan, eyni iş şəraitində işləyən, eyni dəyərli işi yerinə yetirən işçilərə əmək haqqı, həmçinin mükafatlar və işçini həvəsləndirmək məqsədi ilə ödənilən digər maddi ödənişlər eyni ödənilməlidir.

9.2. Əmək haqqı, mükafatlar və işçini həvəsləndirmək məqsədi ilə ödənilən digər maddi

ödənişlər müxtəlif olduqda, işçinin tələbi ilə işəgötürən əmək haqqındakı fərqi işçinin cinsi mənsubiyyəti ilə əlaqədar olmadığını əsaslandırmalıdır.

Maddə 10. Cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyi əks etdirən elan

10.1. İşə qəbul haqqında elanlarda kişi və qadınlara fərqli tələblərin irəli sürülməsinə, hər hansı cinsin nümayəndələrinə üstünlük verilməsinə, iş axtaranın ailə vəziyyəti və ya şəxsi həyatı barədə məlumatlar sorğusuna yol verilmir.

10.2. Alçaldıcı məzmunlu, kişi və qadınların hüquq bərabərliyi prinsipinə zidd olan elanların dərc edilməsi qadağandır.

10.3. Yalnız bir cinsin nümayəndəsi üçün müsabiqənin elan edilməsinə yol verilmir.

10.4. Bu Qanunun 10.3-cü maddəsində göstərilən elanların dərc edilməsinə yalnız o halda yol verilir ki, əmək funksiyalarının xüsusiyyətlərinə görə işçinin cinsi müəyyənedici şərt olsun və ya Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsinə uyğun olaraq, həmin işlərə qadın əməyinin tətbiqi qadağan edilsin.

Maddə 11. Seksual qısnamaya məruz qalmış işçilərə qarşı hər hansı təzyiqin yolverilməzliyi

Seksual qısnamaya görə işəgötürəndən və ya rəhbərindən şikayət etmiş işçilər işəgötürən və ya rəhbər tərəfindən hər hansı təzyiq və təqibə məruz qala bilməzlər.

Maddə 12. Əmək müqaviləsinin ləğv edilməsi

Seksual qısnamaya məruz qalmış işçinin əmək müqaviləsinin xitam verilməsi barədə ərizədə göstərdiyi gündən əmək müqaviləsi ləğv edilir.

Maddə 13. Təhsil hüququnun həyata keçirilməsində bərabər imkanlar

13.1. Dövlət kişi və qadınlara təhsil hüququnun həyata keçirilməsi üçün bərabər imkanların yaradılmasını təmin edir.

13.2. İşəgötürən kişi və qadınlara əsas və əlavə təhsil almaq, təhsillə bağlı məzuniyyət hüququndan istifadə etmək üçün bərabər şərait yaratmalıdır.

13.3. Dövlət mülkiyyət növündən asılı olmayaraq, bütüntədris müəssisələrinə qəbulda, tələbələrin təqaüdlə təmin edilməsində, tədris planının seçilməsində və biliyin qiymətləndirilməsində kişi və qadınlar üçün bərabər imkanlar yaradılmasını təmin edir.

13.4. Dərslilər gender bərabərliyi prinsipinə əsaslanmalıdır.

Maddə 14. Tədris müəssisələrinin fəaliyyətində cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkilik

14.0. Tədris müəssisələrinin fəaliyyətində aşağıdakı hallar cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkilik kimi qiymətləndirilə bilər:

14.0.1. qəbul zamanı, tədris planı tərtib olunarkən və ya biliyin qiymətləndirilməsi zamanı kişi və qadınlara qarşı fərqli tələblərin tətbiq edilməsi;

14.0.2. təhsil sahəsinin seçilməsində kişi və qadınlar üçün fərqli imkanların yaradılması.

Maddə 15. İqtisadi və sosial münasibətlərdə gender bərabərliyinin təminatları

15.1. Dövlət kişi və qadınların mülkiyyət hüququnun həyata keçirilməsinə və sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün bərabər imkanların yaradılmasına təminat verir.

15.2. Dövlət kişi və qadınların sosial təminat hüququnun həyata keçirilməsində, ünvanlı dövlət

sosial yardımının və digər sosial güzəştlərin alınmasında bərabər imkanların yaradılmasına təminat verir.

Maddə 16. Siyasi partiyaların, qeyri-hökumət təşkilatlarının və həmkarlar ittifaqlarının fəaliyyətində gender bərabərliyinin təminatları

16.1. Siyasi partiyalara, qeyri-hökumət təşkilatlarına və həmkarlar ittifaqlarına daxil olmaq kişi və qadınlar üçün eyni şərtlərlə açıq olmalıdır və onlar üçün bərabər imkanlar yaradılmalıdır.

16.2. Bu Qanunun 16.1-ci maddəsində göstərilən tələb hər hansı cinsin xüsusi maraqlarının müdafiəsi məqsədi ilə yaradılan qeyri-hökumət təşkilatlarına şamil edilmir.

Maddə 17. Zərərin ödənilməsinə tələb etmək hüququ

17.1. Cinsi mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyə məruz qalmış şəxslərə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada zərər ödənilir.

17.2. Seksual qısnamaya məruz qalmış işçilərə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada işəgötürən tərəfindən zərər ödənilir.

Maddə 18. Qanunun pozulmasına görə məsuliyyət

Bu Qanunun müddəalarının pozulmasında təqsirli olan şəxslər Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq məsuliyyət daşıyırlar.

Maddə 19. Gender bərabərliyinin təmin edilməsinə nəzarət

Gender bərabərliyinin təmin edilməsinə nəzarəti müvafiq icra hakimiyyəti orqanı həyata keçirir.

Maddə 20. Gender bərabərliyinin təmin edilməsinə nəzarəti həyata keçirən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının illik məlumatı

Gender bərabərliyinin təmin edilməsinə nəzarəti həyata keçirən müvafiq icra hakimiyyəti orqanı öz fəaliyyəti haqqında Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə illik məlumat təqdim edir.

Maddə 21. Qanunun qüvvəyə minməsi

Bu Qanun dərc edildiyi gündən qüvvəyə minir.

İlham Əliyev,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti.

Bakı şəhəri, 10 oktyabr 2006-cı il

MÜNDƏRİCAT

Ön söz	9
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə keçirilən təntənəli bayram mərasimində təbrik nitqi - 8 mart 1995-ci il	12
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin qadınların vəziyyətinə dair IV Ümumdünya Konfransının iştirakçılarına müraciəti - 4 sentyabr 1995-ci il	15
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Beynəlxalq Qadınlar Günüə həsr olunmuş təntənəli gecədə təbrik sözü - 7 mart 1996-cı il	16
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə «Sevil» Azərbaycan Qadınları Məclisinin təşkil etdiyi görüşdə nitqi - 8 mart 1997-ci il	17
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 8 Mart Beynəlxalq Qadınlar Günüə həsr olunmuş təntənəli gecədə nitqi - 7 mart 1998-ci il	20
Birləşmiş Millətlər Təşkilatının «Qadınlar və silahlı münaqişələr» mövzusunda beynəlxalq konfransının iştirakçılarına - 17 may 1998-ci il	26
Azərbaycan Qadınlarının Birinci qurultayına - 14 sentyabr 1998-ci il	28
Azərbaycan Respublikasının Prezident Heydər Əliyevin Azərbaycan Qadınlarının Birinci qurultayında nitqi - 15 sentyabr 1998-ci il	30
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Beynəlxalq Qadınlar Günüə həsr olunmuş təntənəli gecədə nitqi - 6 mart 1999-cu il	45
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 8 Mart - Beynəlxalq Qadınlar bayramına həsr olunmuş təntənəli mərasimdə nitqi - 7 mart 2000-ci il	49
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin GUÖAM ölkələri qadınlarının Bakıda keçirilən birinci əməkdaşlıq forumunun iştirakçılarını qəbul edərkən söhbətindən 20 sentyabr 2001-ci il	53
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin «Azərreyl» voleybol klubunun üzvləri ilə görüşdə nitqi – 14 mart 2002-ci il	70
Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə respublika qadınlarına təbrik – 7 mart 2003-cü il	75
Azərbaycan Qadınlarının İkinci qurultayına – 27 sentyabr 2003-cü il	77
8 mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibəti ilə Azərbaycan qadınlarına təbrik 6 mart 2004-cü il	78
8 mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibəti ilə Azərbaycan qadınlarına təbrik 7 mart 2005-ci il	80
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Bakıda keçirilən «Yeni təhlükəsizlik şəraitində qadınların rolu: Gender amilinin strateji əhəmiyyəti» mövzusunda beynəlxalq konfransın iştirakçılarını qəbul edərkən çıxışı – 27 sentyabr 2005-ci il	81
8 mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibəti ilə Azərbaycan qadınlarına təbrik 7 mart 2006-cı il	85
Görkəmli şərqşünas alim Aida İmanquliyevanın «Yeni ərəb ədəbiyyatının korifeyləri» kitabının təqdimatına və Mehriban Əliyevaya İSESCO-nun xoşməramlı səfiri adının verilməsinə həsr edilmiş mərasimdə Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın çıxışı – 23 noyabr 2006-cı il	86
8 Mart - Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə Azərbaycan qadınlarına təbrik - Bakı şəhəri, 7 mart 2007-ci il	90

8 mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibəti ilə Azərbaycan qadınlarına təbrik	
7 mart 2008-ci il	91
«Mədəniyyətlərarası dialoqda qadınların rolunun genişləndirilməsi» mövzusunda	
Beynəlxalq Bakı Forumunun iştirakçılarna - 10 iyun 2008-ci il	92
«Mədəniyyətlərarası dialoqda qadınların rolunun genişləndirilməsi» mövzusunda	
beynəlxalq forumda Azərbaycanın birinci xanımı, Milli Məclisin deputatı, YUNESKO	
və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım	
Əliyevanın çıxışı – 10 iyun 2008-ci il	93
Azərbaycan Qadınlarının Üçüncü qurultayının iştirakçılarna - 26 sentyabr 2008-ci il	98
8 mart – Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibəti ilə Azərbaycan qadınlarına təbrik	
7 mart 2009-cu il	100
Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, YUNESKO-nun və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri,	
Milli Məclisin deputatı Mehriban xanım Əliyevanın «Bakı» jurnalına müsahibəsi	
23 may 2009-cu il	101
Tarixi arayışlar	106
Məlumat-soraq materialları	114
Əlavə sənədlər	121

HEYDƏR ƏLİYEV İRSİNİ ARAŞDIRMA MƏRKƏZİ
HEYDAR ALIYEV'S HERITAGE RESEARCH CENTER
ЦЕНТР ИССЛЕДОВАНИЙ НАСЛЕДИЯ ГЕЙДАРА АЛИЕВА

AZƏRBAYCAN QADINI NAMİNƏ
IN THE NAME OF THE AZERBAIJANI WOMAN
ВО ИМЯ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ЖЕНЩИНЫ

Baku - 2010

*The book **“In the Name of the Azerbaijani Woman”** is a new publication of the Heydar Aliyev Heritage Research Center. It is dedicated to the 10th anniversary of the signature of the Decree “On the Women Policy in the Republic of Azerbaijan” by Heydar Aliyev.*

There are many speeches and appeals of national leader of Azerbaijani people Heydar Aliyev and the President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev on different aspects of women policy. The majority of these documents were included to the book.

The book includes the speeches and congratulations of Heydar Aliyev on women`s holidays, congratulatory letters of the President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev to the Azerbaijani women on the occasion of the International Women`s Day, and other measures. Speech of the President of the Heydar Aliyev Foundation, Goodwill Ambassador of UNESCO and ISESCO Mehriban Aliyeva and her interview to the “Baki” magazine are also included to the book. Moreover, the decree “On the Women Policy in the Republic of Azerbaijan” and law of “On Gender Equality” is added.

HEYDƏR ƏLİYEV İRSİNİ ARAŞDIRMA MƏRKƏZİ
HEYDAR ALIYEV'S HERITAGE RESEARCH CENTER
ЦЕНТР ИССЛЕДОВАНИЙ НАСЛЕДИЯ ГЕЙДАРА АЛИЕВА

Azərbaycan qadını naminə

In the Name of the Azerbaijani Woman

Во имя азербайджанской женщины

Advisor of the series of the publications of Heydar Aliyev Heritage Research Center:

Asaf NADIROV

Academician of the National Academy of Sciences of Azerbaijan

Scientific advisor and author of the foreword

Hijran HUSEYNOVA

Chairwoman of the State Committee on the Problems of Family, Women and Children of the Republic of Azerbaijan, Doctor in Political Sciences, professor

Responsible for the publication:

Vurgun SULEYMANOV

Supervisor of the creative group:

Fuad BABAYEV

Creative group:

Ismail QASIMOV

Temkin MAMMADLI

Irina MUKHTAROVA

Gunduz NESIBOV

Language editor:

Qılincxan BAYRAMOV

Assistant to language editor:

Aygun MURGUZOVA

Advisor on design:

Elshan HAJI-ZADE

Super cover and its design by:

Javanshir AZIZOV

Fly-leaf and photo-block design by:

Elviz ISMAYILOV

Paginator:

Elshan AGAYEV

The photo materials of the press service of the President of the Republic of Azerbaijan have been used in the photo block of the Book, the photos from the fourth volume of “Customs of Azerbaijan - on the Guard of the National Interests. Saved Masterpieces” have been used in the compliance of its fly-leaf.

Materials from the official websites of Azertaj News Agency, of the President of the Republic of Azerbaijan (www.president.az), of the First Lady Mehriban khanum Aliyeva (www.mehriban-aliyeva.org) and of the State Committee of the Republic of Azerbaijan on the Problems of Family, Women and Children (www.scfwca.gov.az) have been used in the Book.

*Dedicated to the 10th anniversary of the signature of the Decree
“On the Women Policy in the Republic of Azerbaijan” by Heydar Aliyev.*

Dear readers!

The most glorious period of the history of Azerbaijan falls to the period of the rule of the national leader Heydar Aliyev in the country. In those years Azerbaijan started democratization, and significant changes in ensuring the human rights and freedoms, in raising the national consciousness took place.

The national leader of Azerbaijan always paid great attention to the policy of women in the whole period of his tenure. Determination of the basic principles of the policy for women and increasing it to the level of state policy is related to Heydar Aliyev.

After the return of Heydar Aliyev to power in Azerbaijan in 1993 by the demand of the people, respect and attention to women, growth of their status and role in the society, assurance of their legal rights and interests in the country became one of the priorities of the state policy. The large-scale activity conducted for establishing and improving the respective legal basis, increasing public and political activity of women, their physical, moral and intellectual potentials, strengthening their social maintenance, the activities performed for the protection of family, women, and children, for ensuring their employment prove it once more.

Social conditions of women are among the most important international standards which determine the level of development of any country. Therefore, upon his return to power, Heydar Aliyev pursued the policy of gender equality based on participation of women in all the spheres of public and political life. Parity of rights of men and women as provided by Article 25 of the Constitution of the Republic of Azerbaijan authored by the national leader Heydar Aliyev is an integral element of human rights and social justice. As the parity of rights between men and women has been ensured in Azerbaijan, women have become an active participants of all processes in the country from an object of social protection.

Nevertheless, this policy is being pursued in the country successively. Azerbaijan joined the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women in 1995. The decrees and instructions signed by the President of Azerbaijan in those years for the assurance of the rights of women and for increasing their role in the society were historical steps made forward. In 1998 President of the Republic of Azerbaijan Heydar Aliyev issued a decree on the institution of the State Committee for Women's Problems. On the same year the First Congress of the women of independent Azerbaijan was held on the initiative of the very national leader of Azerbaijan. It was a confirmation of the activization of the women movement in the country, as well as the manifestation of the victory of the women policy of Heyda Aliyev. The Decree «On the Women Policy» of the Republic of Azerbaijan signed by Heydar Aliyev on March 6, 2000 became an institutional mechanism for opening all the potentials of women. The decree signed ten years ago is one of the most important documents in the field of gender policy in the country. The decree, which provides the increase of the role of the women in political, social, economic, cultural life of

the country, was adopted and sent to all the countries as the document of the United Nations.

The national leader of Azerbaijan highly appreciated the role of women in all the periods of his rule in the country: «The women are the pillar of our state, independence, of our present and future».

The problem of women holds one of the central places in the socio-economic policy of the President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev, worthy successor of Heydar Aliyev. This policy provides concrete and positive changes in the status of women in the society and family.

As it was necessary to solve the problems of family and children together with those of women, President of the Republic of Azerbaijan issued a decree on February 6, 2006, on the institution of the State Committee on the Problems of Family, Women and Children.

The Law on the Guarantees of Gender Equality adopted by the Parliament in December 2006, on the legislative initiative of the President of the Republic of Azerbaijan provides the increase of the role of women in family, state building, in the improvement of the system of protection of their legal, social and moral interests.

One of the important measures implemented into life for improving the conditions of women is their employment. Thanks to the implementation of the State Program on Social-Economic Development of Regions signed by President Ilham Aliyev, over 800,000 jobs have been opened in the past six years.

Under the direct control of President Ilham Aliyev a unique system of maintenance of families and women has been established in Azerbaijan. The system relies on real economic conditions and resources of the country. An addressed social policy is being implemented.

The health of mothers and children is a significant indicator of the level of social-economic welfare of the country. Protection of the gene pool depends on the health of mothers. Therefore, protection of the health of mothers and children is one of the main directions of the activity in the country.

Today the Azerbaijani women play a special role in strengthening our state. Women are promoted to high positions, they actively participate in the public and political life of the country, including elections, activities of female NGOs, and demonstrate their civic positions. The activeness of women is increasing their role in the public, political, socio-economic, cultural and moral life of the country is growing significantly.

The activity of the Heydar Aliyev Foundation in this sphere should be underlined. President of the Foundation, Goodwill Ambassador of UNESCO and ISESCO, member of the parliament Mehriban Aliyeva is an example for all the Azerbaijani women. The large-scale and useful activity of Mehriban Aliyeva is praiseworthy. Mehriban Aliyeva, who supervises the implementation of big projects in the spheres of education, medicine, culture and sports, always pays attention to the problems of women.

On January 16, 2008 the Heydar Aliyev Foundation, the United Nations Population Fund and the State Committee on the problems of Family, Women and Children signed documents on a

joint project called «Violation against women in the 21st century». The main goal of the project is to enlighten the population, to protect women and children from violence, to eliminate the stereotypes contradicting the traditional Azerbaijani family.

When speaking about the women policy it is necessary to mention the activity of the State Committee on the Problems of Family, Women and Children, which is a an body of the central executive power and implements into life the national policy for family, women and children and regulates it. The Committee ensures human rights and freedoms, especially the rights of children and women, prevents the violence of their rights, implements into life the normative regulation in the relevant legislation, takes part in the development of the drafts of state programs, ensures the implementation of the state programs and development concepts into life within its competence capacity. Last year the Committee published a book titled «Heydar Aliyev and State Policy on Women». It included Heydar Aliyev's meetings with women, his speeches and recommendations.

The state policy on women founded by the national leader Heydar Aliyev and successfully pursued by President Ilham Aliyev is becoming a national strategy. The Azerbaijani women do the best for strengthening state. The Azerbaijani women take an active part in many spheres of life, including light industry, agriculture, transportation, construction, communications, education, sports, medicine, and culture. As President Ilham Aliyev said, «Hard work, wisdom, high culture and devotion to national values determine the position of the Azerbaijani women in the public life.»

The Book «In the Name of the Azerbaijani Woman» published by the Heydar Aliyev Heritage Research Center in Azerbaijani, Russian and English is a valuable publication. The Center has been presenting Heydar Aliyev's rich heritage to the world readers in 35 languages for six years. As Heydar Aliyev's heritage is a very source about the realities of Azerbaijan, the activity of the Center is praiseworthy. We hope that This Book will also win the sympathy of the readers like the previous publications.

Hijran Huseynova

Chairwoman of the State Committee on the Problems of Family, Women and Children of the Republic of Azerbaijan, Doctor in Political Sciences, professor

**CONGRATULATORY SPEECH OF THE PRESIDENT OF AZERBAIJAN
HEYDAR ALIYEV AT THE CEREMONY DEDICATED TO THE
INTERNATIONAL WOMEN'S DAY**

Azerbaijani State Musical Theatre after Rashid Behbudov, March 8, 1995

Dear women! Dear sisters!

I congratulate all of you on the Women's Day, wish you good health and happiness.

After a long break I am participating at the ceremony dedicated to the Women's Day. This date has been celebrated in Azerbaijan for a long time. As you know, I lived outside Azerbaijan for many years. While working in Moscow, I used to take part in celebrations of the Women's Day. After long years, we are celebrating this holiday in our country. I am very satisfied. Yesterday I was invited to this ceremony. But I did not expect that the ceremony would be held on such a high level.

I am very excited today. Because here I see the prominent women of Azerbaijan. With some of them I used to work for many years. Now I am very happy to see our women in high spirits in such a hard period for our people.

Today there was a good concert. The whole world knows how rich our art is. However, sometimes we do not know what we are able to do. Most of the musicians and singers at the concert are young. At the same, we see the masters and stars of the Azerbaijani culture here.

The speakers only praised the Azerbaijani women. Perhaps I shall not add anything. In general, woman is the most respected member of the society. Women must be respected by all. I do it and invite others to do the same.

The Azerbaijani women have successfully represented the customs, culture, science and intellectual potential of our people. We should thank all our women!

I am very happy to be here. I congratulate you, and wish you good health and happiness!

An old woman called Elmira made a speech here. I did not know that we have such mothers on frontline. The Azerbaijani women have always been brave. I thank you. I know that it will be a very sudden decision. However, as President, I have a right

to award you, Elmira khanum, with the order «Banner of Azerbaijan», which is the highest award of Azerbaijan.

We remember the stars of Azerbaijan. Leyla khanum, Sara khanum, Tukezban khanum, Firangiz khanum, Gulkhar khanum, Shafiga khanum are here. I have always been your fan. I have watched you on the stage, met you personally. I have always been proud of you. It is very good that you are here. I congratulate all our women, especially our stars. I thank Leyla khanum for her kind wishes. I am glad to meet you personally. Because we always see you on screen. Perhaps you also see me on screen sometimes.

From the audience: We miss you.

Heydar Aliyev: I miss you, too. Do you remember that I was in Nakhchivan during your anniversary. I had sent you a congratulation. Even though Nakhchivan was in a blockade, I phoned you. Now I am very satisfied to see you all here.

Foreign ambassadors are taking part at the ceremony with their wives. I am not sure whether this date is celebrated in the USA, Turkey or the UK. But it is very good that their ambassadors are celebrating the Women`s Day with us. I congratulate also the foreign ambassadresses and thank the foreign ambassadors for their participation.

Our people are suffering a lot during such a hard period. I know this, because I feel responsible for this. But when seeing you happy, I believe that our people will overcome all these difficulties. The pillar of our victory is our women.

Women are in our souls!

Thank you. I congratulate you.

**ADDRESS OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN
HEYDAR ALIYEV TO THE PARTICIPANTS OF THE FOURTH WORLD
CONFERENCE OF WOMEN**

September 4, 1995

Dear participants of the conference!

I am greeting the participants of the Fourth World Conference of Women and wishing them successes on behalf of the Azerbaijani people.

For Azerbaijan the most important task is to solve the problem of over one million refugees and IDPs withdrawn from their homes because of the Armenian aggression. Thousands of refugee women participated in the political event «Return me home» held on the eve of the Beijing Conference.

I hope that the women of the world will help the women of Azerbaijan and contribute to the restoration of the territorial integrity of Azerbaijan.

Since its independence Azerbaijan has joined many international conventions, including the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women and confirmed its democratic and secular statehood.

Our main goal is to see our women and children free, happy, active, optimistic, healthy and satisfied.

I am sure that your conference will show the real ways of struggle for these goals and define a useful practical program.

**CONGRATULATORY SPEECH OF THE PRESIDENT OF THE
REPUBLIC OF AZERBAIJAN HEYDAR ALIYEV AT THE CEREMONY
DEDICATED TO THE INTERNATIONAL WOMEN`S DAY**

Azerbaijani State Musical Theatre after Rashid Behbudov.

March 7, 1996

Dear women!

I congratulate you and all the Azerbaijani women on the International Women`s Day. I wish you good health and happiness.

Women form a big part of the Azerbaijani citizens. Women are pillars of our independence and our future. That`s why, the Women`s Day is celebrated by the whole society. Today I have come to this ceremony in order to celebrate the holiday together with you.

I thank you and all the Azerbaijani women for your courage, patience and loyalty, especially displayed during the hard periods of our country.

Thank you. I wish you the best.

**SPEECH OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN
HEYDAR ALIYEV AT THE MEETING ORGANIZED BY THE
AZERBAIJANI WOMEN'S ASSOCIATION «SEVIL» DEDICATED TO
THE INTERNATIONAL WOMEN'S DAY**

Musical Theatre after Rashid Behbudov, March 8, 1997

Dear ladies!

I congratulate you on the occasion of the International Women's Day. I wish you good health, happiness and successes. I congratulate particularly the mothers of martyrs and soldiers.

Women have great duties in the society. They have always duties to do and play a leading role in the society.

A lot of women were forced to leave their homes as a result of the Armenian aggression against Azerbaijan. Most of them live in tents now. However, in such hard conditions they implement into life their maternal duties, bring up children and contribute to our state. I wish the best especially to those women, who live in such hard conditions.

Women are the beauty of the society. There is no life without women. The Azerbaijani women differ in intelligence, talent and beauty. We are proud of our women. I thank all our women for their useful activity and contributions for Azerbaijan.

Azerbaijan is an independent country now. During the transitional period we have a lot of difficulties. They urge us to work hard and be united. Women play an important role in this field. Women always support peace and goodwill.

In such a transitional period, when some of our territories have been occupied and over one million our citizens are refugees, we need solidarity more. In order to pass this period, restore our territorial integrity mutual understanding must be established in our society. Our society must be united for our main tasks, such as strengthening and developing our country, restoring our territorial integrity and liberating our occupied lands. Women play a great role and contribute to the implementation of these tasks.

I remember that thousands of people assembled around the Presidential Palace at night, when I addressed the nation on TV when some forces attempted to overthrow the Azerbaijani government in October 1994. Seeing many women among those people, I thought how brave and loyal our women are. The people in the square were in a big danger then.

However, they displayed their will that they wanted to maintain our statehood. I can never forget that.

But it is not the only case. Our women are always the pillar of our state. Therefore, I shall always rely on our women. I love you all. I wish you the best. Happy holiday. Thank you.

**SPEECH OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN
HEYDAR ALIYEV AT THE CEREMONY DEDICATED TO THE
INTERNATIONAL WOMEN'S DAY**

Azerbaijani State Academic Opera and Ballet Theatre.

March 7, 1998

Dear ladies! Dear sisters!

I congratulate you, all the Azerbaijani women on the International Women's Day. I wish you health, happiness and successes. The Women's Day is a great holiday for the whole country. It is an opportunity for all the citizens of Azerbaijan to express their wishes to the women. I also want to say that our women are dear to us. Their role in our society is very important. Important events took place in Azerbaijan in the 20th century; women played a great role in those events. After the establishment of the Democratic Republic of Azerbaijan in 1918, the Azerbaijani women were granted suffrage. This was later implemented into life, and the women contributed to the development of Azerbaijan as its equal citizens. The history of the Azerbaijani women is very old and rich. We have a very rich history and culture. There were prominent women in the history of Azerbaijan. We are very proud of the achievements of the Azerbaijani women in the 20th century. They received the right to live free, gained equal rights in all the fields and used their potentials for serving our people. We are proud that the women play an important role in every sphere of our society. We have to mention the contributions of the women to our achievements in the 20th century.

In general, the number of women exceeds the number of men in Azerbaijan. It is very good. In some spheres, including education, medicine, culture, there are more women than men. The number of female students at our universities is also higher than the number of male students. It proves that the women enjoy their rights in our country. We are proud of having prominent female scientists, writers, singers, composers, artists, doctors, cultural and political figures. Our women suffered from the recent difficulties in the country. Armenia has occupied a part of our territories. Because of the Armenian aggression over one million Azerbaijani citizens have been forced to leave their homes. Most of them live in tents, in hard conditions now.

The women in refugee families are burdened with difficulties most. Maintaining family, bringing up children are responsibilities of women. Everyone must respect women. Women are respected much in Azerbaijan. The notion of mother is sacred for each person. That is why, we call our homeland our motherland. There is nothing more important than motherland. Respecting and repaying mother must be the responsibility of every person. Today I want to mention mothers of martyrs and soldiers particularly. Mother is the beginning of everything in life. Mother brings up heroes who defend motherland. Mother brings up also intelligent and talented people. Mother is the pillar of family. Happiness of each family depends on mother's role and activity. There may be difficulties in human life. I think that mothers are the happiest people in the world. Our duty is to respect mothers. Mothers, women must be respected in the society. As I noted, the Azerbaijani women contributed to all the spheres of our life. I also highly appreciate the activity of our women in the state structures. They are very successful in their activity in the state bodies. Out of 124 members of the Azerbaijani parliament elected in 1995, 15 are women. It is 12 percent of the members of the parliament. It exceeds the number in the parliaments of some leading countries. In the past, when Azerbaijan was a part of the Soviet Union, our parliaments used to have female members, as well.

The number of the female members of the parliament demonstrates the active role of women in our country. Our parliament was convened in 1992. It consisted of 50 members then. When I was elected chairman of the parliament in June 1993, there was only one female member out of 50. Later two more women were elected to the parliament. However, we have 15 female members in the parliament now. Each of them is a respectful person in our society.

It was a remarkable event that Azerbaijan joined the Convention on Elimination of All Forms of Discrimination against Women in 1995. Some countries have not joined this convention yet, as they could not meet its requirements. But we can be proud that our country joined this convention. The Azerbaijani women make us happy and optimistic. We have many prominent female figures of culture, who develop our culture. They represent our country abroad on a high level.

Sometimes we do not appreciate our women. Because we are used to them. But

they demonstrate the high level of our culture abroad. The same words can be applied to our female scientists, stateswomen, sportswomen as well. A lot can be said about women. On my way to this meeting I was thinking of how to express my feelings. But I don't want to take your time. I always highly appreciate the activity of the Azerbaijani women in the society. Our women are brave and patriotic. They love the motherland. They love justice. I witnessed it in October 1994. Then some armed forces attempted an overthrow. In the evening I addressed the Azerbaijani people and invited it to defend our state. Two hours later there were thousands of people in front of the Presidential Palace. That square was too crowded. All worried. All wanted to defend Azerbaijan. Witnessing the courage of all the people, I made sure that no force can overthrow our state. There were a lot of women of all ages in the crowd. Some had even brought their children. Then I saw how brave our women are. The patriotism of our women is very high. Because they convey these features to their children. We need this. Now we are creating and developing our independent state. We need to strengthen our statehood. Patriotism is the highest concept for every Azerbaijani. Women implement their tasks in order to achieve these goals.

The Azerbaijani women are very beautiful. I don't mean only visual beauty. The beauty of each nation is represented by women. Now we can see the whole world. But for me no women of any part of the world can be compared with our women. As the prominent Russian writer Chekhov said, everything in human being must be beautiful. This beauty is of special importance. The beauty of nation emerges from the beauty of its members. I always think of the morals and beauty of our nation. We can be proud that our nation is beautiful. Our nation is not less beautiful than other nations. Our nation is talented and brave. I hope that the future will confirm my words. The beauty of the women is of great importance for our nation. Every poet praises woman's beauty. We must love and respect women. I congratulate you and wish you the best. Thank you.

**TO THE PARTICIPANTS OF THE UN CONFERENCE
«WOMEN AND ARMED CONFLICTS»**

Baku, May 17, 1998

Distinguished participants of the conference!

I cordially welcome you and wish success to the participants of the international conference held in Baku.

One of the features of the 20th century is the growing activity of women in the public and political life of the world nations. It is an undeniable fact that wars, military conflicts create difficulties for women. Therefore, it is natural that they confidently and zealously struggle for peace and stability, against military conflicts.

It is expected that the conference dedicated to these issues is held in Baku, Azerbaijan. Every citizen, especially women of our republic, which has been in the state of war for over 10 years, with 20 per cent of its territories under the occupation of the Armenian armed forces and more than one million refugees forced to leave their homes and living in tents in hard conditions, experience all the disasters of the armed conflict in their daily lives.

There has been a ceasefire and there are not military operations in the frontline for four years. However, despite all our efforts, relevant decisions of the UN, activity of the Minsk Group of OSCE on the peaceful solution of the conflict, no peace is achieved. I hope that your conference will assist the peaceful solution of the conflict which has brought big tragedies to the Azerbaijani people, especially the women.

The Constitution of the Republic of Azerbaijan ensures equal rights for men and women in our society. Big opportunities for the representation of women in the public and political life, as well as in the state structures of the country are being created.

I want to assure you that the Republic of Azerbaijan pursues the way of establishment of a democratic, legal and secular state and will do more for the expansion of the rights of women.

Distinguished participants of the conference!

Your conference is dedicated to the issues, which are important for our region. I wish the women ceased the armed conflicts and the mankind entered the 21st century in peace and stability.

Heydar Aliyev

President of the Republic of Azerbaijan

TO THE FIRST ASSEMBLY OF THE AZERBAIJANI WOMEN

Baku, September 14, 1998

Distinguished representatives of the assembly! I congratulate you, the representatives of the Azerbaijani women on the occasion of the first assembly of women in our republic and wish the assembly successes.

The Azerbaijani women have always played an important role in our society. Our literature reflects wise and beautiful female characters. The female characters of «Kitabi-Dede Korkut» are symbols of great will and bravery.

There were a lot of talented poetesses, queens, female warriors in the history of Azerbaijan. In the Middle Ages she organized assemblies where the poets competed in verse. Mahsati Ganjavi was famous abroad.

Great Nizami created such female characters as Shirin, Mehinbanu, Fitne and Nushabe. The Momina Khatun Mausoleum by Ajami is not only magnificent, but also a symbol of the tribute to women as well.

Inspiring our poets and masters, the Azerbaijani women have done their best for maintaining our native language, traditions, and developed our national culture. The Azerbaijani culture actually reflects the intellect and wisdom of women.

The ongoing processes and oil boom in Azerbaijan in the 19th century motivated the women to join the public life. Establishment of secular theatre, democratic press and new schools opened new opportunities for the development of the Azerbaijani women. Our women were granted suffrage for the first time in our history. They have become active members of our society.

The Azerbaijani women passed a glorious and complicated path of development in 1920-1991. The literacy of women was liquidated within a short time. Women became teachers, doctors, engineers. The women's councils, the journal «Azerbaijani woman» played an important role in the women movement. The Azerbaijani women were represented in education, science and culture along with the men.

The Azerbaijani women went through the difficulties because of the Armenian aggression against Azerbaijan and occupation of 20 per cent of the territories. The break of economic relations, transition period created a lot of problems for women in every Azerbaijani family. Because of some internal and external forces, Azerbaijan faced a civil war. Women played an important role in strengthening the statehood. They demonstrated it during the October events of 1994 and in the March events of 1995.

The first Constitution of Azerbaijan adopted in 1995 provided equal rights for men and women and created a legal basis for the women to take an active part in the

democratization process.

The participation of women in the solution of problems of our country is of special importance. A state committee on the problems of women was founded. There are a number of women organizations. The Azerbaijani women have a common goal to develop Azerbaijan.

Four assemblies of the women of Azerbaijan took place in the 20th century. Each of them was an important stage in the women movement in Azerbaijan.

I hope that this assembly on the threshold of the 21st century will have an important role in the history of Azerbaijan.

I wish the assembly successes, health and happiness to each of you.

Heydar Aliyev,
President of the Republic of Azerbaijan

**SPEECH OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN
HEYDAR ALIYEV AT THE FIRST ASSEMBLY OF THE
AZERBAIJANI WOMEN**

September 15, 1998

Dear women, mothers, sisters and daughters!

Distinguished participants of the assembly!

I welcome you, the participants of the first assembly of the Azerbaijani women and wish you the best!

My congratulatory letter to the assembly was conveyed yesterday. Unfortunately, I could not take part at your meeting yesterday. But it is not my fault. Your organizational committee told me when to come to the assembly. I am a disciplined person. If I had been told to come yesterday, I would have come. It is my pleasure to attend your assembly.

I am informed about the work of the assembly, the speeches and proposals made yesterday. I am very interested in your assembly. I am going to watch your meetings recorded.

Now men are very active here. They made speeches on your behalf. I even wanted to ask women to deliver speeches, too. But I was aware about your program. That's why, as a disciplined person, I obeyed your rules and listened to the speeches made by men.

However, the speeches of our men are not the main part of this assembly. Of course, they gave important information to the participants of the assembly. But the atmosphere here, your solidarity and happiness made more impression on me.

I have participated almost at all the ceremonies and meetings held in Azerbaijan in the recent fifty years, especially since 1969 when I came to power in Azerbaijan. The first ceremony in this palace was organized in the December of 1972. A lot of assemblies, international conferences, anniversaries have been held here since then. I have taken part in many of them. They all were organized on high levels.

But I see such a view here for the first time. Four assemblies of the Azerbaijani women were held during the Soviet time. They were of great importance, as they

played an important role in the development of women. But none of them can be compared with the assembly held here today. It is the first assembly of the women of the independent Azerbaijan. For the first time most of the participants of the meeting here are woman. Since women are the most beautiful members of the society, we have so much beauty here.

There is a nice view and atmosphere here indeed.

I did not hear the comments on the speeches made yesterday. But the atmosphere and the documents adopted excited me here, today. I was very much excited when a girl from Agdam recited a poem. I listened to her under such impressions. I have seen a lot of ceremonies. But I have never been excited like this. Today I feel your attitude towards me and mine towards you.

I think that this assembly is one of the historical events in the history. With this assembly the Azerbaijani women are establishing the women`s movement and activity in Azerbaijan. You are doing a great job. I congratulate you.

The Azerbaijani women are always known for their intelligence, wisdom, honor, diligence, courage, patriotism, loyalty and beauty. Our women have always worked a lot. Azerbaijan has and had prominent female figures. At the same time, the Azerbaijani women could not enjoy many rights for centuries.

The 20th century is the age of great achievements for the Azerbaijani women. The greatest achievement was the emancipation of the Azerbaijani women. We are used to the current situation of women.

But it was not like this in the past. Despite hard works our women were not possessing many rights. During the Democratic Republic of Azerbaijan the Azerbaijani women were granted suffrage for the first time. Since 1920 women have been free, enjoyed equal rights and held worthy positions in the society.

Seventy per cent of the people working in the sphere of medicine, 50-60 per cent in education, and 70 per cent in culture are women in Azerbaijan. However, it was not like this in the beginning of the 20th century. We know just some representatives of women in literature in Azerbaijan at the end of 19th century and in the beginning of the 20th century. There were no female doctors then. Now you see how great is our development. Presently women work in the spheres of life.

One of the achievements for our people in the 20th century was the elimination

of illiteracy. Women played an important role in this process. They became literate, then became teachers, sent their own children to schools and contributed to the literacy of our people. Now our level of literacy is much higher than that of many countries.

The woman hold worthy positions in Azerbaijan. Since yesterday you have raised some problems. For example, you propose that women must be represented in the state structures more. I agree with you. The council elected by you will implement into life necessary measures. At the same time, I understand that the outcomes of the assembly will create big problems for us. Please, tell me the problems, which the government will solve. Now I think that in order to implement your proposals into life, it is necessary to issue a presidential decree and charge the respective bodies to solve them.

There were congratulations from abroad, for example the First Lady of the USA Hillary Clinton, the First Lady of Georgia Nanuli Shevardnadze. The speeches made by the heads of the Georgian and Ukrainian delegations were sincere and nice. I thank our friendly countries for those speeches and congratulations on your behalf. The Georgian delegation showed my picture with the Georgian women. I remember that it was taken long ago. President Shevardnadze is also on the photo. The Georgian women are very beautiful. So are the Azerbaijani women.

In general, it symbolizes our old frienship. The Azerbaijani and Georgian peoples have a great friendship for centuries. The friendship between Azerbaijan and Georgia is a great factor in establishing peace in the Casucasus now.

I think that women must take a more active part in the development of Azerbaijan. We need it. After independent Azerbaijan took the right course. A legal, democratic and secular state is being established in Azerbaijan. Azerbaijan is pursuing democracy and market economy. For this we are conducting reforms in all the spheres. Our political reforms include adoption of our first Constitution, a number of laws and issuance of many decrees.

Our economic reforms aim at the establishment of the market economy in Azerbaijan. They include privatization, agrarian reforms, creation of conditions for free entrepreneurship, attraction of foreign investments and integration of Azerbaijan into the world economy. We are implementing these programs and

achieving successes.

The social reforms are also being conducted. A commission for the conduction of reforms in medicine has been established, the proposals have been submitted, and soon respective decisions will be adopted. Proposals on education have also been prepared. The Ministry of Labour and Social Maintenance of Population is implementing programs into life. Many great things are being done in other spheres. Our main goal is to develop democracy and market economy in Azerbaijan.

All our reforms yield positive results. You also witness positive changes in the economy of Azerbaijan. The congratulation of the International Operating Company was read here. AIOC invested USD 1,2 billion in our economy. A few days ago the drilling rig «Istiglal» was put into operation. Another consortium spent USD 20 million for the renovation of that rig. Additionally, a lot of people are employed in these companies. It demonstrates the economic development of Azerbaijan.

It is true that we still have economic difficulties. There are people living in poverty and people who have become refugees. Their situation is very hard. It is because of the transitional period. This period is not easy. I believe that our policy is improving our economy and the welfare of our people.

Some say that 90-95 percent of the population of Azerbaijan live in poverty. Our visitors see that the people live well here. Of course, there are also people living in poverty. We help them. Minister of Labour and Social Maintenance of Population Ali Nagiyev informed about the increase of pensions. There are over one million pensioners in Azerbaijan. Salaries are also being increased. Some say as if the men-of-art and culture receive the least salary. But we increase and shall increase their salaries.

However, we need to increase our revenues in order to implement all our reforms. At the same time, it is not good to claim that the welfare of the population of Azerbaijan is very bad.

Our biggest problems are the restoration of our territorial integrity and improvement of conditions of the refugees. I express my respect especially to the mothers of the martyrs and the women living in hard conditions as refugees. These are the problems I pay attention. I always strive to liberate our occupied territories and return the refugees home. We shall achieve it.

Before coming here I met the representatives of the co-chairs of the Minsk Group of OSCE. As you are aware, OSCE established the so-called Minsk Group in 1992 in order to solve the Armenian-Azerbaijani conflict peacefully. The summits of OSCE were held in Budapest in 1994, in Lisbon in 1996. There we could achieve some useful documents on the solution of the problem. Currently the co-chairs of the Minsk Group are Russia, the USA and France. They try to achieve a peaceful solution of the conflict.

Recently there was a break in their activity. Yesterday they visited Azerbaijan. Today I had a meeting with them, which lasted more than two hours. We support the peaceful solution of the conflict. That's why we reached a ceasefire agreement in 1994. This ceasefire regime has been lasting for four years. Some criticize it. But I stopped the war. There is no more blood, no more losses. Some territories of Azerbaijan have been occupied, because of the people who criticize me, many people had to leave their homes.

Today in my meeting with the co-chairs of the Minsk Group I stated once more that this problem must be solved peacefully. It is necessary to establish peace. The war can not continue eternally. Each war has an end. Azerbaijan does not want the outbreak of war.

However, there are some strict principles I support. They were adopted at the Lisbon summit in 1996: the occupied territories must be liberated, the Armenian armed forces must be withdrawn from them, the displaced persons must return home. The Nagorno-Karabakh may be granted a high self-administrative status within Azerbaijan. Long-lasting and reliable peace must be established between Azerbaijan and Armenia. We support the peaceful solution of the conflict on the conditions mentioned above. We shall never agree to grant the Nagorno-Garabagh independence. The territorial integrity of Azerbaijan can not be violated. We shall not yield an inch of our territory to anybody.

We negotiate on these principles. I think that we can solve the conflict peacefully via negotiations. I watch TV programs. Two weeks ago I met the representatives of the displaced persons. They live in hard conditions, mostly in tents, but they can understand the situation and endure all the difficulties. I thank all our refugees for their patience.

But the opposition could never endure these difficulties. They live in luxury on the account of income from unknown sources. They do not meet refugees, but have big claims.

The liberation of the occupied territories and restoration of the territorial integrity of Azerbaijan are our primary tasks. We shall achieve these tasks.

The democratization is being successfully implemented in Azerbaijan. The first democratic Constitution was adopted, the democratic parliamentary elections were held. Soon there will be presidential elections. Effective laws have been adopted or are being implemented in order to hold democratic elections. However, some opposition and extremist forces try to break the stability and create chaos in Azerbaijan like in 1991-1993.

It is a pity. But I am not surprised. Because some opposition forces do not need democracy, independence and stability. They want to make chaos and turmoils.

But it is no longer possible. The Azerbaijani people and I, as President, will never let chaos emerge again. Just remember the June of 1993. A civil war broke in Azerbaijan then. Some people in the power escaped then.

For five years we have been doing our best in order to stabilize the situation in Azerbaijan. We have had a stability for the recent three years. But those people are still hiding or making provocations. They want to create chaos, because the next elections will demonstrate that the democratization is under way in Azerbaijan.

They wanted to organize a meeting on August 15. We have nothing against it. The Constitution of Azerbaijan defines the right of people to assemble. But they have to obey the rules. The opposition organized a meeting in Motodrom on August 15. But their claims are not accepted by the society.

They want to violate the stability through organizing meetings. The city authorities declared that the suitable place for meetings is Motodrom. But the opposition wants to assemble in Azadlig Square. Why there? Azerbaijan has its own laws. I shall never let anybody violate the laws of Azerbaijan and stability here.

But the opposition still wants to hold a meeting in Azadliq Square. It is declared that Azadlig Square is the place for the national event. Not everyone can organize a meeting there. There is a place for meetings, which is Motodrom. I shall organize our meeting there, too. The parties initiated my candidacy, want to organize my

meeting with the people on September 19. I agreed. Since this hall is not so big for a bigger meeting, we are going to assemble in Motodrom.

I can go there. Can't they? Violating the laws, opposing the policy are crimes. 78 policemen were injured. 30 of them are in critical state. The criminals must be punished. Nobody will be allowed to make turmoils and chaos in Azerbaijan.

I defend the right of the Azerbaijani population. I took an oath that I shall secure the right of our citizens. Because our people trust me. I also rely on our people. With the people's help I can do hard jobs.

I was invited to take power in June 1993. I took the responsibility in the hardest period of Azerbaijan. I understood that the situation was extremely hard. I have also a private life, a family. But I took the responsibility for the interests of the Azerbaijani people.

I have faced a lot of difficulties since 1993. Then Azerbaijan was almost torn apart. A so-called Talysh-Mugan Republic was declared in Lankaran. Ganja was out of control. Some separatist movements were active in the northern part, too. People did not feel safe in Baku. We arranged everything in those years.

I remember the October events of 1994. Some people wanted to overthrow the government, even kill me. I addressed our people on TV late in the evening. I shall never forget that night. After my speech on TV, thousands of people assembled around the Presidential Palace. Most of them were women. That was a critical period. However, with the help of the Azerbaijani people, we could overcome those difficulties.

When I saw the women of different ages, I was surprised how much they love and trust me. I am excited when I remember those moments.

Similar events happened again in March 1995. The opposition parties together with OMON wanted to overthrow the government. They were supported from abroad. But everybody knows that Heydar Aliyev will never let Azerbaijan be divided.

I rely on the Azerbaijani people. I am an experienced person. But I don't feel a hero. I am a hero thanks to your support. Relying on you, I am leading an independent policy of Azerbaijan. All the parties in Azerbaijan should know that they can function only within the laws of Azerbaijan. Illegal actions will not be allowed. As a guarantee of the Constitution and laws, I shall ensure the safety of our citizens.

Dear women! I have had a lot of meetings. But I have never met people like you. You had discussions earlier. Since half past two we have been here. Now it is 8 o'clock. You are so patient and disciplined. I admire you.

I have some advice. You are active participants in the public and political life. I want you to be much more active. I would like the men to learn discipline, patience and loyalty from you.

Women have a great influence in society. Though women are not represented in the governmental structures so much, you still have a great influence. That's why, I want our men to learn from you.

I thank you also for your contributions to the establishment of the Azerbaijani army. Your sons serve in our army now. Yesterday I issued a decree on the enrollment of the young people at the age of 18 to the army. Since there is a stability and peace in our country, our youth just need to serve in the army for two years. At the same time, they learn how to defend their motherland there. Be sure that we have an army able to defend our independence and territorial integrity. I thank our women for their contributions. I hope that they will raise patriotic people for our country further.

Dear ladies! I am satisfied with my meeting with you. I am excited today. But I am surprised with your reactions to my speech.

I think that this assembly is successful. It will be a historical event in the women movement in Azerbaijan. I congratulate and wish you the best!

Long live the Azerbaijani women!

Long live Azerbaijan!

**SPEECH OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN
HEYDAR ALIYEV AT THE CEREMONY DEDICATED TO THE
INTERNATIONAL WOMEN'S DAY**

March 6, 1999

Dear ladies! Dear sisters!

I congratulate you, all the women of Azerbaijan on the International Women's Day. I wish you the best!

We are living the last years of the 20th century. The women of Azerbaijan have achieved remarkable successes in this century. Our women had never gained so much before the 20th century.

Since their emancipation the women have developed and become participants of the society. It is necessary to take care of them, use their force effectively, respect and thank them.

If 50-60 per cent of the people working in the field of medicine and education are women, then just imagine the rapid development of our women within a short period.

The conditions created for our women, attention and care for them, as well as the women's talent, potential, intelligence, diligence have developed them. We can be proud that the women form the majority in our country. They form 51 percent of our population.

The Azerbaijani women are praised in our literature. The speakers have told much about our women today. I agree with all of them. Because, I am of the same opinion, too.

Our distinguished poet Mirvarid Dilbazi recited a poem about women. Her poems are loved by our society. I like them, too. I think that the poem recited here reflects the best features of all the women. My favorite phrase was this: when nature changed the world, it substituted the paradise with a woman. It is true. It demonstrates the position of the women in the society. We, men, should know that the paradise is our women.

The Azerbaijani women are very brave. They bring up heroes for our people,

scientists for the whole world. They are the contributions of our women.

Now we are creating our own state. We are proud because we have brave and intelligent people. We are happy that we have women bringing up and increasing our people.

It is our duty to take care of our women. The Constitution of Azerbaijan includes the universal values on women rights. Today the position of women in our country is much higher than the position of women in other countries.

Now we are striving to develop our economy, the welfare of our population. I am sure that we shall succeed. We have already overcome the socio-economic crisis by the end of the seventh year since the independence of Azerbaijan. The economy and social life of Azerbaijan are developing. In the next years our economy will develop further. It means that the welfare of the women will be improved, too. But we want our country to reach the level of the economically developed countries. However, the literacy and freedom of our women are not lower than those of women of the developed countries. It is a reality. We are finishing the 20th century with this reality.

It was quoted here what the French writer Louis Aragon once said: «Woman is the future of the life of mankind». It is true. There is no life, no present, no future without women.

I wish that the Azerbaijani women will achieve more successes. On the part of the government, we shall create all necessary conditions for it. Many problems were discussed at the assembly on women's problems last September. They will be solved, there will be a presidential decree on it, too. This decree will be issued very soon.

Our economy does not have big potentials. However, using all the opportunities we try to solve the problems of women. Women are the most respected members of our society. I congratulate you once again.

Even though I am not a poet, I have the spirit of a poet. Therefore, I love women. Without loving women, one can never become a poet. Poets really feel women better.

I want to mention another feature of our women. It is their beauty. In the past we were not informed about other countries. There were arguments in the past – the women of which nationality are more beautiful? But I always think that our women are the most beautiful. I have already been to other countries. So I can conclude that

In the Name of the Azerbaijani Woman

our women are the most beautiful of all in the world. It is my own opinion. Thus, I recommend our men to love and respect our women.

I cordially congratulate you and wish you the best. Thank you.

**SPEECH OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN
HEYDAR ALIYEV AT THE CEREMONY DEDICATED
TO THE INTERNATIONAL WOMEN'S DAY**

Gulustan Palace, March 7, 2000

Dear ladies!

Dear mothers and sisters!

I congratulate you on the International Women's Day. Today this hall seems more beautiful than ever. Because the most of the audience are women. The beauty of the women inspire us, the men.

Zahra khanum said that you are always looking forward to this date. Just know that men are also looking forward to this holiday. Because on this day men demonstrate their care and attention to the women more.

It is one of the best holidays. Because it is dedicated to women. The role of women in the society is great. There is no meaning of life without women.

The Azerbaijani women are always distinguished with their intelligence, wisdom, loyalty, heroism and high maternity. The 20th century was the age of emancipation of women. The Azerbaijani women used the historic opportunities effectively, restored their right in the society. After the 1920s suitable conditions were created for the emancipation of the women in Azerbaijan.

We no longer have this problem in Azerbaijan. Because the Azerbaijani women were emancipated in the 1930s. Since they have hold worthy positions in our society.

We are proud that the Azerbaijani women have contributed to all the spheres in our country. Thanks to the activity of the women, the education has developed and reached high level, people have become literate in Azerbaijan. Thanks to the efforts of the women, our medicine has developed, too. I mentioned these fields, because more than 60 per cent of who work in these fields is female.

Besides their contributions to the society, women must be respected also because of their being mothers. As for the gender equality, I must say that women work more than men. There has been a cliché since the ancient times that men must earn money,

maintain family, while women must be housewives. However, it is no longer like this. Because both men and women work and earn money now. They both maintain family and raise their children. But there is a big difference between them. Because women give birth to children, care for babies. No men can do that. Our respect to women is increasing. Because there was an unfair attitude towards women in the past. But now it has changed. Now Azerbaijan is independent. It is becoming a legal, democratic, secular state, pursuing the market economy and integrating into the world culture.

The role of women in all the fields are very important. In secular state women are free and enjoy all the rights. Our women achieved this freedom within a short time. Now they contribute to our society and our people. Every woman has hard duties now. The Armenian-Azerbaijani conflict over the Nagorno-Karabakh has a very big impact on women. Because a lot of women have lost their husbands, brothers in the war. Besides, women accept tragedies more emotionally than men. The Azerbaijani women suffer from the losses. Therefore solidarity is stronger among women.

Some territories of Azerbaijan have been occupied by Armenia. Over one million Azerbaijani citizens have become refugees and live in tents now. Mostly women suffer from the difficulties of such a life. I congratulate especially the mothers of the martyrs and the women living in tents on this holiday.

The Azerbaijani women are also distinguished with their beauty. Our men should not seek for beautiful women in other countries. Because the most beautiful women are in Azerbaijan. Women just need more attention, care and respect.

Attention and care may be in different forms. Men must always respect women, pay much attention to them. It is a human culture to respect and pay attention to women. I wish our men never forgot respect and care for our women.

The women hold worthy positions in many spheres in Azerbaijan. However, we have not achieved what we want. Yesterday I signed a special decree «On the implementation of the state policy on women in the Republic of Azerbaijan». I am satisfied with the attitude of the women towards this document. I assure you that the decree will be implemented into life.

I think that women must be represented in the government structures of Azerbaijan more. I have made a decision that there must be a department dealing with the problems of the women in all the executive bodies, and one of the heads of those

bodies must be a woman. We have established the State Committee on Women's Problems. Now we see how important this committee is for our country. But in order to make its activity more effective, we have to create its branches in all our regions and make our women work in all the fields. Women want it. Many women work better than men. We must create better conditions for our women.

My attitude towards the Azerbaijani women is known. I love you all. As the head of the state or just a simple man, I am ready to pay attention to you.

I wish our women the best. Every woman wants to be happy. I wish all our women good health and successes.

Happy holiday, dear women! Thank you.

**FROM THE TALK OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF
AZERBAIJAN HEYDAR ALIYEV WITH THE PARTICIPANTS
OF THE FIRST PARTNERSHIP FORUM OF WOMEN OF
GUUAM COUNTRIES HELD IN BAKU**

September 20, 2001

Heydar Aliyev: It is very nice to meet you. I see that all of you are very beautiful. I welcome you. This is the first assembly of the representatives of the woman organizations of GUUAM countries since the establishment of GUUAM. It is a good initiative. I hope that the work done here will be useful for us. We, presidents of Ukraine, Georgia, Moldova and Azerbaijan, decided to establish this organization in Strasburg in 1997. Uzbekistan joined this organization in 1999. The organization has already won international reputation. Our last meeting took place in the Crimea, Ukraine, on the initiative of President Leonid Kuchma. Your activity completes our job, so I wish your initiative become a tradition.

It is pleasant for me to see guests from friendly countries. You have an opportunity to get acquainted with the life in our country. It is useful for our countries. Our countries, which were part of the Soviet Union, have been independent for 10 years. Ukraine has already celebrated its 10th anniversary of independence. We are going to celebrate our anniversary in October. Independence is a historical event and great achievement of our nations. At the same time, our countries have similar problems.

Our countries were part of the same Union, system and ideology. Now the transition period in our countries is under way. It is a very hard process. Transformations take place in economy, in social life, in the mentality of people. We used to live under the Soviet rule, so we were raised according to the ideology of that time. Therefore, this process is not so easy and goes on similar and different ways in our countries. It is similar because our course is the same. It is different because every country solves its problems in its own way. Some people still maintain their conservative views, while others think that it is easy to reach all the goals within a short time. In the transition period our countries have similar and different ways of development. So it is important to have relations among our countries, to learn from each other.

I am aware that the representatives of Moldova and Uzbekistan could not come. I

welcome the Ukrainian delegation headed by Maria Andreevna Orlik, whom I have known her for a long time. I also greet the delegations of Georgia and Azerbaijan.

GUUAM consists of five countries, however, three countries are represented by the delegations. I am very happy that you have assembled here and are working effectively. I appreciate your job. I wish you the best. I see that Maria Andreevna wants to say something.

Maria Orlik (Chairman of the Women's Union of Ukraine, head of the Ukrainian delegation): Dear Heydar Aliyevich. I am also a person of your generation.

Heydar Aliyev: To the next generation.

Maria Orlik: In our case the age has not so much importance. I mean that I belong to the generation raised in the Soviet time. I shall never erase that period from my life. Because we have worked effectively then and created all what we have now as a basis for our independent countries.

Women always support the presidents in their countries. Therefore, the women of these five countries could not remain idle. The women working in parliaments, state bodies, NGOs are ready to help us to implement our targets. On behalf of our delegation I thank you very much for your initiatives for the establishment of GUUAM and the organization of this forum. We have achieved our aim, signed the document on the establishment of the women's forum of GUUAM countries. We are going to elaborate our charter, plan our works, decide how effectively we can do our work. This is not my first visit to Azerbaijan. As you remember, we organized the days of the Ukrainian literature and art in Azerbaijan in 1979.

Heydar Aliyev: Then you headed the Ukrainian delegation as deputy chairman of the Council of Ministers of Ukraine.

Maria Orlik: I worked in that position for 12 years. Now I chair the Women's Union of Ukraine. The friendship and mutual understanding between our nations are the basis of our meeting today. In my personal archive I have found a lot of interesting materials, which may remind you our youth.

Here is a material in the newspaper Kommunist about your receiving our delegation. This is the photo of our delegation. The next photo reflects the inauguration of the days of literature. On the next photo we are talking. Here in another picture we are in the Oil Rocks. Here you can see your late wife, who accompanied us in the Oil

Rocks. There is a photo of our delegation when you received us. This picture was taken when we were awarded in the Supreme Soviet for the successful organization of the days of literature (*Maria Orlik presents President Heydar Aliyev the archive materials and photos*). Let them remind you those times.

Heydar Aliyev: Thank you.

Maria Orlik: I present you two books – «Masterpiece of the Ukrainian culture» and The Women of Ukraine – published by the Women's Union of Ukraine. I want them to remind you our friendship.

Heydar Aliyev: Maria Andreevna, thank you. Do you have copies of these photos?

Maria Orlik: I present them to you.

Heydar Aliyev: And do you have a copy of this newspaper? I don't want you to lose it.

Maria Orlik: They are for you. I want to present them to you. I was given all the materials as the head of the delegation. I would like them to remind you our meetings, more important, the friendship between our nations.

We were welcomed here very well. We feel at home. We have carried out our tasks. Now we can report our president about the job done. I hope that our presidents will implement all what they have planned. We support you.

Heydar Aliyev: Maria Andreevna, thank you. These photos remind me the old days. I remember that the days of Ukraine took place in Azerbaijan in 1979 successfully. The organization of such measures was a tradition. Later the days of Azerbaijan were held in Ukraine. Then the Azerbaijani delegation was headed by Bagirov, Secretary of the Central Committee on ideology. The Soviet republics had such exchange measures held in high level. A lot of prominent men of-art came from Ukraine to Azerbaijan then.

Maria Orlik: 400 people came here by 2 special planes.

Heydar Aliyev: For example, I remember the famous singer Solovyanenko.

Maria Orlik: Sofia Rotaru was present, too.

Heydar Aliyev: By the way, I met Sofia Rotaru recently. When I worked in Moscow, she visited my family, met my wife and my daughter. I told her that I feel like she is my daughter. Then she was on a visit in Moscow. My wife invited her to our dacha. My daughter is interested in music, as well. Since then I had not seen

her. She was invited to the informal meeting of the heads of CIS countries in Sochi in August, where she performed well.

Later I approached her. She said to me that she always remembers me. She is a good person and singer. By the way, Solovyanenko also visited Azerbaijan after I became President. He is a good friend of our Muslim Magomayev. I was very sad when I learned about his death. I sent Leonid Kuchma a telegram. Solovyanenko always made a good impression on me. I remember all these meetings. Thank you for the photos. I don't know if I have these photos in my own archive.

Maria Orlik: I have found them in my archive. You may search in yours, too.

Heydar Aliyev: Thank you.

Maria Orlik: By the way, Ukraine always remembers your help and care for our problems when you were the first deputy prime minister of the Soviet Union. Then we dreamed about independence, later we achieved it. I have been in your cabinet a few times where you solved our problems. I thank you for this very much.

Heydar Aliyev: Thank you for not forgetting. As I had been the leader of a country for many years, I knew the problems of the countries unlike my colleagues in the Political Bureau. Because most of them worked in Russia, not in other Soviet countries. But in order to understand the problems of other constituent countries, one should have worked there.

As I presided over the republic for a long time, I witnessed the indifference of some officials in Moscow to the problems of the constituent republics. Our country, the Soviet Union was established in 1922 as a voluntary union.

Maria Orlik: We know what the voluntary union was.

Heydar Aliyev: Unfortunately, some of my colleagues in the Political Bureau did not understand the problems. But I did. I also solved some problems related to Ukraine. A big country, Ukraine had many unsolved problems. You worked in humanitarian field. So did I. I controlled many fields, including social and cultural fields. Many first secretaries of different regions addressed me because of the problems. I always tried to solve them.

Maria Orlik: You were a motivating force there. That's why we appealed you. Thank you once more.

Heydar Aliyev: Thank you for not forgetting. Does the Georgian delegation want to say anything?

Irina Evania (*expert of the Georgian government commission on improvement of the conditions of women, expert on conflicts*): Distinguished Heydar Aliyevich, I am a bit nervous. Let me thank you on behalf of the Georgian delegation for receiving us, the participants of the first cooperation forum of the women of GUUAM countries. You have always spoken about the possible contributions of the women to the implementation of the aims and tasks declared by you, the leaders of the countries, who established GUUAM. We have serious plans. We have worked effectively and decided that we shall work further. Distinguished Heydar Aliyevich, we attach great importance to the expansion of relations with our friends from Azerbaijan. I am sure that my colleagues have something to say. Thank you.

Tamara Abashidze (*senior referent of the Georgian government commission on improvement of the conditions of women, expert on conflicts*): Mr. President, I am also nervous. I also thank you for your attention to us, the participants of the forum. We always rely on your support. We shall always remember that as a real leader and prominent politician you chose friendship with our country. We highly appreciate it. We are sure that the relations between the women of Azerbaijan and Georgia will be an example for the women of other countries of GUUAM. Thank you very much. We are leaving Baku with the best feelings and sure that we shall meet in Tbilisi, Chishinau, Kiev, Tashkent again. Our meeting with you is important for our further cooperation. Mr. President, thank you.

Heydar Aliyev: Georgia is our neighbor and friend. Our friendship has a long history. We have been co-existing for centuries. The situation in the Caucasus is not normal. There is a conflict between Armenia and Azerbaijan. Georgia has problems in Abkhazia and Southern Ossetia. There are also problems in the south of Russia, the Northern Caucasus, Chechnya. Unfortunately, our region is a conflict zone. These conflicts affect every country in the region. I think that we shall solve them. We are not guilty in the outbreak of the Armenian-Azerbaijani conflict, neither in the Georgian-Abkhazian conflict. Armenia tried to occupy the Azerbaijani territories and started an aggression against Azerbaijan in 1988. The Azerbaijanis and Armenians co-existed there.

Georgia has a rich history. Abkhazia is a part of Georgia. Before it was too hard for us to distinguish the Georgians and the Abkhazians. But now the Abkhazians have a separatist position. But what have they gained? What has Armenia has

achieved? Nothing. Both Armenia and Azerbaijan, as well as Abkhazia and Georgia have suffered a lot. Fortunately, there is a close friendship between the peoples and between the leaders of Azerbaijan and Georgia. Eduard Shevardnadze and I have been close friends for a long time. When I was the leader of Azerbaijan, he headed Georgia. We also worked in Moscow together. Later we returned to our countries and became presidents. We have a lot of problems. But the friendship between us and between our peoples helps us solve many complicated problems. We have implemented into life big projects. Seven years have passed since we signed a historical contract with 11 foreign oil companies on joint developments in the oil deposits of Azeri, Chirag and Guneshli in the Azerbaijani Sector of the Caspian Sea. We chose Georgia to export our oil, constructed the Baku-Supsa oil pipeline and put it into operation in 1999. We have been engaged in the realization of the Baku-Tbilisi-Ceyhan oil pipeline for a few years. The project is ready. Soon its construction will start. Azerbaijan also has gas. After the Contract of the Century we signed many other contracts. A very big gas deposit has been discovered. We need to export this gas to the world markets, so we have chosen the route through Georgia once more. Probably we shall sign a contract with Georgia soon. Turkey and Azerbaijan have already signed such a contract. We shall start the construction of a gas pipeline. It is designated for the next generations of Azerbaijan and Georgia. We open new opportunities. The pipelines laid through Georgia will strengthen the friendship between Georgia and Azerbaijan.

Our neighboring regions also live very friendly. I meet President Shevardnadze very often. Perhaps we shall meet this month. I am happy to see the representatives of the Georgian women. They belong to the young generation. It is good. We should continue our work. So we have to prepare the next generation for this. It is pleasant to see you here.

Does the Azerbaijani delegation want to say anything?

Zahra Guliyeva (*chairman of the State Committee on Women's Problems*): Distinguished President! We were happy when GUUAM was established by four countries in 1997. Uzbekistan joined it in 1999. The population of the countries of GUUAM is over 90 million. Half of this figure is women. It means that woman is a great power. We want and help our presidents reach the future targets.

We thank you for the support of our idea on the establishment of the women's

forum of GUUAM. Our republic had relevant conditions for establishing this forum. It took place in the Gulustan Palace. You sent a telegram of congratulation to our forum. Mr. President, it attached great importance to the forum. We thank you for that telegram. We, the female participants of the forum, remember the platform of the 4th World Women's Conference, our targets and that we were raised during the Soviet time. We have always had friendly relations. The significance of the First Women's Conference of GUUAM is to strengthen the friendship between our nations and to pass it to the next generations.

We thank you for your support. Nowadays gender problems, equal rights between men and women are attached great attention. We have had such equal rights since 1918. You implemented the gender program into life when you headed our republic the your first period of your rule.

The gender problem was being solved in Azerbaijan in 1969, while it was not even discussed in the world. The women were promoted to high positions for the first time in the history of Azerbaijan. We still feel your attention to the problems of the women. The decree issued by you on March 6, 2000, on the role of women in policy making was adopted as an official document of the UN and sent to many countries.

We are proud that our president pays attention to the problems of the women. We, all the women of Azerbaijan, feel this attention. We are proud of our president. We want to help our president to maintain the independence of our country.

We are happy for the establishment of GUUAM and the organization of the first forum of the women in Azerbaijan. Along the delegations of Ukraine and Georgia, experts from Moldova and Uzbekistan took part at the forum. They participated in the ceremony when we signed the Baku Memorandum. They assured us that they would deliver their women all the documents adopted here. The forum was a success. Very good conditions were created for every delegation. Almost everyone from the Ukrainian delegation made a speech in the forum. So did the Georgian delegation and our representatives. Over 100 people took part at the forum. Along the official delegations, female members of the parliament, representatives of NGOs, scientists, famous figures took part in it. The second half of the meeting was held in five sections. The work in the sections was very interesting. Everyone was very active in the work of sections.

Some issues, including legislation, activity of women NGOs, gender problems were discussed. We raised serious problems, such as how to help the women suffering from the war, protection of the rights of the refugee women and children living in tents. We plan to visit a refugee camp tomorrow. There are a lot of refugee camps in different places of our republic. But we have chosen a closer place, which is Sabirabad. I want our guests to see in what conditions our refugees live. As you said, it may be possible to live in those conditions for a few months, but not for years. It is too hard. It will be also hard for their rehabilitation. We think that if we have solidarity with the women of GUUAM countries, they will support us, protect the rights of the women and children, struggle for peace together with us. We, women, mothers, no matter in which country we live, always wish our children and the next generations peace and stability. Thus, such solidarity is very important for us. We thank you for establishing this solidarity. You always support us. We shall carry out our tasks. You mentioned the oil contracts. Today is the seventh anniversary of the first oil contract. We are aware how hard it was for our president to achieve the signature of this oil contract. Some believed in it, while some did not. Some external and internal forces wanted to obstacle its signature. However, the contract was signed. I congratulate you on the seventh anniversary of the contract. We adore you. We want to work like you, but it is too hard for us. Your working style motivates all the Azerbaijani people to support you. On behalf of all the participants we want to present you the folder of documents and the carpet with the logo of the forum.

Heydar Aliyev: Zahra khanum, thank you. You told about the forum in detail like our friends. When you raised this initiative, I found it very useful. It is pleasant for me to feel that this work is useful not only for the women, but for all the people. It is good that you are going to visit the refugees who have been living in tents for 8-9 years. The conditions in Sabirabad are very bad. But there is a worse place, which is Bilasuvar. You will see it yourselves. It is too hard to imagine how people live in those conditions, they survive how in tents every season. You will see how many people live in a small tent. It makes hard impressions. I visit the refugee camps frequently. I think how patient they are. When you are there, nobody will complain about the conditions. When I visit them, I hear that some people complain, but in general, they express their trust in me that their problems will be solved soon.

The cities and districts where hundreds of thousands of people used to live have

been ruined. Though they had been created for centuries. Now everything there has been destroyed. Now we have a task to end the occupation, achieve peace, liberate the occupied territories, restore the territorial integrity of Azerbaijan, return the refugees home. The refugees will definitely return. But it will take a lot of time to restore everything in the occupied territories. So we have so many difficulties that you can not even imagine. The liberation of the occupied territories and the restoration of our territorial integrity are the main issues on the agenda. We want to solve the conflict peacefully.

Some people call for the military way of solution of the problem. But those people will not go to war, if the war breaks out. But the responsibility lies on the government. The war would cause many losses. Because each party has its army to fight. The ceasefire achieved by us allows stabilizes the situation in the country, develops the domestic economy and protects the human lives. Do you remember how many people we have lost in the war? Perhaps you have visited the Martyrs' Avenue. What you saw is just a migure part of what had happened. Therefore, we strive to solve the conflict peacefully. However, it is too hard because of the destructive position of Armenia. The Armenian government uses the factor of occupation of our territories. But I still believe that we have a chance to settle the problem peacefully. Unlike other people, I take into account the future perspectives.

What shall we do then? Later we have to rebuild hospitals, schools, houses. What the refugees used to have in the occupied territories has been destroyed. So we have to recreate everything. It will take a lot of time and finances. We have a big problem to solve. But I want to achieve its solution. I want to liberate our occupied territories, restore the territorial integrity of Azerbaijan peacefully. The second part of our job will take many years. Tomorrow you will visit a refugee camp in Sabirabad. The refugees there have been living in hard condition for eight years. They will welcome you cordially. They will not complain so much. I like your initiative to visit at least one refugee camp in order to learn the hard conditions that the refugees live in.

I think that our forum was successful. The documents adopted by you are of great importance for us. Perhaps you will send them to international organizations. It will be a big support for us. You just mentioned that over half of the population of the world is female. We have such a tendency in our country, too. Woman is a big power. What would men do without women? But it would be hard for women without men

either. As a man I have to say that there is no life without women. Women are worthy people. We can be proud that our people have achieved so much. Now our women are free, they take an active part in the society, 50-60 per cent of the teachers at our schools is female. This is a tendency of the former Soviet Union.

Now the Soviet Union is being criticized too much. There are enough reasons for that. I shall never forget the Soviet period. No one should do that. Because without the Soviet period our countries would have never won such big economic, political, social, cultural and intellectual potentials, which became the basis for our independence. Our countries created schools, hospitals, infrastructure then. They were created for decades. Therefore, I think that we shall solve all our problems. I am optimistic about our future. We need and shall pass this transitional period.

I thank you once more. Please, convey my regards to the Ukrainian women. Everybody loves women. I love women. The Azerbaijani women mean a lot to me. There was an armed attempt to overthrow the government in 1994. It was a complicated period then. I had been President for one year. The people who attempted coup d'etat were armed. Then I addressed to our people on TV. It was 10 or 11 p.m. I asked our people to save our statehood. Two hours later the square was full of people. Nearly half of a million people gathered there, even though there was no transport at night. When I met them, I saw a lot of women among those people.

I was impressed when I saw the women with children in their arms. They assembled there without fear. It would be easier for men. But the women came there. Our women have always supported me.

Maria Orlik: By the way, they organized this forum with your approval. The Azerbaijani women are incredibly active. They had prepared all the documents and sent to other republics. So we came here prepared. We read all the documents and projects before the forum. You have very good women.

Heydar Aliyev: Thank you. Please, convey my regards to the women of Ukraine and Georgia. Please, convey my best regards to my friends Leonid Kuchma and Eduard Shevardnadze.

Then President Heydar Aliyev and the participants took a picture for memory.

President of Azerbaijan looked through the book «The Women of Ukraine» presented by Maria Orlik. He charged Zahra Guliyeva, chair of the State Committee of Women Problems to publish such a book about the prominent women of

Azerbaijan.

Maria Orlik: Heydar Aliyevich, this book includes biographies of three thousand women starting with Olga of Kiev.

Heydar Aliyev: It is a very good book.

Member of the Ukrainian parliament Elena Bondarenko addressed President Heydar Aliyev:

Let me wish you the best. You are a wise leader of the Azerbaijani women.

Heydar Aliyev: Please, convey my regards to Ivan Plyushch. He visited Azerbaijan. Do you have many female members in your parliament?

Elena Bondarenko: There are 37 women in our parliament. There are less women MPs than men. I think that your wise leadership will set a good example for us, too.

Heydar Aliyev: At least, there are women MPs, though their number is not so great.

Chair of the Women's Council of the Congress of the Ukrainian Azerbaijanis Metanet Rzayeva addressed President Heydar Aliyev:

I want to convey you the best regards of the Azerbaijanis of Ukraine. I can't express my feelings. I shall tell our women that I met you. I always hear only the best about you wherever I am. I was told how you helped the reconstruction of Kiev Conservatory. Your name is mentioned only positively everywhere. We are proud of your deeds. We feel your support even in Ukraine. Your friendship with Leonid Kuchma has a good impact on our relations.

Maria Orlik: The Congress of the Ukrainian Azerbaijanis is an active organization. Over half of a million Azerbaijanis live in Ukraine.

Heydar Aliyev: I am informed about it. It has offices in every region of Ukraine. The Azerbaijanis in Ukraine voted for Leonid Kuchma.

Metanet Rzayeva: In Ukraine there is few information about the processes on going in Azerbaijan. We try to inform the Ukrainian society about Azerbaijan as much as possible.

Heydar Aliyev: It is good. But Fatma khanum should be concerned of it. There is less information about Azerbaijan not only in Ukraine, but in other countries, as well. It is an important issue. By the way, we shall organize the Assembly of the Azerbaijanis of the World in November.

I am satisfied with the Congress of the Ukrainian Azerbaijanis. So is Leonid Kuchma. I wish the Azerbaijanis in other countries could be so much organized. Please, convey my regards to all the women.

Irina Golubeva (chairman of the National Council of the Ukrainian Women): There is a union, called Novaya Ukraina, which includes tens of parties. I heard a young man making a speech in fluent Ukrainian. He was the deputy chairman of the Congress.

I proposed Mrs. Rzayeva to join our organization. I thank you for your initiative. You involved us to the solution of problems within GUUAM. We discussed the peace initiatives. We included in our resolution that we shall always hold women`s forums.

**SPEECH OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN
HEYDAR ALIYEV AT THE MEETING WITH THE PLAYERS OF
«AZERRAIL» VOLLEYBALL TEAM**

March 14, 2002

Distinguished sportsmen, volleyball players!

Dear friends!

I congratulate you, wish you health and lots of victories. I hope that by winning the European cup you laid the foundation of new victories. We shall look forward to them and support you. Your triumph makes all the citizens of Azerbaijan happy and proud. I watched your semi-final and final games on TV. I saw how you struggled for victory. At the same time, I saw a lot of fans expecting your victory. Seeing your victory and the support of fans, I became sure in the development of our sport in the recent years. The sport in our country is developing and becoming popular. Regular tournaments are being held in schools, universities and sports complexes in Azerbaijan.

The number of our youth going for in sports has increased. They train and practice for victories. It is the first sign of the popularization of sport. The second is the popular interest in sport. However, 7-8 years ago sports in Azerbaijan were almost forgotten.

In the past the level of sports in Azerbaijan was high. Now its level is higher than ever. In order to reach this height our sportsmen went through a hard period.

If you remember, the biggest sport field in Azerbaijan was in disorder in 1992-1993. We did our best to restore that stadium. Now it meets the high standards.

Then a foreign football team came to Azerbaijan, but didn't like the state of the stadium. Therefore, they were obliged to play the match in Sumgayit. I was surprised when I heard this. But it was true. Do you remember the state of your volleyball field constructed in 1970? Till the recent times it was used as a furniture store. It was because of some people, who were in the government in 1992-1993.

Since the restoration of the sport complex international tournaments in many sports have been organized there. All the people of Azerbaijan watched your games and felt very happy when you won.

The National Olympic Committee built a new sport complex. Now international tournaments take place there. The National Olympic Committee constructs sport complexes also in other places. I participated at the inauguration ceremony of the sport complex built in Mashtaga.

As Ilham Aliyev told me, the European championship on wrestling will take place in Azerbaijan in May. Therefore, we reconstruct our sport palace. Ilham Aliyev and the mayor of Baku are engaged in it.

That Sport Palace is a big complex. I remember that we began its building in 1973. Later I visited it, while it was being constructed. After the construction, the Palace didn't serve its primary goal like others for some time. Now the National Olympic Committee and the Ministry of Youth, Sports and Tourism are restoring it. I hope that we shall watch the European championship on wrestling there in May. The number and the level of our sportsmen are increasing. They achieve triumphs in international tournaments. Sport is becoming popular in Azerbaijan now, while a lot of people go in for sports and the public pays great attention to it.

I am sure that your final game was watched in every Azerbaijani home. There were a lot of fans in the sport complex, as well. This demonstrates the rapid development of our sport. The achievements in sport, along with the achievements in other fields, are of great importance. Because sport is very useful for the health of people. Sport is a culture, too. This may show the level of culture of any nation. While developing, our sport improves our culture, too.

When our sportsmen participate and win in international tournaments in other countries, they represent our country and raise our flag. Sport is the best means to demonstrate the national symbols of Azerbaijan everywhere. You, sportsmen, do this. This lays great responsibility on you and wins respect for you.

We are happy that the National Olympic Committee has achieved so much in sport within a short time. Much work has been done for the expansion of sport. The National Olympic Committee and the Ministry of Youth, Sports and Tourism develop our sport together. These are the achievements of Azerbaijan.

Dear sportsmen, you have reached these achievements. We thank you for them. We should also mention the efforts of the National Olympic Committee and its chairman Ilham Aliyev, as well as the Ministry of Youth, Sports and Tourism and minister Abulfaz Garayev.

I hope that our sportsmen in all the fields of sport will achieve many victories, bring new cups and golden medals to Azerbaijan. I hope that the National Olympic Committee and the Ministry of Youth, Sports and Tourism will continue to develop sports in Azerbaijan. Popularization of sports is our primary goal.

Dear friends, I congratulate you once more. I wish health and new successes to all of you.

I have to mention the efforts of Faig Garayev, your coach. I always watch him on TV. He is very strict and calm. He never shows his anxiety or concern. He always tells out the players with patience what they have to do.

I congratulate Faig Garayev. I am very happy that we have such good sportsmen and coaches. I congratulate and thank you. I congratulate all of you. I wish you the best. Thank you.

**CONGRATULATION BY THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF
AZERBAIJAN HEYDAR ALIYEV, TO THE WOMEN OF THE REPUBLIC
ON THE OCCASION OF THE INTERNATIONAL WOMEN'S DAY**

March 7, 2003

Dear women!

Dear mothers and sisters!

I cordially congratulate all of you – the Azerbaijani women on the occasion of the International Women's Day.

Our women have played a distinguished role in the formation, development and protection of the spiritual values of the Azerbaijani people which has made an important contribution to the world treasury of culture. The Azerbaijani women, distinguished by their great innate talent, profound intellect and strong will, performing a fruitful activity in all the periods of our history, have contributed to the solution of vital problems of our people. Names of many of them have been inscribed by golden letters to the pages of our centuries-old history.

The Azerbaijani people have always treated the women with respect. They play an important role in our society and occupy high positions in the government structures. The words of Motherland, land, language are dear, valuable and sacred to our people, they are identified with the word mother. Deep respect for woman, infinite maternal love found its brilliant embodiment in our monuments of literature and art. The distinguished representatives of our literature and culture praised the beauty, courage and moral purity of the Azerbaijani woman in their works.

The Azerbaijani woman has experienced a difficult and hard life, overcome the tests of history with courage, obtained the possibility of becoming an active member of the democratic society established in our independent republic. Our women do their best for turning Azerbaijan into a prosperous, developing, successful and powerful country. The Azerbaijani women have special services in all the stages of our state building, they make every effort for strengthening the protection of social-political stability and order in the country, for the further consolidation of our national statehood, development of our culture.

Actually, in conditions of the aggression of Armenia against Azerbaijan, when

a part of our native lands are under occupation, the Azerbaijani woman bears with honor the heavy responsibility of upbringing the youth in the spirit of devotion to the Motherland, displaying perseverance and willingness for the consolidation of independence, for ensuring the territorial integrity of Azerbaijan, for bringing up worthy sons and daughters for the people, society, and all what she has done in this sphere is worth of praise.

This holiday of the Azerbaijani woman is the holiday of all our people, our society, it unites people more closely around the idea of independence. I hope that the Azerbaijani woman is profoundly realizing her role in the society, she will make great contributions to the progress of our Republic in future.

I wish health, happiness, in the family and successes to all of you.

A happy holiday!

TO THE SECOND ASSEMBLY OF THE AZERBAIJANI WOMEN

September 27, 2003

Distinguished participants of the assembly!

I congratulate you on the occasion of the Second Assembly of the Azerbaijani Women!

The role of women has always been highly appreciated in the Azerbaijani society. We have been proud of the morals and the intellect of our women. The Azerbaijani women with their beauty, purity and patience have become a symbol of bravery. They have been praised in our literature. There were many talented poetesses, brave female rulers, famous female thinkers in our history. We are proud that our women hold worthy position among the women of the world like their predecessors.

Since the last assembly five years ago, remarkable achievements in political, economic and cultural life of our republic have been reached. The process of integration of Azerbaijan in to the world community is under way. Azerbaijan joined large-scale international projects and started to take an active part in the settlement of the problems facing the mankind. Strongly supporting our state, our women contribute to the development and progress in Azerbaijan.

This Assembly is the first one for the Azerbaijani women in the 21st century. I am sure that the assembly which understands its mission in the society, will be a new stage in the movement of the Azerbaijani women and encourage them to achieve new successes.

I wish the Assembly successes. I wish every Azerbaijani woman the best!

Heydar Aliyev

President of the Republic of Azerbaijan

**ADDRESS TO THE AZERBAIJANI WOMEN ON THE 8TH OF MARCH
INTERNATIONAL WOMEN'S DAY**

March 6, 2004

Distinguished women!

Dear mothers and sisters!

I congratulate you on the International Women's Day.

The 8th of March is celebrated as a holiday of love and respect to women all over the world. The cultural development of the mankind is closely tied with the attitude towards women and mothers. Women have always contributed to the solution of global problems and still play an important role in the development of the modern world.

The Azerbaijani women have played an important role in our history for centuries. Our history knows a lot of prominent women, including wise stateswomen, brave military commanders, talented poetesses and figures of culture. Respect to women, motherly love have been reflected in our literature and art. Our masters of literature and art praised the morals, bravery and loyalty of the Azerbaijani women in their works. Calling our language mother tongue, our country motherland demonstrates the high respect to mothers in our country.

The Azerbaijani women, who have passed the historical difficulties successfully, are taking an active part in the ongoing processes in our country now. They do their best for strengthening our independence, protection of our territorial integrity, establishment of a legal and democratic state, development of Azerbaijan. The Azerbaijani women carry out their duties to raise our youth as loyal citizens for the country during such a hard period when a part of our territories are under the occupation of Armenia. I am sure that the Azerbaijani women, who understand their responsibility in our society will contribute to the progress in our country further.

Dear women!

I wish you happiness and successes. Happy holiday!

Ilham Aliyev,

President of the Republic of Azerbaijan

**ADDRESS TO THE AZERBAIJANI WOMEN ON THE 8TH OF MARCH –
INTERNATIONAL WOMEN'S DAY**

Baku, March 7, 2005

Distinguished women!

Dear mothers and sisters!

I congratulate you on the International Women's Day.

The Azerbaijani women have played an important role in our history for centuries. Respect to women, motherly love have been reflected in our literature and art. Our masters of literature and art praised the morals, bravery and loyalty of the Azerbaijani women in their works.

The Azerbaijani women, who have passed the historical difficulties successfully, play an important role in our democratic society now. They do their best for strengthening our country. The Azerbaijani women serving our state in different spheres are active participants of social processes. They do their best for maintaining peace and stability in our country, strengthening civil solidarity and statehood, keeping the national values alive, developing our culture.

The Azerbaijani women carry out their duties to raise our youth as loyal citizens for our country during such a hard period when part of our territories are under occupation.

Dear women!

I wish you happiness and successes. Happy holiday!

Ilham Aliyev,
President of the Republic of Azerbaijan

**SPEECH OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN
ILHAM ALIYEV RECEIVING THE PARTICIPANTS OF THE
INTERNATIONAL CONFERENCE HELD IN BAKU ON THE THEME
OF THE «ROLE OF WOMEN IN NEW CONDITIONS OF SECURITY:
STRATEGIC IMPORTANCE OF THE GENDER FACTOR»
HELD IN BAKU**

Presidential Palace, September 27, 2005

I welcome you in Azerbaijan. I am happy that such an important international conference is being held in our country. It is of great importance. Because it discussed very Important issues within the frames of the conference. Conflicts are still existing in the Southern Caucasus. The role of women are significant in establishing peace and stability. Azerbaijan is a newly independent country. It has suffered from problems, the conflict, and the civil war. Our territories are still under occupation. Over one million Azerbaijanis have become displaced persons as a result of the Armenian aggression. Of course, it is a disaster for our nation.

Women play an important role in the education of children and the welfare of the family. It means that they have suffered from family problems, as well. I am aware that you will discuss these problems and meet the refugees. It is one of our greatest problems. Unfortunately, no peace has been established in the Caucasus yet.

Women`s role in international relations are very important. We pay much attention to the gender issues. Women are very active. It demonstrates the democratization of our country. I think that this conference is a good opportunity to discuss some issues, get acquainted with Azerbaijan, and establish better relations.

I know that most of you are in Azerbaijan for the first time. It is a very good opportunity for you to see Azerbaijan, know its problems and successes.

Despite the conflict, the economic and social development of our country is very positive. A high economic growth is being observed in Azerbaijan. According to the information of the International Monetary Fund, Azerbaijan will have the highest economic growth in the world in 2005. This achievement is the result of our economic reforms and transnational projects. The investments helped our country

to develop rapidly.

But there are problems at the same time. The major ones are unemployment and poverty. We are working on the reduction of poverty with several international institutions, including the World Bank. The poverty has been reduced for 10 per cent during the last 1,5 year. Moreover, 300 thousand new jobs, mainly in the non-oil sector, have opened in the recent two years. I see that women occupy the main part of the newly opened jobs. It is important for our policy in the integration to Europe.

Most of the people working in the sphere of medicine and education are women. We are implementing big programs into life in these spheres. We plan to build hundreds of hospitals and schools. We want to improve the life of our people. I do not want to take your time by speaking about our problems. I welcome you once more. I am very satisfied with the organization of this conference. I am happy to see so many beautiful women here.

The head of NATO's Public Diplomacy Division Nilhus Girlend thanked President Ilham Aliyev for acceptign them. She underlined that the relations between Azerbaijan and NATO are developing not only in political and military spheres, but also in scientific, environmental, gender and public diplomacy issues as well.

Member of the German parliament Barbel Koffler thanked President Ilham Aliyev for the conditions created for their meeting and discussion of important issues. She said that they had discussed the role of women in establishing peace and stability, and strengthening security.

President Ilham Aliyev thanked for the kind words and added that he is satisfied with the participation of the representatives of different organizations at the conference: Azerbaijan actively cooperates with many international organizations, such as the European Union, the European Council, NATO, as well as different NGOs functioning in Azerbaijan. Azerbaijan has been taking part in the «Partnership for Peace Program» of NATO for many years. Now it is going towards the «Individual Partnership Action Plan». This April I visited the headquarters of NATO and submitted to NATO the documents on the Individual Partnership Action Plan. This cooperation is of great importance for us. Trainings and instructions in which our servicemen also take part will strengthen our infrastructure.

As you know, the Azerbaijani soldiers are participating in peacekeeping operations in Kosovo, Afghanistan and Iraq. As a part of the international coalition, they contribute to establishing peace and stability in those regions.

This conference is of great importance. Representatives of many countries and organizations are taking part in it. Now there are opportunities for them to establish relations with their colleagues here.

Azerbaijan is a new country. Despite its rich and long history, it has been a member of the international community for more than ten years. That's why not so many people are informed about Azerbaijan.

We want to modernize our country. Our society is tolerant and multinational. Representatives of many nationalities and religions peacefully co-exist here. The national and religious tolerance of Azerbaijan can be a good example for the whole region. There is stability and economic growth in our country. Social problems are being solved. We want to cooperate with international institutions, governmental and non-governmental organizations. We need it. We are taking part in the regional projects, where the role of women is very important.

I wish you the best and to have good time in Azerbaijan.

**ADDRESS TO THE AZERBAIJANI WOMEN ON
MARCH 8 - INTERNATIONAL WOMEN'S DAY,**

March 7, 2006

Dear ladies!

I congratulate you on the International Women's Day, wish you good health, happiness and successes.

The Azerbaijani women have an exclusive role in the formation of our national values. For us mother and native land are the same. Our men-of-literature and art praised the beauty, loyalty and courage of the Azerbaijani women in their works.

The role of the women in the family and society has always been respected in Azerbaijan. Our women are now playing an important role in the ongoing processes in Azerbaijan, such as the democratization and establishment of statehood. The successes of our women in science, education, culture, medicine and other fields demonstrate their high potentials.

I hope that the Azerbaijani women will raise our new generation in the spirit of national values, do their best to make them loyal citizens of our country.

Happy holiday!

Ilham Aliyev,
President of the Republic of Azerbaijan

**SPEECH OF MEHRIBAN ALIYEVA, PRESIDENT OF
HEYDAR ALIYEV FOUNDATION, IN THE CEREMONY DEVOTED TO
THE PRESENTATION OF THE BOOK “LEADING FIGURES OF NEW
ARAB LITERATURE” BY ORIENTALIST SCHOLAR AIDA IMANQULI-
YEVA AND AWARDING MEHRIBAN ALIYEVA WITH THE HONORARY
TITLE OF THE GOODWILL AMBASSADORS OF UNESCO AND ISESCO**

November 23, 2006

Dear Mr Director-General!

Ladies and Gentlemen!

Dear guests!

I greet you at Heydar Aliyev Foundation. I am very glad to see you at our Foundation. I express my deep gratitude to the Islamic Countries Education, Science and Culture Organization and Mr Abdulaziz Osman al-Tuveyrji, personally to You, for granting me the high title of the Goodwill Ambassador.

It is great honor to me that a prestigious organization such as ISESCO attaches such a high value to my activity.

ISESCO covering 57 countries carries out a very noble mission. Major objective of the organization is to establish relations among world countries in the field of science, education and culture and dialog among nations. In its turn it guarantees peace and security. During its 24-year activity the Islamic Countries Education, Science and Culture Organization has done very great works, gained very great successes, implemented big projects for the development of science, education and culture in the Muslim countries. It needs to mention that ISESCO does not limit its activity with the Muslim countries only. There are such countries worldwide where total number of Muslims in population is 30, 20 and even 10%. But ISESCO is firmly cooperates with these countries, develops programs, allocates credits, grants for development of science, education and culture, too.

Another very essential direction of the activity ISESCO is protection of rich historical heritage of the Islamic world and its delivery to future generations. Existence of Muslim states today, facing the war, attaches special importance to this activity. We highly value the statement given by the organization on the

destruction of religious monuments in the war in Iraq. As you know, 20% of the territory of Azerbaijan is under occupation as well. There were hundreds of cultural, historical and religious monuments in these areas. All these have savagely been destructed by the occupants. We give these facts, realities to the world community, international organizations. In this direction we appreciate highly the support by ISESCO and Organization for Islamic Countries.

After restoring its independence, Azerbaijan established very close cooperation with the Islamic countries, and it is an active member at Organization for Islamic Countries that brings our countries together. As you know, the summit of the foreign ministers of OIC member countries was held this year in our country. Later, the meeting of the Ministry of Tourism of the Muslim countries was arranged. OIC youth forum was founded this year on the initiative of Azerbaijan. All this prove that our country attaches great attention to strengthening cooperation with the Islamic world, with the Muslim states.

At present there are large possibilities for cooperation between the Islamic Countries Education, Science and Culture Organization and Heydar Aliyev Foundation. As you know since its establishment Heydar Aliyev Foundation has set the development of science and education, protection of our national cultural legacy as a priority in its activity. Within a short time we have implemented a number of projects, gained successes. Projects ‘New schools for new Azerbaijan’, ‘Development of boarding schools and children homes’, ‘Assurance of access of blind and visually impaired people to ICT’ etc have already been completed and today we see the concrete results of them. Over 180 new schools have been built and equipped with very modern appliances in the country for two years on the initiative of the Foundation. There are computer rooms at every school. Twenty nine boarding schools and children homes have been fundamentally repaired, their logistics innovated. A new educational center has been created for the visually impaired people. The center has been supplied with modern computer systems existing in the world, teachers have been trained.

In our activity we pay great attention to the protection of our national cultural heritage. As you know, International Mugham Center is under construction in our capital on initiative of Heydar Aliyev Foundation and due to the support of UNESCO. I can say that this building is being constructed in the most beautiful

site of the capital - in the National Mark on the sea coast. A number of historical and religious monuments - Javad Khan Mausoleum, Pir Hasan Sanctuary, Movsum Selim and Hazrati Zeynab Mosques have been restored.

At the same time, Heydar Aliyev Foundation Mountains firm ties with several scientific centers worldwide. A number of international conferences were held in our Foundation within a year. The conference 'UNESCO-Azerbaijan: Bridge To Future' was jointly arranged with UNESCO on education reforms and was held in Baku and Paris.

The 1st International Conference 'Medicine and Pharmaceutics in Medieval Manuscripts' in association with Washington Academy, XIII International Conference 'Cultural Diversity in Eurasia: Azerbaijan - Past and Present, Dialog Among Civilizations' together with Latin Culture Academy were held in Baku. We invite world-famous scholars to all these events and try to inform them of the realities of our country. This, in its turn, plays an important role in formation of true image of Azerbaijan.

Governed by UNESCO and ISESCO principles Heydar Aliyev Foundation considers it necessary to help other states and nations facing difficulties. Just for this purpose a high education school is under construction on the initiative of Heydar Aliyev Foundation in Muzaffarabad city of Pakistan suffered from quake.

In a word, as I said, there are very nice and wide opportunities for cooperation between ISESCO and Heydar Aliyev Foundation. I am confident we together will implement a number of big projects.

Dear guests, we are twice happy today. Because we are holding today the ceremony of the presentation of the book 'Leaders of the new Arab literature' published in Arabic of Aida Imanguliyeva, prominent scholar in oriental studies. This book has been translated into Arabic and published on the initiative of ISESCO. For this initiative I express my deep gratitude to Islamic Countries Education, Science and Culture Organization and to Mr Director General personally.

Mrs Aida Imanguliyeva was an unforgettable person. She had a short, but very bright and happy life. She united the most beautiful features of Azerbaijani woman. She was highly-educated, intellectual, patriotic, scholar of a principle, at the same time very glorious, very beautiful, giving all her love to her family,

always ready to cordially help. All scientific creativity of Imanguliyeva was directed to the establishment and strengthening of ties between Azerbaijan and the East. She also achieved the dissemination of the philosophy of the Azerbaijani science in the Islamic world. Nowadays, almost all desires of Aida Imanguliyeva are reality in the independent Azerbaijan, and our republic has established not only scientific and cultural relations but also economic and political ties on the highest level with the Islamic countries. In all these spheres we see the successors of the school of Aida Imanguliyeva, her continuers. Thus the desires, scientific heritage of Imanguliyeva live today and serve our state.

For this initiative I once more express my deep gratitude to the Islamic Countries Education, Science and Culture Organization and personally to Mr Director-General.

And finally, I deeply thank you for the warm words said about me, about my work. I believe the future activity of Heydar Aliyev Foundation with ISESCO for friendship and consolidation will be more successful. I wish you health, long life and happiness. Thank you so much.

**CONGRATULATIONS TO WOMEN OF AZERBAIJAN ON
MARCH 8 - INTERNATIONAL WOMEN DAY**

Baku, March 7, 2007

Dear ladies!

I cordially congratulate you on March 8 - International Women Day, wish you good health, family joy, happiness and success.

Woman is the symbol of holiness, grace and beauty and has always been respected much in our country. The Azerbaijani women, who added many glorious pages to our history, have played an exceptional role in the formation and development of the system of our national and spiritual values. The Azerbaijani woman presented outstanding figures of literature, science and art, famous politicians to the world. Mother has always been regarded as an embodiment of homeland in Azerbaijan.

Having gained great successes in obtaining their rights in XX century, the Azerbaijani woman is an active participant of the socio-political, economic and cultural life of the country today. She makes valuable contributions to the settlement of vital issues. Due to her highly-appreciated position in the state building this holiday has become a holiday which unites our nation and society firmly around the idea of independence. The achievements of the Azerbaijani woman in science, education, culture, healthcare and other spheres confirm its huge potentials.

I hope that the women of Azerbaijan will spare more attention to the education of the growing generation in the spirit of devotion to their motherland, national statehood, ideas of Azerbaijanianism, and exert every effort to bring up worthy sons and daughters for our nation and society.

Happy holiday!

Ilham Aliyev,
President of the Republic of Azerbaijan

**CONGRATULATION TO THE WOMEN OF AZERBAIJAN ON
MARCH 8 - INTERNATIONAL WOMEN'S DAY**

Baku, March 7, 2008

Dear ladies!

I congratulate you, the women of Azerbaijan, on the International Women's Day, and wish you the best!

The Azerbaijani women, with their patriotism, nobility, and wisdom, have an important role in maintaining the national values of our people. Despite all the difficulties, the Azerbaijani women have demonstrated real bravery during the hard periods of our country.

The position of the Azerbaijani women, who enjoy equal rights and freedoms with men is very remarkable. As active participants of the economic, political, and cultural life of our country, they have contributed a lot to the development of our country. The active participation of our women in science, education, medicine, culture and other spheres demonstrates the great potentials of our women. Democratization of Azerbaijan is creating more favourable conditions for the realization of these potentials.

I am sure that the women of Azerbaijan will do their best for teaching our cultural and moral values and traditions to their own children.

Happy holiday!

Ilham Aliyev,

President of the Republic of Azerbaijan

**ADDRESS TO THE PARTICIPANTS OF THE BAKU INTERNATIONAL
FORUM ON THE EXPANSION OF THE ROLE OF WOMEN IN THE
INTERCULTURAL DIALOGUE**

Baku, June 10, 2008

Distinguished participants of the forum!

I congratulate you on the start of the Baku International Forum, wish you the best!

The organization of the forum in the capital of Azerbaijan, which has merged the values of the East and the West, and which is playing the role of a bridge between the civilizations through the Great Silk Road is symbolic. Women have contributed a lot to the solution of many problems in our country, which have a great experience in intercultural dialogue and are distinguished with its tolerance.

Women have always been guarantors of peace, stability and co-existence in the world. They do their best for improving the relations between the countries or cultures. They will contribute to intercultural dialogue further.

There are a lot of perspectives for politicians, scientists, clergy, figures of culture, as well as mass media to intensify the intercultural dialogue in the period of the globalization. Thanks to their successful activity, collision of cultures can be replaced by a successful intercultural dialogue.

I believe that the forum in Baku will motivate the expansion of the role of women in the intercultural dialogue and remain as an unforgettable memory in your lives.

Best regards,

Ilham Aliyev,

President of the Republic of Azerbaijan

SPEECH OF MEHRIBAN ALIYEVA, PRESIDENT OF HEYDAR ALIYEV FOUNDATION, GOODWILL AMBASSADOR OF UNESCO AND ISESCO, MP AT THE INTERNATIONAL CONFERENCE " ENLARGEMENT OF THE ROLE OF WOMEN IN THE CROSS-CULTURE DIALOGUE"

June 10, 2008

Ladies and gentlemen,

Let me once more welcome all our guests. I am glad to see here everybody who accepted our invitation to discuss the extremely topical issue of the dialogue among the cultures and civilizations from a female perspective.

Although Heydar Aliyev Foundation has addressed this subject in the past, this is the first time that such an authoritative and high-level conference has attracted delegates to Baku from almost all continents and civilizations. Thank you for being here with us.

Today mankind faces global threats, impending ecological disasters and global climate change, depletion of natural resources, including energy resources, and problems of globalization, health, food and economic wellbeing. Clearly, one cannot speak about the dialogue among civilizations without considering the realities of modern development. In speaking of a dialogue we must inevitably touch upon such issues as development and underdevelopment, employment and unemployment, education and literacy.

I think that the challenges of modern world simultaneously help and hinder mutual understanding among the nations. Analysis of the causes and origins of global problems, which now face to mankind, is in the focus of attention of scientific, political and social thinking over the world. Certainly, more than one future generation of scientists and public figures will study these issues and seek answers to the questions put to them.

One thing is clear: today we have already dispelled many of the illusions of the past century. History itself and the course of past events have shattered the dogmatic theories and slogans. We have found that our formidable technical and technological development and our devotion to progress and harmony have given rise to entirely new threats and challenges hitherto unknown to humanity. These, as we know, include environmental and man-made disasters, global warming, energy security and other problems.

Let us take as our starting-point the world of today – the reality which we face

today, without analyzing the reasons of this reality. Let us try to understand what is making it difficult for civilizations, nations and individuals to listen to and understand one another, and how we can help. From this perspective, the first thing I wish to draw your attention to is the fact that we talk about the dialogue between cultures and civilizations in different languages. Here, the term «different languages» does not mean foreign languages. Dialogue is talked about by scientists, by politicians, by public figures and men-of-culture. We discuss different political or scientific doctrines relating to the dialogue or conflict among civilizations. Each of them is underpinned by a particular point of view, particular political motivation, and by history. But often it is even difficult for experts and professionals, let alone the people outside the world of politics, to understand each other with regard to this issue.

Obviously, today everyone, irrespective of their faith or nationality, political allegiance or their level of education, cultural development or prosperity, is affected by this issue to some extent. Whether he wants to or not, each of us asks himself: «Where are we heading? What lies ahead for us?»

The purpose of our conference is to consider this issue from another point of view: the point of view of women, the female perspective. I think that the strength and the uniqueness of this point of view stem from the fact that it can be perceived as being universal, uniting us all and accessible to everyone. The reason is extremely simple. The overriding principle of this point of view, as well as the fundamental motivation of women in life, is love. Love for one's child, love for one's neighbors, love for the whole world, and the love for God. Life of women is unimaginable without love. Only this love can stop hatred, xenophobia, and racial and religious resentment.

I would now like to draw your attention to some statistical data. Just last year in Iraq, nearly 25,000 civilians died in the course of military hostilities. Barely a day goes by without women and children losing their lives in the Israeli-Palestinian conflict. In the Khojaly massacre, over one night more than 600 civilians, including women, children and elderly people were killed, with more than 1,200 people being injured. According to expert forecasts, unless significant efforts are made, over 150 million women and children will die in conflicts in the twenty-first century. These are matter-of-fact statistical figures. The most horrible thing is that we have become used to hearing such facts. We have even become accustomed to thinking of them as nothing, as events which do not concern us and are happening to someone else as far away.

I will give you a concrete example. Try to imagine the feelings of a mother who has kissed her child and taken him out into a yard on a neighboring street to play with

friends, and who within just five minutes finds herself standing over the lifeless body of her child who has been hit by shrapnel from a mine. I am sure that no one could remain indifferent to such a tragedy.

It is high time for us to stop regarding the issue of the dialogue between civilizations as an abstract matter. We must realize that the lives of a huge number of people are behind of this problem. Of course, first of all we need to reject the policy of double standards and false stereotypes. It is unacceptable to speak of a common civilization of mankind as a civilization created by just some chosen peoples.

In society there are always forces at work, which pull us towards commercial values and weaken our inclination towards the values of altruism. At its current stage of development, now more than ever before the mankind is in need of a new spiritual inspiration.

Throughout its history, as a country located on the Great Silk Road, Azerbaijan has contributed to the creation of the atmosphere of the highest tolerance. This has left its imprint on both our culture and society, and can still be seen in our society even today. Baku is a unique city. Its Muslim mosque and Fire-Worshippers' Temple, Catholic church and synagogue, Orthodox and Protestant churches have stood side by side here for many years. By virtue of their geographical proximity alone they continue to show that it is possible for them to co-exist amid a high level of tolerance and fellowship of the fundamental values of all religions with common human values. These are not merely individual episodes in history. This year we opened a new Catholic church. Along with the restoration of mosques and churches, which are historical monuments, we continue building new ones.

I want to draw your attention to a small fact. The Orthodox Church in Baku was built on the money donated by the Azerbaijani oil magnate Haji Zeynalabdin Tagiyev, and was restored a few years ago on money given by another Azerbaijani businessman. Baku has been visited by the Pope John Paul II and the Patriarch of All Russia, Alexei II. At the same time, there took place the meetings of the countries, which are the members of the Organization of the Islamic Conference. All this confirms a simple truth.

All great religions have one goal and one motivation. We may call God by different names, pray to Him in different languages and build different buildings devoted to Him, but we do so for one reason. God is one for all of us. And however trite it may sound, the common human values which are enshrined in every religion are also the same. These are the values which aim to unite and reconcile people. In this case it is inadmissible for a religion to be used as a tool to stir up conflicts and

confrontations.

Speaking about the status of women in modern society, it should be noted that every country is following its own development path, and has its own unique characteristics. Today in Azerbaijan we are justifiably proud of the role which women play in our society.

In 1918 the Declaration of Independence of the first parliamentary republic in the East provided the Azerbaijani women the right to vote and to be elected. Having gained access to education at the beginning of the twentieth century, they achieved gender equality only not secondary, but also in higher education.

Today women are represented in government, in legal and judicial systems, and actively participate in the public and political life of our country. They make up 71% of teachers in schools, 61% of doctors and 50% of scientists. The women of Azerbaijan have traveled this road for 90 years. At the same time they also managed to make a worthy contribution into preservation of family values. Thus, Azerbaijan, which unites in itself the values of the East and the West, can serve as an example in gender issues.

We, women, usually face two types of models. It is considered that the woman of the Orient is more tied to the family, whereas the woman of the Occident is striving for the higher position in the society. However, both models do not correspond to the reality. I think that in the course of history both oriental and occidental women have reached such achievements which could be useful for all of us. If we manage to distance ourselves from those false stereotypes it will be helpful for the Orient and Occident both.

There is a big number of women organizations in the world. They deal with the solution of many problems, carry out many actions and serve the improvement of the position of women in the society. These organizations have achieved a big success. Feminism today should bear the main burden in organizing the dialogue among the cultures and civilizations. I call the competent women organizations, having a big experience, to be more active in this field.

I take this opportunity, provided to me by this conference, and address personally all the first ladies, who have accepted our invitation and come to the Conference.

We know that every first lady is known in her country as the person who pays attention to science, culture and education. Everybody is aware of the activities of the first ladies in the solution of social problems. I am sure that all of you implement in your countries many projects and make every effort for the realization of various humanitarian initiatives. I think that if the first ladies support the dialogue of

civilizations, result in considerable positive changes and will raise the problem of dialogue to a new level. I hope that the Baku Forum will become a traditional one in future and may create opportunities for the realization of ideas and goals of all of us in forming a useful dialogue.

There is another urgent problem. Today we sometimes become the object of manipulations and perceive the real developments in such a way as they are presented in news reports. The stereotypes influence our consciousness coming from TV screens and mass media.

I would like to call on all the journalists from the tribune of the Conference, especially female journalists. The real events taking place nowadays in the world and the way they are reflected in mass media depend on the position of journalists, of TV channels or of a concrete political order. Every journalist should realize the consequences of creation of any negative image in the social consciousness. A cartoon, article or video material insulting the believers irrespective of their faith, is a blatant violation of journalistic and human ethics. It conforms neither to the system of human values, nor to the journalistic ethics.

Dear friends,

Dear visitors,

The power of women is based on such simple things as the sense of good, love and charity. One cannot underestimate the power of such a force. The worthy contribution of this strong factor into the dialogue among the cultures and civilizations depends on us.

Thank you for your attention.

**TO THE PARTICIPANTS OF III CONGRESS OF THE
WOMEN OF AZERBAIJAN**

Baku, September 26, 2008

Dear delegates of the Conference!

Dear women!

I warmly greet you – the participants of III Congress of the Women of Azerbaijan, and wish you good health, happiness and success at work. The Azerbaijani woman has always demonstrated wisdom, selflessness and determination on the way of preservation of our customs and traditions, their transfer from generation to generation. She preserved the high national-moral values inherent in our people all the time, directed all her energy and ability to the education of youth in the spirit of national ideology, strong attachment to the homeland, work and family. Throughout centuries our outstanding figures glorified tenderness and beauty, courage and faithfulness, intelligence of the Azerbaijani women. Moral purity, richness of the internal world of our women have been fully reflected in our monuments of word and art of which we are proud.

The Azerbaijani woman, who in the beginning of the past century got full rights and freedom, became a member of our society equal in rights and made valuable contributions to the development of the country. Our women who have experienced big losses and undergone shocks during the difficult political processes after the restoration of the independence of Azerbaijan, sacrificed for the sake of the sovereignty and territorial integrity of our country, and show today devotion to the ideals of freedom, and worthily serve the cause of construction of the national state. The successes reached by them in various areas are noteworthy. Knowledge and ability of the Azerbaijani women has played great role in the successes reached by our dynamically developing country. The democratic atmosphere established in the republic has created favorable environment for the realization of rich potentials of the Azerbaijani woman.

The policy pursued by Azerbaijan concerning women, eliminating any discrimination, aimed at ensuring equal rights and equal possibilities for women. I hope that the decisions made in the Congress will serve the further improvement of

this policy.

I am sure that your Congress will have wide and fruitful discussions, develop recommendations for the solution of problems, worrying our society, and increase the activity of women, inspire them for new accomplishments.

Sincerely yours,

Ilham Aliyev,

President of the Republic of Azerbaijan.

**CONGRATULATIONS TO THE AZERBAIJANI WOMEN ON
MARCH 8 - INTERNATIONAL WOMAN'S DAY**

Baku, March 7, 2009

Dear women!

On the occasion of the International Woman's Day, I congratulate you, all the Azerbaijani women cordially and wish you good health, happiness and success at work.

We all are proud of the progress of our dynamically developing country as a participant in the large-scale economic projects.

The signs of this progress are clearly evident in every corner of our republic. The great role of the Azerbaijani women in these achievements is indisputable.

Our women, who, since the ancient times, have distinguished themselves with devotion to their homeland, today, continue to make their valuable contributions to the cause of strengthening the sovereignty of the Republic of Azerbaijan.

Diligence, wisdom, high internal culture and devotion to centuries-old national and moral values are the characteristics, defining the image and place of the present-day Azerbaijani woman in our public life.

The Azerbaijani woman, who has won the right to elect and be elected in 1918, for a short period of time in the 20th century, followed the path of development, which normally takes a few centuries.

Women have always demonstrated high professionalism and selflessness in the enlightenment of our people, development of our culture and building our modern economy.

The high respect to women in our society has created a favorable basis for them to demonstrate their knowledge and skills in culture, science, education, health care and other fields.

Today, our women are realizing their intellectual potential in many spheres of life, including in civil society building and forming an intercultural dialogues.

I hope that in 2009, which was declared the Year of Children, our women will make efforts for bringing up next generations in the spirit of respect to our national and cultural heritage, customs and traditions, and will worthily contribute to the process of flourishing of our ever-renewing country.

Happy Woman's Day!

Ilham Aliyev,
President of the Republic of Azerbaijan.

**INTERVIEW OF THE PRESIDENT OF THE HEYDAR ALIYEV
FOUNDATION, GOODWILL AMBASSADOR OF UNESCO AND ISESCO,
MEMBER OF THE AZERBAIJANI PARLIAMENT MEHRIBAN ALIYEVA
TO THE MAGAZINE «BAKU»**

May 23, 2009

Question: As the French say, «Style is the man himself». You prefer elegance, calm patterns and clear lines on your outfits. How much does your style reflect your personality?

Mehriban Aliyeva: Perhaps elegance, mystery and clear lines reflect my personality somehow. However, I have never thought about this relationship. Style may be reflected in details, nuances, behavior and other elements of personality. I think that it is hard to explain it from rational point of view. Style may be the sum of emotional impressions of a person.

Question: Millions of people observe the President and his spouse. Is it hard to be the First Lady?

Mehriban Aliyeva: It is not easy. But openness doesn't play the main role here. I have got used to cameras and eyes looking at me. I admit it as attributes of my life. Being the spouse of the President is a hard and responsible job. Because I represent not only myself and my family, but the whole country as well. Words, actions, behavior must be shaped duly. Fortunately, since my childhood I have put strict requirements for myself and tried to be worthy for my family. Today our children have the same responsibility. I am proud that they carry out this duty accurately.

Question: What does family happiness depend on? Do you have any special recipe?

Mehriban Aliyeva: There is no recipe. Each person has his or her own way to perceive happiness. There are a lot of factors for the family happiness. However, the main factor is the solidarity of thoughts and values. Attitude towards each other is of great importance. If someone understands his or her importance, feels protected and loved within the family, it may be a strong impetus not only for family happiness, but for achieving any goal as well.

Question: Do your views coincide on the views of your spouse? Or do you have any argument?

Mehriban Aliyeva: We never have an argument. The experience I have earned in my family life shows that Ilham can assess any problem correctly and foresee

the result. I listen to his advice, but I rely on my own intuition at the same time. Of course, sometimes we have different points of view. But they can not result in any argument. We have learned to respect and appreciate each other's views.

Question: You named your son after his grandfather Heydar Aliyev. Does his personality have any qualities similar to those of the national leader?

Mehriban Aliyeva: Ambitiousness and self-control. Emotional calmness and deep honesty. I hope that my son will have a strong will and spirit like his grandfather.

Question: Who would you like to see him as?

Mehriban Aliyeva: As a worthy citizen of his country. Professional of his sphere. Happy father and spouse.

Question: Women in politics are admired. But some think that it is not the right field for women. What is the reason of this view in your opinion?

Mehriban Aliyeva: There are a lot of reasons. It is necessary to analyze the gender problem in order to explain all of them. Shortly, it seems that politics demands a person to devote his or her life to this sphere. Such devotion is natural for women in emotional field, such as love, family, and motherhood.

Question: What qualities should a female politician have in your opinion? Does she have any advantages over male politicians?

Mehriban Aliyeva: First of all, she has to understand her goals in politics and assess her capability and means correctly. She has to have enough power and right ambitions in order to achieve the goals. In my opinion, there can be no advantage in politics.

Question: You come from a family, which has rich traditions in literature. What is your own taste in literature? Do you have favorite books?

Mehriban Aliyeva: I don't have any favorite book. But I like reading some books again. My grandfather Nasir Imamguliyev had a big library at home. I and my sister read a lot. I still love reading. Neither cinema, nor contemporary computer stuff can replace an interesting book for me. Unfortunately, the tempo of life is so rapid that there is no time for reading a book in peace.

Question: You are considered an etalon of beauty and style. Does a beauty guarantee successes to a woman?

Mehriban Aliyeva: If beauty and intellect make up harmony, chances of success are very high. Beauty is a kind of gift. However, each of us receives a look that reflects our interior. Thus, the look plays a decisive role in successes and beauty of the person.

Question: You are ophthalmologist by profession. You worked at the Research

Institution on Eye Diseases in Moscow. How do you remember that period?

Mehriban Aliyeva: I remember both the period when I studied at the First Moscow Institute of Medicine after I.M.Sechenov and when I worked at the Research Institution on Eye Diseases. They were the periods of my youth. Then married. Both of my daughters were born in Moscow.

I want to emphasize the environment and level of education at the First Moscow Institute of Medicine after I.M.Sechenov.

Though I haven't worked as doctor for a long time, my medical education helps me a lot. When taking part at opening ceremonies of medical centers in regions, I remember my patients and my career. Doctors make up a special category. I feel comfortable among them.

By the way, I want to thank all the doctors cooperating with the Heydar Aliyev Foundation and supporting our projects carried out in the field of medicine.

Question: You are engaged not only in politics, but in science as well. You are a candidate of philosophy. The topic of your dissertation was about euthanasia. This problem is being discussed in many countries. Do you support euthanasia?

Mehriban Aliyeva: I support humanism. A human life is more important for me than anything. Euthanasia is a multi-sided problem, which can be studied by a few sciences, such as philosophy, theology, medicine, and ethics. We all have life experience. But no one can have a death experience. Our views on euthanasia are an attempt to approach the border between existence and non-existence. Modern technology has turned death from an event to a process. Can we call life as the existence of man like «a plant» depending on apparatus? How can one distinguish good intentions of the doctor from his pragmatic approach? There are more questions than answers. I tried to answer some of them in my dissertation work, but all of them can't be covered within an interview.

Question: Do you think that nothing happens randomly? Or do you believe in a happy event?

Mehriban Aliyeva: I can't answer this question definitely. I think that everything in life is set in advance. So nothing is random.

Neither dialectic materialism, nor theory of relativity can't explain whether anything is set in advance or happens randomly in life.

I think that each person can and must create his or her own destiny. There is always an option. I don't believe in a random occasion or the designated world. I believe in God and means of people.

Question: What qualities in person do you value?

Mehriban Aliyeva: Purity and pride, sincerity and kindness, wisdom and professionalism. I never accept false people. Unfortunately, modern life provides people with new education, capability, and means, harming their morality. Rushing for success and wealth, striving to achieve them by any means change people a lot. I have learnt to become more tolerable towards weaknesses of people and other things. But there is something I can't forgive anyone for.

Fortunately, I am surrounded by bright, positive, sincere and kind people both in my family and my professional activity. Communication with them always brings me happiness.

Question: You always look flawless. What does it mean for you?

Mehriban Aliyeva: Thank you for the compliment. Today fashion is a prestigious part of the modern society. It is no longer within the frames of production only. It is a cultural layer with its own roots, traditions and tendencies. Despite the colourfulness in the modern fashion, there is a very few number of real painters and creative people. It is a high art, which has gone through the test of time and massiveness.

Fashion is only an interesting process of creativeness.

Question: What may surprise you?

Mehriban Aliyeva: A lot of things. My son is the one, who surprised me most during the recent ten years. He surprises me with his extraordinary thoughts, his wisdom unusual for children, his philosophical views on the world. Sometimes it seems that this 11-year-old boy has a great life experience. I am also proud of my spouse Ilham Aliyev. Patriotism, loyalty to the job, protecting national interests are the qualities of a real statesman.

Question: What is your motto?

Mehriban Aliyeva: Always to keep my dignity, to remain loyal to myself and my principles.

HISTORICAL BACKGROUNDS

HEYDAR ALIYEV, NATIONAL LEADER OF THE AZERBAIJANI PEOPLE, AND NATIONAL WOMAN POLICY

The achievements of the Azerbaijani women gained in the last 30 years of the 20th and the 10 years of the 21st centuries are directly connected with the purposeful policy materialized by Heydar Aliyev, national leader of the Azerbaijani people.

As already as 1969-1982, during the first period of his rule in Azerbaijan, Heydar Aliyev created wide opportunities for the work of women. Several districts were headed by women, the republican parliament had 142 women members which formed 37 per cent of all the parliamentarians. Women were represented in all the spheres of the public life very broadly.

In 1993 the national leader Heydar Aliyev returned to power in Azerbaijan at the demand of the people, and it opened much greater perspectives for the development of the Azerbaijani women. Due to the decisive measures of Heydar Aliyev the transformation of women to the socio-political life, their representation in the administration of the country, acquisition of equality with men in all the spheres of life became one of the priority directions in the course of state administration.

The legal foundations of materialization of the gender policy in conformity with the demands of the present time were laid under the leadership and on the initiative of the national leader Heydar Aliyev by the adoption of the Constitution of the Republic of Azerbaijan on November 12, 1995. The second paragraph of Article 25 of the Constitution says: «Men and women enjoy equal rights and freedoms». The third paragraph of Article 34 says: «Husband and wife enjoy equal rights. To care for children, to bring them up are the debts and duties of parents».

The Republic of Azerbaijan has joined the Convention of the United Nations «On the Political Rights of Women» of 1952, «On Marriage, Minimal Marriage Age, Registration of Marriages» of 1962, «On the Abolishment of all Forms of Discrimination in Relation to Women» of 1995. The provisions of the Convention on the abolishment of all forms of discrimination against women have been implemented to the national legislation, necessary measures have been taken for the fulfillment of the international obligations.

The foundation of «Sevil» Women Assembly in Azerbaijan in 1995 was one of the important steps for the institutionalization of women.

The representatives of the Azerbaijani women took part successfully at the Fourth Conference of the World Women held in Beijing, capital of China, in the July of 1995.

On January 14, 1998, President of the Republic of Azerbaijan Heydar Aliyev issued a decree

on the institution of the State Committee on the Problems of Women. It gave additional powers to women, a special state institution was set up for dealing with their problems. This document is the indicator of the highest state policy which supports the more active participation of the women in the life of the country, their occupation of more significant posts in all the spheres of the society in all its senses.

On January 14, 1998, President of the Republic of Azerbaijan Heydar Aliyev signed a resolution «On the Measures Aimed at Increasing the Role of Women in Azerbaijan». The Resolution charged the Cabinet of Ministers to develop proposals on the foundation of the state policy in relation to women, their participation in the work of state structures, in the public life of the country, on strengthening their social maintenance and others.

Determination of the basic principles of the state policy in relation to women in Azerbaijan is connected with the name of Heydar Aliyev, national leader of Azerbaijan. In all the periods of his rule in Azerbaijan he paid a special attention to the problems of women policy. The congresses of women were also held in Azerbaijan on the initiative of Heydar Aliyev.

Though the Congress of the Azerbaijani women held on September 16, 1998, was considered the Fifth Congress from historical point of view, still it was the first congress of the Azerbaijani women of the independent Azerbaijan. The National leader Heydar Aliyev made an extensive speech at the congress and highly appreciated the role of women in the society in Azerbaijan. This what he said: «....The 20th century, which is coming to an end, has been a century of great achievements, events and changes for the Azerbaijani women. The most important achievement has been their liberation. The emancipation of the Azerbaijani women is a historical event, a great revolution».

Heydar Aliyev attached great significance to the role of the women in the establishment of a civilized society. To ensure the equality of women and men, particularly their representation in the administration of the state on a due level and constructively, on March 6, 2000, he issued a decree «On the Implementation of the State Policy on Women in the Republic of Azerbaijan». This decree was exceedingly important for the women from the point of view of realization of their potentials. The decree reviewed the strained and uneven road of struggle of the women up to the present state of development, highly appreciated the activity of the reliable and glorious women movement in the republic. The decree stressed particularly that the representation of women in the administration of the country on an equal level with men had to be ensured in all the state bodies by taking into account the kind of activity.

In his congratulation on the occasion of the International Women Day on March 8, 2003, President of the Republic of Azerbaijan Heydar Aliyev expressed the present status of the Azerbaijani women in the society more correctly like this: «The Azerbaijani women, who have covered a complicated and uneven road of life, stood the tests of the history bravely and honestly, have got the chance to live as active members of the democratic society established in our democratic republic».

President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev-new stage of women policy. The women

policy is one of the priority directions in the activity of Ilham Aliyev, elected President of the Republic of Azerbaijan on October 15, 2003. At the meeting with the participants of the international conference on the topic «The Role of Women in Conditions of New Security: The Strategic Importance of Gender Policy» on September 27, 2005, President Ilham Aliyev said: «The role played by women in the establishment of relations among the countries and peoples is very important. We pay great attention to the problem of gender in Azerbaijan, and the level of presentation of women in our parliament and other organizations is sufficiently high. The women are very active. It is the manifestation of the normal democratic development of our country».

Taking into account that it is necessary to solve the problems of family and children in connection with each other, in the form of a complex, President Ilham Aliyev issued a resolution on February 6, 2006, on the reformation of the Committee on the Problems of Family, Women and Children as a body which executed the state policy in the field of gender.

The law «On Ensuring Gender (men and women) Equality» adopted by the parliament in the December of 2006 due to the legislative initiative of the President of Azerbaijan acquires a special importance from this point of view. The document reflects the mechanism of legal regulation of the protection of gender balance. The law provides equal chances for men and women in the public, political, economic, social and cultural life and in other spheres, removal of all the forms of gender discrimination. The law also defines the main directions and objectives of the state policy connected with the assurance of the gender equality. All this strengthens the socio-political activity of the Azerbaijani women, increases their role in the development of the society and in the process of state building.

As a logical conclusion of this law, a republican conference was held on October 13, 2006, on the topic «Development, Strategy and Perspectives of Women entrepreneurship in Azerbaijan». The goal of the conference was the elaboration of proposals and their submission to the state structures for the development of entrepreneurship of women and for removing the obstacles in this sphere. President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev sent his congratulations to the conference.

On November 27-28, 2006, the International Conference of the Women Lawyers was held. It was held on the initiative of the Baku Office of OSCE and the Association of Lawyers of the United States and with the support of the State Committee on the Problems of Family, Women and Children, and the Ministry of Justice. The goal of the conference was to exchange views on the international practice and to reveal the differences in assurance of gender equality in the legislation of various countries.

On September 26, 2008, the Third Congress of the Women of Azerbaijan was held. It had the goal of reviewing the women movement at the qualitatively new stage of social-economic and democratic development of the country, summing up the work in this sphere in the recent years, as well as identifying the future objectives in the gender policy.

President Ilham Aliyev, who treats the activities of women with care and attention, wrote in the

congratulation to the women of Azerbaijan on the occasion of the International Women Day on March 8, 2009: «Our women, distinguished with the devotion to the motherland and country, have remained loyal to the national ideology, and today are making their contributions to strengthening the Republic of Azerbaijan. The workability, wisdom, high internal culture and devotion to the rich moral-spiritual values formed in the course of hundreds of years determine the position and image of the present Azerbaijani women, in our-public life». The Heydar Aliyev Foundation as a public institution plays an important role in the formation of the women movement in Azerbaijan, in the protection of their rights in Azerbaijan. The services of Mehriban Aliyeva, president of the Heydar Aliyev Foundation, goodwill ambassador of UNESCO and ISESCO, member of the Azerbaijani parliament, must be underlined particularly. It should be also stressed that the formation of the institution of «the First Lady» in Azerbaijan in its broad sense is connected with the name of Mehriban Khanum Aliyeva after the October of 2003. She has been president of the Foundation which bears the name of the national leader of Azerbaijan Heydar Aliyev since 2004. She got the honorary title of the goodwill ambassador of UNESCO in the August of 2004, that of ISESCO in 2006. She is also a member of the parliament, and her versatile activity in the recent years has been directed to the dissemination of the ideas in the society which rely on the spiritual values and serve the intellectual development.

The Heydar Aliyev Foundation has done a lot in the recent five years for the development of science, education, culture, art, music. Along with the said it has paid a special attention to the gender problems, to removing the stereotypes contradicting the traditional Azerbaijani family, all forms of violence against the women. On January 16, 2008, the Heydar Aliyev Foundation, the Population Fund of the United Nations and the State Committee of Azerbaijan on Family, Women and Children Problems signed a joint project on the violence against women in XXI century, which is a confirmation of the said. Within the frames of this project a wide scale enlightenment campaign and regional seminars have been organized for learning the international experience by drawing international experience, for disseminating information among the population on human rights and gender equality.

Such noble ideas as strengthening peace, widening cross-cultural dialogues, protection of women's rights, gender equality, liquidation of illiteracy, religious and racial discrimination have been discussed in high level international forums held in Baku in the recent years on the initiative of Mehriban Aliyeva and with the participation of UNESCO.

It is not accidental that Mehriban Khanum Aliyeva, the First Lady of Azerbaijan, was elected the Symbol of Mercy at the Third Congress of the Women. She is the symbol of the modern Azerbaijani women who takes an active part in the public life of the country, who represents the women on a high international level.

When we speak about the women who represent our women on the highest level, it is necessary to note particularly the activity of Leyla Aliyeva, chairwoman of the Azerbaijani Youth Organization in Russia, editor-in-chief of the magazine «Baku», representative of the Heydar

Aliyev Foundation in Russia. She propagates duly the rich culture, ancient history and national traditions of Azerbaijan in Russia, works constructively for the protection of the rights of the Azerbaijani youth who live in Russia.

The work done in Azerbaijan in the direction of gender equality, protection of the rights of women, solution of the problems of women in due time show once more that this process which was begun by Heydar Aliyev, national leader of Azerbaijan, is successfully continued by President Ilham Aliyev, the worthy successor of his political line. The Azerbaijani women have also their share in this process. Women are respected and revered very much in the Azerbaijani society. As a result of the said, the Azerbaijani women occupy an important place in the Azerbaijani society. Today many women occupy important posts in the state structures. Professor Hijran Huseinova, chairwoman of the State Committee on the Problems of Family, Women, and Children, Maleyka Abbas-zade, chairwoman of the State Commission for the Admission of Students, Bahar Muradova, vice-chair of the Parliament of the Republic of Azerbaijan, Professor Elmira Suleymanova, ombudsman of the Republic of Azerbaijan are a few of them.

Our women are engaged not only in upbringing of the children, they also work successfully in the social, political and cultural sphere of the country, in all other spheres of life. Today the Azerbaijani women are able to defend their rights, they form a force which takes part actively in the process of state building.

THE AZERBAIJANI WOMAN - A HISTORICAL REVIEW

The Azerbaijani woman has played an exceptional role in the life of our society, in the formation of the system of the national-spiritual values of our people with their will, bravery and courage, purity and devotion. Today the names of prominent politicians and stateswomen as Tomris, Momina Khatun, Gatiba Khatun, Tuti Bike are commemorated today, too. The activities of these women are still being studied by the historians with great interest.

The growth of the role of the women in the public life in the world in XIX century was felt in Azerbaijan, too. The movement of enlightenment in the society was growing particularly. The noteworthy activities of such women enlighteners as Khurshid Banu Natavan, Hanifa Khanum Malikova, Hamida Khanum Javanshir, Nabat Khanum Ashur beyli-Rzayeva must be noted particularly.

As all the women of the world the Azerbaijani women were also taking steps to defend their rights. The women movement in the mid of XIX century which began in Azerbaijan, grew and covered all the women enlighteners. Such progressive women as Sh. Efendi-zade, M. Turajbeyli, Sh. Akhund-zade were in the first ranks of this movement.

The school for girls founded by Haji Zeynalabdin Tagiyev in 1896 in Baku played an exceptional role in the enlightenment of the women in Azerbaijan.

Establishment of the Democratic Republic of Azerbaijan in 1918 created great chances for the Azerbaijani women to become active members of the democratic society. Article 4 of the Declaration of Independence adopted by the Democratic Republic of Azerbaijan on May 28, 1918, reflected the principle of equal rights.

The Azerbaijani women passed a hard, but an honorable road in the years of the Soviet power. In 1921 the First Congress of Women in Azerbaijan was held. After the congress a lot was done for the enlightenment of women, for growing their activeness in the public life. On the initiative of Jeyran Bayramova the first club for women was set up. In 1922 the first higher teacher training school for women was founded. In 1923, a magazine by name of «Sharg gadini» (Oriental Woman) began to be published. This magazine gave a strong incentive to the women movement. The magazine called the women to take part in labour and socio-political life.

In the years of the World War II the Azerbaijani women displayed bravery and heroism both in the front and in the rear. The women replaced thousands of men, who had gone to the front, in the plants and factories, in the fields, displayed miracles in labour. The World War II proved once more visually that the Azerbaijani women was able to stand all the hard tests bravely.

After the war Azerbaijan stepped into a new stage, a stage of progress. The women was again in the front ranks of this stage.

The Azerbaijani women were the heroines of the labour front. Twice heroines of Socialist Labour Basti Bagirova, Shamama Hasanova, Heroine of Socialist Labour Sevil Gaziyeva and

others demonstrated the unlimitedness of the opportunities of the Azerbaijani women with their labour.

In 1957 the Second Congress of the Azerbaijani women was held. Despite the hardships of the war and great losses suffered by the Azerbaijani women the desire for enlightenment, for education was great in them. If the majority of women, which took part in the First Congress, were illiterate, in the Second Congress there were over women 60 doctors, 66 teachers, 13 scholars.

Since 1960-1970 the Azerbaijani women achieved great successes particularly in the field of science. Such outstanding women of Azerbaijan as academicians Zarifa Aliyeva, Izzat Orujova, Pustakhanum Azizbeyova, professors Shamama Alaskarova, Aida Imanguliyeva and others are the pride of the Azerbaijani science.

The women take an active part in the socio-political processes which began in Azerbaijan since 1988. Among the victims in the fight for the independence of Azerbaijan there are also women. The national heroines Salatin Askerova (reporter), Gultekin Askerova (doctor) and other women are of this kind.

ON THE HISTORY OF THE INTERNATIONAL WOMEN'S DAY

In the mid of the 19th century there were some achievements in the fight against the stratification and racial exploitation, nevertheless, women did not have yet the right of vote, the right to occupy posts in state structures. Their labour rights were limited, and it caused dissatisfaction.

On March 8, 1857, in New-York of the United States, women went on a strike in protest against low wages and unfavourable work conditions. On March 8, 1908, in New-York, women held a meeting with the demand to reduce the work hours and have equal wages with men, and about 15000 women marched along the streets of the town.

On August 28, 1910, at the Second Socialist Conference of the Women held in Copenhagen the popular German socialist Clara Tsetkin proposed to institute the day of the fight for the rights of women. The International Women Day is celebrated in many countries since.

In 1977, at the General Congress of the United Nations the 8th of March was adopted as the Day of Women Rights and World Peace.

INFORMATION

NOTES

Armenian-Azerbaijani, Mountainous Garabag Conflict- a military-political conflict which broke out as a result of the territorial claims to the Mountainous Garabag Province of Azerbaijan by Armenia supported by the local Armenian separatists and Armenian diaspora abroad. On February 20, 1988, the session of the Province Soviet of the Mountainous Garabag appealed to the Supreme Soviet of Azerbaijan to consider the status of the province.

As a result of the Armenian aggression of 1988-1992 twenty thousand Azerbaijanis were killed 100 thousand-were wounded and 50 thousand-got injuries of various degree and became disabled.

At the end of 1991, after the collapse of the USSR, Armenia began an open and unjust war against Azerbaijan. The military formations of Armenia violated the borders of Azerbaijan and intruded into Garabag, merged with the Armenian separatists and terrorists of the Mountainous Garabag and began the occupation of the Azerbaijan territories.

Azadlig Square (Square of Freedom)- a square in the centre of Baku.

Azerbaijan International Operating Company (AOIC) was founded by the end of 1994. It was created for the materialization of the oil contract signed by the State Oil Company of Azerbaijan with several big oil companies of the world on joint oil developments in the Azerbaijani Sector of the Caspian Sea on behalf of its shareholders.

Azerbaijan State Institute of Languages-functions as an independent higher educational institution since 1973. Since 1996 it is Azerbaijan State Institute of Languages, since 2000- Azerbaijan University of Languages. It trains specialists in 12 spheres.

Azerbaijan State Medical University-On June 19, 1930, Azerbaijan Medical Institute was founded on the basis of two (therapeutic and sanitary-hygienic) faculties of Baku State University. On February 4, 1991, Azerbaijan Medical Institute got the status of a university by the resolution of the Council of Ministers of the Soviet Socialist Republic of Azerbaijan. At present it has five faculties.

Baku State University-was founded on September 1, 1919. The first faculties of the university were history and philology, and medicine. At present Baku State University has 17 faculties, it in bachelors in 55, masters in 153 spheres of science.

Declaration of Independence- was adopted on May 28, 1918, in the meeting of the National Council of Azerbaijan. The Declaration announced the establishment of the Democratic Republic of Azerbaijan. It consists of six clauses.

Democratic Republic of Azerbaijan-independent Azerbaijani state, which founded the first

secular democratic republic in the Islamic Orient. Its foundation was declared in the city of Tiflis (now Tbilisi) by the National Council of Azerbaijan. The Democratic Republic of Azerbaijan declared its independence on May 28, 1918, its territory was 99908, 86 km², besides 13983,1 km² territory was considered to be disputable and open for discussions in future. On April 28, 1920, the 11th Red Russian Army occupied Baku and the Democratic Republic of Azerbaijan ceased to exist. Then the Soviet Socialist Republic of Azerbaijan was established.

First they occupied the territories of the Mountainous Garabag populated by the Azerbaijanis.

Idea of Azerbaijaniism- *Its author is Heydar Aliyev, national leader of the Azerbaijani people. The organic unity of cultures, traditions, confessions of various nations forms the essence of Azerbaijaniism. Azerbaijaniism has assimilated the mythology, cultural codes and symbols of the past historical periods and uses them for the substantiation of new ideas and for defining the new vector of the development of the national state.*

In the period of the conflict 4852 Azerbaijanis (including 54 children, 323 women, 410 old men and women) were found missing, 1368 of them (including 169 children, 338 women, 286 old men and women) have been liberated from captivity, 783 persons (including 18 children, 46 women, 69 old men and women) are still captives in Armenia. According to the information of the International Red Cross Committee 439 persons have died in captivity.

Institute of the Russian Language and Literature- *was founded on the basis of Azerbaijan State Teacher-Training Institute. in which the term of education was two years. In 1952, the Teacher-Training Institute named after M. F. Akhundov was transformed into a pedagogical institute which trained teachers of the Russian language. The term of education there was four years. In 1959, Azerbaijan Pedagogical Institute of Languages was set up. In 1972, Azerbaijan Pedagogical Institute of the Russian Language and Literature was restored. President of the Republic of Azerbaijan Heydar Aliyev issued a decree on June 13, 2000, on the foundation of Baku Slavic University on the basis of the Azerbaijan Pedagogical Institute of the Russian Language and Literature.*

Minsk Group of OSCE- *was founded on March 24, 1992. In 1997 the Minsk Group included the following states: Azerbaijan, Armenia, Belarus, Turkey, USA, Russia, Italy, France, Germany, Sweden, Denmark. Since the December of 1994 the Minsk Group was chaired by two countries: Russia and Italy. Since the December of 1996 it was chaired by three countries: USA, Russia and France. The main objective of the Group is to assist the peaceful solution of the Armenian-Azerbaijani conflict and the problems of the Mountainous Garabag.*

On December 1, 1989, the parliament of Armenia adopted an anti-constitutional act on the annexation of the Mountainous Garabag by Armenia. It was an obvious legal act of violation of the territorial integrity of Azerbaijan. The Republic of Azerbaijan liquidated the status of autonomy of the Mountainous Garabag Province on November 26, 1991.

On February 26, 1992, the most tragical event in the modern history of Azerbaijan took place.

The military formations of Armenia committed a terrible act of genocide against the Azerbaijanis in Khojali. In the May of 1992 they captured Shusha.

One million people have lost their houses and become refugees as a result of this occupation. According to the initial, but incomplete information the economy of Azerbaijan has suffered material losses worth of over US\$ 60 billion, except the moral-psychological damages.

***State Committee on the Problems of Women**-was instituted in conformity with the decree of the President of the Republic of Azerbaijan of January 14, 1998. In the period of its existence the Committee was engaged in purposeful activity for the solution of the problems in this sphere. But the necessity of solution of the problems of family and children together with those of the women conditioned the organization of a single state institution. In connection with it with the decree of the President of the Republic of the Azerbaijan of February 6, 2006, the State Committee on the Problems of Family, Women and Children was set up. This Committee is an organ of central executive power which implements into life the policy of the state concerning the problems of family, women and children, and regulation of the problems.*

The main plot of the epos has been expressed in 12 tales, or legends. It became known to science in the 19th century in the form of manuscripts in two versions: the version of Dresden and that of Vatican. The Dresden version consists of a prologue and 12 tales, the Vatican version-of the same prologue and six tales. In 2000 the 1300th anniversary of «Kitabi-Dede Korkut» was celebrated in Azerbaijan.

***The Mountainous Garabag** - a region in the western part of the Republic of Azerbaijan. It is under the occupation of the armed forces of Armenia. By the Mountainous Garabag very often the territory of the former Mountainous Garabag Autonomous Province of the Republic of Azerbaijan is meant. Its territory is 4,4 thousand km².*

The power of Azerbaijaniism lies also in the fact that it is able to combine the individual interests and inclinations with the policy of the state and to protect and maintain the national-cultural identity of the people.

Thus, the Armenians occupied probably the whole territory of the Mountainous Garabag. Their next step was the occupation of the district of Lachin which joined the Mountainous Garabag with Armenia. Then, in the April of 1993 Kelbejer, in the July-October of the same year the districts of Agdam, Fuzuli, Jabrail, Gubadi and Zangilan were occupied. All the occupied territories form 20 per cent of the whole territory of Azerbaijan.

***«Kitabi-Dede Korkut»** (The Book of My Grandfather Korkut, epos of the Oghuz Turks)- is the most ancient written monument of the folk literature of Azerbaijan (XI-XII centuries). According to the tradition the authorship of the legends, or tales is related to Dede Korrkut. The historians of the 15th century Aybek ad-Davadri and Fazlullah Rashidaddin say that Dede Korkut lived in the lifetime of Prophet Mohammed and was sent to him as an envoy by the Turks. The prologue of the epos also notes that Dede Korkut lived in the lifetime of Prophet Mohammed.*

***«Sevil» Assembly of the Azerbaijani Women**- was founded in 1995. It is an independent public*

organization of the Azerbaijani women. It builds its work on the democratic principle of equality of its members and voluntariness. It is headed by Sevil Aliyeva.

«*Şərq qadını*» (*Women of Orient*)(magazine) - began to be published since 1923. Its publication was a remarkable event in the history of the women movement in Azerbaijan. In 1938 it was renamed to «the Azerbaijani Women».

PERSONS:

Abbas-zade Maleyka Mehdi gizi (1953) Chair of the State Commission on Admission of Students since 2000.

Agabeyim aga (Aga baji) Azerbaijani poetess. Daughter of Ibrahimkhalil khan of Garabag, wife of the Persian ruler Fatali shah.

Akhundova Rafiga Haji gizi (1931) Ballet master. People`s Artist of Azerbaijan.

Akhundova Shafiga Qulam gizi (1924). Composer. People`s Artist of Azerbaijan. Awarded with the order «Shohrat».

Alekberova Shovkat Feyzulla gizi (1922-1993). Azerbaijani singer. People`s Artist of Azerbaijan.

Alesgerova Shamama Mahmudali gizi (1904-1977). Gynecologist. Honoured Doctor of Azerbaijan.

Alibeyli Khanumana Sabir gizi (1920-2007). Writer. Played great role in the development of the Azerbaijani literature for children.

Aliyeva Leyla Ilham gizi (1986). Daughter of Preident Ilham Aliyev. Representative of the Heydar Aliyev Foundation in Russia. President of the Azerbaijani club of Moscow State Institute of International Relations. Editor-in-chief of the magazine «Baku» published in Russia. Chair of the Organization of the Azerbaijani Youth of Russia.

Aliyeva Mehriban Arif gizi (1964). Member of the parliament of Azerbaijan. Spouse of the President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev. Goodwill ambassador of UNESCO and ISESCO. Chair of numerous charitable and cultural organizations. President of the Heydar Aliyev Foundation. A national survey held in Azerbaijan earned her the title of the Woman of the Year in 2005. She was awarded the Ruby Cross by the Patrons of the Century International Charitable Fund in 2005 for her philanthropic work and contribution to the development of friendship between Russia and Azerbaijan.

Aliyeva Sevil Heydar gizi (1955). Chairman of “Sevil” Azerbaijani Women Assembly.

Aliyeva Zarifa Aziz gizi (1923-1985). Doctor of Medicine Honoured Scientist of Azerbaijan. Academician of the National Academy of Sciences of Azerbaijan. She played an exclusive role in the development of ophthalmology in Azerbaijan.

Ali-zade Firangiz Aliaga gizi (1947). Composer. People`s Artist of Azerbaijan. Awarded with the order «Shohrat».

Almas-zade Gamar Hajiaga gizi (1915-2006) *First ballet-dancer of Azerbaijan. People's Artist of the USSR.*

Asgerova Gultekin Malik gizi (1960-1992). *Doctor. National Heroine of Azerbaijan.*

Asgerova Salatin Aziz gizi (1961-1991). *Reporter. National Heroine of Azerbaijan. Murdered by the Armenian armed forces on January 9, 1991 on her way from Lachin to Shusha.*

Azizbeyova Puste Azizaga gizi (1929). *Historian, professor. Academician of the Academy of Sciences of the Azerbaijani SSR.*

Bedirbeyli Leyla Agalar gizi (1920-1999). *Azerbaijani actress. People's Artist of Azerbaijan. Awarded with the order «Istiglal».*

Billuri Hokume Ibrahim gizi (1926-2000). *Azerbaijani poetess Honoured Worker of Culture of Azerbaijan.*

Davudova Marziyya Yusif gizi (Marziyya Dautova) (1901-1962). *Azerbaijani actress. People's Artist of the USSR.*

Dilbazi Mirvarid Pasha gizi (Mirvarid Dilbazi) (1921-2001). *People's Poetess of Azerbaijan. Awarded with the order «Istiglal».*

Gadimova Sara Babish gizi (1922-2005). *Azerbaijani singer. People's Artist of Azerbaijan. Awarded with the order «Shohrat».*

Gadri Fatma Gadir gizi (1907-1968). *Azerbaijani actress. One of the first professional actresses of Azerbaijan. People's Artist of Azerbaijan.*

Gamar Beyim Sheyda gizi (1881-1933). *Azerbaijani poetess and playwright. Granddaughter of Jafargulu khan Neva. Received the pseudonym of «Sheyda» from Kh.Natavan.*

Goncha bayim (1827 - ?). *Azerbaijani poetess. Daughter of Ehsan khan of Nakhichevan.*

Guliyeva Zahra Tahir gizi (1923-2008). *Doctor of Medicine, ophthalmologist, professor, chairman of the State Committee for Women's Problems (1998-2006). Honoured Scientist of the Republic of Azerbaijan, awarded with the order «Shohrat».*

Gurbanova Hokuma Abbasali gizi (1913-1988). *Azerbaijani actress. People's Artist of the USSR.*

Huseynova Hijran Kamran gizi (1955). *The first woman in Azerbaijan to receive the title of doctor in political sciences. Chair of the State Committee on the Problems of Family, Women and Children since 2006.*

Imanguliyeva Aida Nasrulla gizi (1939-1993). *Literary critic, scholar, translator. Doctor of Philology professor. She was the Director of the Institute of the Peoples of the Near and Middle East of the Academy of Sciences of Azerbaijan.*

Ismayilova Tukezban Maharram gizi (1923-2008). *Azerbaijani singer. People's Artist of Azerbaijan. Awarded with the order «Shohrat».*

Izzet Orudjova Mirzeaga gizi (1909-1983). *Azerbaijani scientist. Academician. One of the first actresses of Azerbaijan.*

Jafar-zade Aziza Mammad gizi (1921-2003). *Azerbaijani writer. Awarded with the order*

«Shohrat».

Javanshir - Mammadgkuli-zade Hamida Ahmad bey Javanshir gizi (1873-1955). Azerbaijani enlightener and charity woman.

Kalantarli Munavvar Samad gizi (1912-1962). Azerbaijani actress. People's Artist of Azerbaijan.

Kemine Fatma khanum Agamirza bay Baba gizi (1841-1898). Poetess and ashug.

Khanlarova Zeynab Yahya gizi (1936). Azerbaijani singer. People's Artist of the USSR. Awarded with the order «Istiglal».

Kheyransa beyim (16th century). Mother of Shah Abbas.

Khurshidbanu Natavan (1832-1897). Azerbaijani poetess. Daughter of the last Garabag ruler Mehdigulu khan, granddaughter of Ibrahimkhalil khan of Garabag. Known in Azerbaijan and the Caucasus for her philanthropy.

Mammadbeyova Leyla Alasgar gizi (1909-1989). The first woman pilot in the Caucasus and Near East.

Mammadova Shafiga Hashim gizi (1945). Azerbaijani actress. People's Artist of Azerbaijan.

Mammadova Shovkat Hasan gizi (1897-1981). First professional woman singer of Azerbaijan. People's Artist of the USSR.

Medine Gulgun Nurulla gizi (Alekbierzade Medine) (1926-1991). Azerbaijani poetess Honoured Worker of Culture.

Mehinbanu (16th century). Daughter of Shah Ismayil Khatai.

Mehraliyeva Fatma (1926-2000). Azerbaijani singer. Honoured Artist of Azerbaijan.

Mehrijan Khatun (13th century). Daughter of Sultan Toghrul. Wife of the last ruler of the state of Atabegs Muzafaraddin Ozbek. Mehrijan Khatun did her best in the liberation of Tabriz, Khoy, Nakhichevan together with Shamsaddin of Tabriz in 1225.

Mehseti Ganjavi. Great Azerbaijani poetess. Created in the 11-12th centuries.

Muradova Bahar Avaz gizi (1962). Member of the Azerbaijani Parliament. Vice-Chair of the Parliament.

Muradova Rubaba Xalil gizi (1933-1983). Azerbaijani singer. People's Artist of Azerbaijan.

Mustafayeva Gullu Hajiaga gizi (1921-1993). Azerbaijani painter.

Nuriyeva Sona Piri gizi (1915-1986). One of the first women pilots of Azerbaijan.

Panahova Amaliya Alish gizi (1945). Azerbaijani actress. People's Artist of Azerbaijan. Presidential scholarship holder. Awarded with the order «Shohrat».

Pari khanum (15th century). Wife of Shirvanshah Khalilullah.

Rahman-zade Maral Yusif gizi (1916-2008). People's Painter of Azerbaijan. Awarded with the order «Shohrat».

Refibeyli Nigar Xudadat gizi (1913-1981). People's Poetess of Azerbaijan.

Rzayeva Agabaji Ismail gizi (1912-1975) First Azerbaijani woman composer. Honoured Worker of Culture of Azerbaijan.

Rzayeva Hagigat Ali gizi (1907-1969). Azerbaijani singer. People's Artist of Azerbaijan.

Salimova Shovkat Shahbaz gizi (1920 - 1999). One of the first women captains in the world.

Samedova Vajiha Ali gizi (1924-1965). Prominent Azerbaijani painter. Honoured Worker of Culture of Azerbaijan.

Sara Khatun (15th century). Prominent politician and stateswoman. Mother of Uzun Hasan, ruler of Akkoyunlu. Known as a talented diplomat in the East and Europe.

Seyidmammadova Zuleykha Habib gizi (1919-1999). One of the first women pilots of Azerbaijan.

Shahnigar Kazimagha gizi (Ranjur) (1850-1899). Azerbaijani poetess.

Shahtakhtinskaya Elmira Habibulla gizi (1930-1996). People's Painter of Azerbaijan.

Shekinskaya Barat Habib gizi (1914-1999). Azerbaijani actress. People's Artist of Azerbaijan.

Shikhlinskaya Nigar Huseyn Efendi gizi (1871-1931). Spouse of General Aliagha Shikhlinsky. The first Azerbaijani woman with higher education and military rank

Suleymanova Elmira Teymur gizi (1937). Doctor of chemical sciences, professor. Ombudswoman for human rights of Azerbaijan.

Topchubasheva Reyhan Ibrahim gizi (1905-1970). The first Azerbaijani woman to receive the title of Honoured Worker of Culture.

Tutu Bika (? – 1786). Stateswoman. Wife of Fatali khan of Guba. Sister of a Mir Hamza, Garagaytaq ruler.

Vekilova Leyla Mehet gizi (1927-1999). Ballet master. People's Artist of the USSR. Awarded with the order «Shohrat».

Zeynalova Nasiba Jahangir gizi (1916-2004). Azerbaijani actress. People's Artist of Azerbaijan. Awarded with the order «Shohrat».

ADDITIONAL DOCUMENTS

DECREE ON THE IMPLEMENTATION OF THE STATE POLICY ON WOMEN IN THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN

The Azerbaijani women, with their will, purity and devotion have always played an important role in our society and in the formation of our moral values. Our folklore has many positive female characters.

The female characters of the epos of «Kitabi-Dede Korkut», the foundation of our moral values, is still contributing to the universal values. Our poets praised women as the source of life and symbol of wisdom. Our great poet Nizami created such female characters as Mehinbanu, Nushabe, Fitna and the seven princesses. The Momina Khatun tomb erected by the prominent architect Adjami proves the respect of our people to women.

The activity of the medieval women of Azerbaijan maintained and enriched our national traditions. The poems by prominent poetess of the 12th century Mehseti Ganjavi won recognition abroad.

Gizil Arslan`s wife Gatiba khanum, Ozbek khan`s wife Mehrjan khanum, Uzun Hasan`s mother Sara Khatun, Shah Ismail Khatai`s daughter Mehinbanu, Shirvanshah Khalilullah`s wife Pari khanum, Shah Abbas` mother Kheyransa Beyim, legendary Tutu Bike are among the prominent stateswomen of the medieval Azerbaijan.

The 19th century is characterized by the activity and successes of women in Azerbaijan. The activity of Khurshud Banu Natavan, Aga Beyim Aga (Agabaji), Gonchabeyim, Fatma khanum Kemine, Shahnigar khanum, Gamarbeyim Sheyda Garabagi are much remarkable. The political, economic and cultural processes ongoing in Azerbaijan in the 19th century gave an incentive to the women become literate and take an active part in the public life.

Establishment of the secular theatre, democratic press, schools, especially schools for females opened new opportunities for the development of the Azerbaijani women. Charity was also popular then along enlightenment. Charitable societies established by Govhar khanum Gajar, Hamida khanum Javanshir, Nigar khanum Shikhlinskaya, Masma khanum Talishinskaya, Saltanat khanum Ahmedova played a prominent role in the public life. One of the charitable actions of that time was the establishment of Tazapir Mosque by Nabat khanum Ashurbeyli-Rzayeva. Consequently, women gained suffrage for the first time in our history.

Establishment of the Democratic Republic of Azerbaijan in 1918 allowed our women become

active members of democratic society. The Azerbaijani women gained a lot of achievements, became equal with men during the Soviet regime.

The first assembly of the Azerbaijani women was held in 1921. The main idea of that assembly was the freedom of women. Afterwards, a lot was done to encourage women become literate and take an active part in public life. The Institute of Pre-school education for Women established in 1921 turned into the Female Teacher-training Institute a year later. In 1923 by name of a journal the magazine «Şərq qadını» («Oriental Woman») started to be published, it became a remarkable event in the women movement in Azerbaijan.

The Second World War urged women to get into labor more widely. Men left for the war, women substituted them. A lot of women, such as pilots Leyla Mamedbeyova, Zuleykha Seyidmamedova, Sona Nuriyeva, ship captain Shovkat Salimova demonstrated courage in the war. These are the bright pages of Azerbaijan connected with women.

The achievements of the Azerbaijani women during the Soviet time prove their talent and industriousness. Actresses Merziye Davudova, Fatma Gadri, Hokume Gurbanova, Munevver Kalantarli, Barat Shekinskaya, Leyla Bedirbeyli, Nasiba Zeynalova, Shafiga Mamedova, Amalia Panahova, ballet stars Gamar Almas-zade, Leyla Vekilova, Rafiga Akhundova, popular singers Shovkat Mammadova, Hagigat Rzayeva, Shovkat Alekperova, Sara Gadimova, Rubaba Muradova, Fatma Mehraliyeva, Tukezban Ismailova, Zeynab Khanlarova, prominent composers Agabaji Rzayeva, Shafiga Akhundova, Firangiz Ali-zade, great painters Vajiha Samedova, Reyhan Topchubashova, Gullu Mustafayeva, Elmira Shahtakhtinskaya, Maral Rahman-zade contributed to the development of our national culture.

Our women-of-letters such as Nigar Rafibeyli, Mirvarid Dilbazi, Madina Gulgun, Hokuma Bulluri, Aziza Jafar-zade, Khanumana Alibeyli contributed to the development of the Azerbaijani literature. The assemblies of women held in 1957, 1967, and 1972 played an important role in the further development of the women's movement in Azerbaijan.

Throughout the 20th century the Azerbaijani women achieved a lot. Serious transformations took place in the position of women in society and family. Despite the achievements, the Soviet stereotypes did not take into consideration the traditional values.

The Azerbaijani women took an active part in the movement of independence. They participated in the complicated processes ongoing in the republic in 1988. Among the victims of the tragedy of January 20 there were women. Reporter Salatin Askerova and doctor Gultakin Askerova are the national heroes of Azerbaijan. There are a lot of women among the refugees who had left their homes because of the Armenian occupation. The main problems resulting from the war fell on the shoulders of women mostly. The Azerbaijani women, however, have always supported peace.

The first Constitution of Azerbaijan adopted in 1995 confirmed the equal right of men and women and created a legal basis for the active participation of women in public life. Democratization helped the establishment of many women organizations. The major goals of those organizations are the improvement of the conditions of women, solution of their problems.

More women organizations are being created, the current ones are expanding their networks. During the preparation period of the Sixth World Conference of women held in Beijing in 1995 the National Committee of Women of Azerbaijan submitted a report to the conference.

After the conference national conferences were held. On June 30, 1995, Azerbaijan joined the UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women and took respective obligations.

Since the Beijing Conference a lot of work for the implementation of the principles and recommendations noted on its documents has been done and reports have been submitted to the UN agencies.

In order to implement into life the state policy on women, the State Committee on the Problems of Women was established with to the decree of the President of the Republic of Azerbaijan on January 14, 1998.

The statistics show that among 80 heads of executive power of cities and districts there are only 5 women, and the number of women in government bodies is very low.

Legislative acts, decisions and resolutions adopted by the Cabinet of Ministers, by government bodies of various levels do not take into account the gender requirements and do not undergo expertise.

Since Azerbaijan regained its independence, women have been assigned new tasks. The establishment of market economy, formation of civil society, reforms demand the increase of the role of women in society. However, the equal rights determined for women are not realized because of lack of equal rights in reality.

The necessity of solution of the problems of women was emphasized in the first assembly of the women of Azerbaijan held on September 25, 1998. That conference demonstrated that a lot has to be done to increase the role of women in society.

In order to ensure equal rights for women with men, particularly representation of women in legislation, I resolve:

1. Equal representation of women with men in the administration must be ensured by taking into consideration the activity of all the government bodies of the Republic of Azerbaijan.

2. The State Statistics Committee together with the State Committee on Women's Problems shall prepare statistical information on the situation of women in the republic.

3. The Cabinet of Ministers shall be charged:

- to ensure equal opportunities both for men and women according to the gender policy within the economic reforms;

- to prepare and implement into life a program on the employment of refugees and internally displaced people;

- to analyze the current legislation and submit proposals on changes and amendments to the laws of the Republic of Azerbaijan in order to strengthen the defence of women.

- to report the President of the Republic of Azerbaijan on the implementation of the decree until

In the Name of the Azerbaijani Woman

March 1;

- to solve issues deriving from This Decree.

Heydar Aliyev,

President of the Republic of Azerbaijan

Baku, March 6, 2000

LAW OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN ON GENDER EQUALITY*

Article 1. Aim of the Law

The aim of This Law is to remove all the forms of gender discrimination, to create equal opportunities for men and women in all the spheres of political, economic, social and cultural life by ensuring gender equality.

Article 2. Basic notions

2.0. The following notions are used in This Law:

2.01. Gender- social aspect of relations between men and women in the political, economic, cultural and other spheres of public life;

2.02. Gender equality- equality of rights of men and women, equal opportunities for ensuring these rights and their equal status in the society;

2.03. Equal opportunities- equal conditions and guarantees for men and women in ensuring human rights;

2.04. Sex discrimination- sexual harassment, employment of discrimination which includes sexual advances, requests for sexual favours, and other verbal or other physical conduct of a sexual nature in the course of employment;

2.05. Sexual harassment- abusive and humiliating actions committed at work and service relations, insulting in nature, expressed in physical actions (verbal, by touching, by abusive words, gestures, threat, soiling proposals and invitation of immoral nature)

Article 3. Prohibition of all forms of gender discrimination

3.1. All the forms of gender discrimination are prohibited

3.2. The followings are not regarded to be gender discrimination:

3.2.1. Concessions, privileges and other forms of maintenance provided by the Labour Code of the Republic of Azerbaijan for women;

3.2.2. Call up of men for the active military (alternative) service;

3.2.3. different pension and marriage ages for men and women as provided by the law;

3.2.4. restriction of the right of the husband to demand the breach of the marriage in conformity with Article 15 of the Family Code of the Republic of Azerbaijan;

3.2.5. creation of different conditions for men and women in penitentiaries;

3.2.6. implementation of special measures into life for ensuring gender equality.

Article 4. Ban of harassment to sexual intercourse

Compulsion to sexual intercourse is prohibited.

Article 5. Basic directions of the national policy connected with the assurance of gender equality.

5.0. The basic directions of the national policy for ensuring gender equality are the

** This is not official translation*

followings:

5.0.1. formation, improvement and development of the normative legal base for ensuring gender equality;

5.0.2. conduction of gender expertise of the normative legal acts;

5.0.3. development and materialization of national programs for ensuring gender equality;

5.0.4. propagation of the culture of gender equality.

Article 6. Objectives of the state in ensuring gender equality

The state takes measures for removing all the forms of the gender inequality, for creating equal opportunities for men and women, for not allowing the representative of one sex have superiority on the representative of another sex in the administration of the country, in the adoption of decisions.

Article 7. The objectives of the employers

7.1. The employer ensures the equality of men and women at work.

7.2. The employer has the following objectives:

7.2.1. to treat equally and create equal opportunities for anyone in the employment, in the promotion at work, in the acquisition of new professions, in the improvement of one's qualification, in the appreciation of one's work and in cases of dismissal, irrespective of the sex;

7.2.2. to create the same work conditions for persons engaged in the same work, irrespective of their sexes;

7.2.3. not to apply different forms of punishment to persons for the same violation of discipline, irrespective of their sexes;

7.2.4. to fulfill the provisions of Article 9 and Article 10 of This Law;

7.2.5. to take measures for preventing to sexual harassment and discrimination because of one's sex:

Article 8. The objectives of the employer in removing gender discrimination

8.1. The employer must substantiate that his decision on employment, promotion at work, improvement of one's qualifications, requalification, estimation of the quality of one's work, dismissal from work does not depend on the sex of the employee if there appears a different approach in the said.

8.2. The employee has the right to demand from the employer to give him/her a written explanation on the education, professionalism, experience, professional qualities and other preferences on the employment of the representative of the opposite sex in the case he/she refused of employment.

Article 9. Equality in the payment of labour

9.1. The persons working at the place and position with same professional skills and degrees, in the same work conditions must be paid the same wages, rewards and others for the encouragement for the work of the same value, irrespective of their sexes.

9.2. When the wages, rewards and others paid for encouragement for the same work of the same

value differ, at the demand of the employee the employer must substantiate that the differences are not connected with the differences in the sexes of the employees.

Article 10. Announcements with discriminatory contents

10.1. The announcements on employment are not allowed to have different demands for men and women, preference to the representative of a definite sex, questions about the marital state or private life of the job-seeker.

10.2. It is banned to publish announcements of deceptive content, contradicting the principles of gender equality.

10.3. It is not allowed to announce vacancies only for the representatives of one sex.

10.4. The publication of announcements mentioned in Article 10.3 of the Present Law are allowed only in those cases when the sex of the employee is the only decisive condition for employment because of the nature of the work, or in conformity with the Labour Code of the Republic of Azerbaijan the use of the labour of woman is banned in such jobs.

Article 11. Inadmissibility of any pressure against the employees subjected to sexual harassment

The persons who have complained from the employer, or managers for being subjected to sexual harassment can not be subjected to any pressure on the part of the employer or the manager.

Article 12. Annulment of the labour contract

The labour contract of the person subjected to sexual harassment is annulled since the day shown in his/her application.

Article 13. Equal opportunities in the execution of education rights

13.1. The state ensures equal opportunities for men and women for enjoying their rights to education.

13.2. The employer ensures equal opportunities for men and women for getting the first and additional educations, for enjoying vacation rights connected with the education.

13.3. The state ensures equal opportunities for men and women in the admission to the educational institutions, in granting scholarships to students, in the selection of curricula and in the assessment of the knowledge in all the educational institutions irrespective of their being national, or private.

13.4. Text books must ensure the principle of gender equality.

Article 14. Gender discrimination in the activity of educational institutions

14.0. The following cases can be regarded as cases of gender discrimination in the activity of the educational institutions.

14.0.1. Application of different requirements to men and women in the admission to educational institutions, in the development of curricula and in the assessment of their knowledge.

14.0.2. Creation of different opportunities for men and women in the selection of the sphere of education.

Article 15. Assurance of gender equality in economic and social relations

15.1. The state ensures the creation of equal opportunities for men and woman in the execution of their property rights, for being engaged in entrepreneurial activities.

15.2. The state ensures the creation of equal opportunities for men and women in the execution of their rights of social maintenance, in getting the addressed social allowances and other social concessions from the state.

Article 16. Assurance of gender equality in the activity of political parties, non-governmental organizations, trade unions.

16.1. Affiliation to political parties, non-governmental organizations and trade unions is open for men and women on equal conditions, and equal opportunities must be created for both of them.

16.2. The provisions of Article 16.1 of This Law are not applied to the activities of the non-governmental organizations set up for the defence of the interests of a definite sex.

Article 17. The right of demanding the payment of damages

17.1. The persons subjected to gender discrimination are paid for the damages in the form as provided by the legislation of the Republic of Azerbaijan.

17.2. Persons subjected to sexual harassment are paid damages in the form as provided by the legislation of the Republic of Azerbaijan.

Article 18. Responsibilities for the violation of the law Persons guilty in the violation of the provisions of This Law bear responsibility in conformity with the legislation of the Republic of Azerbaijan.

Article 19. Control on the assurance of gender equality

Control on the assurance of gender equality is exercised by a respective body of the executive power

Article 20. Annual report of the body of the executive power which controls the assurance of the gender equality

The body of the executive power which exercises control on the assurance of gender equality, submits its annual report to the parliament of the Republic on its activities.

Article 21. Enforcement of the law

This Law gains force since the day of its signature.

Ilham Aliyev

President of the Republic of Azerbaijan.

Baku, October 10, 2006.

CONTENTS

Foreword	139
Congratulatory speech of the President of Azerbaijan Heydar Aliyev at the ceremony dedicated to the International Women`s Day, March 8, 1995	142
Address of the President of the Republic of Azerbaijan Heydar Aliyev to the participants of the Fourth World Conference of Women, September 4, 1995	144
Congratulatory speech of the President of the Republic of Azerbaijan Heydar Aliyev at the ceremony dedicated to the International Women`s Day, March 7, 1996	145
Speech of the President of the Republic of Azerbaijan Heydar Aliyev at the meeting organized by the Azerbaijani Women`s Association «Sevil» dedicated to International Women`s Day, March 8, 1997	146
Speech of the President of the Republic of Azerbaijan Heydar Aliyev at the ceremony dedicated to the International Women`s Day, March 7, 1998	148
To the participants of the UN conference «Women and Armed Conflicts» May 17, 1998	151
To the Assembly of the Azerbaijani Women, September 14, 1998	152
Speech of the President of the Republic of Azerbaijan Heydar Aliyev at the first assembly of the Azerbaijani women, September 15, 1998	154
Speech of the President of the Republic of Azerbaijan Heydar Aliyev at the ceremony dedicated to the International Women`s Day, March 6, 1999	162
Speech of the President of the Republic of Azerbaijan Heydar Aliyev at the ceremony dedicated to the International Women`s Day, March 7, 2000	165
From the talk of the President of the Republic of Azerbaijan Heydar Aliyev with the participants of the First Partnership Forum of Women of GUUAM Countries held in Baku September 20, 2001	168
Speech of the President of the Republic of Azerbaijan Heydar Aliyev at the meeting with the players of «Azerrail» volleyball team, March 14, 2002	180
Congratulation by the President of the Republic of Azerbaijan Heydar Aliyev, to the women of the Republic on the occasion of the International Women`s Day, March 7, 2003	183
Congratulatory Letter of the President of the Republic of Azerbaijan Heydar Aliyev to the Second Assembly of the Azerbaijani Women, September 27, 2003	185
Address to the Azerbaijani Women on the 8 th of March International Women`s Day, March 6, 2004	186
Address to the Azerbaijani Women on the 8 th of March – International Women`s Day, Baku, March 7, 2005	187

Speech of the President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev receiving the participants of the international conference held in Baku on the theme of the «Role of Women in New Conditions of Security: Strategic Importance of the Gender Factor» held in Baku, September 27, 2005	188
Address to the Azerbaijani Women on March 8 - International Women's Day, March 7, 2006	191
Speech of Mehriban Aliyeva, President of Heydar Aliyev Foundation, in the ceremony devoted to the presentation of the book «The Leading Figures of New Arab Literature» by Orientalist Scholar Aida Imanquliyeva and awarding Mehriban Aliyeva with the honorary title of the Goodwill Ambassador of UNESCO and ISESCO, November 23, 2006	192
Congratulations to Women of Azerbaijan on March 8 - International Women Day Baku, March 7, 2007.....	196
Congratulation of the President of Azerbaijan Ilham Aliyev to the Women of Azerbaijan on march 8 - International Women's Day, March 7, 2008	197
Address to the participants of the Baku International Forum on the Expansion of the Role of Women in the Intercultural Dialogue, June 10, 2008	198
Speech of Mehriban Aliyeva, President of Heydar Aliyev Foundation, Goodwill Ambassador of UNESCO and ISESCO, MP at the International Conference» Enlargement of the Role of Women in the Cross-Culture Dialogue», June 10, 2008	199
To the participants of III Congress of the Women of Azerbaijan Baku, September 26, 2008	204
Congratulations of President Ilham Aliyev to the Azerbaijani Women on March 8 International Woman's Day, Baku, March 7, 2009	206
Interview of the President of the Heydar Aliyev Foundation, Goodwill Ambassador of UNESCO and ISESCO, member of the Azerbaijani Parliament Mehriban Aliyeva to the magazine «Baku», May 23, 2009	207
Historical backgrounds	211
Information	219
Additional documents	226

- Müstəqilliyə aparan yollarda (1969-1982)
- On the ways leading to independence (1969-1982)
- На пути к независимости (1969-1982)

- Müstəqil Azərbaycanca
- In the independent Azerbaijan
- В независимом Азербайджане

- Azərbaycan xalqının ümummilli lideri qadın forumlarında
- National Leader of Azerbaijan in Women Forums
- Общенациональный лидер азербайджанского народа на женских форумах

- Uşaqlar Azərbaycanımızın gələcəyidir
- Children are the Future of Azerbaijan
- Дети - будущее нашего Азербайджана

- Mədəniyyətimizə tükənməz qayğı
- Inexhaustible care to our culture
- Безграничная забота о нашей культуре

- Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda şəhid olmuş qəhrəmanlarımızın analarına hörmət və ehtiram
- Respect to mothers of heroes who became martyr for the integrity of Azerbaijan
- Почет и уважение матерям героев, павших за территориальную целостность Азербайджана

- Qadınlarımız ictimai həyatın ən müxtəlif sahələrində uğurla çalışırlar
- Women of Azerbaijan are taking position in different spheres of social life
- Наши женщины с успехом трудятся в самых различных сферах общественной жизни

- Azərbaycanın idmançı qadınları ölkəmizin bayrağını dəfələrlə ən mötəbər beynəlxalq yarışlarda yüksəldiblər
- Sportswomen of Azerbaijan have raised national flags in many higher respected competitions
- Азербайджанские спортсменки неоднократно возвышали флаг нашей страны на престижнейших международных соревнованиях

- Azərbaycanın müstəqilliyi əbədidir, dönməzdir, sarsılmazdır
- Independence of Azerbaijan is eternal, unshakeable and inviolable
- Независимость Азербайджана вечна, неповоротна, непоколебима

- Sosial məsələlər diqqət mərkəzindədir
- Social issues are on the focus
- Социальные вопросы находятся в центре внимания

- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Bakıda keçirilən “Yeni təhlükəsizlik şəraitində qadınların rolu: Gender amilinin strateji əhəmiyyəti” mövzusunda beynəlxalq konfransın iştirakçılarını qəbul edərkən
- President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev receiving the representatives of international conference held in Baku on “Role of women in new conditions of security: Strategic importance of the gender factor”
- Президент Азербайджанской Республики Ильхам Алиев на приеме участников проходящей в Баку Международной конференции на тему: “Роль женщин в новых условиях безопасности: стратегическое значение гендерного фактора”

- Azərbaycanın birinci xanımı YUNESKO və İSESCO-nun xoşməramlı səfiridir
- The first lady of Azerbaijan is goodwill Ambassador of UNESCO and ISESCO
- Первая леди Азербайджана - посол доброй воли ЮНЕСКО и ИСЕСКО

- Azərbaycan Respublikasının bölgələrində
- In Regions of the Republic of Azerbaijan
- В регионах Азербайджанской Республики

- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev YUNESKO və İSESKO-nun Xoşməramlı səfiri, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevaya Heydər Əliyev Mükafatını təqdim edir
- The President of the Republic of Azerbaijan awards goodwill Ambassador of UNESCO and ISESCO, the president of Heydar Aliyev Foundation Mehriban Aliyeva with Heydar Aliyev Prize
- Президент Азербайджанской Республики Ильхам Алиев вручает Премию Гейдара Алиева послу доброй воли ЮНЕСКО и ИСЕСКО, Президенту Фонда Гейдара Алиева Мехрибан ханум Алиевой.

HEYDƏR ƏLİYEV İRSİNİ ARAŞDIRMA MƏRKƏZİ
HEYDAR ALIYEV'S HERITAGE RESEARCH CENTER
ЦЕНТР ИССЛЕДОВАНИЙ НАСЛЕДИЯ ГЕЙДАРА АЛИЕВА

AZƏRBAYCAN QADINI NAMİNƏ
IN THE NAME OF THE AZERBAIJANI WOMAN
ВО ИМЯ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ЖЕНЩИНЫ

Баку - 2010

Книга «Во имя азербайджанской женщины» является новым изданием Центра исследований наследия Гейдара Алиева. Книга посвящается десятилетию со дня подписания Общенациональным лидером азербайджанского народа Гейдаром Алиевым Указа «Об осуществлении государственной женской политики в Азербайджанской Республике».

Имеются многочисленные выступления и обращения Общенационального лидера азербайджанского народа Гейдара Алиева и Президента Азербайджанской Республики Ильхама Алиева, раскрывающие самые различные аспекты женской политики. Настоящая книга содержит большую часть данных документов.

В книгу включены выступления великого сына азербайджанского народа Гейдара Алиева на торжественных собраниях, поздравления в связи с Женским днем, поздравительные письма Президента Азербайджанской Республики Ильхама Алиева в связи с Международным женским днем и различным мероприятиям. В состав книги также вошли выступления посла доброй воли ЮНЕСКО и ИСЕСКО Мехрибан ханум Алиевой, ее интервью журналу «Баку». В число документов также включены Указ «Об осуществлении государственной женской политики в Азербайджанской Республике» и Закон Азербайджанской Республики «Об обеспечении гендерного равенства».

HEYDƏR ƏLİYEV İRSİNİ ARAŞDIRMA MƏRKƏZİ
HEYDAR ALIYEV'S HERITAGE RESEARCH CENTER
ЦЕНТР ИССЛЕДОВАНИЙ НАСЛЕДИЯ ГЕЙДАРА АЛИЕВА

Azərbaycan qadını naminə
In the Name of the Azerbaijani Woman
Во имя азербайджанской женщины

Консультант серии «Издания Центра исследований наследия Гейдара Алиева»:

Асеф НАДИРОВ

Действительный член Национальной Академии наук Азербайджана

Научный консультант и автор Предисловия:

Иджран ГУСЕЙНОВА

Председатель Государственного комитета Азербайджанской Республики по проблемам семьи, женщин и детей, доктор политических наук, профессор

Ответственный за выпуск:

Вургун СУЛЕЙМАНОВ

Руководитель творческого состава:

Фуад БАБАЕВ

Творческий состав:

Исмаил ГАСЫМОВ

Тямкин МАМЕДЛИ

Ирина МУХТАРОВА

Гюндюз НАСИБОВ

Редактор - лингвист:

Наиля ГАРИФУЛИНА

Консультант по дизайну:

Эльшан ГАДЖИ - ЗАДЕ

Дизайн суперобложки и обложки:

Джаваншир АЗИЗОВ

Дизайн форзацев и фотоблока:

Эльвиз ИСМАИЛОВ

Верстка:

Эльшан АГАЕВ

В фотоблоке использованы фото - материалы Пресс - службы Президента Азербайджанской Республики, в оформлении форзацев использованы фотографии 4 тома издания «Азербайджанская таможня - на охране национальных интересов. Спасенные шедевры».

В книге использованы материалы АзерТадж, официального сайта Президента Азербайджанской Республики (www.president.az), личного сайта Первой леди Азербайджана Мехрибан ханум Алиевой (www.mehriban-aliyeva.org) и официального сайта Государственного Комитета Азербайджанской Республики по проблемам семьи, женщин и детей (www.scfwca.gov.az).

Посвящается 10-летию со дня подписания Общенациональным лидером азербайджанского народа Гейдаром Алиевым Указа «Об осуществлении государственной женской политики в Азербайджанской Республике»

Уважаемые читатели!

Наиболее славный период азербайджанской истории связан с годами руководства страной одного из великих мировых политиков, нашего Общенационального лидера Гейдара Алиева. В те годы наше независимое государство встало на путь демократического развития, произошли важные изменения в сфере защиты человеческих прав и свобод, повышения уровня национального самосознания.

В период руководства Азербайджаном наш Общенациональный лидер уделял постоянное и большое внимание вопросам женской политики. Определение в нашей стране основополагающих принципов государственной женской политики и ее возвышение до уровня государственной политики связано в нашей стране с именем нашего Общенационального лидера.

С возвращением в 1993 году по настоянию азербайджанского народа к власти Гейдара Алиева повышение оказываемых женщинам уважения и внимания, повышение в обществе их статуса и роли, обеспечение их законных прав и интересов явилось одним из приоритетных направлений государственной политики нашей страны. Широкомасштабная деятельность, претворяемая в жизнь с целью создания и усовершенствования соответствующей правовой базы, повышение общественной и политической активности женщин, увеличение их физического, духовного и интеллектуального потенциала, укрепление их социальной защиты, деятельность, осуществляемая по защите семьи, женщин и детей, обеспечение занятости являются этому еще одним свидетельством.

Социальное положение женщин является одним из важнейших стандартов, определяющих уровень развития каждой страны. В связи с этим в деятельности, осуществляемой Гейдаром Алиевым после возвращения к власти, большое внимание уделялось гендерной политике, направленной на осуществление идеи по равноправному участию женщин во всех сферах общественно-политической жизни.

Принцип равенства прав женщин и мужчин, предусмотренный в 25 статье Конституции Азербайджанской Республики, автором которой является наш Общенациональный лидер, представляет собой неотъемлемый элемент прав человека и одно из условий социальной справедливости. В результате достижения в нашей стране всестороннего равенства между мужчинами и женщинами, из объекта социальной защиты женщина превратилась в активно действующую личность.

Наряду с этим, деятельность в этой сфере в нашей стране последовательно продолжается. В 1995 году наша страна присоединилась к Конвенции «О ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин», а в 1998 году Указом Президента Азербайджанской Республики Гейдара Алиева был создан Государственный комитет по проблемам женщин Азербайджанской Республики. Указ «Об осуществлении государственной женской

политики в Азербайджанской Республике», подписанный Общенациональным лидером 6 марта 2000 года стал институциональным механизмом по полному раскрытию потенциала женщин. Этот Указ, подписанный 10 лет назад, является одним из важнейших документов по осуществлению в нашей стране гендерной политики. Данный Указ, предусматривающий повышение роли женщин в политической, социальной, экономической, культурной жизни страны, был принят в качестве документа ООН и направлен во все страны.

Наш Общенациональный лидер во все периоды своего руководства Азербайджаном высоко оценивал роль женщин: «Женщины являются опорой нашего государства, государственности, независимости, нашего сегодняшнего дня и будущего».

Женская проблема занимает одно из центральных мест и в социально-экономической политике, осуществляемой достойным преемником Гейдара Алиева, Президентом Азербайджанской Республики Ильхамом Алиевым. Эта политика предусматривает внесение конкретных положительных изменений в положение женщины в обществе и семье.

Необходимость комплексного решения проблем семьи и детей во взаимосвязи с проблемами женщин обусловила создание согласно Указу Президента Азербайджанской Республики от 6 февраля 2006 года единого органа государственного управления, которым явился Государственный комитет по проблемам семьи, женщин и детей.

Принятый в декабре 2006 года Милли Меджлисом на основании законодательной инициативы Президента Азербайджанской Республики Закон «Об обеспечении гендерного (мужчин и женщин) равенства» был направлен на повышение роли женщин в семье, государственном строительстве, усовершенствование системы защиты их правовых, социальных и культурных интересов.

Одной из важных мер нашего государства в сфере улучшения положения женщин явилось их обеспечение рабочими местами. В результате осуществления государственных программ, подписанных Президентом Ильхамом Алиевым по социально-экономическому развитию регионов, в течение истекших 6 лет в нашей стране открылись более 800 тысяч рабочих мест.

При непосредственном участии главы нашего государства в Азербайджане была создана уникальная система социальной защиты семьи и женщин. Эта система, опирающаяся на реальную экономическую ситуацию, вытекает из ресурсных возможностей страны. В жизнь претворяется адресная социальная политика.

Здоровье матери и ребенка является важным индикатором уровня социально-экономического благополучия страны. Сохранение генофонда непосредственно зависит от здоровья матери. И поэтому не случайно, что охрана здоровья матери и ребенка является одним из приоритетных направлений деятельности нашего государства.

В этой сфере особо должна быть отмечена деятельность Фонда Гейдара Алиева. Образ жизни Президента Фонда, посла доброй воли ЮНЕСКО и ИСЕСКО, депутата Милли Меджлиса Мехрибан ханум Алиевой является примером для всех наших женщин.

Широкомасштабная и плодотворная деятельность Мехрибан ханум Алиевой достойна большого одобрения. В поле внимания Мехрибан ханум Алиевой, под руководством которой осуществляются значительные проекты в сфере образования, здравоохранения, спорта и во многих других областях, находятся также и женские проблемы.

16 января 2008 года Фондом Гейдара Алиева, Фондом народонаселения ООН и Государственным комитетом по проблемам семьи, женщин и детей Азербайджана были подписаны документы по совместному проекту «Против насилия в отношении женщин в XXI веке». Главная цель осуществления проекта заключалась в помощи просвещению населения, защите женщин и детей от бытового насилия, устранению стереотипов, чуждых традиционной азербайджанской семье.

Говоря о женской политике, следовало бы отметить и деятельность Государственного комитета по проблемам семьи, женщин и детей – центрального органа исполнительной власти, осуществляющего государственную политику и урегулирование в сфере решения проблем семьи, женщин и детей. Комитет в рамках своих полномочий обеспечивает осуществление человеческих и гражданских прав и свобод, и особенно прав женщин и детей, предотвращает их нарушение, осуществляет на основе законодательства в рамках своих полномочий их нормативное регулирование, участвует в подготовке государственных программ, обеспечивает в рамках своих полномочий претворение в жизнь государственных программ и концепций по развитию и т.д. В прошлом году Комитетом была издана книга под названием «Гейдар Алиев и государственная женская политика», в которую вошли материалы о встречах Гейдара Алиева с женщинами, его выступления, речи и рекомендации.

Государственная женская политика, начало которой было положено нашим Общенациональным лидером Гейдаром Алиевым, успешно продолжаемая Президентом Ильхамом Алиевым, формируется уже в качестве национальной стратегии. Сегодня азербайджанские женщины в ответ на заботу Президента Азербайджана и нашего правительства трудятся в силу своих возможностей во имя нашей государственности. Женщины успешно трудятся во всех ведущих сферах производства, легкой промышленности, сельском хозяйстве, в сферах транспорта, строительства, связи, образования, спорта, здравоохранения и культуры. Выражаясь словами Президента Ильхама Алиева, «Присущие им деловитость, мудрость, высокая внутренняя культура и верность, накопленным нашим народом на протяжении столетий национально-духовным богатствам определяют позицию в общественной жизни и облик современной азербайджанской женщины».

С учетом вышеупомянутого хотела бы сказать, что книга «Во имя азербайджанской женщины», изданная Центром исследований наследия Гейдара Алиева на азербайджанском, английском и русском языках, и в самом деле является ценным трудом. Центр уже 6 лет доводит до мирового читателя на 35 языках мира богатое и многостороннее наследие великого сына азербайджанского народа Гейдара Алиева. В связи с тем, что наследие

Гейдара Алиева является самым достоверным и полезным источником информации о реалиях Азербайджана, деятельность Центра заслуживает одобрения. Надеть, что издание, представленное вниманию читателей, как и книги, выпущенные ранее, понравится каждому.

Иджран Гусейнова,

Председатель Государственного комитета по проблемам семьи, женщин и детей, доктор политических наук, профессор

**ПОЗДРАВИТЕЛЬНАЯ РЕЧЬ ПРЕЗИДЕНТА АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ
РЕСПУБЛИКИ ГЕЙДАРА АЛИЕВА НА ТОРЖЕСТВЕННОЙ
ПРАЗДНИЧНОЙ ЦЕРЕМОНИИ, ПОСВЯЩЕННОЙ
МЕЖДУНАРОДНОМУ ЖЕНСКОМУ ДНЮ**

Азербайджанский государственный театр песни имени Рашида Бейбутова,
8 марта 1995 года

Дорогие женщины, дорогие сестры!

Искренне поздравляю всех Вас по случаю сегодняшнего праздника, желаю всем Вам здоровья, счастья и исполнения всех Ваших желаний.

После многолетнего перерыва я принимаю участие здесь на Женском празднике. Этот праздник в Азербайджане проводился в свое время неоднократно. Мы отмечали этот праздник вместе со многими из Вас. Знаете, что многие годы я был вдали от Родины - от Азербайджана, Баку. Находясь в Москве, я, несомненно, тоже принимал участие на Женском празднике. После долгого перерыва я снова отмечаю этот праздник здесь, на своей земле, вместе с нашими сестрами. Я очень удовлетворен этим. Правда, я не так представлял себе эту церемонию. Мне вчера вечером сказали, что будет такая праздничная церемония и я тоже приглашен. Я сказал, что обязательно приду. Но я не представлял себе, что это мероприятие будет таким впечатляющим, грандиозным и торжественным.

Сейчас я волнуюсь. Потому что вижу здесь, в этом небольшом зале, выдающихся женщин Азербайджана. Я очень удовлетворен тем, что вижу их. Мы долгие годы работали вместе, у нас были налажены отношения и связи. Сейчас, в этот тяжелый, трудный для нашего народа период, видя женщин вновь в праздничном настроении, я очень радуюсь.

Сегодня здесь мы посмотрели прекрасный концерт: наше искусство богато – это известно во всем мире. Мы тоже знаем. Но порой мы себя недооцениваем, не можем осознать то, на что способны. Некоторые из выступавших здесь были из числа молодежи. В то же время мы увидели на сцене наших мастеров искусства, неугасающих звезд, тех, кто долгие годы хранит, развивает азербайджанскую культуру. Многие из них сидят в этом зале. Историю XX века – прошлое, сегодняшнее и будущее, мы видим на примере сидящих сегодня здесь, на примере их жизненного и творческого пути. Это большое счастье.

Здесь были сказаны теплые слова об азербайджанской женщине. Может быть, я не смогу ничего добавить к сказанному. В целом, женщина – самый ценный член общества. Все должны почитать женщин, все должны уважать женщин. Я всю свою жизнь уважительно относился к женщинам и призывал наше общество, нацию, народ уважать женщин.

Сегодня я вновь вижу, что азербайджанские женщины на высоком уровне представляли традиции, культуру, науку, интеллектуальный потенциал нашего народа, и сейчас это так. Уважение, благодарность, здоровье женщинам!

Я очень рад тому, что нахожусь сегодня вместе с Вами. Еще раз поздравляю Вас, желаю здоровья и счастья!

Здесь выступала мама Эльмира. Я не знал, что у нас на фронте есть такие матери. Несомненно, азербайджанские женщины всегда были героинями. Все, в том числе и я, знаем об их храбрости. Но я не знал, что на фронте есть такая, как Вы мама Эльмира. Я благодарю Вас. Может быть, это будет неожиданным решением, но я, как Президент, имею на это полномочия. Прямо здесь я награждаю Вас самым высоким орденом нашей Республики – орденом «Флаг Азербайджана».

Перед нашими глазами прошли звезды Азербайджана. Лейла ханум, Сара ханум, Тукезбан ханум, Фирангиз ханум, Гюльхар ханум, Шафига ханум сидят здесь. Я всегда был поклонником Вашего творчества. Видел Вас и на сценах, и лично встречался. Я всегда гордился Вами. Я очень горжусь тем, что и сегодня Вы украшаете собой это мероприятие. Поздравляю всех Вас, особенно наших звезд. Лейла ханум, благодарю за сказанные теплые пожелания. Я очень рад личной встрече с Вами. Потому что обычно мы видим Вас на экранах. Наверное, и вы иногда видите меня на экранах.

Голос из зала: Мы соскучились по Вас.

Гейдар Алиев: А я еще больше соскучился по Вас. Сара ханум, если Вы помните, во время Вашего юбилея я был в Нахчыване. Я направил Вам поздравление. Был очень рад. В Нахчыване я находился в условиях блокады. Я позвонил Вам. Я очень рад, что встретился здесь с Вами. Я очень рад видеть всех Вас.

Здесь участвуют послы зарубежных стран вместе со своими супругами. Не знаю, отмечается ли этот праздник в Америке, Турции, Англии, в других

странах или нет? Это не имеет значения. То, что они сегодня принимают здесь участие и отмечают этот праздник вместе с нашими женщинами, это прекрасный факт. От Вашего и от своего имени я поздравляю супруг послов зарубежных стран, так как они вместе с нами, хочу выразить благодарность и признательность главам дипломатических представительств.

Причиной моего сегодняшнего волнения является то, что наш народ живет в трудных, тяжелых условиях, в условиях войны - все это я знаю, в душе я переживаю из-за этих трудностей, потому что я ответственен за все это. Но в то же время, видя Вас веселыми, счастливыми, в хорошем настроении, оптимистичными, несмотря на все эти трудности, я верю в то, что наш народ выйдет из этого положения. Опорой нашей победы являются женщины, женщины, женщины!

Уважение и любовь женщинам! Женщины - в наших сердцах!

Спасибо, поздравляю!

**ОБРАЩЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
ГЕЙДАРА АЛИЕВА К УЧАСТНИКАМ IV ВСЕМИРНОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ, ПОСВЯЩЕННОЙ ПОЛОЖЕНИЮ ЖЕНЩИН**

4 сентября 1995 года

Уважаемые участники конференции!

От имени азербайджанского народа сердечно приветствую всех участников IV Всемирной конференции, посвященной положению женщин. Желаю всем участникам Конференции успехов в деятельности во имя равенства, развития и мира.

Сегодня самой главной задачей для Азербайджана, имеющего более миллиона беженцев и вынужденных переселенцев, является решение проблем женщин и детей, ставших беженцами, лишившихся родных земель в результате военной агрессии Республики Армения. Широкомасштабное политическое мероприятие «Верните меня в мой родной дом», проведенное накануне Пекинской конференции, подытожилось внесением подписей тысяч женщин-беженек на флаге, являющимся символом Женского форума.

Надеюсь, что женщины всего мира будут помогать своим сестрам - азербайджанским женщинам, окажут свою поддержку в защите территориальной целостности Азербайджана, 20 процентов территории которого оккупировано армянскими оккупантами, в возвращении Азербайджану наших оккупированных земель.

После обретения своей независимости Азербайджан наряду с другими международными соглашениями примкнул к «Соглашению о ликвидации всех форм дискриминации против женщин», вновь подтвердив то, что строит демократическое и светское государство.

Нашей самой высшей целью является желание видеть наших женщин свободными, счастливыми, активными и оптимистичными, а наших детей - здоровыми, бодрыми, веселыми и всесторонне обеспеченными.

Я уверен, что эта Ваша Конференция покажет реальные пути борьбы во имя этих высших целей, установит программу плодотворной деятельности.

**ПОЗДРАВИТЕЛЬНОЕ СЛОВО ПРЕЗИДЕНТА АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ
РЕСПУБЛИКИ ГЕЙДАРА АЛИЕВА НА ТОРЖЕСТВЕННОМ ВЕЧЕРЕ,
ПОСВЯЩЕННОМ МЕЖДУНАРОДНОМУ ЖЕНСКОМУ ДНЮ**

Театр Песни имени Рашида Бейбутова, 7 марта 1996 года

Дорогие, уважаемые женщины!

Поздравляю Вас и в Вашем лице всех женщин Азербайджана по случаю праздника - Международного женского дня. Желаю всем Вам и каждой из Вас здоровья, счастья и успехов.

Женщины составляют значительную часть независимой Азербайджанской Республики, граждан Азербайджана, нашего народа. Женщины являются опорой нашего государства, государственности, независимости, нашего настоящего и будущего. Поэтому и мужчины, и женщины, и все наше общество отмечают женский праздник как самый дорогой праздник. И я тоже с этими чувствами пришел к Вам. Пришел сюда, чтобы вместе с Вами в этот вечер отметить этот праздник.

Я признателен Вам и в Вашем лице всем женщинам Азербайджана. Благодарю Вас за героизм, терпимость, за верность нашей стране, нации, государству и в особенности за поддержку нашему государству и лично мне как Президенту в тяжелые времена, периоды Азербайджана за последние годы. Большое спасибо. Желаю Вам здоровья и счастья.

**РЕЧЬ ПРЕЗИДЕНТА АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ ГЕЙДАРА
АЛИЕВА НА ВСТРЕЧЕ, ОРГАНИЗОВАННОЙ ОБЩЕСТВОМ
АЗЕРБАЙДЖАНСКИХ ЖЕНЩИН «СЕВИЛЬ» ПОСВЯЩЕННОЙ
МЕЖДУНАРОДНОМУ ЖЕНСКОМУ ДНЮ**

Театр песни имени Рашида Бейбутова, 8 марта 1997 года

Дорогие женщины!

Я от всего сердца поздравляю Вас в связи с Международным женским днем, желаю Вам здоровья, красоты, счастья и успехов во всех Ваших делах.

В связи с этим праздником я особо поздравляю матерей шехидов, матерей солдат, матерей наших сыновей, защищающих наши земли, и выражаю им свою признательность.

В обществе всегда возлагается большая, сложная задача на женщин, однако особенность женщин заключается в том, что они с достоинством выполняют эту задачу и, как и прежде, сегодня играют ведущую роль в обществе.

В результате военной агрессии Армении против Азербайджана часть женщин вынужденно покинула свои дома, живет в тяжелых условиях. Часть их живет в палатках. Несмотря на трудные условия жизни в палатках, на трудные квартирные условия, женщины выполняют свой материнский долг, воспитывают детей, преданно служат нации, народу, своему государству. Я передаю особый привет женщинам, живущим в таких трудных для нашей Республики условиях, желаю им здоровья, счастья.

Женщины являются украшением, красотой общества. Не может быть общества, жизни без женщин. Азербайджанские женщины благодаря своему уму, интеллекту, знаниям, способностям, вместе с тем, благодаря красоте занимают достойное их и очень высокое место среди женщин мира. Поэтому мы гордимся своими женщинами. В этот праздничный день я признателен всем нашим женщинам за работу во всех областях Азербайджана, за их плодотворную деятельность.

Наш народ идет по пути национального освобождения, наша страна является независимым государством. В этот переходный период в нашей жизни имеются большие трудности, препятствия. Все это требует от нас более активной

работы, призывает к солидарности всех людей нашего общества, Республики. Женщины всегда были сторонницами мира, добрых отношений. Женщины всегда были силой, создающей хорошие семьи.

Сейчас, в переходный для нашей Республики период, в то время, когда оккупирована часть нашей территории, когда в стране более миллиона беженцев, есть еще большая потребность в единстве, солидарности, дружеских связях. Для того, чтобы пройти этот путь, вывести Республику из этого периода, восстановить территориальную целостность Республики, в нашем обществе должны установиться взаимопонимание, добрые взаимные отношения. На пути восстановления территориальной целостности страны, освобождения оккупированных земель, когда Республика стремится занять достойное место в мировом масштабе, все ее граждане, независимо от мировоззрения, разнообразия мнений, должны быть едины, солидарны, впредь не должны допускать в нашей стране никаких провокаций, раздоров. В выполнении всех этих задач велика и роль женщин, женщины многое сделали, а также смогут сделать и в дальнейшем.

Помню, когда в октябре 1994 года силы, пытавшиеся осуществить в Азербайджане государственный переворот, выступили против конституционной власти страны, после моего обращения по телевидению к народу, в ночное время вокруг Президентского дворца собрались сотни тысяч людей. Увидев среди них женщин - и молодых, и пожилых и молодых босых женщин с новорожденными детьми на руках, я еще раз убедился в том, какими патриотами являются женщины, как они преданы своей нации, стране, государству и вместе с тем насколько они отважны, смелы. Собравшиеся в ту ночь на площади, несомненно, находились в опасности, так как против нашей государственности выступили вооруженные силы. Однако против этих вооруженных сил, мужчин выступили женщины - некоторые босые, с непокрытой головой, с детьми на руках. Они собрались у Президентского дворца, чтобы защитить азербайджанскую государственность. Я никогда не смогу забыть этого.

Однако - это не единственный случай. Наши женщины всегда были такими, и я уверен, что и впредь будут такими. Наши женщины - это опора нашего независимого Азербайджанского государства, опора всех наших будущих

дел. Поэтому как в прошлом, так и сегодня, так и завтра я буду полагаться на женщин. Я всех Вас люблю, обнимаю, если разрешите, целую Вас, желаю Вам здоровья, счастья, еще раз поздравляю Вас с праздником. Желаю Вам долгих лет жизни и новых успехов. Спасибо.

**РЕЧЬ ПРЕЗИДЕНТА АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ ГЕЙДАРА
АЛИЕВА НА ТОРЖЕСТВЕННОМ ВЕЧЕРЕ, ПОСВЯЩЕННОМ
МЕЖДУНАРОДНОМУ ЖЕНСКОМУ ДНЮ 8 МАРТА**

Азербайджанский государственный академический театр
оперы и балета, 7 марта 1998 года

Уважаемые женщины, дорогие сестры! От всего сердца поздравляю Вас, всех азербайджанских женщин с Международным женским днем 8 марта. Желаю Вам здоровья, счастья, успехов в Вашей семейной жизни и во всех делах. Праздник женщин - это праздник всего нашего народа, общества, граждан нашей страны. Мы отмечаем этот праздник с чувством большого воодушевления, и в этот праздник появилась большая возможность для того, чтобы выразить женщинам любовь, пожелания всех граждан Азербайджана, всех нас. Пользуясь этим случаем, хочу высказать Вам свои сердечные пожелания. Женщины дороги для всех нас, любимы всеми нами. Роль женщин в нашей стране, в обществе очень значима. Так было всегда. Было и в прошлом, так обстоит и сейчас, в переходный период нашей страны, когда мы формируем, строим, укрепляем наше независимое государство. В XX веке в жизни Азербайджанской Республики произошли большие события и в этих событиях велика роль женщин. Она состоит в том, что после создания в 1918 году Народной Республики азербайджанские женщины впервые получили право избирать и быть избранными. Это право, предоставленное женщинам, было реализовано в последующие годы, и женщины в Азербайджане заняли достойные им места во всех областях жизни, как равноправные граждане начали использовать все возможности Азербайджана. История азербайджанской женщины очень велика, богата. Мы имеем многовековую богатую историю, культуру. И в прошлом в Азербайджане были выдающиеся женщины. Их имена и заслуги вписаны золотыми буквами на страницах нашей истории. Только в XX веке путь, пройденный азербайджанской женщиной, достигнутые успехи, действительно стали для нас источником большой гордости в мировом масштабе. Азербайджанская женщина сбросила чадру, получила возможность жить свободно, получила равноправие во всех областях и использовала свой внутренний потенциал для служения обществу, своему народу. Сейчас с чувством безграничной гордости мы можем сказать, что женщины играют большую роль в каждой области нашего общества, а в некоторых играют

ведущую роль, проявляют большие заслуги. Говоря о наших больших успехах по завершении XX века, мы должны отметить особые заслуги женщин в достижении многих из этих успехов. В нашем обществе есть области, в которых больше работают женщины.

В целом, в Азербайджане женщин больше, чем мужчин. И это очень хороший факт. Но в некоторых областях – в области образования, здравоохранения, культуры в ряде случаев больше осуществляют деятельность женщины, нежели мужчины. В наших высших учебных заведениях, в некоторых университетах девушки по численности намного превосходят юношей. В Медицинском университете это наблюдается особенно. И в Бакинском государственном университете девушек больше, чем юношей. В Государственном институте языков или в Институте русского языка и литературы девушки вообще составляют абсолютное большинство. Все это говорит о том, что девушки, женщины по своему желанию используют предоставленные им права и могут занимать достойное их место в обществе. Мы всегда гордимся тем, что у нас есть видные женщины-ученые, писательницы, видные певицы, композиторы, деятели искусства, врачи, государственные деятели, женщины, осуществляющие большую работу в хозяйственной, промышленной областях. В последние годы большую часть проблем, появившихся в нашей Республике, несли на своих плечах женщины. В результате агрессии Армении против Азербайджана мы столкнулись с оккупацией части наших земель. Более миллиона азербайджанских граждан были насильственно изгнаны из оккупированных территорий и обездолены. Большинство из них живет в тяжелых условиях в палатках. Внутри этих семей, живущих в положении беженцев, переселенцев, большую часть груза, большую часть труда взвалили на свои плечи женщины. Женщинам приходится в палатках смотреть за семьей, нянчить ребенка, растить его. В целом, женщина - очень святое понятие. Уважительное отношение к женщине является показателем самых высоких моральных качеств человека. С чувством удовлетворения я могу сказать, что в нашей стране, в Азербайджане, уважение к женщине возрастает день ото дня, и люди могут все глубже осознавать значимость роли женщины в жизни, в обществе. Но самым ценным фактором является то, что каждый человек в долгу перед матерью за свою жизнь на земле, за свое существование. "Мать" - святое слово. И не случайно мы и Родину называем "Родина-мать", и землю называем "Матушка-земля". Для каждого человека нет ничего дороже Родины. Для каждого человека нет ничего более ценного, чем его родная земля. Эти

понятия равнозначны понятию "мать", и когда мы говорим "Родина-мать", мы еще раз отмечаем то, насколько Родина дорога, ценна, священна. Уважение к матери, исполнение каждым человеком в жизни долга перед матерью должно быть его священной задачей. Сегодня я особенно хочу отметить матерей шехидов, матерей солдат. Можно сказать, что мать является в жизни началом всего. Мать растит солдата для защиты Родины, страны, растит мужественных сынов, героев. Мать растит, дарит обществу умных, талантливых людей. Мать – опора семьи. Счастье, благополучие каждой семьи зависит, в первую очередь, от роли и деятельности матери. Мы все в долгу перед матерью, и каждая женщина становится счастливой, будучи матерью. В жизни человека могут быть разные ситуации – могут быть и трудности, и лишения. Но я считаю, что женщина, ставшая матерью, является самой счастливой женщиной в мире. И нашим долгом является увеличивать уважение к матери. Постоянное возрастание уважения к матери в обществе – это уважение к женщине. Как я отметил, азербайджанские женщины осуществляли очень плодотворную работу во всех областях нашего общества. Я особо отмечаю деятельность азербайджанских женщин и на государственной работе. Это, с одной стороны, является результатом активности азербайджанских женщин, с другой стороны следствием появления в Азербайджане возможностей для претворения в жизнь, реализации ими своих талантов, знаний и способностей. Именно поэтому женщины очень успешно работают в государственных органах. Именно поэтому 15 из 124 депутатов в Первом Парламенте независимого Азербайджана, Милли Меджлисе, избранном в 1995 году, составляют женщины. Это составляет 12 процентов депутатов. Для информации хочу сообщить, что в парламентах самых развитых стран мира женщины не составляют такую весомую долю. Я придаю этому очень большое значение. И в прошлом, когда мы находились в составе Советского Союза, у нас в Парламенте были женщины.

Но то, что после обретения независимости Азербайджана во время выборов в Первый Парламент женщины в нем были представлены, избраны в большом числе, говорит о соответствующем отношении общества к женщинам, в то же время демонстрирует активность женщин. Хочу напомнить еще один факт. В 1992 году в Азербайджане был создан Милли Меджлис, в котором были представлены 50 депутатов. Когда в июне 1993 года я был избран председателем Милли Меджлиса, только одна из 50 депутатов была женщина. Во время изменений в составе этого Меджлиса я добился того, чтобы в него были избраны еще две женщины. Таким образом, всего из 50 депутатов вначале

только одна, а затем и три были женщинами. Только в Милли Меджлисе, избранном в 1995 году, из 124 депутатов 15 составляли женщины. Это я говорю неточное число. Каждая женщина, избранная депутатом, является уважаемой личностью нашего общества, человеком, заслужившим большое уважение за свою работу, за общественно-политическую деятельность, за деятельность по своей специальности. Мы можем этим гордиться. Большим событием является то, что в 1995 году Азербайджан примкнул к Международной конвенции, связанной с устранением дискриминации в отношении женщин. Вы должны знать, что и некоторые высокоразвитые и находящиеся на высоком уровне демократии страны мира, может быть, не смогли присоединиться к этой Конвенции, потому что они не могут обеспечить требования этой Конвенции. Но Вы представьте, какие большие позитивные изменения произошли в жизни азербайджанской женщины за одно столетие, в XX веке, что наша Республика смогла присоединиться к Конвенции, чего не смогли сделать некоторые самые высокоразвитые в экономическом, социальном отношении и в отношении демократических принципов государства. Мы можем гордиться этим. Азербайджанские женщины, в то же время, украшают наше общество, наполняют людей чувствами радости, любви, оптимизма. Среди наших женщин есть видные деятели искусства. Мы любим их, и они день ото дня развивают нашу культуру. Когда они выезжают за пределы нашей страны, за рубеж, они прекрасно демонстрируют и представляют высокую культуру нашей нации.

Порой мы сами недооцениваем наших женщин. Потому что мы часто их видим и привыкли к ним. Но когда они находятся в других странах, то их оценивают еще более высоко и таким образом, они до высот поднимают имя, почет нашего народа, нашей нации, пропагандируют нашу культуру. Эти слова я могу адресовать и нашим женщинам ученым, и женщинам, трудящимся на государственной службе, и нашим спортсменкам. О женщинах можно сказать многое. Идя сегодня на встречу с Вами, я думал, что выражу все чувства, которые храню в своем сердце по отношению к женщинам. Но я не хочу отнимать Ваше время. Вам известно, что я, как глава государства, всегда высоко ценил и ценю деятельность азербайджанских женщин, их роль в обществе. Женщины очень смелые, заботливые, патриотичные. Любят Родину, справедливость. Я еще раз убедился в этом 4-5 октября 1994 года. Помните, отдельные силовые вооруженные отряды хотели совершить государственный переворот в Азербайджане. После принятия всех необходимых мер я обратился

по телевидению к народу, учитывая сложность и опасность ситуации – уже вечер прошел, была ночь – и пригласил народ защитить государственность Азербайджана. Прошло всего два часа. На площадь перед Президентским дворцом собрались сотни тысяч наших соотечественников. Через несколько часов яблоку на этой площади негде было упасть. Все были взбудоражены, волновались, все были обеспокоены. В то же время, все собравшиеся там были намерены защитить государственность Азербайджана. Выйдя посреди ночи навстречу собравшимся там, увидев свет в глазах людей и увидев смелость этих людей, я еще раз убедился в том, что никто не сможет свергнуть нашу государственность. Больше всего меня потрясло, оставило большой, в хорошем смысле слова, след в моем сердце, взволновало то, что среди собравшихся было много женщин - пожилых, престарелых женщин, матерей, молодых женщин. Я увидел младенцев на руках молодых матерей. Значит, женщина не только сама пришла, но и взяла с собой младенца, чтобы защитить государственность Азербайджана. Глубокая ночь, 3-4 часа. Транспорта не было, многие пришли пешком. Когда 4 октября я увидел там босых женщин, то еще раз подумал, какие наши женщины храбрые, бойкие, отважные, порядочные, ревностные. Я никогда не смогу забыть тех минут. Это не было случайностью. Потому что, еще раз отмечаю, в женщинах очень сильны чувства Родины, патриотизма, гражданства. И это очень отрандно. Потому что женщины прививают эти чувства своим детям, своим чадам. Таким образом, в нас с каждым днем развивается, увеличивается чувство патриотизма. Это очень необходимо для нас. Мы строим, развиваем нашу независимую страну, независимое государство. Наша государственная независимость строится в тяжелых и трудных условиях, и мы стараемся так заложить фундамент нашей государственной независимости, чтобы никакая сила не смогла ее снова разрушить. Мы добиваемся этого и добьемся. Поэтому чувства патриотизма, верности Родине, любви к Родине являются самыми высокими понятиями для каждого азербайджанца. Для того, чтобы достичь этого, женщины и впредь должны выполнять свои священные задачи, и я уверен в том, что они будут выполнять. У азербайджанских женщин есть еще одна особенность: азербайджанские женщины очень красивы. В целом, понятие красоты люди понимают, осознают по-разному. И это естественно. И природа красива, и у каждого человека есть красота. Но истинной красотой является красота общества, и это не только внешняя красота. Красота бывает и внешней, и внутренней. Но носителями этого понятия красоты всегда бывают женщины. В каждой нации бывает женщина, демонстрирующая его красоту.

Сейчас мы открыли женщин нашей страны всему миру. Мы бывали, видели многие места в мире. Двадцать, тридцать, пятьдесят лет назад мы не знали, каковы люди в той или иной стране. Мы просто видели их на отдельных картинах, в фильмах, а сейчас видим все своими глазами. Не знаю, кто и как воспринимает женщин в какой-то стране, но в моих глазах нигде в мире нет таких женщин, как в Азербайджане. Знаете, известный русский писатель Чехов сказал, что в человеке все должно быть прекрасно. Несомненно, красота это фактор, представляющий для человека особую значимость. Красота нации проистекает от красоты отдельного человека. Поэтому я всегда думаю о своей нации. Я думаю и о нравственности своей нации, и о его морали, и о его красоте. И о внешней красоте, и о внутренней. Красота женщины всегда является примером для того, чтобы понять все это. В целом мы действительно можем гордиться тем, что наша нация - красивая нация. Пусть никто никогда не говорит, что в этом отношении мы отстаем от другой нации. Нет. Наша нация - талантливая нация, красивая нация, героическая нация. Мы можем гордиться этим. Надеюсь, что будущее всегда будет подтверждать эти мои слова. Красота женщин занимает особое место в нашей нации. Не случайно, что каждый поэт, воспевая красоту, в первую очередь пишет о женской красоте. В каждой песне, воспевающей красоту, подразумевается красота женщины. Женщина – нежное существо. Мы должны любить женщину, уважать женщину, всегда превозносить ее и повышать значение женщины в обществе. С этими чувствами поздравляю Вас с праздником, желаю Вам здоровья, счастья. Будьте всегда красивы! Спасибо.

**УЧАСТНИКАМ МЕЖДУНАРОДНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
ОРГАНИЗАЦИИ ОБЪЕДИНЕННЫХ НАЦИЙ НА ТЕМУ
"ЖЕНЩИНЫ И ВООРУЖЕННЫЕ КОНФЛИКТЫ"**

Баку, 17 мая 1998 года

Уважаемые участники Конференции!

От всего сердца приветствую Вас, участников проводимой в Баку Международной конференции, и желаю успехов в Вашей работе.

Одна из характерных особенностей XX века - это повышение активности женщин в общественно-политической жизни народов мира. Нельзя отрицать тот факт, что основная тяжесть горьких последствий войн, вооруженных конфликтов ложится на плечи женщин. Поэтому совершенно естественно то, что они проявляют большую решительность и настойчивость на пути борьбы во имя мира и спокойствия, против войн, вооруженных конфликтов.

Неслучайно, что Международная конференция, посвященная этим вопросам, проводится именно в столице Азербайджанской Республики, городе Баку. Каждый гражданин нашей Республики, и особенно женщины, которые уже более десяти лет живут в условиях войны, потерявшие в результате агрессии армянских вооруженных сил 20 процентов нашей территории, имеющие более миллиона беженцев и переселенцев, изгнанных с оккупированных земель и живущих в тяжелых условиях в палатках, в своей повседневной жизни чувствуют, осознают трагедию вооруженного конфликта.

Четыре года, как на фронте достигнут режим прекращения огня, приостановлены военные операции. Но, несмотря на все усилия, прикладываемые нашей Республикой к мирному урегулированию конфликта, соответствующие решения ООН, несмотря на работу, проводимую Минской группой ОБСЕ в этом направлении, мир еще не достигнут. Надеюсь, что Ваша Конференция уделит внимание вопросам разрешения мирным путем этого конфликта, принесшего большие бедствия в жизнь азербайджанского народа, в частности женщин, что Вы не пожалеете своей помощи в этом деле.

Конституция Азербайджанской Республики обеспечивает равноправие

женщин и мужчин в обществе. В Республике создаются возможности для того, чтобы женщины были широко представлены в общественно-политической жизни страны, в государственных структурах.

Хочу заверить Вас, что Азербайджанская Республика, уверенно идущая по пути строительства демократического, правового, светского государства, и впредь направит все свои силы на еще большее расширение прав женщин Азербайджанской Республики.

Уважаемые участники Конференции!

Ваша Конференция посвящена вопросам, имеющим особое значение для нашего региона. Желаю, чтобы правый голос женщин навсегда погасил огонь вооруженных конфликтов и чтобы человечество вошло в XXI век в условиях полного утверждения мира и спокойствия.

Гейдар Алиев,

Президент Азербайджанской Республики.

ПЕРВОМУ СЪЕЗДУ ЖЕНЩИН АЗЕРБАЙДЖАНА

Баку, 14 сентября 1998 года

Уважаемые участники Съезда! Сердечно поздравляю Вас, представителей женщин Азербайджана, с открытием Первого съезда женщин нашей независимой Республики и желаю успехов в работе Съезда.

Азербайджанская женщина на протяжении веков играла исключительную роль в жизни нашего общества. Мудрый и замечательный образ женщины нашел художественное отображение в наших древних сказаниях и дастанах. Образы женщин в «Китаби - Деде Горгуд» по сегодняшний день считаются ярким символом стойкости, большой воли и отваги.

Во все периоды истории Азербайджана действовали женщины - поэты, властители, бойцы, обладающие большим врожденным талантом, глубоким умом, сильной волей. Еще в средние века поэтические собрания Мехсети Гянджеви прославили имя азербайджанской женщины в дальних краях.

Гениальный Низами в своей «Хамсе» создал такие бессмертные образы женщин, как Ширин и Мехинбану, Фитне и Нушаба. Будучи величественным памятником зодчества, гробница Момине Хатун, воздвигнутая в тот самый период Аджери Нахчывани, является также одновременно ярким олицетворением уважения нашего народа к женщине.

Азербайджанские женщины, вдохновляющие наших поэтов и мастеров, защитили и сохранили наш родной язык, наши традиции, самые прекрасные образцы народного творчества, сыграв тем самым неоценимую роль в развитии нашей национальной культуры. Действительно, вся азербайджанская культура, по существу, является зеркалом, отражающим тонкую женскую душу, женский ум и редкую женскую мудрость.

Общественно-политические процессы, происходящие в Азербайджане с XIX века, интенсивное развитие нефтяной промышленности также стали мощным импульсом к просвещению женщин, к включению их в общественную жизнь. Светский театр, демократическая печать, школа на родном языке открыли новые горизонты для всестороннего развития азербайджанских женщин. Впервые в нашей истории женщинам было предоставлено право

избирать и быть избранными. Женщина начала выступать как активный член демократического общества.

В 1920-1991 годах азербайджанская женщина прошла крайне сложный и славный путь. За короткий срок среди женщин была ликвидирована безграмотность и резко возрос уровень образования. Женщины овладели профессиями педагога, врача, инженера и другими. Созданные советы женщин, журнал «Азербайджан гадыны» («Азербайджанская женщина») сыграли важную роль в развитии женского движения в Азербайджане. Женщины Азербайджана наравне с мужчинами достойно представлены в образовании, науке и культуре. Наши женщины первыми прошли через тяжкие испытания, с которыми мы столкнулись в период независимости - военную агрессию Армении против Азербайджана, социально-экономические трудности в результате оккупации 20 процентов нашей территории. Разрыв экономических связей, переход от социалистической системы к форме свободной экономики возложили очень тяжелый груз проблем на плечи женщин в каждой азербайджанской семье. Внутренние и внешние силы, стремящиеся помешать нашей независимой государственности, довели Азербайджан до грани гражданской войны. На этом сложном этапе государственного строительства велика была и заслуга женщин. Азербайджанские женщины, всегда являющиеся вестниками мира, спокойствия, в ходе сложных общественно-политических процессов, происходящих в Республике, всегда выступали с позиции национальной государственности. Это они еще раз наглядно продемонстрировали во время событий октября 1994 и марта 1995 годов.

Первая Конституция независимой Азербайджанской Республики, принятая в 1995 году, подтвердила равные с мужчинами права женщин и создала правовую базу для их активного участия в процессе строительства демократического государства.

Особое значение имеет активное участие женщин в решении проблем, стоящих перед нашей страной сегодня. Создана государственная структура, занимающаяся проблемами женщин - Государственный комитет по проблемам женщин. В нашей Республике действуют многочисленные организации женщин. Все женщины Азербайджана стремятся к одной цели, живут одной идеей - превратить наш Азербайджан в цветущее, развитое, мощное

государство.

В XX веке были проведены четыре Съезда азербайджанских женщин. Каждый из них был важным этапом в развитии женского движения в Азербайджане.

Надеюсь, что этот Съезд, проводимый глубоко осознающими свою ответственность и роль перед обществом азербайджанскими женщинами на пороге XXI века, займет важное место в истории нашей независимой Республики.

Желаю успехов Вашему Съезду, здоровья и счастья каждой из Вас.

Гейдар Алиев,
Президент Азербайджанской Республики.

**РЕЧЬ ПРЕЗИДЕНТА АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
ГЕЙДАРА АЛИЕВА НА ПЕРВОМ СЪЕЗДЕ
ЖЕНЩИН АЗЕРБАЙДЖАНА**

15 сентября 1998 года

Дорогие женщины, матери, сестры, дочери!

Уважаемый Съезд!

Я сердечно приветствую Вас - участников Первого съезда женщин независимого Азербайджана, всех женщин Азербайджана, желаю Вам здоровья, счастья, больших успехов во всех делах и в работе Съезда.

Вчера Вам передали мое поздравительное письмо Съезду женщин Азербайджана. Сожалею, что вчера я не смог принять участие в работе Вашего Съезда. Но это не было связано с моим нежеланием участвовать. Просто, я пришел в то время, которое назначил Ваш организационный комитет. Я - человек дисциплинированный. Если бы сказали, что нужно прийти вчера, я бы пришел и сидел в этом зале. Признаюсь, что быть вместе с Вами и сидеть в этом зале мне приятнее всех остальных дел.

Но у меня есть информация о вчерашней работе Съезда, о выступлениях, о сказанном, выдвинутых предложениях. Можете быть уверены - это так интересует меня, что Ваш Съезд записан на видео с помощью телевидения, и я найду время, чтобы посмотреть его весь, поэтому считайте, что вчера я был здесь вместе с Вами.

Сейчас же здесь действительно очень активно выступали мужчины. Правда, они выступали от Вашего имени. Но, послушав одного, второго, третьего, мне так и хотелось поднять руку и сказать: «Ей, мужчина, хватит, пусть выступают женщины». Но я знал, что так расписано в Вашем регламенте. Еще раз говорю, я - дисциплинированный человек, терпеливо выслушал выступления мужчин.

Но основное значение, содержание этого Вашего Съезда заключается не в выступлениях наших министров, то есть мужчин. Правда, они проинформировали участников Съезда о результатах выступлений, обращений, прозвучавших в секторах, и сделали очень важные сообщения. Но я говорю о своем личном впечатлении, о том, что основное содержание Съезда, его

значение, атмосферу составляют Ваши единство, солидарность, радость и Ваш душевный подъем. Это меня очень обрадовало.

Смотря сегодня на этот зал, я хочу высказать одну мысль. Я участвовал, можно сказать, во всех мероприятиях, проводимых в Азербайджане за последние пятьдесят лет его истории. Особенно в 1969 году, когда я начал руководить Азербайджаном, участвовал во всех мероприятиях. Первая торжественная церемония в этом зале состоялась в декабре 1972 года. После этого здесь прошло много съездов, международных конференций, и сейчас, после обретения нами государственной независимости, проводились собрания, съезды, торжественные церемонии, юбилеи. В большинстве из них я принимал участие. Каждое из них занимает свое определенное место, каждое является страницей истории нашего народа, страны. С чувством большого удовлетворения могу сказать, что все они проходили на высоком уровне.

Но картина, которую я увидел сегодня в этом зале, - первая такая в истории Азербайджана. Во времена бывшего Советского Союза состоялось четыре Съезда женщин Азербайджана. О тех съездах есть сведения, каждый из них имеет свое особое значение, каждый сыграл очень большую роль в женском движении в Азербайджане, в развитии женщин. Но ни один из них не может быть сравним с этим. Безусловно, основу сегодняшнего Съезда, его значение, содержание составляет то, что это Первый съезд женщин независимой Азербайджанской Республики. Но наряду с этим, еще раз говорю, в этом зале, которому двадцать пять лет, в первый раз собрались именно только женщины, а мужчины составляют небольшое меньшинство. И так как женщины - это самая прекрасная, самая талантливая часть человеческого общества, представьте, сколько красоты в этом зале! Не знаю, каким был бы этот зал, если бы здесь не сидело несколько мужчин, министров. Но знаю, что Вы с этим не согласились бы, потому что хотите, чтобы среди Вас было немного мужчин.

Действительно, прекрасная картина, прекрасная атмосфера, прекрасный настрой.

Итак, я не слышал Ваших вчерашних выступлений. Но сегодняшняя атмосфера и принятые документы, особенно последний документ - Обращение Съезда женщин ко всем женщинам Азербайджана, очень взволновали меня, растрогали, обрадовали. Я очень разволновался, когда агдамская девочка

декламировала стихи, они произвели на меня сильное впечатление. Находясь под этим впечатлением, я выслушал всех Вас. Меня очень взволновали и содержание Обращения Съезда к женщинам Азербайджана, и то, как, каким голосом оно было зачитано. Вообще, я видел много церемоний, было время, когда и я волновался. Но поверьте, что я никогда не был так взволнован, обрадован, как сегодня. Все то, что я почувствовал здесь еще раз, - это Ваше ко мне отношение, чувства и в то же время, - это мое отношение к Вам, мои чувства, радость и любовь.

Считаю, что этот Съезд станет одним из самых больших исторических событий в истории Азербайджана XX века. Этим Съездом женщины Азербайджана заложили основу будущего женского движения независимого Азербайджана, основу активности женщин в обществе, участия их в жизни общества и государства. Вы заложили эту основу, проделали большую работу. В связи с этим от души поздравляю Вас.

На протяжении всей истории женщина Азербайджана известна своими умом, одаренностью, честью, целомудрием, самоотверженностью, старательностью, отвагой, патриотизмом, беспредельной любовью к нации, земле, своей красотой и присущими ей особенностями азербайджанского народа. Но наряду с этим веками на долю азербайджанской женщины выпадали большие трудности. И эти трудности женщина всегда преодолевала мужественно, отважно и никогда не жаловалась. В историческом прошлом среди женщин Азербайджана были видные представители. И вчера, и сегодня здесь упоминались их имена. Но вместе с тем азербайджанская женщина веками была лишена многих прав.

Поэтому завершающийся XX век стал для женщины Азербайджана веком больших достижений, событий, больших перемен. Самое же большое достижение заключается в том, что азербайджанская женщина обрела свободу. Эмансипация азербайджанской женщины - историческое событие, великая революция. Сегодня наши женщины привыкли к своему положению, и мы все привыкли к этому. Иногда прошлое забывается и кажется, что так было всегда и так должно быть. Действительно, так должно было быть, азербайджанская женщина достойна этого.

Но в действительности было не так. Азербайджанская женщина переносила муки, тяготы, испытывала материнство, воспитывала детей, смотрела за мужем, семьей, сохраняла свой родной очаг, но была лишена многих прав. В

1918-1919 годах, в период Азербайджанской Народной Республики впервые в истории азербайджанской женщине были предоставлены права - избирать и быть избранной. В последующий период, начиная с 1920 года, в жизни азербайджанской женщины с исторической точки зрения за короткий срок произошли огромные события. Женщина сбросила чадру, обрела свободу, независимость, стала равноправной в обществе, смогла показать свой талант и заняла достойное место в обществе, продемонстрировала миру свою внутреннюю и внешнюю красоту.

И вчера, и сегодня были приведены цифры о том, что сейчас азербайджанские женщины составляют 70 процентов работающих в области здравоохранения, 50-60 процентов - в области образования, просвещения, 70 процентов - в области культуры. А представьте себе, что в начале века всего этого не было. Да, в конце XIX века, или же в начале XX мы знаем лишь единицы представителей грамотных, культурных азербайджанских женщин, приобщившихся к мировой культуре. Если сейчас в системе здравоохранения 70 процентов врачей составляют женщины, то в начале века у нас не было ни одной женщины-врача. Представьте себе, какой скачок произошел за короткий исторический период. И это не только в области здравоохранения, образования. Сколько женщин трудится в других областях жизни, есть женщины-инженеры, экономисты, других специальностей. Самое главное состоит в том, что они получили образование, знания, занялись наукой, культурой.

Самое большое достижение XX века для азербайджанского народа - это спасение нашего народа от безграмотности. Ликвидация безграмотности является большим революционным событием в жизни азербайджанского народа в XX веке. В ликвидации безграмотности особая роль принадлежит женщинам. Во-первых, женщины прежде всего ликвидировали свою безграмотность, во-вторых, они в скором времени стали учителями, работали в школах, направляли своих детей в школы, руководили ими, заботились о них. За короткий срок наш народ стал грамотным, приобрел знания. Порою забывают об этом, как знать, может, так и должно быть. Но посмотрите вокруг, направо-налево, на восток-запад, север-юг, - есть страны, народы, похожие на нас. Но как велика разница между уровнем знаний азербайджанского народа и их! И в этом тоже большая роль принадлежит женщинам.

Таким образом, женщины заняли достойное место в Азербайджане. Правда, вчера и сегодня Вы выдвинули ряд предложений. Некоторые из них заключаются в том, чтобы женщины были больше представлены в органах власти, исполнительных органах, что им в них должно быть предоставлено место. Я целиком согласен с этим и сразу же хочу сказать Вам, что Совет, который Вы сами избираете здесь, при обсуждении итогов Съезда осуществит некоторые меры. Но вместе с тем я, слушая Вас сегодня, понимаю, что итоги этого Съезда возлагают очень большие задачи на нас, на меня. Поэтому те вопросы, которые должны решаться со стороны правительства, органами власти, исполнительными органами, прошу представить мне, я непременно ознакомлюсь с ними, приму необходимые меры. Слушая Вас, я задумался и принял решение о том, что для осуществления органами власти выдвинутых предложений, в связи с итогами Съезда женщин, должен быть издан Указ Президента и даны необходимые поручения соответствующим органам.

Приветствия, поступившие в Ваш адрес, участие представителей женских организаций других стран и их выступления еще больше обогатили Ваш Съезд. Как и Вас, меня также очень обрадовали приветствия, полученные из зарубежных стран, в том числе от супруги Президента Соединенных Штатов Америки Хиллари Клинтон, супруги Президента Грузии Нанули Шеварднадзе и других. Очень искренним, волнующим и радующим было выступление руководителя делегации Грузии, если не ошибаюсь, Гургенидзе, а также выступление руководителя делегации Украины. От Вашего имени выражаю дружественным странам благодарность за эти поздравления, выступления. Весьма удовлетворен, что женщины из Грузии показали фотографию, на которой я в свое время был запечатлен вместе с грузинскими женщинами. Глядя на нее, вспомнил, что это было много лет назад. Но на фотографии вместе с женщинами есть не только я, но и Президент Грузии Шеварднадзе. Я согласен, что грузинские женщины - действительно очень красивые. Вы - женщины, с Вами можно говорить об этом, когда я был еще очень молодым, порою, мы вели беседы о том, какие женщины красивее. Один говорил, что грузинка, другой, что русская, а третий называл гречанку. И я считаю, что грузинская женщина очень красивая, и азербайджанская женщина также красива. Знаю, что в прошлом многие азербайджанцы женились на грузинских девушках и создавали семьи, да и сейчас создают. Но не только азербайджанцы,

проживающие в Грузии, но и азербайджанские молодые люди, проживающие в Азербайджане, женились на грузинках и жили очень счастливо.

В целом - это символ нашей древней дружбы. Я неоднократно говорил об этом, а сейчас мы услышали об этом из уст нашей подруги из Грузии. Действительно, на протяжении веков между грузинским и азербайджанским народами были очень теплые, дружеские связи. Между нами никогда не было разногласий, и сейчас дружба, братство связывают Грузию и Азербайджан уже как независимые государства. И это является большим фактором создания мира, спокойствия на Кавказе.

Считаю, что основное значение сегодняшнего Съезда заключается еще и в том, что женщины должны более активно участвовать в жизни независимого Азербайджана. Мы нуждаемся в этом. Азербайджан, после обретения государственной независимости, избрал очень правильный, верный путь. В Азербайджане строится правовое, демократическое, светское государство. В Азербайджане создаются и развиваются демократические принципы, в экономике страны происходят большие изменения, и основной их смысл сводится к тому, чтобы вести экономику Азербайджана на основе принципов рыночной, свободной экономики. Для этого мы проводим реформы во всех областях. Политические реформы охватывают работу, проводимую нами в системе государственного строительства. Это связано с принятием нашей Первой Конституции, многочисленных законов, изданием ряда указов и принятием других мер.

Экономические реформы преследуют цель вести экономику в Азербайджане по пути рыночной экономики. Это - осуществление программы приватизации, земельной реформы, создание предпринимательской деятельности и класса предпринимателей, а также возможностей для развития свободного предпринимательства, это приток зарубежных инвестиций в Азербайджан и благодаря притоку зарубежных инвестиций интеграция экономики Азербайджана в мировую. Все это является глобальными программами. Мы применили эти программы, в последние годы осуществляем их, и Вы знаете, что достигли успехов.

Проводятся реформы в социальной области. Вы знаете, что создана комиссия для проведения реформ в области здравоохранения, подготовлены предложения, в ближайшее время они будут рассмотрены и будут приняты

необходимые постановления. В области образования проводятся мероприятия для подготовки предложений и в ближайшее время они будут рассмотрены. Министерство труда и социальной защиты населения, основным направлением работы которого являются социальные реформы, проводит большую работу в этой области и осуществляет ряд мероприятий. Ведется также работа во всех других областях. Их цель - продвигать в Азербайджане работу по строительству правового, демократического государства, развивать экономику Азербайджана по пути рыночной экономики.

Все это претворяется в жизнь и даст свои положительные результаты. Вам известны позитивные изменения, произошедшие в экономике Азербайджана, Вы их видите. Здесь было зачитано приветствие Президента Международной операционной компании, то есть компании, управляющей первым консорциумом, созданным на основе контракта, подписанного 20 сентября 1994 года. В нем был приведен ряд цифр. АМОК вложил в Азербайджан 1 миллиард 200 миллионов долларов инвестиций, капитала. И о результатах вы знаете и из приветствия это также было видно. Недавно мы отметили начало действия буровой установки, названной нами «Истиглал». Другой консорциум только на восстановление, модернизацию этой буровой установки затратил 200 миллионов долларов. Сколько людей работает и здесь, и на другой, и на третьей установках. Развивается не только нефтяная область, но и все другие области. И результаты этого отражены в экономических переменах. Баку меняет облик. Сейчас в Азербайджане нет дефицита товаров, дефицита продуктов.

Правда, есть экономические трудности, да, есть малообеспеченные семьи, есть наши граждане, проживающие в положении переселенцев и беженцев. Их положение трудное. Это есть, и это признаки переходного периода. Мы их не отрицаем, хочу сказать, что без них не обойтись. Если мы от одного общественно-политического строя переходим к другой общественно-политической, экономической системе, к другому строю и на основе разрушенного создается нечто новое, то это нелегко. Но другого пути нет и не может быть. Мы идем по этому пути, и я верю, что он ведет нас к большому будущему, к большому экономическому подъему, к повышению благосостояния азербайджанского народа и граждан.

Но вы знаете, некоторые недоброжелательные люди то там, то тут говорят, что 90-95 процентов жителей Азербайджана живет в крайней бедности. Разве

сидящие в зале живут бедно? Нет! Прибывают гости из-за рубежа. Обычно я глав государств встречаю в аэропорту, сопровождаю их, гуляю по городу. Многие из них смотрят в городе на лица людей, на их одежду, поведение, в целом смотрят на облик города. И они говорят, что люди здесь живут очень хорошо. Это правда. Хотя есть люди, которые испытывают трудности, есть малообеспеченные люди, испытывающие материальные затруднения. Мы знаем об этом и помогаем им. Министр труда и социальной защиты населения Али Нагиев сказал здесь о том, насколько увеличились пенсии и насколько они еще увеличатся. У нас более миллиона пенсионеров. Повысятся пенсии и у остальных. Повысилась заработная плата и будет повышаться и в дальнейшем. Здесь прозвучало, что якобы работники культуры получают самую низкую заработную плату, как и работники лесной промышленности. Необходимо рассмотреть это. Работники культуры знают о том, что мы повысили заработную плату части из них, и повысили значительно. Но будем повышать и впоследствии.

Но чтобы повысить, необходимо получить, заработать эти средства. Если не заработаем, то деньги ведь не сыплются с неба и не добываются из-под земли. Это необходимо сделать, для этого необходимо проводить реформы, предпринимать меры. Мы делаем это и будем делать.

Но вместе с тем описывать жизненные условия людей в Азербайджане, их быт клеветнически, прибегая ко лжи, пятнающей азербайджанский народ, это, знаете, не что иное, как просто враждебное отношение к нашему народу, нации и нашему независимому государству.

Самая тяжелая, самая трудная среди наших проблем - это проблема оккупированных земель, нарушения территориальной целостности Азербайджана, это положение наших сестер, братьев, детей, которые изгнаны с оккупированных территорий и проживают в тяжелых условиях - в палатках или в других местах, в зданиях, неприемлемых для проживания. Да, это наше большое горе. Поэтому я в связи с этим выражаю свое уважение и почтение матерям шехидов, в частности находящимся в этом зале, участвующим в Съезде женщин. Выражаю свое уважение и почтение семьям шехидов, женщинам, девушкам, всем людям, ставшим переселенцами, изгнанным из своих родных мест, проживающим в тяжелых условиях, в палатках. Они знают, и сегодня я об этом еще раз говорю, что их горе, проблемы, заботы - это моя проблема и моя основная забота как Президента Азербайджана, проблема, которая

ежедневно, ежеминутно находится в центре моего внимания. Я работал по сей день и дальше буду работать ради того, чтобы эта проблема была решена, чтобы оккупированные земли были освобождены и люди, изгнанные из своих мест, возвратились в родные края. Мы добьемся этого, Вы можете быть в этом уверены.

До прихода сюда к Вам я более двух часов встречался с сопредседателями Минской группы ОБСЕ. Вы знаете, что еще в 1992 году была создана организация, называемая Минской группой ОБСЕ по мирному урегулированию армяно-азербайджанского конфликта. Состоялся ряд встреч ОБСЕ - Будапештская встреча в верхах в декабре 1994 года, в декабре 1996 года - Лиссабонский саммит. Мы смогли добиться там принятия очень важных документов по решению вопроса, и сейчас сопредседателями Минской группы ОБСЕ являются Россия, Соединенные Штаты Америки и Франция. Вы знаете, что они работают во имя мирного разрешения армяно-азербайджанского конфликта, периодически приезжают в страну, и мы встречаемся с ними.

В последнее время в их работе произошел определенный перерыв. Они приехали вчера, и сегодня я вел с ними переговоры более двух с половиной часов. Мы вновь резко поставили вопрос, и сегодня я заявляю Вам: Мы - сторонники мирного урегулирования вопроса и хотим решения его мирным путем. Другой путь я не считаю приемлемым. Заявляю об этом и Вам, а также всем гражданам Азербайджана. В мае 1994 года мы достигли соглашения о прекращении огня и более четырех лет живем в режиме прекращения огня. Некоторым это не нравится, они скептически относятся к этому, некоторые критикуют. Пусть придут и скажут: что они сделали? Я остановил войну, остановил кровопролитие, я добился того, чтобы не было шехидов, они же разграбили Азербайджан, создали условия для оккупации земель Азербайджана, принесли в жертву азербайджанских сыновей, наши земли оккупированы, люди насильственно изгнаны из своих родных мест. А они не потеряли ни кровинки.

Сегодня я еще раз заявил сопредседателям Минской группы ОБСЕ о том, что я вновь подтверждаю принцип мирного разрешения конфликта и считаю, что необходимо решить вопрос именно этим путем. Необходимо установить мир. Мы не можем постоянно воевать. Ни одна страна не воевала вечно и не может. У каждой войны есть конец. Считаю, что снова воевать - это не нужно

Азербайджану.

Но вместе с тем я резко поставил перед ними вопрос о том, что у нас есть принципы, которые приняты на Лиссабонском саммите в верхах 1996 года: оккупированные земли должны быть освобождены, а армянские вооруженные силы выдворены с этих территорий. Жители этих мест должны быть возвращены в свои родные края. Нагорному Карабаху может быть предоставлен статус самоуправления в составе Азербайджанского государства, мы согласились с этим. Должен установиться долгосрочный, надежный мир между Арменией и Азербайджаном. При этих условиях мы являемся сторонниками мирного урегулирования вопроса. Мы никогда не были согласны, и сегодня еще раз заявляю, что никогда не сможем согласиться с тем, чтобы Нагорному Карабаху внутри Азербайджана был предоставлен статус независимости. Мы не можем допустить этого. Мы никогда не станем дальше терпеть нарушений территориальной целостности Азербайджана, она должна быть восстановлена. Мы никогда ни метра, ни сантиметра своей земли, своей территории в пределах наших границ не отдадим никому.

На основе этих принципов мы и ведем переговоры, и думаю, что они будут продолжены, и мы добьемся мирного решения вопроса. Наш народ - терпелив, мы видим это по жизни наших граждан, насильственно изгнанных родных мест. Иногда я смотрю передачи по телевидению. А две недели назад в этом зале я встретился, беседовал с представителями наших граждан, насильственно изгнанных из оккупированных районов, земель. Вы знаете, они живут в очень тяжелых, трудных условиях, проживают в палатках, но сердца их чисты. Они правильно оценивают положение, понимают и терпят. Сегодня я склоняю голову перед этими терпеливыми людьми - перед моими сестрами, братьями, людьми, живущими в тяжелых условиях, и выражаю им свою благодарность.

Но никто из людей, называющих себя оппозицией, не смог бы вынести такого положения. Они очень богато живут в городах, имея много денег, добытых из неизвестных источников, и выступают с большими амбициями. Никто из этих людей не встречается с беженцами, не заботится о них, не живет в таких условиях, как они. Но они выдвигают всяческие претензии, живут своими амбициями.

Словом, освобождение оккупированных земель, восстановление территориальной целостности Азербайджана является нашей первой задачей,

и поверьте, что мы каждый день работаем, чтобы выполнить эту задачу, предпринимаем необходимые меры для этого, и я верю, что мы добьемся успеха.

В Азербайджане успешно осуществляется процесс строительства демократического, правового государства. Самым ярким подтверждением тому является принятие Первой демократической Конституции Азербайджана, избрание Первого демократического Парламента Азербайджана и проведение ныне очередных президентских выборов. Здесь нет необходимости разъяснять - я почувствовал, что участники Съезда очень правильно оценили то, что для проведения президентских выборов, проведения очень справедливых и демократических выборов приняты нужные законы, и они осуществляются. Но, к сожалению, ряд политических партий и структур, стоящих в резкой оппозиции и занявших сегодня уже позицию политического экстремизма, делают попытки нарушить общественно-политическую стабильность, спокойствие, установившиеся в Азербайджане, хотят под лозунгами «борьбы за демократические выборы» создать хаос в стране, нарушить общественно-политическую стабильность, вновь хотят вернуть Азербайджан в состояние 1991, 1992, 1993 гг.

И это вызывает большое сожаление. Но вместе с тем и удивляет меня, так как вывод, который я сделал из деятельности этих политических партий и, в частности, их руководителей за последние пять лет, говорит о том, что им не нужны ни демократия, ни независимость Азербайджана, ни стабильность в Азербайджане. Им нужен хаос, беспорядки, так как в прошлом они имели такую возможность, могли создать хаос в Азербайджане и использовать его в своих личных интересах.

Но они забывают о том, что это уже невозможно. Они забывают, что азербайджанский народ не допустит больше этого! Как Президент я никогда не допущу этого! Вспомните июнь 1993 года. В Азербайджане пролилась братская кровь, началась гражданская война. Азербайджан находился в состоянии хаоса. Люди, управлявшие Азербайджаном и якобы избранные народом, оставили свои должности, сбежали. Они покинули Баку, бросив народ, оставив его без руководителя в такой тяжелой ситуации, стали скрываться то там, то тут.

Пять лет как мы пядь за пядью, шаг за шагом нормализуем, стабилизируем общественно-политическую ситуацию в Азербайджане. И вот уже последние

три года ситуация стабильная, спокойная. А они скрываются то там, то здесь, исподтишка совершают диверсии. Теперь они видят, что день ото дня эта стабильность, спокойствие укрепляются и во время президентских выборов всему миру будет еще раз продемонстрировано, что в Азербайджане развивается демократия. Поэтому они и хотят помешать этому и организуют различные мероприятия.

15 августа они хотели провести митинг. Провели, мы не возражали против этого митинга. В Конституции Азербайджана указано: да, люди имеют право проводить митинг и могут воспользоваться этим правом. Но с условием подчинения законам, органам власти. Было указано место проведения митинга, и они провели его на Мотодроме 15 августа. Пусть проводят. Говорили что угодно - ложь, клевету - все там было. Они к этому и стремились, других желаний у них не было. Но эту ложь, клевету общество не приняло и не принимает.

А они вновь хотят нарушить стабильность, провести митинг. Органы власти города вновь заявляют им, что, пожалуйста, есть место, отведенное для митинга, - это стадион Мотодром. А они говорят, что нет, мы будем проводить митинг на площади Азадлыг. Почему на площади Азадлыг? Какое у Вас право проводить митинг на площади Азадлыг? Сегодня Азербайджан - независимое государство, и у него есть законы, есть глава независимого государства. Я никогда никому не дам возможности, чтобы нарушались законы Азербайджана, чтобы стабильность, установившаяся в стране с большим трудом и мучениями, была сведена на нет - этого не будет допущено.

Однако они предпринимают попытку провести митинг на площади Азадлыг. Объявлено, что площадь Азадлыг предназначена только для официальных государственных мероприятий, это центральная площадь независимой Азербайджанской Республики, города Баку. Здесь не может каждый сам по себе проводить митинг. Есть место для проведения митингов - Мотодром. И я там буду проводить встречу. Ряд партий и инициативных групп, выдвинувших мою кандидатуру, хотят 19 числа провести мою встречу с избирателями. Я дал согласие на проведение этой встречи. Но они говорят, что будет очень много народу, и в этом зале все не поместятся, а площадь Мотодрома большая, и 19 числа я буду на Мотодроме.

Почему я могу пойти туда, а они не могут? Дело совсем не в этом. В том,

что им надо нарушать порядок, законы в городе, предпринимать попытки для этого, швырять в полицейских камни, бутылки, обломки железа и другие предметы во время исполнения ими их законного долга, - все это вы видели по телевидению, - это преступление. 78 работников полиции получили ранения, примерно 30 из них находятся в тяжелом состоянии, лечатся в больнице. Совершившие это должны ответить. Отныне никому в Азербайджане не будет дозволено заниматься самоуправством. Никому не будет дана возможность нарушать правопорядок в стране, создавать хаос. Людям, которые хотели 12 сентября пойти на площадь Азадлыг, - не знаю, сколько их было - 500, 600 человек или еще сколько-то, - преграждали путь на одной улице, они появлялись на другой, разгоняли с одной улицы, а они вторгались на другую.

Но в Азербайджане проживает 7 - 8 миллионов человек, права которых я защищаю. В Баку - два с половиной миллиона населения, гарантом прав которого являюсь я. Я клянусь здесь, что, являясь гарантом защиты прав каждого гражданина Азербайджана, я буду защищать их права. Поэтому народ на выборах и оказал мне доверие, оказывает его и сегодня. Я всегда опирался на народ, он был моей опорой, Вы были моей опорой. И поэтому я смог провести эту трудную работу.

Это Вы пригласили меня сюда в июне 1993 года, но вместе с тем и люди, которые в то время были у власти. Я не сам приехал сюда. Я приехал в Баку в самый тяжелый для Азербайджана период, в июне 1993 года, и взял на себя большую ответственность. Я понимал, насколько сложна ситуация в Азербайджане. Понимал, что бросаюсь в пекло. Понимал, что беру на себя огромную ответственность. Поймите, и я - человек, и у меня есть дети, внуки, личная жизнь. Но я оставил в стороне свою личную жизнь, семью, детей, бросился в огонь во имя интересов народа.

Вы знаете, со сколькими трудностями, бедами я сталкивался, начиная с 1993 года и по сей день. В 1993 году Азербайджан был расчленен. В Лянкяранской зоне была создана Талыш-Муганская Республика. Гянджа не подчинялась властям, бурлила северная зона, они хотели создать там себе государство. И в Баку люди не могли жить спокойно. И все это мы устраняли не за один день, не за один месяц, а год за годом.

Вспомните октябрьские события 1994 года. Здесь хотели свергнуть правительство, убить меня. Я обратился к народу, по телевидению обратился

к Вам. Совсем поздно, ночью. Я никогда не смогу забыть эту ночь, и сегодня с большим чувством благодарности вспоминаю. Так как после моего обращения, всего лишь в течение одного-двух часов, у Президентского дворца собралось много людей, туда пришли сотни тысяч человек, и большинство из них составляли Вы, женщины. Та ночь была очень трагичной, решалась судьба Азербайджана, мы переживали минуту «быть или не быть». Но при Вашей поддержке, помощи народа - азербайджанского народа - мы в то время вышли из кризиса.

В ту ночь я вышел на площадь перед Президентским дворцом. Когда я увидел там седовласых, босых женщин, женщин с грудными детьми на руках, - а ведь было около четырех часов ночи, были подняты автоматы - я пришел в ужас: как же надо любить человека, как надо верить ему, чтобы оставить свои дома и прийти сюда. Все это осталось на пленках. Иногда, просматривая их, я снова волнуюсь. Иногда глаза наполняются слезами. Почему наполняются слезами? А потому, что когда я вижу героизм этих людей, любовь в лицах женщин, вместе с тем их волнение и беспокойство, меня это тоже очень волнует.

Мы пережили эти дни. Или в марте 1995 года многие думали, что власть уже потеряна и Азербайджан разрушается. Находящиеся сегодня в оппозиции руководители Народного фронта, Мусавата и другие были вместе, рука об руку с отрядом полиции ОМОН (ОПОН). В то время различные органы спецслужб и из Москвы, и из Турции, а также из других мест объединились с целью разрушить Азербайджан.

Знайте, что разрушить Азербайджан - это не значит ликвидировать только Гейдара Алиева. Если бы Гейдар Алиев был ликвидирован, то Азербайджан можно было бы разрушить. Все люди знают о том, что пока существует Гейдар Алиев, Азербайджан невозможно разрушить.

Выступая сегодня перед Вами так смело, я опираюсь на Вас, на народ, на нацию. Знайте, я - человек, несомненно, прошедший большой жизненный путь, опытный человек. Да, у меня есть большой политический опыт, знания, я многое повидал в мире. Но я считаю героем не только себя. Я - герой благодаря Вам, Вашей поддержке. Опираясь на Вас, я провожу независимую политику во имя независимости Азербайджана. Люди, покушавшиеся на установившуюся в Азербайджане общественно-политическую стабильность, на государственную независимость Азербайджана, люди, группы,

отряды или же политические партии, которые хотели помешать процессу демократического строительства, идущего в Азербайджане, пусть прочистят свои уши и услышат - они могут действовать только так, как позволяет закон, в рамках закона. Ничего незаконного не будет допущено. Как гарант принятых в Азербайджане Конституции, а также законов, как гарант безопасности и спокойного проживания каждого гражданина Азербайджана я стою на страже этих законов и буду стоять до конца.

Дорогие женщины, дорогие друзья! Я вновь оглядываюсь назад в историю. Мы провели очень много собраний, однако таких терпеливых людей я до сих пор не встречал. Сегодня Вы провели обсуждения по секциям, а с половины третьего и до сих пор мы находимся вместе, сейчас уже восемь. Какие же Вы терпеливые, стойкие и какие дисциплинированные! Я восхищен.

У меня есть несколько рекомендаций Вам. Если время позволяет, то я хотел бы высказать их Вам. Вы являетесь активными участниками общественно-политической жизни Азербайджана. Желаю, чтобы и в дальнейшем Вы были такими же активными, и знайте, что со своей стороны я готов создать для этого все возможности. У меня есть еще одно пожелание. Постарайтесь научить и мужчин своей дисциплине, выдержке и верности.

Известно, что роль женщин в обществе велика. Правда, возможно, Вы не заняли желаемого Вами места в органах власти, но влияние женщин в обществе велико. И слово женщины очень весомо, действенно. Известно, что большинство мужчин находится под влиянием женщин. Поэтому старайтесь, пропагандируйте, чтобы мужчины брали с Вас пример, были такими же самоотверженными, такими же умеющими переносить трудности, верными, как Вы.

Я выражаю Вам свою особую благодарность за то, что Вы многое сделали для создания азербайджанской армии. Ваши сыновья, молодежь ныне составляют основу нашей армии. Вчера я издал Указ о том, что молодежь, достигшая 18 лет, должна быть мобилизована в армию. Вместе с тем, люди, мобилизованные в армию в 1996 году, должны быть демобилизованы. Видите, когда в стране стабильность, власть, спокойствие, молодежь нормально служит в армии, и отслужив два года, демобилизуется. Вместе с тем, овладевают определенными знаниями для защиты Родины и готовы защищать ее. Это большое дело. Мы создали большую армию и укрепляем ее. Вы можете быть уверены в том, что

Национальная армия Азербайджана создавалась и сформировалась, и ныне это армия, способная защитить государственную независимость, территорию Азербайджана. Велика заслуга женщин в этой области. Я выражаю Вам особую благодарность. Хочу выразить надежду, что женщины Азербайджана и в дальнейшем будут растить замечательных людей, чтобы укреплять, развивать, сделать еще более мощной азербайджанскую армию, и эти люди будут воспитанными, патриотами, будут сыновьями, готовыми погибнуть во имя Родины. Я уверен, что и в этом деле у Вас будут заслуги.

Дорогие женщины, дорогие сестры! Весьма удовлетворен тем, что сегодня встретился с Вами. Вы так взволновали меня, что я говорил с волнением. Но меня всякий раз волновала Ваша реакция на сказанные мною слова.

Считаю, что Ваш Съезд прошел очень успешно, он станет большой, яркой и замечательной страницей в истории Азербайджана, и в будущем внесет свой вклад в развитие женского движения в Азербайджане. Еще раз поздравляю Вас в связи с этим, если позволите, целую каждую из Вас. Желаю Вам здоровья, счастья.

Слава, слава, слава женщине Азербайджана!

Да здравствует независимый Азербайджан!

**РЕЧЬ ПРЕЗИДЕНТА АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
ГЕЙДАРА АЛИЕВА НА ТОРЖЕСТВЕННОМ ВЕЧЕРЕ,
ПОСВЯЩЕННОМ МЕЖДУНАРОДНОМУ
ЖЕНСКОМУ ДНЮ - 8 МАРТА**

6 марта 1999 года

Уважаемые дамы и дорогие сестры!

Сердечно поздравляю Вас, всех женщин Азербайджана с праздником - Международным женским днем. Желаю Вам здоровья, счастья и вечной красоты.

Мы живем в последние годы XX века. Обратившись к истории, с большим чувством удовлетворения можно сказать, что азербайджанская женщина прошла в этом веке большой, славный путь и достигла успехов. Можно сказать, что в нашей многовековой истории женщина никогда так не возвышалась, не достигала таких вершин, как в XX веке.

Азербайджанская женщина после обретения свободы и сама интенсивно развивалась, и способствовала развитию общества, была его активным участником. Поэтому сегодня проблема женщин в независимом Азербайджане заключается в необходимости проявлять о них еще больше заботы, эффективнее использовать их силу, еще больше уважать их, выражать им благодарность общества.

Представьте, если 50-60 процентов работающих в нашей стране в области здравоохранения и образования составляют женщины, то, какого скачка, развития с исторической точки зрения, начиная со времени, когда у них не было прав в обществе, скинув чадру, достигли женщины за короткий период, ликвидировав безграмотность.

Естественно, что условия, созданные для женщин, отношение и забота о женщинах в нашей стране, вместе с тем внутренний талант женщин, их потенциал, ум, безграничный интерес к знаниям, образованию, науке, культуре, их усилия в осуществлении своего таланта - все это подняло азербайджанскую женщину до высот. Мы можем гордиться тем, что женщины в нашем обществе

составляют большинство, так как более 51 процента нашего населения - женщины.

Много написано, сказано об азербайджанской женщине. И сегодня все выступившие здесь говорили добрые слова о мужестве, чести, уме, таланте, красоте, верности азербайджанской женщины. Я абсолютно согласен со всеми этими словами, высказываниями. Это слова, идущие также и от моего сердца.

Наша любимая поэтесса, многоуважаемая Мирварид ханум Дильбази прочитала стихи о женщине. Стихи Мирварид ханум всегда по душе нашему обществу. Я очень люблю их. Однако считаю, что стихотворение о женщине, которое она сегодня прочла, отразило самые высокие качества не только женщин в Азербайджане, но в целом всех женщин. Она сказала замечательные слова. Но больше всего мне понравились слова: «Когда природа меняла мир, она заменила рай женщиной». Это действительно так! Какие замечательные слова, справедливое выражение! Как прекрасно показано место женщины в обществе, в жизни! Действительно, мы, мужчины, не должны думать о рае. Рай - женщины - рядом с нами. Пусть женщины думают о рае и, чтобы попасть в рай, пусть в этом мире выполняют свои дела. Наш рай находится здесь.

Азербайджанская женщина - мужественная, смелая, добросовестная. Мы гордимся тем, что азербайджанская женщина растит героических мужей для нашего народа. Мы гордимся тем, что азербайджанская женщина дарит миру великих ученых. Азербайджанская женщина дарит миру мастеров искусств, политических, государственных деятелей. Все это заслуги азербайджанской женщины.

За этот период, в последние годы, мы уже осознали национальное достоинство нашего народа, и в нашей свободной стране строим независимое государство. Глубоко осознавая в этот период все особенности нашей нации, мы вновь и вновь задумываемся о том, как же мы счастливы, что наш народ - умный, сильный, отважный, героический! Как же мы счастливы тем, что у нас есть красивые и смелые женщины, растящие наш народ, приумножающие его!

Наша задача, наш долг - и в дальнейшем проявлять заботу о женщинах. Конституция Азербайджана отразила в себе достижения всей обще

человеческой культуры по правам женщин. Сегодня мы гордимся тем, что место и позиция азербайджанской женщины в обществе в нашей стране намного выше, чем в других странах.

Строя новую жизнь, сейчас мы стараемся довести свою экономику, социальную жизнь, благосостояние людей до уровня экономически развитых стран. Надеюсь, что мы добьемся этого. Ибо в период, когда независимый Азербайджан завершает седьмой год своей государственной независимости, мы уже вышли из социально-экономического кризиса, имевшегося в прежние годы. Экономика, социальная жизнь Азербайджана находятся на этапе развития. В предстоящие годы экономика Азербайджана будет развиваться еще интенсивнее, улучшится благосостояние народа. Значит, улучшится и жизнь женщин. Повторяю, мы хотим, чтобы экономика в нашей стране достигла уровня экономически развитых стран мира. Однако относительно женщин такой потребности у нас нет, так как уровень азербайджанской женщины - ее знания, научный уровень, ее свобода вовсе не низки, они не отстают от женщин в развитых странах. Это правда. Это наши реалии. И с этими реалиями мы завершаем XX век.

Здесь было отмечено, что французский писатель Луи Арагон сказал, что женщина - будущее человечества. Такова действительность. Без женщин нет настоящего, без женщин нет жизни, без женщин не может быть и будущего. Женщины - наше будущее.

Желаю, чтобы азербайджанские женщины еще больше подняли обретенные достижения. Мы, являясь государством, правительством, создаем и будем создавать возможности для этого. В сентябре прошлого года на Съезде женщин об этом шел очень подробный разговор. Вы подняли ряд вопросов. Даны указания об их решении, будет также издан Указ Президента. Его подготовка, возможно, несколько запоздала, но в эти дни мы утвердим его.

Сейчас возможности нашей экономики не настолько велики. Однако, используя все возможности, мы стараемся решить проблемы женщин, будем стараться и в дальнейшем. Женщина является самым известным, самым уважаемым членом общества в Азербайджане. Этими словами я еще раз сердечно поздравляю Вас. Выражаю Вам свою безграничную любовь.

Я не поэт, чтобы порадовать Вас стихами. Наши поэты сказали здесь об

этом много ценных слов. Но знайте, что и моя душа - душа поэта. Душа поэта потому, что я люблю женщин.

Не любящий женщин, никогда не сможет стать поэтом. Однако каждый, кто любит женщин, тоже не поэт. Но его сердце, возможно, ближе к женщинам, чем у тех поэтов.

Хочу отметить еще одно качество азербайджанских женщин. Это красота наших женщин. Знаете, прежде мы не знали, где в мире, в какой стране, самые красивые женщины. Помню, будучи молодыми, мы вели беседы - в молодые годы такие беседы ведутся часто - женщины какой национальности более красивые. Сейчас я не скажу, женщин какой национальности в то время мы считали красивыми. Но скажу, что все думали, - во всяком случае, мое окружение, те, с кем я находился в контакте, - что другие женщины красивее наших. Сейчас же нам открылся мир, мы побывали везде, увидели все страны. Кто меньше, кто больше. Я могу сказать о себе, мнение других не знаю. Я побывал во многих местах мира, видел женщин. Мое мнение таково, что азербайджанская женщина красивее всех женщин мира.

Это не комплимент. Это мое истинное мнение и я пришел к нему после того, как увидел женщин всего мира. Поэтому я советую азербайджанским мужчинам: цените женщин, любите женщин, нигде, ни в какой стране, ни у одной нации вы не сможете найти такую красивую женщину, как азербайджанская женщина.

Сердечно поздравляю Вас. Выражаю Вам свою любовь. Желаю Вам здоровья. Желаю Вам успехов в будущем. Спасибо.

**РЕЧЬ ПРЕЗИДЕНТА АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
ГЕЙДАРА АЛИЕВА НА ТОРЖЕСТВЕННОЙ ЦЕРЕМОНИИ,
ПОСВЯЩЕННОЙ МЕЖДУНАРОДНОМУ
ЖЕНСКОМУ ПРАЗДНИКУ 8 МАРТА**

Дворец "Гюлистан", 7 марта 2000 года

Уважаемые дамы, матери, сестры!

Любимые женщины!

Сердечно поздравляю Вас в связи с Международным женским днем, женским праздником - 8 Марта. Сегодня этот зал еще краше обычного. Ибо большинство в зале составляют женщины. Женская красота озаряет этот зал, вдохновляя находящихся здесь мужчин, в том числе и меня.

Захра ханум сказала, что Вы всегда с нетерпением ждете этого праздника. Однако знайте, что и мы, мужчины, тоже с нетерпением ждем его. Потому что в этот день мужчины всегда уделяют женщинам особое внимание, демонстрируют свои мужские качества, то есть свое уважительное отношение к женщине. Они обязательно делают женщинам подарки, преподносят цветы. Возможно, целуют их больше обычного.

Но не только из-за этого. Этот праздник - самый прекрасный среди всех других наших праздников. Ибо он посвящен женщинам. Роль, значение женщин в обществе известны. Коротко можно сказать, что нет человека без женщины. Нет жизни без женщины. Так было всегда, так это и сегодня, так будет и в будущем.

Азербайджанская женщина своим умом, талантом, мудростью, преданностью, героизмом, верностью, высокими материнскими качествами всегда возвышала наш народ, нашу нацию. XX век был веком эмансипации женщин в мире. Сегодня с чувством большой гордости можно отметить, что азербайджанские женщины, довольно эффективно использовав это, постарались восстановить свои права в обществе и хорошо воспользовались созданными для них возможностями. Таким образом, можно сказать, что в начале XX века и, в частности, после 1920 года, для освобождения женщин в Азербайджане,

для их полной независимости, для равноправия мужчин и женщин и для того, чтобы женщины смогли проявить свой талант в обществе, могли работать, трудиться в различных областях жизни и показать, на что способна женщина, были созданы все возможности.

Сегодня в Азербайджане этой проблемы уже нет, так как азербайджанская женщина еще в начале 30-х годов скинула чадру и провозгласила свою свободу, заявила о своих правах, за исторически короткое время женщины в Азербайджане заняли достойное место в обществе, во всех областях жизни. Мы гордимся, что азербайджанские женщины проявили себя везде - в науке, культуре, образовании, здравоохранении, а также во всех отраслях экономики - в промышленности, сельском хозяйстве, торговле, в любой области, что внесли свой вклад в развитие нашей страны, нашей нации. Именно благодаря столь активной деятельности женщин за короткое время в Азербайджане получило развитие образование, люди научились грамоте и азербайджанское образование поднялось на такой высокий уровень. В результате самоотверженного труда женщин так высоко поднялся уровень здравоохранения Азербайджана. Я особо отмечаю эти области потому, что, как Вы знаете, женщины в Азербайджане составляют 60, а может даже и больше процентов всех работающих в этих сферах.

Помимо всех заслуг женщин в обществе, жизни, они достойны самой высокой оценки потому, что являются матерями, продолжательницами нашего рода. Что же касается равенства женщин и мужчин, следует открыто признать, что женщины всегда трудились больше мужчин. С древних времен существует представление о том, что мужчина работает, зарабатывает деньги, содержит семью, а женщина выполняет домашнюю работу. Так было. Но сейчас не так. Сегодня и мужчина работает, и женщина работает, и мужчина зарабатывает, и женщина зарабатывает. Можно сказать, что они вдвоем содержат семью, растят детей. Но между ними имеется большое отличие. Женщина рождает детей, растит младенцев. Этот труд женщины неоценим, и ни один мужчина не сможет справиться с такой работой. С каждым годом мы все больше ценим женщин. И это в определенном смысле естественно, так как отношение к женщинам в прошлом пустило свои корни, и для того, чтобы изменить это положение, необходимо было время. И это время, естественно, пришло, настало. Сейчас

Азербайджан - независимое государство. В Азербайджане строится правовое, демократическое, светское государство. Азербайджан идет по пути рыночной экономики. Азербайджан активно интегрируется в мировую культуру.

Роль женщины во всех этих сферах всегда была и остается чрезвычайно важной. И когда мы используем такое понятие как «светское государство», то, естественно, знаем о разных его значениях. Однако одно из них заключается в том, что женщина в светском государстве свободна, независима, женщину не ограничивают ни в чем из-за того лишь, что она женщина.

Лично я рад, что наши азербайджанские женщины за короткое время смогли обрести эту свободу и пользуются ею. Таким образом они не только служат обществу, но и возвышают наш народ, делают его краше. На долю каждой женщины приходится чрезвычайно тяжелые задачи. Однако особенность последних лет нашей жизни заключается в том, что армяно-азербайджанский, нагорно-карабахский конфликт, нанеся большой ущерб нашей стране, самый большой удар нанес женщинам, так как женщины потеряли своих детей, женщины потеряли мужей, братьев. Обычно женщины острее, чем мужчины, переживают трагедии. Поэтому эти потери, эти лишения принесли много страданий азербайджанским женщинам. Отнюдь не только потому, что они являются матерями шехидов, женами или сестрами шехидов. Речь идет и обо всех других женщинах, так как солидарность, духовное единство среди женщин бывает гораздо сильнее.

Часть азербайджанских земель оккупирована вооруженными силами Армении. Более миллиона наших соотечественников изгнаны из родных очагов, проживают в тяжелых условиях, большинство - в палатках. Самые большие лишения такой их жизни вновь достаются женщинам. В этот радостный праздничный день я с большим уважением и почтением вспоминаю матерей шехидов Азербайджана, женщин, проживающих в положении беженцев, живущих в палатках, и передаю им из этого зала от имени всех азербайджанских женщин, от имени всех нас праздничное приветствие.

Азербайджанская женщина отличается еще одной особенностью. И это ее красота. Пусть мужчины не ищут красивых женщин в других странах, среди других наций. Самые красивые женщины в мире - в Азербайджане. Чего же хотят женщины, испытывая столько мучений, столько работая? Они просто

хотят внимания, заботы, уважения, почтения к себе!

Эти понятия очень широки. И внимание, и забота могут проявляться в различной форме. Однако надо, чтобы мужчины всегда видели женщин на высоте, относились к женщинам с особым уважением, вниманием. Одна из самых важных черт человеческой культуры - это уважение к женщине в обществе, умение оказывать ей внимание. Я желаю, чтобы по мере повышения культурного уровня нашего народа мужчины независимого Азербайджана становились еще более внимательными, никогда не забывали проявлять доброе отношение к женщине, уважали ее.

В Азербайджане женщины заняли свои места во многих областях. Однако пока мы еще не смогли достичь желаемого. Именно поэтому я подписал вчера специальный Указ «Об осуществлении государственной женской политики в Азербайджанской Республике». Рад, что этот Указ с большим воодушевлением встречен женщинами. Заверяю Вас, что мы последовательно будем претворять его в жизнь.

Считаю, что женщины должны быть еще больше представлены в государственных структурах Азербайджана, его исполнительных органах, различных экономических структурах. Я уже принял такое решение по претворению в жизнь данного Указа, чтобы во всех исполнительных органах, в частности, в органах исполнительной власти городов, районов был создан или особый отдел по работе с женщинами, или чтобы одним из руководителей исполнительных органов была обязательно женщина, которая занималась бы проблемами женщин. Мы создали Государственный комитет по проблемам женщин. Уже сегодня мы видим, как важен этот комитет и нужен для нашей страны. Однако нам необходимо во всех районах, городах для более широкой деятельности Комитета создать его структуры и тем самым обеспечить более активное привлечение женщин к работе во всех областях. Женщины хотят этого. Сейчас есть женщины, которые хотят работать больше мужчин и во многих случаях работают лучше мужчин. Это известно. Однако мы должны создавать для них условия, сделать это. И вы можете быть уверены в том, что мы это сделаем.

Мое отношение к Вам, ко всем женщинам Азербайджана известно. И оно состоит, во-первых, в том, что я Вас всех очень люблю. Вместе с тем как

глава государства, просто как человек, то есть как мужчина, готов оказывать внимание каждой из Вас.

Сегодня, в этот праздничный день я желаю счастья всем женщинам Азербайджана. Понятие счастья для женщины - очень широкое. Каждая женщина хочет быть счастливой, хочет добиться счастья. Я желаю Вам этого. Я желаю всем женщинам Азербайджана здоровья, успехов во всех их делах.

Желаю Вам, всем женщинам Азербайджана, быть краше день ото дня.

С праздником, дорогие женщины! Спасибо.

**ИЗ БЕСЕДЫ ПРЕЗИДЕНТА АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
ГЕЙДАРА АЛИЕВА С УЧАСТНИКАМИ ПРОХОДЯЩЕГО
В БАКУ ПЕРВОГО ФОРУМА ПО СОТРУДНИЧЕСТВУ
ЖЕНЩИН СТРАН ГУУАМ**

20 сентября 2001 года

Гейдар Алиев: При такогo рода тяжелой работе встреча с такими красивыми женщинами и приносит огромную пользу. Смотрю на Вас, все - красивые. Я Вас всех приветствую. Знаю, что здесь по инициативе партии «Ени Азербайджан» впервые с того времени, как мы создали организацию ГУУАМ, проходит встреча представителей женских организаций этих стран. Это очень хорошая инициатива. И та работа, которую Вы здесь сумели провести, я думаю, принесет пользу, она является большой поддержкой нам, потому что мы, Президенты Украины, Грузии, Молдовы и Азербайджана, в 1997 году в Страсбурге решили создать эту организацию. Позже, в 1999 году, к этой организации присоединился Узбекистан. Организация уже приобрела соответствующий международный авторитет и признание. Наша последняя встреча проходила по инициативе Президента Украины Леонида Даниловича Кучмы в Крыму. Вы дополняете нашу работу своей деятельностью, поэтому я рад этой встрече, приветствую Вас и желаю, чтобы эта инициатива стала бы традицией.

Конечно, мне приятно видеть здесь гостей из дружественных нам стран. Я имею в виду, что, во-первых, всегда приятно принимать гостей из дружественных стран, а во-вторых, Вы имеете возможность познакомиться с жизнью нашего народа, нашей страны. Это очень нужно для наших стран, имею в виду, что в прошлом мы все были в составе Советского Союза и часто ездили друг к другу, встречались, а теперь стали независимыми государствами. Кстати, в этом году исполняется 10 лет независимости наших стран. Украина уже отметила свое десятилетие, и мы в октябре отметим эту дату. Собственно говоря, все Республики, кто раньше, а кто позже, в 1991 году объявили о своей государственной независимости. Эта независимость, естественно, - огромное историческое событие и огромное достижение

наших народов. Но вместе с тем каждая страна уже занимается своими проблемами, а вместе с тем эти проблемы схожи. Потому что мы вышли из одного Союза, все находились в одном и том же положении, в одной системе, руководствовались единой идеологией. А теперь, за эти десять лет происходят перелом, переход, трансформация, а это очень нелегкий процесс. Потому что здесь речь идет и об экономике, социальной сфере, и о перестройке в сознании людей, в особенности, у молодого поколения, а также представителей моего поколения, которые родились и выросли в стране, имеющей систему и идеологию, совершенно отличную от других стран мира. Мы все жили в этой системе, воспитывались в этом духе и, естественно, все это сильно укоренилось. И поэтому об этом надо говорить честно и объективно. Правда, иногда находятся люди, утверждающие, что они и тогда знали, что, мол, это неправильно, может быть, кто-то и думал, во всяком случае, таких было единицы. И я так говорю не потому, что думаю, что у этих людей была какая-то идеологическая несовместимость. Просто, большинство из этих людей в силу своих некоторых личных проблем стали такими, какими они являются сейчас. Поэтому процесс этот нелегкий и в каждой стране он проходит и по-разному, и однотипно. Однотипно потому, что у нас единый путь, а по-разному потому, что каждая страна по-своему справляется с этими проблемами. Где-то хорошо, где-то плохо, где-то кто-то еще придерживается консервативных взглядов, а где-то некоторые считают, что надо буквально за один год перепрыгнуть с одного края на другой. Поэтому я повторяю, здесь у нас и много общего в этом переходном периоде, и много отличий друг от друга в связи с соответствующими условиями, соответствующими обстоятельствами. Поэтому я, собственно говоря, и высказываю эту мысль, что сейчас очень важно совершать взаимные визиты, видеть друг друга, видеть, где, что делается. Кто хорошо делает, у того можно перенять что-то, кто плохо делает, подсказать ему.

Хотя гостей у нас не так много, я видел по спискам, что не смогли приехать из Молдовы, Узбекистана. У каждого есть свои проблемы. Тем не менее я приветствую такую представительную делегацию Украины, тем более что ее возглавляет Мария Андреевна Орлик, с которой я давно знаком. Приветствую делегацию Грузии и приветствую делегацию Азербайджана.

Нас пять стран в составе ГУУАМ, а здесь представители трех. Так что налицо большинство. Повторяю, я очень рад тому, что Вы здесь собрались и верю, что очень плодотворно поработали. Я видел, по телевидению показывали, немного мне рассказали. Так что я приветствую Вашу работу и желаю Вам успехов. Я вижу, что Мария Андреевна хочет выступить.

Мария Орлик (*председатель Союза женщин Украины, руководитель украинской делегации*): Дорогой Гейдар Алиевич! Я тоже принадлежу к Вашему поколению.

Гейдар Алиев: Но немного более позднему.

Мария Орлик: Плюс или минус не играет большой роли в нашем возрасте. Я все-таки принадлежу к тому поколению, которое прошло жизненную школу в советский период и ни одного дня из того периода я из своей жизни не вычеркну. Потому что мы делали много полезного, и все то, что сейчас стало базой для независимых государств, было создано в тот период.

Женщины - это категория населения, которая в каждой стране поддерживает Президентов. И поскольку пять Президентов подписали Соглашение, женщины не могли остаться в стороне. Мы понимаем, что наше слово, наши действия как общественных организаций, так и депутатских сил, государственных органов, где работают женщины, в состоянии оказать помощь и содействие в выполнении тех задач, которые поставлены перед ГУУАМ. И от имени нашей делегации, мы сердечно благодарим Вас за то, что Вы нас пригласили, за Вашу инициативу как в создании ГУУАМ, так и в проведении этого Форума. Мы достигли цели, мы подписали документ о создании Форума женщин стран ГУУАМ и теперь будем разрабатывать Устав, будем планировать свою работу и думать, как продуктивно и плодотворно построить свою работу. Я не впервые в Азербайджане. Вы помните, что в 1979 году мы проводили здесь у Вас Дни литературы и искусства Украины.

Гейдар Алиев: И Вы возглавляли делегацию, будучи заместителем председателя Совета министров Украины.

Мария Орлик: Двенадцать лет я проработала на этой должности, а сейчас я возглавляю Союз женщин Украины. И тот фундамент дружбы, сотрудничества, взаимопонимания и даже любви между нашими народами стал фундаментом и нашей теперешней встречи. Я в своем домашнем архиве

нашла много интересных материалов, которые напомнят Вам наши молодые годы.

Вот газета «Коммунист» с материалом о Вашем приеме делегации, вот фотография нашей делегации. Вот мы на открытии Дней литературы, а вот мы с Вами беседуем. Вот мы на Нефтяных Камнях. А на этой фотографии Ваша покойная супруга, она нас сопровождала на Нефтяные Камни. А вот наша делегация после Вашего приема, а эта фотография сделана в Верховном Совете, где нам вручали награды за успешное проведение Дней Культуры. *(Мария Орлик вручает Президенту Азербайджанской Республики Гейдару Алиеву архивные материалы и фотографии)*. Пусть это напоминает Вам о тех временах.

Гейдар Алиев: Спасибо.

Мария Орлик: Еще две книги - «Шедевры украинской культуры», которую издал Союз женщин Украины, и биографическо-энциклопедический словарь «Женщины Украины». Я дарю их Вам, пусть они напоминают Вам о нашей дружбе.

Гейдар Алиев: Спасибо, Мария Андреевна. У Вас есть такие фотографии?

Мария Орлик: Я дарю их Вам.

Гейдар Алиев: А эта газета у Вас есть? А то я отбираю ее у Вас.

Мария Орлик: Нет, это все Вам. У меня Вы ничего не отберете, я могу только подарить. Мне, как руководителю делегации, подарили несколько экземпляров, и я отобрала из них. Пусть это Вам напомнит о наших встречах, а главное, о дружбе наших народов.

Нас здесь встретили очень хорошо, мы чувствовали себя лучше, чем дома. И главное, что мы выполнили миссию, которая стояла перед нами, и мы теперь с чистой совестью можем доложить нашему Президенту о том, что работа выполнена на том уровне, который планировался. И дай Бог, чтобы мы дружно осуществили все то, что было запланировано нашими Президентами. Мы Вас поддерживаем.

Гейдар Алиев: Спасибо, Мария Андреевна. Эти снимки меня возвращают к тем дням, хотя и без них я все хорошо помню. Дни культуры Украины в Азербайджане в 1979 году прошли с блестящим успехом. У нас тогда

практиковалось проведение таких дней, затем были проведены Дни культуры Азербайджана в Украине. Тогда делегацию возглавлял секретарь ЦК по идеологии Багиров. Я повторяю, что мы обменивались такими днями со многими Республиками, все они проходились на очень высоком уровне и все были неповторимы. Во время Дней Культуры Украины Вы привезли сюда много людей, но самое главное, выдающихся мастеров искусства.

Мария Орлик: Два спецсамолета, 400 человек.

Гейдар Алиев: Я помню, например, блестящего певца Соловьяненко.

Мария Орлик: Была и София Ротару.

Гейдар Алиев: Я, между прочим, недавно встретился с Ротару в Сочи. Когда я работал в Москве, она даже была у нас на даче, встречалась с моей супругой и дочерью, потому что она мне нравилась. А здесь она выступала так прекрасно, что я ей сказал: «Я тебя уже считаю своей дочерью». И когда я работал в Москве, она там гастролировала. Моя супруга узнала об этом и пригласила ее к нам на дачу, и они встречались - она, моя супруга, моя дочь, она тоже занимается музыкой. После этого я Ротару не видел. И вот в Сочи в начале августа у нас была неформальная встреча глав государств СНГ, и туда пригласили нескольких артистов того времени. Среди них была и Ротару. Она, конечно, прекрасно выступила, а потом я в заключение произнес тост, упомянул некоторые имена, в том числе и ее.

А когда уже стали расходиться, я подошел к их столу. Знаете, мы с ней встретились, как родные, она говорила, что без конца меня вспоминает. Она и блестящая певица, и очень хороший, приятный человек. Соловьяненко, кстати, затем приезжал на гастроли, когда я уже стал Президентом. Он дружил с нашим Муслимом Магомаевым, он приезжал сюда, и я его видел здесь. И потом, когда я получил сообщение, что он скончался, я был очень огорчен и направил Леониду Даниловичу Кучме соболезнование в связи с его кончиной. Соловьяненко тоже производил на меня исключительное впечатление. Во всяком случае, нам нельзя жаловаться на то, что мы таких мастеров не видели. Однако среди этих мастеров есть такие, творчество которых приходится особенно по душе. Я всегда помню эти встречи. Спасибо за эти снимки. Наверное, они есть и в моем архиве, а может, и нет.

Мария Орлик: Я уже нашла в архивах, а Вам придется искать.

Гейдар Алиев: Большое Вам спасибо.

Мария Орлик: Украина, кстати, помнит Вашу помощь, когда Вы были первым заместителем председателя Совета министров, с пониманием относились к нашим проблемам, к нашим нуждам. И Ваша Республика, и наша, мы вроде и имели самостоятельность, но мы ее не имели. Мы только думали о ней, мечтали и в конце концов обрели ее. Поэтому я помню, сколько раз приходилось бывать у Вас в кабинете, и Вы решали эти вопросы, которые ставила Республика. Сердечное Вам за это спасибо.

Гейдар Алиев: Спасибо, что не забываете. Поскольку я сам много лет руководил Республикой, я хорошо знал проблемы союзных Республик, в отличие от многих коллег по Политбюро, многие из которых не работали в союзной Республике, может, работали где-то в российском обкоме, министром. А чтобы знать всю специфику союзной Республики, надо было работать там, надо было самому оказаться в этом положении.

Поскольку я здесь много лет руководил Республикой и видел, как тяжело решается проблема союзной Республики в Москве, видел, что некоторые руководители в Москве относятся к союзным Республикам не так, как подобает. Наша страна называлась СССР, то есть Союз Советских Социалистических Республик, причем, это было добровольное объединение, которое состоялось в 1922 году.

Мария Орлик: Знаем мы, что это за добровольное объединение.

Гейдар Алиев: А при таком положении многие мои коллеги по Политбюро, к сожалению, этого не понимали. А поскольку я жил в этих условиях, как говорится, был в «шкуре союзной республики», поэтому я лучше многих из них понимал нужды и проблемы союзных Республик, их трудности. Я решал много вопросов, в том числе по Украине, несмотря на то, что она была крупной Республикой, с ней считались в Москве, но вместе с тем многие вопросы не решали. Не только, например, на Вашем уровне, но и на других. Вы занимались гуманитарной сферой, как раз эта сфера тоже была у меня. У меня много было кураций, в том числе и сфера культуры, социальная сфера. Очень много первых секретарей обкомов обращались прямо ко мне, и каждый со своей проблемой. Я всегда добивался решения этих вопросов.

Мария Орлик: Вы там были живой струей, и мы знали об этом, и поэтому

обращались к Вам. Еще раз большое Вам спасибо.

Гейдар Алиев: Спасибо, что не забываете. Грузинская делегация что-то хочет сказать?

Ирина Евания (эксперт правительственной комиссии по улучшению положения женщин Грузии, конфликтолог): Глубокоуважаемый Гейдар Алиевич, я немного волнуюсь. Прежде всего, позвольте нам от имени делегации женщин Грузии поблагодарить Вас за то, что нашли время и возможность принять нас, участников Первого форума по сотрудничеству женщин стран ГУУАМ.

Здесь уже говорилось о том, какой большой вклад могут внести женщины в осуществление тех целей и задач, которые Вы, лидеры наших стран, декларировали, основывая объединение ГУУАМ. Мы наметили серьезные планы, достаточно плодотворно поработали и договорились, что мы будем двигаться вперед во имя светлого и мирного будущего наших стран. Я хочу Вам лично сказать, глубокоуважаемый Гейдар Алиевич, что мы в Грузии придаем огромное значение расширению и углублению постоянных связей между нашими друзьями и сестрами здесь, в Азербайджане. Большое Вам спасибо за такой теплый прием, за Вашу поддержку. Я уверена, что моя коллега с удовольствием добавит несколько теплых слов. Спасибо.

Тамара Абашидзе (старший референт правительственной комиссии по улучшению положения женщин Грузии, конфликтолог): Господин Президент, я тоже очень волнуюсь. Прежде всего, я тоже хочу поблагодарить Вас за внимание, которое Вы уделили нам, участникам Форума. Мы уверены в Вашей постоянной поддержке. Нам известно, и мы никогда не забудем, что в очень трудные моменты жизни нашей страны Вы, как истинный лидер своего народа, как настоящий дальновидный политик, думающий о будущем Азербайджана, сделали выбор в пользу дружбы с нашей страной, с нашим народом. Мы чтим это и уверены, что отношения между женщинами Азербайджана и Грузии будут показательными для женщин других стран ГУУАМ. Спасибо Вам еще раз. Мы уносим с собой из чудесного города Баку самые теплые чувства друг к другу, и мы уверены, что мы все вновь соберемся и в Тбилиси, и в Кишиневе, и в Киеве, и в Ташкенте. А сегодняшняя встреча с Вами является благословением нашего будущего активного сотрудничества.

Еще раз Вам большое спасибо, господин Президент.

Гейдар Алиев: С Грузией мы - соседи, мы - соседи и друзья. Наша дружба имеет огромную историю, трудно даже сказать, какую. Мы жили рядом вместе много веков, тысячелетий. Знаете, на Кавказе обстановка не очень нормальная, существует конфликт между Арменией и Азербайджаном, в Грузии есть проблемы - абхазский, южно-осетинский, на юге России, на Северном Кавказе, события в Чечне. К сожалению, наша зона оказалась зоной конфликтов, которые, безусловно, наносят огромный ущерб каждому народу, каждой стране. Я думаю, что мы решим эти конфликты. Но при всем этом, при нашем конфликте с Арменией у Грузии есть конфликт с Абхазией, причем я должен сказать, что ни грузинский народ, ни азербайджанский народ здесь не виноваты. Потому что Армения еще в 1988 году стала предъявлять территориальные претензии к Азербайджану, пытаясь присоединить к себе Нагорно-Карабахскую автономную область, которая никогда не была армянской землей, это исторически азербайджанская земля.

Там жили рядом и азербайджанцы, и армяне. Грузия, например, имеет богатейшую историю, Абхазия - это часть Грузии. Я должен Вам сказать, что в те времена, в молодости, мы даже не различали грузин, абхазов и считали, что абхазы тоже грузины. А теперь вот видите, они заняли сепаратистские позиции, причем позицию агрессивного сепаратизма. А что от этого они выиграли? А что от этого выиграла Армения? Ничего. Пострадали и Армения, и мы, пострадала Абхазия и вся Грузия. При всем этом дружеские отношения между народами - грузинским, азербайджанским, между нашими странами и, к великому счастью, между лидерами, были самыми тесными, самыми близкими. И вот в те времена, о которых мы с Вами, Мария Андреевна, вспоминали, у нас была тесная дружба с Грузией и с Эдуардом Амвросиевичем Шеварднадзе, который тогда так же, как я, здесь возглавлял Грузию, и в Москве мы вместе работали. Потом судьба сложилась так, что мы оба вернулись в свои Республики, и в новых условиях народ оказал нам доверие и нас избрали Президентами. Проблем очень много, но дружба, которая существует между нашими народами, и добрые отношения грузин и азербайджанцев, и та искренняя дружба, которая существует между Президентом Шеварднадзе и мною, помогает нам совместно решать многие

сложные вопросы. Мы осуществили большие проекты. Вы знаете, что сегодня, 20 сентября, исполняется 7 лет со дня, когда был подписан первый крупнейший контракт в мире с 11 иностранными нефтяными компаниями о совместном использовании нефтяных месторождений в азербайджанском секторе Каспия - «Азери», «Чираг», «Гюнешли». И вот 7 лет мы работаем в этом направлении, добываем нефть. Для того, чтобы экспортировать эту нефть, мы избрали Грузию, построили и в 1999 году пустили в эксплуатацию нефтепровод Баку - Супса. Мы уже сколько лет заняты тем, чтобы реализовать основной экспортный трубопровод Баку - Тбилиси - Джейхан. Кстати, это тоже уже сделано. Скоро начнется строительство. В Азербайджане всегда был газ. В результате работы, которую мы провели уже после подписания «Контракта века», было подписано много других контрактов, было открыто крупное месторождение газа. Конечно, этот газ необходимо экспортировать на мировые рынки, и опять мы здесь избрали путь через Грузию. Наверное, скоро мы подпишем окончательное Соглашение между Грузией и Азербайджаном. Эдуард Амвросиевич и я подпишем этот документ, потому что мы такой документ с Турцией уже подписали в марте, когда я находился в Анкаре, и начнем строительство газопровода. Конечно, это - для будущего поколения и Азербайджана, и Грузии. Мы открываем большие перспективы, огромные возможности. Вместе с тем дружбу, которая и так существует между Грузией и Азербайджаном, еще усилят крепкими экономическими нитями эти трубопроводы, которые проходят и будут проходить через Грузию и будут экспортировать на мировые рынки азербайджанские нефть и газ.

Но не только это, наши соседние районы тоже очень дружат. Мы с Президентом Шеварднадзе тоже очень часто встречаемся. Наверное, в этом месяце у нас состоится с ним встреча. Так что я рад, что здесь находятся представители грузинских женщин. Они принадлежат к молодому поколению. Это тоже хорошо. Мы должны заботиться о том, чтобы наше дело продолжалось. А для этого надо все время растить молодое поколение. Надо смело готовить их. Так что я очень рад, благодарю Вас, и приятно, что Вы здесь находитесь.

Ну, может, азербайджанская делегация что-то хочет сказать или Вы здесь свои?

Захра Кулиева (председатель Государственного комитета по проблемам женщин): Наш уважаемый, дорогой и любимый Президент Гейдар Алиевич! Конечно, мы были очень рады, когда было создано объединение стран ГУУАМ. Мы, женщины, были, безусловно, этому рады. Как Вы сказали вначале, в 1997 году в Страсбурге было четыре страны, в 1999 году присоединился уже и Узбекистан, и нас стало более 90 миллионов. Если учесть, что больше половины этого числа составляют женщины, то понятно, что труд женщин тоже представляет определенную силу. Мы все очень хотели участвовать в этом объединении и помочь своим правительствам, своим Президентам в их намерениях.

Мы благодарны Вам за то, что Вы поддержали нашу идею о создании Форума женщин стран ГУУАМ. В Республике были предоставлены определенные условия для проведения этого Форума. Он был проведен во дворце «Гюлистан», где проводятся международные конференции, знаменательные события. Наш Форум принял от Вас поздравление. Вы знаете, Гейдар Алиевич, это поздравление Первому женскому форуму придало определенную значимость ему. И мы, все женщины, были очень довольны, признательны Вам за те слова, которые содержались в Вашем приветствии. Там все подробно было описано. Безусловно, мы, женщины, собравшись там, в настоящее время, не забыли и о платформе IV Всемирной конференции женщин, о поставленных там задачах, о том, что мы все выросли в Советском Союзе. У нас всегда были дружеские, братские отношения. Первый форум женщин стран ГУУАМ приобретает определенную значимость в деле укрепления этой дружбы между народами, между нашими женщинами, чтобы мы могли передать эту дружбу из поколения в поколение.

Мы Вам очень благодарны за те слова, за то, что Вы всегда поддерживаете женщин. Это не потому, что в последнее время в международных организациях большое внимание уделяется гендерным проблемам, равноправию мужчин и женщин. Конечно, это равноправие у нас есть, и оно принято еще в 1918 году. Но эту гендерную программу Вы решали, занимались этой проблемой, придавали этому большое значение еще тогда, когда Вы в первый раз стали руководителем нашей Республики.

Еще в 1969 году, можно сказать, когда во всем мире еще не говорили о гендерной проблеме, у нас в Республике она решалась. Впервые в жизни Азербайджана женщины выдвигались на высокие должностные посты, назначались ректорами высших учебных заведений. В жизни такого не было в Азербайджане, да и в других Республиках. Так что и в настоящее время мы чувствуем, как наш Президент уделяет огромное внимание росту женщин. И последний Указ нашего Президента, который вышел 6 марта 2000 года, где учитывается и роль женщины в политике, был принят ООН как официальный документ и роздан всем странам.

Конечно, мы горды тем, что наш Президент уделяет большое внимание росту женщин. Можно сказать, что мы, женщины Азербайджана, избалованы вниманием нашего Президента. Мы горды тем, что имеем такого Президента. И мы, женщины, очень хотим помочь нашему Президенту в сохранении независимости нашей страны и во всех его начинаниях.

Поэтому мы, женщины Азербайджана, были рады созданию объединения стран ГУУАМ и еще больше обрадовались тому, что мы создали Первый форум именно в Азербайджане. Здесь на нашей конференции кроме украинской, грузинской делегаций в заседании участвовали и эксперты из Молдавии, Узбекистана. Они одновременно с нашим Форумом проводили свои заседания. И когда вчера мы подписывали Бакинский меморандум и все эти обращения, они также участвовали, выражали свое согласие и уверили нас, что обязательно передадут своим женщинам, какие были приняты документы. Форум прошел в очень хорошей рабочей обстановке, были созданы условия для выступлений представителей всех государств, а из украинской делегации выступили почти все. Грузинская делегация очень интересно выступила, была возможность и для выступлений наших депутатов. На нашем Форуме участвовало более ста человек. И делегации были составлены так, что кроме участников официальной делегации в Форуме принимали участие женщины-депутаты Парламентов всех стран, были представлены неправительственные организации, ученые, академики, участвовали ведущие женщины. Вторая часть расширенного заседания проходила в 5 секциях. И в секциях работа была очень интересной. В большом зале были установлены отдельные столы для этих секций, и в этих секциях все принимали активное участие, и в том

числе наши дорогие женщины Азербайджана.

Здесь разрабатывались вопросы законотворчества, связанные с работой неправительственных женских организаций, гендерные вопросы поднимались, говорилось о том, как в принципе освещается наша деятельность. Мы ставили серьезные вопросы относительно поддержки тех женщин, которые пострадали во время войны, о состоянии беженцев, и чтобы наши женщины могли защитить права женщин и их детей, живущих в неблагоприятных условиях, в палатках. Мы намереваемся завтра же поехать в один из городков, где проживает часть наших беженцев. Конечно, они расположены по всей Республике. Но мы избрали тот, что поближе, в Сабирабаде. Хотим показать, в каких условиях живут беженцы, чтобы они встретились и воочию увидели, потому что, как Вы говорите, действительно, в состоянии беженцев можно прожить месяц, три месяца, год, два года, но не восемь, не девять лет. Это очень трудно. Потом мы думаем о реабилитации этих людей, что составляет большую трудность. Но, мы считаем, что, объединившись с женщинами стран ГУУАМ, когда они увидят наше положение, они поддержат наши цели и станут совместно с нами защищать права женщин, детей, будут бороться за мир. Мы, женщины, являясь матерями, к какой бы нации ни принадлежали, в каком бы государстве, в какой бы стране ни жили, мы всегда желаем мира и благополучия нашим детям, нашим потомкам, всем нашим людям. Поэтому такое объединение очень важно. И за создание этого объединения мы благодарны Вам. Очень благодарны, поскольку Вы нас поддержали и всегда поддерживаете. Мы постараемся сделать все от нас зависящее. Сегодня Вы коснулись вопроса нефтяных контрактов. Сегодня 7 лет, как подписан первый контракт. Это для нас тоже большая гордость, честь. Мы знаем, в каких трудных условиях наш Президент добивался подписания этого Контракта. Многие верили в это, но были такие, которые не верили. Были люди, которые внутри Республики, за ее пределами как могли мешали подписанию этого Контракта. Но все-таки этот Контракт состоялся, и сегодня ему 7 лет. Разрешите поздравить Вас с этим, поблагодарить за Ваш труд. Мы просто удивлены, мы хотим быть, как Вы, работать как Вы, но нам с трудом это удастся, Ваш стиль работы, конечно, заставляет и азербайджанцев, и азербайджанских женщин поддерживать

Вас. Мы хотим преподнести Вам от имени всех женщин, участников Форума, папку с документами и ковер с эмблемой Форума на память.

Гейдар Алиев: Спасибо, Захра ханум. Вы очень обстоятельно рассказали о Форуме, как и наши друзья. Когда Вы задумывали его, я посчитал это очень нужным, необходимым делом. Но когда уже начали работать, и сами ощутили, как это правильно, и не только для женщин, для всех наших людей, это мне особенно приятно. Я очень рад, что Вы решили поехать в район, где в палатках размещены беженцы, изгнанные с мест постоянного жительства уже 8-9 лет тому назад. В Сабирабаде, куда Вы едете, условия тоже плохие, но есть похуже - это в Билясуваре. Но, может быть, Сабирабад ближе, езжайте туда. А в Билясуваре условия еще хуже. Во всяком случае, Вы увидите. По моему, в цивилизованном мире трудно себе представить, в каком положении проживают эти люди. Когда думаешь, что в палатках люди живут в жаркое лето и в холодную зиму, и в дождь, и в снег. И Вы там увидите, сколько человек в одной небольшой палатке живет. Знаете, с одной стороны, это вызывает чувство большой грусти, оставляет тяжелый осадок. Я много раз бывал там. С другой стороны, думаешь, как же вынослив человек. Например, Вы приедете туда, и никто из них жаловаться не будет, что им плохо. Но им действительно плохо. Когда я приезжаю, конечно, бывают отдельные жалобы, а, в общем, только говорят: надеемся, что Вы, наш Президент, решите вопрос, и мы возвратимся на свои земли.

А эти земли превратились в руины. Районы, где проживало 150-160 тысяч населения, города, где жили 50-60 тысяч населения, превратились в руины. Они ведь создавались не один год, не за одно десятилетие, даже не за одно столетие. Многими поколениями это создавалось. Все разрушено, все разграблено. Поэтому перед нами стоит вопрос решить проблему и положить конец конфликту, добиться мира между Арменией и Азербайджаном. И следовательно, освобождения оккупированных территорий, восстановления территориальной целостности Азербайджана, возвращения всех беженцев к местам их рождения, местам прежнего жительства. Конечно, люди переедут туда, там тоже земля. А для того, чтобы заново все построить, создать все то, что, как я говорил, столетиями создавалось, нужно время. Так что перед нами такие трудности стоят, что Вы не представляете. Сейчас на

повестке дня находится вопрос освобождения оккупированных территорий, восстановления территориальной целостности Азербайджана. Конечно, это главный вопрос, и мы хотим это решить мирным путем, мы не хотим больше возобновлять военные действия.

Хотя у нас есть люди, которые кричат, шумят, что, мол, давайте начнем войну, силой оружия, войной освободим свои земли. Но многие из этих людей завтра, если начнется война, убегут, не пойдут воевать. И поэтому они делают такие безответственные заявления. А ответственность-то несет правительство, государство. Если завтра мы начнем войну, то, естественно, начнут гибнуть люди, и с той, и с этой стороны будет литься кровь. Причем не один день, не один месяц, потому что, если мы пойдем с оружием для того, чтобы освободить оккупированные территории, те, кто оккупировал, тоже имеют армию, имеют свои средства. Значит, возобновится война, которую мы прекратили в 1994 году. И это, собственно, создало возможность стабилизировать обстановку в Республике, заняться экономикой, сохранить жизнь людей. Ведь как много людей мы потеряли, причем молодежи. Вы, наверное, были в Аллее шехидов, видели. Это только малая частица того, кого мы потеряли. Поэтому мы добиваемся решения вопроса мирным путем. Хотя это чрезвычайно трудно из-за неконструктивной позиции Армении, которая использует то обстоятельство, что они в свое время в силу определенных причин сумели захватить наши земли. И, тем не менее, я считаю, что потенциал мирного решения этого вопроса не исчерпан, мы должны использовать его. Эти люди видят только сегодняшний день, а я вижу перспективу, что если мы это сумеем сделать, это будет великое дело.

Ну, а дальше что? Дальше надо восстанавливать дороги, восстанавливать больницы, не восстанавливать, а заново строить школы и так далее. Людям надо жить, надо строить им дома. У них же для этого нет средств. В домах, в которых они раньше жили, часть из них построили они сами, а многое в хозяйстве им осталось от родителей, от своих предков и так далее. Сейчас все это разрушено и все это надо заново создавать. Вы знаете, сколько времени, средств и усилий для этого потребуется. Поэтому перед нами стоит очень тяжелая проблема.

А я хочу добиться этого. Я хочу добиться освобождения территории, я

хочу добиться восстановления территориальной целостности Азербайджана, и без крови. Ну, а второй этап нашей работы - это уже работа на многие годы, конечно, как бы трудно ни было, мы этим тоже должны будем заниматься. Поэтому Вы поедете в Сабирабадский район, увидите этих людей. Я повторяю, живут они уже 8-9 лет в таких условиях, они будут Вас принимать с большой любовью, я так думаю, во всяком случае, я знаю наш народ. О своих бедах будут говорить мало, больше будут говорить о своих симпатиях к Вам. Поэтому я очень приветствую Вашу инициативу посетить хотя бы один палаточный городок в Сабирабадском районе для того, чтобы Вы знали, в каких трудных условиях у нас живут люди.

Я считаю, что Ваш Форум прошел успешно. Документы, которые Вы приняли, имеют для нас большое значение. Видимо, Вы их направите и в ООН, и в другие международные организации. Эта для нас большая поддержка. Здесь Вы уже сказали, что больше половины людей в мире составляют женщины. Это везде, и у нас тоже. Женщина - решающая сила, не так ли? Безусловно. Что могут сделать мужчины без женщины? Проживут определенное время и уйдут на тот свет и ничего за собой не оставят. Я понимаю, без мужчин женщинам тоже трудно. Но я хочу сказать как мужчина, что без женщины невозможно. Тем более, что у нас женщины очень достойные. Знаете, мы можем гордиться тем, что наш народ за короткое время прошел большой путь цивилизации, женщина свободна, женщина активно участвует в общественно-политической жизни, в государственных делах, женщина занимается научными исследованиями, женщина - в здравоохранении, культуре, науке, у нас, например, в школах 50-60 процентов преподавателей женщины, в здравоохранении - то же самое. Это характерная особенность нашего бывшего Союза. Сейчас, конечно, бывший Советский Союз критикуют со всех сторон, и есть основания критиковать в силу известных причин. Я не буду называть их. Но я тоже так же, как и Вы, ни одну страницу из той своей жизни не выброшу. И каждый нормальный человек должен так поступать. Потому что если бы не было тех лет, тех десятилетий, наши страны не могли бы иметь того экономического, политического, социального, культурного и интеллектуального потенциала для того, чтобы сейчас существовать как независимая страна, независимое государство, независимый народ. Вот это

фундамент нашей независимости. Без этого у нас не было бы независимости, у нас не было бы школ, образованных людей, ВУЗ-ов, больниц, фабрик, заводов. Посмотрите, какой в Азербайджане огромный промышленный потенциал, какой огромный потенциал в сельском хозяйстве, какой огромный потенциал в науке, других социальных сферах. Все это за один год не делается, нужны годы, десятилетия. И все это есть. Поэтому я думаю, что мы все с Вами преодолеем все трудности. На будущее я смотрю очень оптимистично и верю, что этот период - совершенно закономерный. Кто-то считает, что без этого периода можно было бы обойтись. Нет, нельзя. Есть законы истории, законы истории человечества. Этот период мы преодолеем, и, конечно, наши народы будут жить лучше, а женщины станут еще красивее, хотя они и так красивы.

Еще раз Вас благодарю, приветствую, передавайте привет женщинам Украины. В общем, мало кто из мужчин может сказать, что он не любит женщин. Но я за других не хочу говорить, а за себя скажу, что я женщин люблю. Поэтому, например, я могу сказать, что в Азербайджане моей большой опорой являются женщины. Здесь был случай в 1994 году, была попытка вооруженного государственного переворота. Это было сложное время. Я всего год работал здесь Президентом. Оружие было в руках других людей, они и пытались совершить переворот. У меня тогда единственным средством было обратиться к народу по телевидению. И вот в 10 часов, даже 11 часов уже было, когда я увидел, что все возможности исчерпаны, я обратился к народу, объявил, что страна - в опасности, пожалуйста, помогите государству. И буквально через 2 часа эта площадь была переполнена людьми. Где-то полмиллиона людей собралось. Хотя время было позднее, люди отдыхали, транспорт почти не работал и так далее. Но на что я обратил внимание, когда вышел с ними встретиться, это то, что было много женщин.

Знаете, меня потрясло до глубины души, когда я увидел женщину с грудным ребенком на руках. Откуда они пришли, город же такой большой. Я видел женщин, которые пришли сюда, не боясь того, что в этой сложной обстановке, когда, как говорится, оружие пущено в ход, они могут пострадать, могут пострадать их дети, старушки, которые не так часто выходят из дома, тоже были здесь. Мужчины тоже были. Но мужчины есть мужчины. У них

в отличие от женщин больше возможностей, чтобы передвигаться, другие возможности. Женщина все же такое нежное существо. Но женщины пришли. Я во многих случаях проверял - женщины Азербайджана всегда были моей опорой.

Мария Орлик: Кстати, с Вашего разрешения, Вашего одобрения они провели этот Форум. Удивительно активные азербайджанские женщины. Удивительно инициативные. Подготовили нам все документы, разослали в независимые Республики. И мы сюда приехали уже подготовленные, не просто здесь изучали все, мы все проекты документов имели, будучи у себя дома. В самолете читали, и знали, что мы будем обсуждать, куда и зачем мы едем. Так что Вы воспитали хороших женщин.

Гейдар Алиев: Спасибо. Передайте женщинам Украины, женщинам Грузии мой сердечный привет и добрые пожелания. Я прошу передать привет и самые добрые мои чувства моему другу Леониду Даниловичу Кучме, привет и самые дружеские чувства моему другу Эдуарду Шеварднадзе и всему Вашему народу.

Затем Президент Гейдар Алиев и участники приема сфотографировались на память. Глава Азербайджана просмотрел книгу «Женщины Украины», подаренную ему Марией Орлик. Он поручил Захре Кулиевой, председателю Государственного комитета по проблемам женщин, подготовить подобное издание о выдающихся женщинах Азербайджана.

Мария Орлик: Гейдар Алиевич, в этой книге собраны биографии 3 тысяч женщин, начиная с древнейших времен: с княгини Ольги и до наших дней.

Гейдар Алиев: Очень хорошая книга.

Народный депутат Украины Елена Бондаренко, обращаясь к Президенту Азербайджана, сказала: Позвольте пожелать Вам здоровья, счастья. Для женщин Азербайджана, я бы сказала, Вы являетесь мудрым отцом.

Гейдар Алиев: Передайте привет Ивану Плющу, он приезжал к нам, я с ним встречался. У Вас в Парламенте много женщин?

Елена Бондаренко: 37, в процентном отношении женщин меньше, чем мужчин. Пример Вашего мудрого руководства страной, я думаю, подвигнет и нас.

Гейдар Алиев: В Парламенте надо, чтобы было если и не пятьдесят на

пятьдесят женщин и мужчин, пусть даже несколько меньше, но все равно, разницы нет, женщины должны быть представлены.

Председатель женского совета Конгресса азербайджанцев Украины Метанет Рзаева, обращаясь к Президенту Азербайджана, сказала: Я хочу передать привет от азербайджанцев Украины. Не могу передать те чувства, которые я ощущаю. Расскажу всем нашим женщинам, что встретила с Вами. Я хочу сказать, что где бы я ни была в Украине, всегда о Вас тепло отзываются, отмечают Ваши заслуги. Мне говорили о том, как Вы помогли реконструировать Киевскую консерваторию. Благодаря Вашему имени нас везде тепло встречают, мы очень гордимся Вашими заслугами. Мы чувствуем там, в Украине, Ваше присутствие. Ваша дружба с Леонидом Даниловичем оказывает большое влияние на отношение к нам.

Мария Орлик: Конгресс азербайджанцев Украины - активная организация. Азербайджанцев у нас более полумиллиона.

Гейдар Алиев: Я знаю об этом. Во всех областях созданы отделения, они все голосовали за Леонида Даниловича Кучму.

Метанет Рзаева: У нас мало информации о происходящих в Азербайджане событиях. Мы стараемся больше информировать об Азербайджане украинское общество.

Гейдар Алиев: Это хорошо. Но об отсутствии информации, должна подумать Фатма ханум. Действительно, мы мало даем информации об Азербайджане не только в Украину, но и во многие другие страны. Это уже большой вопрос, надо его продумать. Они ведь там живут, а информации мало. Мы хотим, чтобы они были ближе к нам, а информации у них мало. Кстати, мы здесь в ноябре будем проводить Конгресс азербайджанцев всего мира. Я очень доволен Конгрессом азербайджанцев в Украине. И Леонид Данилович очень доволен. Если бы и в других странах азербайджанцы имели бы такую же слаженную систему, это было бы хорошо. Передавайте всем женщинам привет.

Ирина Голубева (председатель Национального совета женщин Украины): Есть такое объединение «Новая Украина», в которое входят десятки партий. Я слышала там выступление заместителя председателя Конгресса, молодого человека, который прекрасно говорил на украинском

языке.

Я предложила госпоже Рзаевой вступить в нашу организацию. Я также хотела бы Вас поблагодарить за инициативу Вашей партии. Вы привлекли нас к решению вопросов в рамках ГУУАМ. Мы особо обсуждали мирные инициативы, в своей Резолюции записали, чтобы Форум женщин всегда собирался, когда собираются координаторы, чтобы мы не были кружком по интересам.

РЕЧЬ ПРЕЗИДЕНТА АЗЕРБАЙДЖАНА ГЕЙДАРА АЛИЕВА НА ВСТРЕЧЕ С ЧЛЕНАМИ ВОЛЕЙБОЛЬНОГО КЛУБА " АЗЕРРЕЙЛ"

14 марта 2002 года

Уважаемые спортсменки, волейболистки!

Дорогие друзья!

Еще раз сердечно поздравляю Вас. Желаю Вам здоровья, все новых и новых спортивных побед. Надеюсь, что своей блестящей победой, победой в соревнованиях на кубок Европы Вы заложили основу своих дальнейших, еще более крупных достижений. Мы будем ждать их и всегда будем поддерживать Вас, чтобы Вы добивались все новых и новых побед. Ваша победа, успехи, достигнутые в соревнованиях, волейбольных турнирах, проведенных в последние месяцы и годы, радуют всех нас и пробуждают чувство безграничной гордости у каждого гражданина Азербайджана. Я следил по телевидению за Вашими выступлениями. Смотрел Ваши полуфинальный и финальный поединки. Я видел, как увлеченно Вы играете, с какой большой самоотверженностью, патриотизмом, какую проявляете огромную волю к победе. Вместе с тем я видел, как люди, собравшиеся во Дворце спорта, - а там было достаточно много зрителей, Ваших болельщиков, - вместе с Вами переживали, радовались, ждали победу. Глядя и на Вас, и на зрителей, собравшихся во Дворце, я подумал о том, какое широкое развитие получил спорт в Азербайджане в последние годы. Сейчас мы уже с полной уверенностью можем говорить об этом. Он получил развитие благодаря труду спортсменов, в то же время, он приобрел массовый характер. В настоящее время в школах, университетах, на предприятиях и в функционирующих Дворцах спортивных игр, олимпийских комплексах Азербайджана, можно сказать, регулярно проводятся соревнования.

У нас стало больше спортсменов, молодежи, занимающейся спортом. Они тренируются, готовятся. Каждый готовится к победе. Такова одна сторона массовости спорта. А с другой стороны, наблюдается большой интерес к спорту. Я говорю об этом потому, что лет 7-8 назад спорт в Азербайджане, можно сказать, полностью пришел в упадок.

В прошлом спорт в Азербайджане находился на высоком уровне. Но сейчас, в независимом Азербайджане, спорт, естественно, находится на гораздо более высоком уровне, чем в прошлые времена. Однако для того, чтобы достигнуть этого нового этапа, чтобы подняться на новый высокий уровень, азербайджанский спорт, азербайджанские спортсмены и азербайджанский народ преодолели большой и сложный этап.

Вспомните, в 1990-1992-1993 г.г. самая крупная спортивная арена Азербайджана - Республиканский стадион - был отдан в распоряжение шашлычников, барышников, торговцев, стадион был полностью разрушен. Мы, естественно, пришли в ужас, увидев эту картину. Но в то же время мы стали заниматься приведением в порядок большого футбольного стадиона Азербайджана. В настоящее время он уже отвечает высоким стандартам.

Помню, в то время сюда приехала футбольная команда из какой-то зарубежной страны. Нам сказали, что этот крупный стадион в Баку не годится. Матч надо проводить в Сумгайыте. Помните? Я тогда удивился, как это может быть? Но это была истина. И не только это. В какое состояние привели построенный в 1970-х годах Дворец спорта, где Вы сейчас играете? Вспомните, до недавнего времени там продавали мебель. Когда я прибыл сюда в 1993 году, там шашлыки жарили, работали чайхана, магазин, что угодно. Он был передан в распоряжение отдельных людей, которые преследовали свои личные интересы. Мне известно, кто все это сделал, я знаю и фамилии этих людей. Это были люди, находившиеся здесь у власти в 1992-1993 годах, сейчас некоторых из них считают героями. Но сегодня мне не хочется называть их, так как они не заслуживают того, чтобы их имена упоминались на нашей с Вами встрече.

А сегодня, после устранения этих негативных фактов, после приведения Дворца спорта в порядок - мне известно, что в последнее время там проведена серьезная работа - в этом Дворце спорта проводятся международные соревнования. И не только соревнования по волейболу, но и турниры по боксу, по другим видам спорта. Когда там проводились волейбольные матчи, весь Азербайджан наблюдал за ними по телевидению. Все мы радовались. Мы были рады и Вашей игре, и, естественно, Вашей победе и приподнятому настроению людей во Дворце. Но и это еще не все.

Национальный олимпийский комитет построил свой прекрасный

спортивный комплекс.

Мы открыли его. Сейчас и там идет подготовка к различным соревнованиям, а также проводятся международные турниры. Национальный олимпийский комитет строит спортивные комплексы и в других местах. Один из них построен в поселке Маштага. Я присутствовал на его открытии. Сейчас и он функционирует.

Наконец, мне известно, - Ильхам Алиев сообщил мне об этом, - что в мае нынешнего года в Азербайджане состоится чемпионат Европы по борьбе. Поэтому сейчас приводят в порядок наш большой Дворец спорта. Ильхам Алиев занимается этим делом, Исполнительная власть города благоустраивает территорию вокруг дворца.

Тот Дворец спорта - грандиозное сооружение. Помню, в 1973 году мы заложили фундамент этого Дворца. Именно я заложил его фундамент. Во время строительства я бывал там, интересовался ходом работ. Он был построен. Однако его использование на необходимом уровне не было обеспечено, и он разделил судьбу остальных спортивных сооружений. В настоящее время Национальный олимпийский комитет, Министерство молодежи, спорта и туризма приводят его в порядок. Думаю, что в мае мы станем свидетелями проведения там чемпионата Европы по борьбе и будем наблюдать за соревнованиями. Говоря об этом, я хочу сказать, что у нас становится и больше спортсменов, и возрос их уровень, - они добились очень важных побед на международных соревнованиях, и обеспечена массовость спорта в Азербайджане. С одной стороны, к спорту привлечен большой отряд молодежи, а с другой - сильно возрос интерес общественности, наших граждан к спорту.

К примеру, мне хорошо известно, что Вашу последнюю, финальную встречу люди наблюдали по телевидению в каждом доме, повсюду в Азербайджане. Вы видели и людей, собравшихся во Дворце, мы тоже видели их по телевидению. Все это свидетельствует о стремительном развитии спорта в Азербайджане. Это чрезвычайно важный успех, достигнутый за последние годы наряду со всеми другими успехами. Так как спорт занимает особое место, играет особую роль в том, чтобы молодое поколение в первую очередь росло физически и умственно здоровым, в его воспитании, развитии. Спорт занимает особое место в здоровье нашей нации. Кроме того, спорт - это культура. Спорт сви-

детельствует об уровне культуры каждого народа. По мере роста уровня нашего спорта растёт и культура азербайджанского народа, Азербайджана.

Наконец, спорт - это такая сфера, когда наши спортсмены принимают участие в соревнованиях в различных странах, одерживают победы, и каждый раз приумножают славу независимого Азербайджана. Звучит гимн независимого Азербайджана, поднимается флаг независимого Азербайджана, о независимом Азербайджане узнают в различных странах мира. Можно сказать, что нет второго такого средства, как спорт, демонстрирующего символы независимости Азербайджана. Это делаете Вы, спортсмены. И это, с одной стороны, возлагает на Вас большую ответственность, а с другой - приносит Вам огромное уважение, так как Вы вершите столь грандиозные дела.

Все мы, естественно, радуемся этому. Мы рады тому, что Национальный олимпийский комитет за короткое время добился больших успехов в области спорта. Он осуществил, осуществляет и будет осуществлять огромную работу по созданию и расширению материально-технической базы спорта. Министерство молодежи, спорта и туризма достойно выполняет возложенные на него задачи и вместе с Национальным олимпийским комитетом занимается этими делами, развивает спорт. Все это - достигнутые Азербайджаном большие успехи.

Уважаемые спортсмены, этих успехов добиваетесь Вы, и мы обязаны Вам за эти достижения. Во всех этих успехах мы, естественно, должны отметить и заслуги Национального олимпийского комитета, его председателя Ильхама Алиева. Мы должны отметить и заслуги Министерства молодежи, спорта и туризма, министра Абульфазы Гараева. Однако я обычно просто отмечаю эти заслуги. Но о Вашей победе, как видите, говорю с большой охотой, любовью.

Я надеюсь, что Вы, и не только Вы, но и наши спортсмены, занимающиеся всеми другими видами спорта, и впредь будете одерживать большие победы, привезете в Азербайджан новые и новые кубки, золотые медали, награды, символизирующие другие достижения. Вместе с тем я надеюсь, что Национальный олимпийский комитет, Министерство молодежи, спорта и туризма будут и впредь продолжать эту работу, и спорт в Азербайджане будет развиваться. Обеспечение массовости спорта - одна из важнейших наших задач. Все мы должны стремиться к этому.

Дорогие друзья, мои дорогие, прекрасные девушки, еще раз поздравляю Вас. Желаю всем Вам здоровья, все новых и новых успехов.

Заслуги старшего тренера команды Фаига Гараева следует отметить особо. Говоря о Вас, я не имею возможности назвать всех Вас, но имя Фаига Гараева я непременно должен произнести. Смотрю по телевизору, наблюдаю: вижу, что с одной стороны, он очень требовательный, а с другой, - его преимущество заключается в том, что он очень спокойный человек. В нем не чувствуется ни волнения, ни беспокойства. Все это происходит внутри, не проявляется внешне. За пределами волейбольной площадки он очень спокойно, сдержанно ведет свою работу и всегда очень сдержанно и культурно дает нашим девушкам необходимые указания.

Поэтому я, с одной стороны, поздравляю Фаига Гараева с достигнутыми успехами, а с другой, - очень рад, что у нас есть спортсмен, тренер, обладающий столь высокой культурой. Поздравляю тебя, выражаю тебе особую признательность. Поздравляю всех тренеров. Поздравляю всех Вас. Желаю всем здоровья. Спасибо.

ПОЗДРАВЛЕНИЕ ЖЕНЩИНАМ РЕСПУБЛИКИ ПО СЛУЧАЮ МЕЖДУНАРОДНОГО ЖЕНСКОГО ДНЯ

7 марта 2003 года

Уважаемые женщины!

Дорогие матери и сестры!

Сердечно поздравляю Вас - всех азербайджанских женщин с Международным женским днем.

Наши женщины сыграли исключительную роль в формировании, развитии и сохранении духовных ценностей азербайджанского народа, внесшего неоценимый вклад в сокровищницу мировой культуры. Азербайджанские женщины, отличающиеся большим врожденным талантом, глубоким интеллектом и крепкой волей, осуществляя плодотворную деятельность во все периоды нашей истории, внесли свой весомый вклад в решение судьбоносных проблем нашего народа. Имена многих из них золотыми буквами вписаны в страницы нашей многовековой истории.

Азербайджанский народ всегда с огромным уважением относился к женщине, роли, которую она играет в жизни общества, занимаемой ею высокой позиции. Понятия Родины, земли, языка, которые народ считает самыми дорогими, ценными и священными, отождествляются с именем матери. Глубокое уважение к женщине, безграничная материнская любовь нашли свое яркое олицетворение в наших памятниках слова и искусства. Выдающиеся представители нашей литературы и культуры восхваляли в своих произведениях красоту, отвагу, нравственную чистоту азербайджанской женщины.

Азербайджанская женщина, прошедшая сложный и тяжелый жизненный путь, отважно преодолевшая испытания истории, получила возможность стать активным членом утвержденного в нашей независимой Республике демократического общества.

Наши женщины делают все возможное для того, чтобы превратить Азербайджан в процветающее, развивающееся, благополучное и сильное государство. Азербайджанские женщины, имеющие особые заслуги на всех этапах нашего государственного строительства, и сегодня прикладывают

все усилия для защиты общественно-политической стабильности и спокойствия в нашей стране, дальнейшего укрепления нашей национальной государственности.

Сегодня, когда в результате развязанной Арменией агрессии против Азербайджана часть родных земель оказалась под оккупацией, азербайджанская женщина с честью несет возложенную на нее тяжелую ответственность в деле воспитания молодежи в духе преданности Родине, проявления настойчивости и решимости во имя укрепления независимости, обеспечения территориальной целостности Азербайджана как достойных сынов и дочерей народа, общества, и все сделанное ею в этом направлении заслуживает одобрения.

Нынешний праздник азербайджанской женщины - это праздник всего нашего народа, нашего общества, которое все более тесно сплавляется вокруг идеи независимости. Надеюсь, что азербайджанская женщина, глубоко осознающая свою роль в обществе, и впредь будет вносить большой вклад в прогресс нашей независимой Республики.

Желаю всем Вам здоровья, счастья, семейного благополучия и успехов в делах.

С праздником.

Гейдар Алиев,

Президент Азербайджанской Республики.

ВТОРОМУ СЪЕЗДУ ЖЕНЩИН АЗЕРБАЙДЖАНА

27 сентября 2003 года

Уважаемые делегаты Съезда!

Сердечно поздравляю Вас по случаю открытия II съезда женщин Азербайджанской Республики.

Роль женщин в азербайджанском обществе всегда получала высокую оценку. Мы постоянно гордились нравственностью и интеллектуальным уровнем наших женщин. Отличающаяся своим терпением, выдержкой азербайджанская женщина, в которой воплотились внешняя красота и чистота внутреннего мира, стала символом преданности и стойкости. В ее честь создавались дастаны, ее называли матерью гениев и героев. Азербайджанская женщина вписала свое имя в тяжелые страницы нашей истории как заботливая мать, поэтесса, обладающая природным талантом, правительница с железной волей, мыслитель с глубоким умом. С чувством гордости следует отметить, что наши женщины, следуя по пути своих предков, занимают достойное место среди женщин современного мира.

За пять лет, прошедших после Вашего последнего Съезда, достигнуты ощутимые успехи в общественно-политической, экономической и культурной жизни Республики. Более интенсивный и необратимый характер приняла интеграция Азербайджана в современное мировое сообщество. Азербайджан присоединился к крупномасштабным международным проектам, превратился в полноправного члена семьи народов мира, стал принимать непосредственное участие в решении стоящих перед человечеством проблем. Наши женщины, для которых позиция национальной государственности всегда была превыше всего, постоянно находились в центре этих процессов, вносили свой ценный вклад в грандиозную работу, проводимую на пути превращения Азербайджана в благополучный, могущественный, процветающий и развитый край, где господствует спокойствие.

Это - Первый съезд, на который женщины Азербайджана собрались в XXI столетии. Уверен, что Съезд, осознающий свою ответственную миссию

Во имя азербайджанской женщины

перед обществом, станет новым этапом в развитии женского движения в Азербайджане, будет способствовать достижению нашими женщинами новых и новых успехов.

Желаю работе Вашего Съезда успехов, желаю каждой азербайджанской женщине здоровья, счастья и еще большей активности во имя будущего нашей страны.

Гейдар Алиев,

Президент Азербайджанской Республики.

ПОЗДРАВЛЕНИЕ ЖЕНЩИНАМ АЗЕРБАЙДЖАНА ПО СЛУЧАЮ МЕЖДУНАРОДНОГО ЖЕНСКОГО ДНЯ – 8 МАРТА

6 марта 2004 года

Уважаемые женщины!

Дорогие матери и сестры!

Сердечно поздравляю Вас, всех женщин Азербайджана, с Международным женским днем – 8 Марта.

8 Марта широко отмечается в мире как праздник, который ярко выражает любовь и почтение, питаемые человечеством к женщине, являющейся высокой ценностью. Уровень культурного развития и прогресс человеческого общества тесно связаны с его отношением к женщине, матери. Женщины всегда вносили свой вклад в решение судьбоносных проблем человечества, и сегодня им принадлежат огромные заслуги в определении направлений развития современного мира.

На протяжении всей истории женщины Азербайджана играли значительную роль в судьбе нашего народа. Золотыми буквами вписаны в страницы нашей многовековой богатой истории имена женщин Азербайджана - мудрых правительниц, отважных военачальников, талантливых поэтесс и мастеров искусств. Безграничная любовь и почтение к имени женщины нашли свое высокое воплощение в наших памятниках слова и искусства. Наши выдающиеся мастера неоднократно воспевали в своих произведениях красоту, нравственную чистоту, стойкость и преданность азербайджанской женщины. Понятия Родины, земли, языка, считающиеся в сознании нашего народа самыми дорогими и ценными, отождествляются с именем матери, что также является наглядным свидетельством высокой оценки имени женщины, матери.

Азербайджанская женщина, которая с честью и достоинством преодолела тяжелые испытания исторического прошлого, сегодня принимает активное участие в политических, общественных, экономических и культурных процессах, протекающих в нашей восстановившей свою государственную независимость стране. Наши женщины имеют неоценимые заслуги в

осуществлении дел по укреплению независимости Азербайджана, защите территориальной целостности, строительству правового и демократического государства, обеспечению экономического прогресса. В нынешний период, когда в результате армяно-азербайджанского, нагорно-карабахского конфликта часть наших родных земель оказалась под оккупацией, азербайджанская женщина с честью выполняет священную задачу по воспитанию молодежи в духе преданности Родине как достойных сынов и дочерей народа, общества. Уверен, что женщины Азербайджана со всей глубиной осознающие свою ответственность перед обществом, будут и впредь вносить огромный вклад в прогресс нашей независимой Республики.

Дорогие женщины!

Желаю всем Вам здоровья, семейного благополучия, счастья и успехов в будущих делах.

С праздником Вас!

Ильхам Алиев,

Президент Азербайджанской Республики.

ПОЗДРАВЛЕНИЕ ЖЕНЩИНАМ АЗЕРБАЙДЖАНА ПО СЛУЧАЮ МЕЖДУНАРОДНОГО ЖЕНСКОГО ДНЯ - 8 МАРТА

Баку, 7 марта 2005 года

Уважаемые женщины!

Дорогие матери и сестры!

Сердечно поздравляю Вас по случаю Международного женского дня - 8 Марта.

На протяжении веков женщины Азербайджана играли большую роль в судьбе нашего народа. Безграничное уважение к имени женщины, беспредельная материнская любовь нашли свое яркое воплощение в наших памятниках слова и искусства. Наши выдающиеся мастера всегда воспевали в своих произведениях красоту азербайджанской женщины, подарившей нашей истории гениальных личностей, ее нравственную чистоту, мужество и верность.

Азербайджанская женщина, достойно выдержавшая испытания истории, сегодня выступает в нашей независимой Республике как ведущий член демократического общества. Нашим женщинам принадлежит исключительный труд в работе по превращению нашей страны в развитое благополучное государство. Азербайджанская женщина, проявившая особые заслуги в самых разных областях строительства национального государства, является активным участником общественных процессов. Она проявляет решимость во имя защиты и сохранения мира и спокойствия в нашей стране, мобилизует все свои силы для дальнейшего укрепления гражданской солидарности и нашей культуры.

В нынешний период, когда часть наших родных земель находится под оккупацией, азербайджанская женщина, воспитывая молодежь в духе верности Родине, с честью несет выпавший на нее тяжелой груз по воспитанию достойных сыновей и дочерей народа, общества.

Дорогие женщины!

Желаю всем Вам здоровья, семейного счастья и успехов в Ваших дальнейших делах. С праздником Вас!

Ильхам Алиев,

Президент Азербайджанской Республики.

**ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ
РЕСПУБЛИКИ ИЛЬХАМА АЛИЕВА НА ПРИЕМЕ УЧАСТНИКОВ
ПРОХОДЯЩЕЙ В БАКУ МЕЖДУНАРОДНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ НА
ТЕМУ «РОЛЬ ЖЕНЩИН В НОВЫХ УСЛОВИЯХ БЕЗОПАСНОСТИ:
СТРАТЕГИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ГЕНДЕРНОГО ФАКТОРА»**

Президентский дворец, 27 сентября 2005 года

Приветствую Вас в Азербайджане и очень рад, что в нашей стране проводится столь важная международная конференция. Думаю, что проведение данного мероприятия в Азербайджане представляет большое значение. Так как в рамках Конференции были обсуждены чрезвычайно важные актуальные вопросы. В частности, если учесть, что в нашем регионе, регионе Южного Кавказа, существуют конфликты, проблемы все еще остаются. Роль женщин в утверждении мира и стабильности между странами представляет большое значение. Азербайджан - новая независимая страна. Наша страна страдала от проблем, конфликта и гражданской войны. Мы и сегодня страдаем от оккупации наших земель. В результате оккупации один миллион азербайджанцев оказался в положении беженцев и вынужденных переселенцев. Конечно, это стало бедствием для нашей страны, народа, особенно семей.

Женщины играют чрезвычайно важную роль в получении детьми образования, в благосостоянии семьи. Поэтому они очень пострадали и с точки зрения семейных вопросов. Мне известно, что Вы обсудите эти вопросы, проведете встречи с беженцами и переселенцами. Это - одна из самых больших проблем. К сожалению, мир на Кавказе все еще не установлен.

Очень важную роль женщины играют и в установлении связей между странами и народами. Мы в Азербайджане уделяем огромное внимание гендерному вопросу, женщины достаточно широко представлены в нашем Парламенте, других организациях. В то же время женщины очень активны. Данный фактор служит проявлением нормального демократического развития нашей страны. Думаю, что нынешнее мероприятие является еще одной хорошей возможностью для совместного обсуждения вопросов, ознакомления

с Азербайджаном, а также установления более активных отношений.

Мне известно, что многие из Вас впервые находятся в Азербайджане. Словом, хорошая возможность для того, чтобы увидеть Азербайджан, как развивающуюся страну, ознакомиться с нашими проблемами и успехами.

Несмотря на факт конфликта, экономическое и социальное развитие нашей страны весьма позитивно. В настоящее время в нашей стране наблюдается чрезвычайно высокий экономический рост. По данным Международного валютного фонда, в 2005 году Азербайджан добьется самого высокого в мире показателя экономического роста. Этот успех стал возможным благодаря нашей политике экономических реформ, транснациональным проектам. Вложенные в Азербайджан многомиллиардные инвестиции явились основой для столь интенсивного развития нашей страны.

Но вместе с тем существуют и проблемы. В первую очередь, проблема безработицы и бедности. Мы очень активно работаем с различными международными организациями, в том числе Всемирным банком в рамках программы сокращения бедности. В течение полутора лет число людей, живущих в условиях бедности, сократилось на 10 процентов. Кроме того, за последние два года в Азербайджане было создано 300 тысяч рабочих мест. Они открыты, в основном, в ненефтяном секторе, в районах. Я часто совершаю поездки в районы и вижу, что большинство этих рабочих мест занято женщинами. Это чрезвычайно важно с точки зрения проводимой Азербайджаном политики интеграции в Европу.

Что же касается сфер здравоохранения и образования, можем сказать, что женщины составляют основную часть занятых здесь работников. В настоящее время мы осуществляем в этих сферах широкие программы. В ближайшем будущем мы планируем построить сотни новых больниц и школ, намерены добиться дальнейшего улучшения повседневной жизни людей. Не хочу отнимать у Вас много времени, говоря о наших проблемах. Я бы мог долго говорить, но хочу еще раз поприветствовать Вас и отметить, что доволен проведением данной Конференции, и очень рад видеть в своем кабинете так много красивых женщин. Думаю, что в моей жизни - это единственная такая возможность.

Руководитель сектора общественной дипломатии НАТО Нилхус Гирленд

поблагодарила Президента Ильхама Алиева за оказанный им прием. Отметив, что полностью разделяет мнение Президента Ильхама Алиева в связи с проведением конференции в Азербайджане, она подчеркнула, что отношения между Азербайджаном и НАТО развиваются не только в политической и военной сферах, но и в области науки, окружающей среды, гендерного вопроса и общественной дипломатии.

Депутат Бундестага Германии, член парламентской группы дружбы Германия-Кавказ Барбел Коффлер поблагодарил Президента за предоставленную им возможность встретиться и обсудить важные вопросы. Он сказал: Господин Президент, сегодня мы рассмотрели важную роль, которую женщины играют в утверждении мира и стабильности, и укреплении безопасности. Мы признательны Вам за созданные для нас условия и оказанное гостеприимство.

Выразив признательность за добрые слова, Президент Ильхам Алиев сказал: «Хочу еще раз подчеркнуть, что я доволен участием в этой Конференции представителей различных организаций. Азербайджан активно сотрудничает со многими международными организациями - Европейским Союзом, Советом Европы, НАТО и функционирующими в нашей стране различными неправительственными организациями. На протяжении многих лет Азербайджан принимал участие в программе НАТО «Партнерство во имя мира», а сейчас приступил к выполнению «Плана деятельности индивидуального партнерства». Посетив в апреле этого года штаб-квартиру НАТО, я представил НАТО документы, связанные с «Планом деятельности индивидуального партнерства». В настоящее время в данной области идет успешная работа. Это сотрудничество представляет для нас чрезвычайное значение, так как организованные в этом направлении многие тренинги и учения, в которых также принимают участие азербайджанские военные, служат укреплению инфраструктуры.

Как Вам известно, азербайджанские солдаты участвуют в различных миротворческих операциях в Косово, Афганистане и Ираке. Как члены Международной коалиции, они вносят свой вклад в установление мира и стабильности в данных регионах.

Словом, нынешняя Конференция является важным мероприятием во всех

отношениях. Прежде всего, мы видим здесь представителей многих стран и организаций. Это создает возможности для установления связей с местными коллегами. Мероприятие представляет важность для всех нас.

Азербайджан - молодое, независимое государство. Несмотря на то, что Азербайджан обладает очень богатой историей, обычаями и традициями, тем не менее наша страна, как член международного сообщества, стала формироваться лишь десять с небольшим лет назад. По этой причине информацией об Азербайджане располагают немногие. Одно дело прочитать или услышать, совсем другое - приехать и увидеть. У нас существует план модернизации. Азербайджанское общество толерантно, это - многонациональная страна. Представители всех национальностей и религий живут здесь одной семьей. С точки зрения национальной и религиозной терпимости Азербайджан может служить хорошим примером для региона. В нашей стране господствуют стабильность, спокойствие и экономический прогресс. Решаются социальные вопросы. За последние полтора года минимальная заработная плата была увеличена втрое и этот процесс продолжается. Поэтому мы добились значительного прогресса во всех областях и намерены осуществлять более широкое сотрудничество с международными организациями, неправительственными и правительственными организациями. В этом есть большая потребность, так как мы принимаем непосредственное участие в региональных проектах и роль женщин во всех проектах чрезвычайно важна. В ряде случаев она даже представляет решающее значение. Мы не можем представить нашу жизнь без женщин. Еще раз приветствую Вас, хочу пожелать успехов, желаю провести в нашей стране прекрасные дни.

ПОЗДРАВЛЕНИЕ АЗЕРБАЙДЖАНСКИМ ЖЕНЩИНАМ ПО СЛУЧАЮ МЕЖДУНАРОДНОГО ЖЕНСКОГО ДНЯ - 8 МАРТА

7 марта 2006 года

Уважаемые женщины!

Сердечно поздравляю Вас по случаю 8 марта – Международного женского дня, желаю Вам здоровья, семейного счастья, благополучия и успехов.

Азербайджанским женщинам, вписавшим в нашу историю много ярких страниц, принадлежит исключительная роль в становлении и развитии системы наших национально-духовных ценностей. К женщине в Азербайджане всегда относились с огромным уважением, мать считалась олицетворением Родины. Красота, верность, бесстрашие азербайджанской женщины, величие материнской любви неоднократно воспевались в образцах народного творчества, произведениях наших выдающихся мастеров.

Азербайджанский народ, обладающий богатым культурным наследием, всегда с глубоким почтением относился к роли женщины в семье и обществе. Женское движение, характеризующееся знаменательными событиями, создало прочную основу для активного участия азербайджанской женщины в процессах демократизации и государственного строительства в нашей стране, следующей сегодня по пути динамичного развития. Успехи, достигнутые нашими женщинами в области науки, образования, культуры, здравоохранения и других сферах, демонстрируют, насколько огромным потенциалом они обладают.

Надеюсь, что азербайджанские женщины, наряду со всеми стоящими перед ними задачами, будут уделять больше внимания воспитанию молодого поколения в духе верности родной земле, национальной государственности, идеям азербайджанства, приложат все силы, чтобы вырастить для народа и общества достойных сынов и дочерей.

С праздником!

Ильхам Алиев,

Президент Азербайджанской Республики.

**ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА ФОНДА ГЕЙДАРА АЛИЕВА
МЕХРИБАН ХАНУМ АЛИЕВОЙ НА ЦЕРЕМОНИИ, ПОСВЯЩЕННОЙ
ПРЕЗЕНТАЦИИ КНИГИ ВЫДАЮЩЕГОСЯ УЧЕНОГО -
ВОСТОКОВЕДА АИДЫ ИМАНГУЛИЕВОЙ ПОД НАЗВАНИЕМ
«КОРИФЕИ НОВОЙ АРАБСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ» И ПРИСВОЕНИЮ
ЗВАНИЯ ПОСЛА ДОБРОЙ ВОЛИ ИСЕСКО
ПРЕЗИДЕНТУ ФОНДА МЕХРИБАН АЛИЕВОЙ**

23 ноября 2006 года

Уважаемый господин генеральный директор!

Уважаемые дамы и господа!

Дорогие гости!

Приветствую Вас в Фонде Гейдара Алиева. Очень рада видеть Вас в нашем Фонде. Выражаю Организации образования, науки и культуры исламских стран и лично Вам, господин Абдулазиз бен Осман аль Тувейджри, глубокую признательность за присвоение мне высокого звания Посла доброй воли.

Для меня большая честь получить столь высокую оценку моей деятельности от такой уважаемой организации, как ИСЕСКО.

ИСЕСКО, объединяющая 57 стран мира, выполняет чрезвычайно благородную миссию. Главная цель организации заключается в установлении связей между странами в области науки, образования и культуры, налаживании диалога между народами. А это, в свою очередь, является гарантией мира, безопасности и спокойствия. За 24 года деятельности Организация образования, науки и культуры исламских стран проделала огромную работу, добилась больших успехов. В мусульманских странах осуществляются широкомасштабные проекты и программы для развития науки, образования и культуры. Следует также отметить, что ИСЕСКО не ограничивает свою деятельность только мусульманскими странами. В мире есть такие страны, такие государства, где мусульмане составляют 30, 20 и даже 10 процентов населения. Однако ИСЕСКО очень тесно сотрудничает и с ними, разрабатывает программы, предоставляет кредиты, гранты для развития науки, культуры и образования.

Другим очень важным направлением деятельности ИСЕСКО является сохранение и передача грядущим поколениям богатого исторического наследия исламского мира. Сегодня, когда в некоторых мусульманских государствах

идет война, эта деятельность приобретает особое значение. Мы очень высоко оцениваем сделанное организацией заявление, касающееся разрушения религиозных памятников в ходе войны в Ираке. Как известно, в настоящее время 20 процентов территории Азербайджана находится под оккупацией. На этих землях были сотни памятников культуры, истории и религии. Сейчас все они варварски разрушены агрессорами. Мы доводим эти факты, эти реалии до сведения мировой общественности, международных организаций. Мы очень высоко оцениваем поддержку ИСЕСКО и, в целом, Организации Исламской Конференции в этом деле. После восстановления независимости Азербайджан налаживает очень тесные связи, прекрасно сотрудничает с исламскими государствами, является активным членом объединяющей наши страны Организации Исламской Конференции. Как Вам известно, в этом году в нашей стране прошел Саммит министров иностранных дел стран-членов ОИК. Затем состоялась встреча министров туризма мусульманских стран. В этом году по инициативе Азербайджана был создан Молодежный форум Организации Исламской Конференции. Все это свидетельствует о проявлении нашей страной огромного внимания к укреплению сотрудничества с исламским миром, мусульманскими государствами.

В настоящее время существуют очень широкие возможности для сотрудничества между Организацией образования, науки и культуры исламских стран и Фондом Гейдара Алиева. Как Вы знаете, с момента своего создания Фонд Гейдара Алиева определил в качестве приоритетного направления деятельности развитие науки и образования, сохранение нашего национального культурного наследия. За короткое время мы осуществили множество проектов, добились успехов. Уже претворены в жизнь проекты «Обновляющемуся Азербайджану - новую школу», «Развитие детских домов и школ-интернатов», «Обеспечение доступа слепых и слабовидящих людей к информационно-коммуникационным технологиям» и другие, и сегодня мы можем видеть их конкретные результаты. По инициативе Фонда в течение двух лет в нашей стране было построено и оснащено самым современным оборудованием более 180 новых школ. В каждой школе имеется компьютерный класс. В 29 школах-интернатах и детских домах проведен капитальный ремонт, обновлена их материально-техническая база. Создан новый учебный центр для людей со слабым зрением. В этот центр доставлены самые современные из существующих в мире компьютерные системы, проведены тренинги с

педагогами.

В своей деятельности мы с большим вниманием относимся к сохранению нашего национального культурного наследия. Как Вам известно, по инициативе Фонда Гейдара Алиева и при поддержке ЮНЕСКО в нашей столице строится Международный центр мугама. Могу сказать, что его здание возводится в самом прекрасном уголке нашей столицы - Приморском национальном парке. Были отреставрированы несколько исторических и религиозных памятников - мавзолеев Джавад хана, святилище Пир Гасан, мечети Мовсум Салим и Хазрати Зейнаб.

Вместе с тем, Фонд Гейдара Алиева очень тесно сотрудничает с рядом мировых научных центров. В течение года мы провели в нашем Фонде несколько международных конференций. Организованная совместно с ЮНЕСКО Конференция «ЮНЕСКО-Азербайджан: мост в будущее» проходила в Баку и Париже и была посвящена реформам в сфере образования.

В Баку совместно с Вашингтонской академией была проведена I международная конференция «Медицина и фармацевтика в средневековых рукописях», совместно с Академией латинской культуры - XIII международная конференция «Разнообразие культур в Евразии: Азербайджан - прошлое и настоящее диалога цивилизаций». На все эти мероприятия мы приглашаем всемирно прославленных ученых, стремимся донести до них реалии нашей страны. А это, в свою очередь, играет большую роль в формировании подлинного имиджа Азербайджана в мире.

Опираясь на принципы ИСЕСКО и ЮНЕСКО, Фонд Гейдара Алиева считает, что также очень важно помогать и столкнувшимся с трудностями другим государствам и народам. Именно поэтому по инициативе Фонда Гейдара Алиева в пострадавшем от землетрясения пакистанском городе Музаффарабад строится общеобразовательная школа.

Словом, как я отметила, существуют прекрасные, очень широкие возможности для сотрудничества между ИСЕСКО и Фондом Гейдара Алиева. Я верю, что в будущем мы совместно осуществим ряд крупных проектов.

Уважаемые гости, сегодня для меня вдвойне радостный день, так как сейчас мы проводим презентацию изданной на арабском языке книги выдающегося ученого-востоковеда Аиды ханум Имангулиевой «Корифеи новой арабской литературы». Эта книга была переведена на арабский язык и издана по инициативе ИСЕСКО. Я выражаю Организации образования, науки и культуры

исламских стран, лично господину генеральному директору глубокую признательность за проявленную инициативу.

Аида ханум была незабываемой личностью. Она прожила короткую, но очень яркую и счастливую жизнь. Ей были присущи самые прекрасные качества, свойственные азербайджанской женщине. Она была высокообразованным, интеллигентным, любящим Родину, принципиальным ученым и в то же время очень нежной и красивой женщиной, которая дарила всю свою любовь семье, всегда была готова прийти на помощь. Вся научная деятельность Аиды ханум была направлена на налаживание и укрепление связей между Азербайджаном и Восточным миром. Вместе с тем, она добилась распространения азербайджанской научной мысли, философии в исламском мире. Сегодня в независимом Азербайджане, можно сказать, все мечты Аиды ханум уже стали реальностью. Наша Республика наладила с мусульманскими странами и исламским миром не только научные и культурные связи, но и политические и экономические отношения на самом высоком уровне. Во всех этих сферах мы видим воспитанников школы Аиды ханум, ее продолжателей. Поэтому мечты Аиды ханум, ее научное наследие живут и сегодня, служат нашему государству.

Я еще раз выражаю Организации образования, науки и культуры исламских стран и лично господину генеральному директору глубокую признательность за эту инициативу.

В заключение хочу высказать Вам искреннюю благодарность за душевные слова обо мне и моей деятельности. Верю, что дальнейшая деятельность ИСЕСКО во имя дружбы и единства с Фондом Гейдара Алиева будет еще более успешной. Я желаю Вам крепкого здоровья, долгих лет жизни и счастья. Большое спасибо.

ПОЗДРАВЛЕНИЕ ЖЕНЩИНАМ АЗЕРБАЙДЖАНА ПО СЛУЧАЮ МЕЖДУНАРОДНОГО ЖЕНСКОГО ДНЯ - 8 МАРТА

Баку, 7 марта 2007 года

Уважаемые женщины!

Сердечно поздравляю Вас с Международным женским днем - 8 Марта, желаю Вам здоровья, семейной радости, счастья и успехов.

В нашей стране во все времена высоко ценили женщину - символ чистоты, нежности и красоты. Азербайджанской женщине, благодаря ее таланту, воле и уму, всегда принадлежали исключительные заслуги в сохранении и развитии наших национально-духовных ценностей. С ее именем связаны многие яркие страницы нашей истории и культуры. Азербайджанская женщина подарила миру литераторов, создавших жемчужины сокровищницы культурной мысли человечества, выдающихся представителей науки и искусства, известных политических деятелей. В сознании нашего народа понятие «мать» является олицетворением родного края, родной земли.

Азербайджанская женщина, добившаяся в XX столетии невиданных успехов на пути обретения прав женщин, сегодня является активной участницей общественно-политической, экономической, культурной жизни нашей страны. Она вносит весомый вклад в решение судьбоносных национальных задач. Ее достойная большого уважения позиция в государственном строительстве превратила этот праздник в праздник нашего народа и общества, тесно сплотившихся вокруг идеи независимости. Успехи, достигнутые азербайджанской женщиной в науке, образовании, культуре, здравоохранении и других сферах, подтверждают ее огромный потенциал.

Надеюсь, что наши женщины и впредь будут прилагать все усилия во имя того, чтобы вырастить достойных сынов и дочерей нашего народа и общества, уделять особое внимание воспитанию молодого поколения в духе любви к Родине, родной земле, верности национальной государственности и идеологии азербайджанства.

С праздником!

Ильхам Алиев,
Президент Азербайджанской Республики.

ПОЗДРАВЛЕНИЕ ЖЕНЩИНАМ АЗЕРБАЙДЖАНА ПО СЛУЧАЮ МЕЖДУНАРОДНОГО ЖЕНСКОГО ДНЯ 8 МАРТА

Баку, 7 марта 2008 года

Уважаемые женщины!

Сердечно поздравляю Вас, всех женщин Азербайджана с Международным женским днем – 8 Марта, желаю Вам здоровья, счастья и успехов в делах.

Азербайджанской женщине принадлежат неоценимые заслуги в сохранении и развитии на протяжении многих веков национально-культурных ценностей нашего народа. Ее патриотизм, благородство и мудрость проявлялись на всех этапах нашей истории. Столь добрые цели, как вечная мирная и спокойная жизнь людей, и сегодня находят в лице наших миролюбивых матерей своего яркого защитника. Азербайджанская женщина, несмотря на всю тяжесть выпавшего на ее долю социального груза, всегда являлась моральной опорой нашего общества, в период сложных общественно-политических перемен демонстрировала истинную стойкость и самоотверженность.

Нынешняя высокая общественная позиция азербайджанской женщины, права и свободы которой полностью обеспечены, заслуживает одобрения. Вклад, который она как активная участница экономической, общественно-политической и культурной жизни Республики на протяжении многих лет вносила в дело строительства национального государства, не имеющее аналога в мире динамичное развитие страны, представляет исключительное значение. Непосредственное участие в развитии науки, образования, здравоохранения, культуры и других сфер свидетельствует о большом потенциале азербайджанской женщины, приумножает ее авторитет. Утвердившаяся в нашей стране демократическая атмосфера создает нашим женщинам и в будущем благоприятные условия для полной реализации их таланта, умений.

Выражаю уверенность в том, что женщины и впредь будут прилагать все силы для выполнения столь почетной и ответственной миссии, как воспитание с малых лет сынов и дочерей Азербайджана в духе безграничной преданности и глубокого уважения к нашему народу и его культуре, национально-духовным ценностям, обычаям и традициям.

С праздником!

Ильхам Алиев,
Президент Азербайджанской Республики.

**УЧАСТНИКАМ МЕЖДУНАРОДНОГО БАКИНСКОГО ФОРУМА
НА ТЕМУ «РАСШИРЕНИЕ РОЛИ ЖЕНЩИН В МЕЖКУЛЬТУРНОМ
ДИАЛОГЕ»**

Баку, 10 июня 2008 года

Уважаемые участники Форума!

Сердечно поздравляю Вас с началом работы Международного Бакинского форума, желаю всем Вам долгих лет жизни, здоровья и успехов.

Проведение Вашего Форума в столице Азербайджана, вобравшего в себя культурные ценности Востока и Запада, на протяжении столетий соединявшего эти цивилизации в качестве моста на историческом Шелковом пути, носит символический смысл. В нашей стране, обладающей богатым опытом в области межкультурного диалога и отличающейся высокой толерантностью, женщинам всегда принадлежали заметные заслуги в решении проблем, заботящих общество.

Во все периоды мировой истории женщины были самым главным гарантом мира, спокойствия и мирного сосуществования. Они и сегодня не жалеют усилий во имя защиты интересов грядущих поколений, мобилизуют свои силы на интернациональной почве с тем, чтобы страны и культуры лучше узнавали друг друга. Женщины, которые всегда выступают за сотрудничество, несомненно, будут и дальше вносить достойный вклад в развитие межкультурного диалога.

В стремительно глобализирующемся современном мире перед политиками, учеными, деятелями религии и культуры, а также представителями средств массовой информации открыты широкие перспективы на пути интенсификации диалога цивилизаций. Именно благодаря их целенаправленной и рациональной деятельности человечество может предотвратить угрозу противостояния культур и достичь успешных результатов диалога.

Убежден, что Бакинский форум придаст импульс делу расширения роли женщин в межкультурном диалоге и станет запоминающимся событием в жизни каждого из Вас.

С глубоким уважением,
Ильхам Алиев,
Президент Азербайджанской Республики.

**ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА ФОНДА ГЕЙДАРА АЛИЕВА,
ПОСЛА ДОБРОЙ ВОЛИ ЮНЕСКО И ИСЕСКО, ДЕПУТАТА
МИЛЛИ МЕДЖЛИСА МЕХРИБАН ХАНУМ АЛИЕВОЙ НА
МЕЖДУНАРОДНОМ ФОРУМЕ НА ТЕМУ «РАСШИРЕНИЕ РОЛИ
ЖЕНЩИН В МЕЖКУЛЬТУРНОМ ДИАЛОГЕ»**

10 июня 2008 года

Уважаемые дамы и господа!

Разрешите еще раз приветствовать наших уважаемых гостей. Мы очень рады видеть здесь всех тех, кого не оставило равнодушным наше приглашение обсудить столь актуальную проблему диалога культур и цивилизаций под женским углом зрения.

Фонд Гейдара Алиева не в первый раз обращается к этой теме. Однако можно сказать, что столь авторитетная, столь высокого уровня Конференция впервые собрала в Баку представителей почти всех континентов. Вновь выражаю Вам благодарность за то, что Вы здесь с нами.

Сегодня человечество стоит лицом к лицу с угрозами планетарного масштаба. Грядущие экологические катастрофы и глобальное изменение климата, истощение естественных ресурсов, в том числе и энергоресурсов, проблемы глобализации, здоровья, питания и благосостояния населения заставляют нас задуматься. Очевидно, что говорить о межкультурном диалоге в отрыве от реалий современного развития невозможно. Говоря о диалоге, мы поневоле затрагиваем такие проблемы, как развитие и отсталость, занятость и безработица, образование и безграмотность.

Думаю, что вызовы современного мира одновременно и способствуют, и мешают взаимопониманию народов. Анализ причин и истоков глобальных проблем, с которыми столкнулось человечество сегодня, находится в центре внимания мировой научной, политической и общественной мысли. Несомненно, еще не одно поколение ученых и общественных деятелей будет изучать эти проблемы и искать ответы на поставленные вопросы.

Очевидно одно: сегодня мы уже лишены многих иллюзий прошедшего века. Сама история и ход событий в корне пошатнули многие догматические теории. Таким образом, мощное техническое и технологическое развитие наряду со служением прогрессу и гармонии порождает совершенно новые, доселе неведомые человечеству угрозы и вызовы. Это - экологические и техногенные катастрофы, глобальное потепление, энергетическая безопасность и другие проблемы.

Давайте окинем взором сегодняшний мир, реальность, в которых мы сегодня живем, не вдаваясь в детали и подробности. Попытаемся понять, что мешает и что может помочь цивилизациям, народам и отдельным людям услышать и понять друг друга. С этой точки зрения, первое, на чем хотелось бы акцентировать Ваше внимание, это то, что о диалоге культур и цивилизаций мы говорим на разных языках. В данном случае термин «разные языки» не означает иностранные языки. О диалоге говорят ученые, о диалоге говорят политики, о диалоге говорят общественные деятели и деятели культуры. Мы обсуждаем различные политические или научные доктрины, касающиеся диалога или конфликта цивилизаций. Но зачастую даже специалистам и профессионалам трудно достичь взаимопонимания и консенсуса в этом вопросе, не говоря уже о далеких от политики людях.

Очевидно, что сегодня вне зависимости от вероисповедания и национальности, политической активности и степени образованности, культурного развития и уровня благосостояния, каждый человек в той или иной степени сопричастен к этой теме. Волей-неволей он задает себе вопрос: «К чему мы движемся? Что нас ждет?»

Наш Форум призван рассмотреть эту проблему под особым углом зрения. Это женская позиция, это женский взгляд. Мне кажется, сила и уникальность этой позиции в том, что она может быть принята как объединяющая всех и доступная каждому. Причина чрезвычайно проста. Ведь доминантой этой позиции, как и основной мотивацией женского начала, является любовь. Это – любовь к своему ребенку, любовь к ближнему, любовь ко всему сущему, любовь к Богу. Жизнь женщины немыслима без любви. Именно такая любовь способна встать стеной на пути ненависти, ксенофобии, расовой и религиозной неприязни.

Я хотела бы довести до Вашего внимания некоторые статистические данные. Только в прошлом году в Ираке в ходе военных действий погибло почти 25 тысяч человек мирного населения. Сколько жизней женщин и детей уносит палестино-израильский конфликт. В Ходжалинской трагедии, произошедшей в нашей стране, в течение одной ночи погибло более 600 гражданских лиц, в том числе женщин, детей и стариков, а свыше 1200 были ранены. По мнению экспертов, если не будут предприняты необходимые меры, в XXI веке в результате различных конфликтов погибнет свыше 150 миллионов женщин и детей. Это сухая статистика. По-моему, самое страшное – это то, что мы привыкли слышать об этих фактах. Привычным стало даже воспринимать их как нечто, происходящее не с нами, а где-то и с кем-то. А сейчас я хочу привести конкретный пример.

Представьте себе, что женщина-мать поцеловала и проводила своего ребенка во двор поиграть с друзьями. И уже через пять минут она стоит над бездыханным телом своего ребенка, пораженного миной. Я уверена, что никто на земле не сможет остаться равнодушным к этой трагедии.

Давно прошло то время, когда диалог цивилизаций рассматривался как некая абстрактная проблема. Необходимо осознать, что за этой проблемой стоят судьбы и жизни множества людей. Конечно же, в первую очередь, здесь необходим отказ от политики двойных стандартов и ложных стереотипов. В то же время, недопустимо думать об общечеловеческой цивилизации как о цивилизации, созданной лишь некоторыми избранными народами.

В обществе всегда действуют силы, которые поощряют тяготение к экономическим ценностям и ослабляют стремление к альтруистическим ценностям. На сегодняшнем этапе развития, человечество как никогда нуждается в новом духовном вдохновении.

Азербайджан как страна, стоящая на Великом шелковом пути, на протяжении всей своей истории способствовал формированию обстановки высочайшей толерантности. Это наложило свой отпечаток и на культуру, и на общество. Эта атмосфера сохраняется в нашем обществе и сегодня. Баку – уникальный город. Мусульманская мечеть и Храм огнепоклонников, Католический храм и Синагога, Православная церковь и Кирха уже многие годы соседствуют здесь. Сам факт географической близости еще раз наглядно демонстрирует возможность их сосуществования в условиях высокой толерантности и подтверждает общность основных ценностей каждой религии с общечеловеческими ценностями. Это не просто отдельные моменты истории. В этом году мы открыли новый Католический храм. Наряду с реставрацией мечетей и церквей, имеющих историческое значение, мы строим и новые.

Хотела бы довести до Вашего сведения небольшой факт. Православная церковь в Баку была в свое время построена на пожертвования азербайджанского нефтепромышленника Гаджи Зейналабдина Тагиева. А несколько лет тому назад эта церковь была отреставрирована на средства другого бизнесмена-азербайджанца. Баку посещали и Папа Римский Иоанн Павел II, и Патриарх всея Руси Алексей II. Вместе с тем, здесь проходят мероприятия стран-членов Организации Исламской Конференции. Это лишь еще раз подтверждает простую истину.

У всех великих религий одна цель, одна мотивация. Мы можем называть Бога разными именами, молиться ему на разных языках, строить различные дома, посвященные ему. Но суть одна. Бог един для всех нас. И как ни банально это звучит, едины и те общечеловеческие ценности, которые заложены в каждой

из религий. Это ценности, объединяющие и примиряющие людей. В этом случае недопустимо использовать религию как инструмент для разжигания конфликтов и противостояний.

Говоря о положении женщин в современном обществе, следует отметить, что здесь каждая страна имеет свой путь развития, свои конкретные особенности. Сегодня в Азербайджане мы по праву гордимся тем положением, которое занимает в нашем обществе женщина.

В 1918 году Азербайджан, являющийся первой на Востоке демократической Республикой, посредством Декларации независимости даровал женщинам право избирать и быть избранной. Напомним, что это право азербайджанские женщины получили значительно раньше, чем женщины ряда европейских стран. Добившись в начале XX века доступа к образованию, азербайджанские женщины добились гендерного равенства не только в сфере среднего, но и высшего образования.

Сегодня женщины представлены в сфере управления, в правовой и судебной системах, активно участвуют в общественной и политической жизни страны. Они составляют 71 процент преподавателей общеобразовательных школ, 61 процент врачей, 50 процентов научных работников. Этот путь азербайджанская женщина прошла за 90 лет. Вместе с тем, она смогла внести достойный вклад в сохранение семейных ценностей. Таким образом, Азербайджан, объединяющий в себе ценности Востока и Запада, может служить примером и в гендерном вопросе.

Мы, женщины, обычно сталкиваемся с двумя моделями. Считается, что женщина Востока больше привязана к семье, в то время, как женщина Запада ищет себе высокое положение в обществе. Однако обе модели далеко не соответствуют реальности. Я считаю, что на протяжении истории как восточная, так и западная женщина добились таких достижений, которые могут оказаться нам всем полезными. Если мы отойдем от этих ложных стереотипов, это поможет как Востоку, так и Западу.

В мире существует большое количество женских организаций. Они занимаются решением многих проблем, проводят различные акции и служат улучшению положения женщины в обществе. Можно сказать, что они достигли больших успехов. На мой взгляд, сегодня феминизм должен взять на себя основное бремя по организации диалога между культурами и цивилизациями. Я призываю обладающие большим опытом авторитетные женские организации мира к более активным действиям в этой области.

Пользуясь случаем, предоставленным мне этим Форумом, хочу лично обратиться ко всем Первым леди, которые, приняв наше приглашение, приехали

на Конференцию.

Обычно каждая Первая леди известна в своей стране как лицо, уделяющее внимание науке, культуре и образованию. Известна деятельность первых леди в решении социальных проблем. Я уверена, что каждая из Вас претворяет в жизнь в своей стране много проектов и прилагает много сил и энергии для реализации различных гуманитарных инициатив. Думаю, что в случае поддержки со стороны первых леди диалогу цивилизаций это приведет к большим положительным изменениям и выведет проблему диалога на новый уровень. Надеюсь, что Бакинский форум, став в будущем традиционным, может создать возможности для реализации идей и целей каждой из нас по формированию полезного диалога цивилизаций.

В заключение хотела бы довести до Вашего сведения еще одну актуальную проблему. Сегодня люди становятся иногда объектом манипуляции и воспринимают реальные события так, как они преподносятся в программах новостей. Стереотипы оказывают влияние на наше сознание с телевизионных экранов и страниц печати.

Хочу обратиться с трибуны этой Конференции к журналистам, в особенности к женщинам-журналистам. Реальные события, происходящие в наши дни в мире, и отражение этих событий в средствах массовой информации зависит от позиции журналиста, телевизионного канала или же от какого-либо конкретного политического заказа. Каждый журналист должен осознавать последствия создания в общественном сознании какого-либо отрицательного образа. Появление карикатур, статей и видеоматериалов, оскорбляющих чувства верующих, независимо от их конфессиональной принадлежности, является вопиющим нарушением журналистской этики и общечеловеческой морали. Это не соответствует ни системе общечеловеческих ценностей, ни журналистской этике.

Дорогие друзья!

Дорогие гости!

Женская сила основана на таких кажущихся на первый взгляд простых вещах, как чувство добра, любви и милосердия. Нельзя недооценивать власть этой силы. Достойный вклад этого сильного фактора в диалог между культурами и цивилизациями зависит от нас самих.

Спасибо за внимание.

УЧАСТНИКАМ ТРЕТЬЕГО СЪЕЗДА ЖЕНЩИН АЗЕРБАЙДЖАНА

Баку, 26 сентября 2008 года

Уважаемые делегаты Съезда!

Дорогие женщины!

Сердечно приветствую Вас – участниц III съезда женщин Азербайджана, желаю всем Вам здоровья, счастья и успехов в работе.

Азербайджанская женщина всегда демонстрировала мудрость, самоотверженность и стойкость на пути увековечения наших обычаев и традиций, передачи их от поколения к поколению. Она во все времена оберегала присущие нашему народу высокие национально-нравственные ценности, направляла все свои силы и способности на воспитание молодежи в духе национальной идеологии, прививая им прочную привязанность к земле, труду и семье. На протяжении нашей многовековой истории выдающиеся личности воспевали нежность и красоту, мужество и верность, ум и интеллект азербайджанской женщины. Моральная чистота, богатство внутреннего мира наших женщин в полной мере отражены и в наших памятниках слова и искусства, которыми мы гордимся.

Азербайджанская женщина, добившаяся в начале минувшего столетия полного обеспечения своих прав и свобод, стала равноправным членом нашего общества и внесла ценный вклад в процесс развития страны. Наши женщины, понесшие большие утраты и подвергшиеся потрясениям в ходе сложных общественно-политических процессов, которые происходили после восстановления государственной независимости Азербайджанской Республики, принесшие жертвы во имя суверенитета и территориальной целостности нашей страны, и сегодня демонстрируют приверженность идеалам свободы, достойно служат делу построения национального государства. Достигнутые ими успехи в различных областях достойны одобрения.

Знания, способности и деловитость азербайджанских женщин сыграли большую роль в успехах, достигнутых нашей динамично развивающейся страной. Установившаяся в Республике демократическая атмосфера создала

благоприятную почву для реализации богатого потенциала азербайджанской женщины.

Проводимая азербайджанским государством политика в отношении женщин, устраняя всякую дискриминацию, направлена на обеспечение равных прав и равных возможностей женщин. Надеюсь, что принятые на Съезде решения послужат дальнейшему усовершенствованию этой политики.

Уверен, что Ваш Съезд проведет широкие и плодотворные обсуждения, подготовит рекомендации, направленные на решение проблем, заботящих наше общество, будет способствовать повышению активности женщин, воодушевит их на новые свершения.

С глубоким уважением,

Ильхам Алиев,

Президент Азербайджанской Республики.

ПОЗДРАВЛЕНИЕ ЖЕНЩИНАМ АЗЕРБАЙДЖАНА ПО СЛУЧАЮ МЕЖДУНАРОДНОГО ЖЕНСКОГО ДНЯ – 8 МАРТА

Баку, 7 марта 2009 года

Уважаемые женщины!

Сердечно поздравляю Вас, всех азербайджанских женщин с Международным женским днем, желаю Вам здоровья, счастья и успехов в делах.

Все мы справедливо гордимся высокими показателями, достигнутыми нашей динамично развивающейся страной как участницей крупномасштабных экономических проектов. Плоды этого прогресса отчетливо проявляются во всех уголках нашей Республики. Большая роль азербайджанских женщин в этих достижениях неопровержима. Наши женщины, с древних времен отличающиеся преданностью Родине и земле, оставаясь верными национальной идеологии, и сегодня вносят вклад в усиление суверенной Азербайджанской Республики. Присущие им деловитость, мудрость, высокая внутренняя культура и верность сформировавшимся столетиями богатыми национально-духовными ценностям народа, определяют позицию и лицо современной азербайджанской женщины в нашей общественной жизни.

Азербайджанская женщина, которая в 1918 году обрела право избирать и быть избранной, в XX веке за короткий срок прошла путь развития, равный нескольким столетиям. Она всегда демонстрировала высокий профессионализм и самоотверженность в просвещении народа, прогрессе нашей культуры и создании современной экономики. Высокое почтение к женщинам в нашем обществе создало благоприятную почву для реализации ими своих знаний и умений в области культуры, науки, образования, здравоохранения и других направлениях. Наши женщины и сегодня прилагают свой интеллектуальный потенциал в различных сферах, в том числе строительстве гражданского общества и формировании межкультурного диалога.

Надеюсь, что в 2009 году, объявленном Годом ребенка, наши женщины приложат все усилия для воспитания грядущих поколений в духе уважения к национально-культурному наследию, нашим обычаям и традициям, будут достойно служить процессу дальнейшего процветания нашей постоянно обновляющейся страны.

С праздником!

Ильхам Алиев,
Президент Азербайджанской Республики.

**ИНТЕРВЬЮ ЖУРНАЛУ «БАКУ» ПРЕЗИДЕНТА ФОНДА ГЕЙДАРА
АЛИЕВА, ПОСЛА ДОБРОЙ ВОЛИ ЮНЕСКО И ИСЕСКО, ДЕПУТАТА
МИЛЛИ МЕДЖЛИСА (ПАРЛАМЕНТА)
МЕХРИБАН ХАНУМ АЛИЕВОЙ**

23 мая 2009 года

Вопрос: Французы говорят: «Человек – это его стиль». Вы предпочитаете элегантную сдержанность, спокойные тона и четкие линии в одежде. Насколько Ваш стиль – Ваш характер?

Мехрибан Алиева: Сдержанность, недосказанность, предпочтение четких линий, возможно, в какой-то степени отражают мой характер. Хотя никогда всерьез не задумывалась об этой взаимосвязи. Стиль проявляется в мелочах, деталях, нюансах, манере держаться, да и во многом другом, что неотделимо от человека. Мне кажется, это трудно объяснить исключительно с рациональных позиций. Возможно, это совокупность эмоционального, чувственного впечатления, которое оставляет человек.

Вопрос: За Президентом и его супругой наблюдают миллионы людей. Сложно быть Первой леди?

Мехрибан Алиева: Скажу так: непросто. Но не элемент публичности играет здесь главную роль. Со временем практически не замечаешь ни камер, ни пристальных взглядов. Привыкаешь к тому, что это атрибут твоей жизни. Спутница Президента разделяет тот высокий уровень ответственности, который лежит на плечах супруга. Это действительно сложно. Важно четко осознавать, что ты представляешь не только себя и свою семью, но и в какой-то степени свою страну. Слова, действия, поступки – все должно быть тщательно взвешенным. К счастью, я с детства предъявляла к себе очень строгие требования, всегда старалась быть достойной своих родителей, своей семьи. Сегодня такой же груз ответственности ложится на наших детей, и я горжусь, что они с честью справляются с этой нелегкой задачей.

Вопрос: От чего зависит семейное счастье? Есть ли какой-то особый рецепт?

Мехрибан Алиева: Рецептов нет и, думаю, не может быть, ведь у каждого человека свое восприятие, свое понимание счастья. Факторов, определяющих атмосферу в семье, множество, но, наверное, главными из них являются общность взглядов и ценностей, настроенность на некую общую волну. Очень важно предельно бережное отношение друг к другу. Если каждый в семье

ощущает свою необходимость и незаменимость, чувствует себя защищенным и любимым – это не только залог семейного счастья, но и мощный стимул для достижения любых целей.

Вопрос: Ваши взгляды всегда совпадают с мнением супруга или у вас бывают споры?

Мехрибан Алиева: Как правило, мы не спорим. Мой многолетний опыт супружеской жизни убедил меня в том, что Ильхам умеет правильно оценивать любую проблему и очень верно предвидеть все последствия в долгосрочной перспективе. Я прислушиваюсь к его советам, но также очень доверяю своей интуиции. Конечно, бывают ситуации, когда наши взгляды не совпадают, однако это не является поводом для споров. Мы давно научились уважать и ценить мнения друг друга.

Вопрос: Ваш сын назван в честь деда – Гейдара Алиева. Есть ли какие-то черты в его характере, которые были присущи общенациональному лидеру?

Мехрибан Алиева: Целеустремленность и внутренний самоконтроль. Эмоциональная сдержанность и при этом глубокая душевность. Очень надеюсь, что в будущем мой сын будет обладать такой же нестигаемой волей и силой духа, как его великий дед.

Вопрос: Кем бы Вы хотели видеть его в будущем?

Мехрибан Алиева: Достойным гражданином своей Родины. Профессионалом в той сфере деятельности, которую он выберет. Счастливым отцом и мужем.

Вопрос: Женщинами в политике восхищаются, но большинство людей считает, что не женское это дело. Как Вы думаете, в чем же причина?

Мехрибан Алиева: Причин много. Чтобы перечислить все, наверное, необходим исторический анализ гендерного вопроса в целом. Если коротко – видимо, политика требует от человека предельной самоотдачи. А для женщины такая самоотдача более естественна в иной, эмоциональной сфере. В любви, семье, материнстве.

Вопрос: Какими качествами, на Ваш взгляд, должна обладать женщина-политик? Есть ли у нее преимущества перед политиками мужчинами?

Мехрибан Алиева: Прежде всего у нее должно быть четкое понимание целей, во имя которых она пришла в политику. Трезвая оценка своих способностей и возможностей. Достаточно сил и здоровых амбиций для реализации поставленных целей. Преимуществ, думаю, нет никаких в силу жесткости постановки вопросов в самой политике.

Вопрос: Вы из семьи с богатейшими литературными традициями. Каковы лично Ваши литературные вкусы? Есть ли у Вас настольная книга?

Мехрибан Алиева: Настольной книги нет. Хотя привычка перечитывать и возвращаться к каким-то определенным произведениям есть. В детстве в доме моего дедушки Насира Имамгулиева была огромная библиотека. Мы с сестрой читали все, читали взахлеб. И по сей день чтение доставляет мне большое удовольствие. Ни кинематограф, ни современные компьютерные технологии не могут заменить мне интересную книгу. Жалею, что темпы нашей жизни настолько стремительны, что нет возможности спокойно почитать.

Вопрос: Вас считают эталоном красоты и стиля. Красота женщины гарантирует ей успех?

Мехрибан Алиева: Если красота сочетается с интеллектом – шансы на успех довольно высоки. Внешняя красота, то есть гармоничная и ладная оболочка, - это в какой-то степени подарок судьбы. Однако рано или поздно все мы получаем ту внешность, которая является отражением нашего внутреннего «я». Так что именно содержание оболочки является решающим как в вопросе успешности, так и в том, красив ли в действительности тот или иной человек.

Вопрос: По профессии Вы врач-офтальмолог. Работали в НИИ глазных болезней под руководством академика Краснова в Москве. Как Вы вспоминаете то время Вашей жизни?

Мехрибан Алиева: И студенческие годы в Первом московском медицинском институте им. Сеченова, и годы работы в НИИ глазных болезней всегда вспоминаю с теплотой. Ведь это годы юности, молодости. Это годы становления моей семьи. Обе мои дочери родились в Москве.

Особо хочу отметить высочайший уровень образования и особую атмосферу мединститута им. Сеченова (Медицинская академия им. Сеченова).

И хотя я давно уже не работаю врачом, медицинское образование мне часто помогает. Нередко сегодня, присутствуя при открытии медицинских центров в регионах, вспоминаю своих пациентов и мою, к сожалению, так рано закончившуюся медицинскую карьеру. Врачи – это особая категория людей, мне было очень комфортно в этой среде.

Пользуясь случаем, хочу поблагодарить всех врачей, которые сотрудничают с Фондом Гейдара Алиева, активно поддерживая наши проекты в области здравоохранения.

Вопрос: Вы занимаетесь не только политикой, но и наукой. Являетесь кандидатом философских наук. Тема Вашей диссертации была посвящена проблеме эвтаназии. Во многих странах развернута широкая дискуссия по этому вопросу. Вы сторонница эвтаназии или считаете, что паллиативный уход – реальная ее замена?

Мехрибан Алиева: Я сторонница основной идеи гуманизма – человеческая жизнь превыше всего. Эвтаназия – проблема очень многогранная, хотя бы уже потому, что изучение ее возможно на основе нескольких фундаментальных наук, таких, как философия и теология, медицина и этика. Если быть предельно краткой, то у каждого из нас есть какой-то жизненный опыт. Но ни у кого нет и не может быть опыта смерти. Все наши рассуждения вокруг эвтаназии – это попытка подойти к некоему пограничному состоянию между бытием и небытием. Современные технологии превратили смерть из события в процесс, нередко растянутый на неопределенное время. Является ли «растительное» существование человека, окутанного множеством трубок и проводов, жизнью? Как отличить благие намерения врача, прерывающего жизнь, от чисто прагматичного умысла? Здесь вопросов больше, чем ответов, и на часть из них я попыталась ответить в своей работе, однако это все, к сожалению, не формат интервью.

Вопрос: Как Вы думаете, все в жизни закономерно и ничего случайного не происходит, или Вы верите в счастливый случай?

Мехрибан Алиева: Не могу дать однозначный ответ на этот вопрос. Думаю, многое в жизни предопределено, и часто события, воспринимаемые как случайность, таковыми на самом деле не являются.

Ни диаматовские формулировки о соотношении закономерного и случайного, ни изучение теории вероятностей не приближают нас к пониманию того, что закономерно, а что случайно в нашей жизни.

На мой взгляд, каждый человек может и должен быть творцом своей судьбы. Выбор всегда существует. Я не верю ни в чистый случай, ни в строго предопределенный мир. Я верю в Бога и в человеческие возможности.

Вопрос: Какие качества Вы цените в людях?

Мехрибан Алиева: Порядочность и достоинство, искренность и доброту, ум и профессионализм. Не воспринимаю фальшь в любых ее проявлениях. К сожалению, современный жизненный уклад многое нивелирует, давая человеку все новые знания, навыки, возможности, порой ущемляет его духовную цельность. Погоня за успехом, достатком, достижение их любой ценой часто неузнаваемо меняют людей, что причиняет немало разочарований. Хотя с годами я стала гораздо терпимее к человеческим слабостям и многое, что считаю недопустимым для себя, могу простить другим.

К счастью, меня как в семье, так и в профессиональной деятельности окружают яркие, позитивные, искренние и добрые люди, общение с которыми всегда доставляет радость.

Вопрос: Вы всегда выглядите безупречно. Что означает мода для Вас в

первую очередь?

Мехрибан Алиева: Спасибо за комплимент. Индустрия моды сегодня – это масштабная и достаточно влиятельная составляющая современного общества. Это явление давно вышло за рамки обычного производства. Это культурный пласт со своими корнями, традициями и тенденциями. Несмотря на огромное многообразие, которое царит сегодня на международном рынке моды, истинных художников и творцов единицы. Это уже высокое искусство, которое выдержало испытание временем и массовостью.

Для меня мода – это увлекательный творческий процесс. Не более того.

Вопрос: Что Вас может удивить?

Мехрибан Алиева: Много. Последние десять лет меня постоянно удивляет мой сын. Своим неординарным мышлением, своей недетской мудростью, философским восприятием мира. Иногда складывается впечатление, что за плечами этого 11-летнего малыша очень большой жизненный опыт. Я восхищаюсь своим супругом Ильхамом. Умение противостоять всем вызовам и неукоснительно отстаивать национальные интересы, безграничный патриотизм и преданность своему делу – именно таким, на мой взгляд, должен быть настоящий государственный деятель.

Вопрос: Ваше жизненное кредо?

Мехрибан Алиева: Всегда сохранять достоинство, быть верной себе и своим принципам.

ИСТОРИЧЕСКИЕ СПРАВКИ

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ЖЕНСКАЯ ПОЛИТИКА В АЗЕРБАЙДЖАНЕ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОГО ЛИДЕРА АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО НАРОДА ГЕЙДАРА АЛИЕВА

Успехи, достигнутые азербайджанской женщиной в последние 30 лет XX века и первые 10 лет XXI века, непосредственно связаны с целенаправленной политикой, осуществлявшейся Общенациональным лидером азербайджанского народа Гейдаром Алиевым.

Еще в 1969-1982 годах, в первый период руководства Азербайджаном Гейдаром Алиевым, для деятельности женщин было создано широкое пространство. Руководителями многих районов являлись женщины, в числе членов Парламента были 142 женщины, что составляло 37 процентов от общего числа депутатов. Женщины были широко представлены во всех сферах общественной жизни.

Благодаря возвращению в 1993 году по требованию народа к власти в Азербайджане Гейдара Алиева для развития азербайджанской женщины открылись еще большие перспективы. Трансформация женщин в общественно-политическую жизнь, их представительство в сфере государственного управления, обладание во всех областях равными с мужчинами правами превратилось в одно из приоритетных направлений курса государственного управления.

Правовые основы осуществления в Республике в соответствии с требованиями современного периода гендерной политики закреплены в Конституции независимой Азербайджанской Республики, принятой 12 ноября 1995 года по инициативе и под непосредственным руководством Общенационального лидера Гейдара Алиева. Во II пункте статьи 25 Конституции указывается: «Мужчины и женщины обладают равными правами и свободами». В III же пункте статьи 34 указывается: «Права мужа и жены равны. Забота о детях, их воспитание является как правом, так и обязанностью родителей».

В 1995 году Азербайджанская Республика присоединилась к Конвенции ООН «О ликвидации всех форм дискриминации против женщин»-1979, «О вступлении в брак, минимальном возрасте для вступления в брак, регистрации браков»-1962 года. В связи с имплементацией в национальное законодательство положений Конвенции ООН «О ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин» и выполнением международных обязательств были осуществлены необходимые меры.

Создание в 1995 году Меджлиса азербайджанских женщин «Севиль» явилось одним из важных шагов по организации женщин.

В июне 1995 года представители от азербайджанских женщин приняли успешное участие в IV Всемирной конференции женщин, состоявшейся в столице Китая Пекине.

Согласно Указу от 14 января 1998 года Президента Азербайджанской Республики Гейдара Алиева был создан Государственный комитет по проблемам женщин. С его созданием полномочия женщин расширились, появилась государственная структура, непосредственно занимающаяся их проблемами. Этот документ является показателем высокой государственной политики, поддерживающей еще большую активность во всех

смыслах женщин в нашей стране, их важное место во всех сферах нашего общества.

14 января 1998 года Президентом Азербайджанской Республики Гейдаром Алиевым было подписано Распоряжение «О мерах по повышению в Азербайджане роли женщин». В Распоряжении Кабинету министров было поручено подготовить предложения по претворению в жизнь государственной политики в отношении женщин, деятельностью женщин в государственных органах, их участием в общественной жизни страны, усилением их социальной защиты и другими вопросами.

Определение в Азербайджане основополагающих принципов государственной женской политики связано с именем Общенационального лидера Гейдара Алиева. Во все периоды руководства Азербайджаном он уделял вопросам женской политики особое внимание. Женские съезды в независимом Азербайджане также проводились именно по инициативе Гейдара Алиева.

Несмотря на то, что Съезд азербайджанских женщин, состоявшийся 16 сентября 1998 года, считается с исторической точки зрения пятым съездом, это был I женский съезд в независимом Азербайджане. Выступив на Съезде с обширной речью, Гейдар Алиев высоко оценил роль женщины в азербайджанском обществе: «...Завершающийся XX век был для азербайджанской женщины веком больших достижений, событий, больших изменений. Самое большое достижение заключается в том, что азербайджанская женщина стала свободной. Эмансипация азербайджанской женщины – это историческое событие, большая революция».

С целью практического обеспечения равенства прав женщин с правами мужчин, и в особенности для их представительства на должном уровне в системе государственного управления, Гейдар Алиев, придававший большое значение деятельности женщин по строительству гражданского общества, подписал 6 марта 2000 года Указ «Об осуществлении государственной женской политики в Азербайджане». С точки зрения реализации азербайджанской женщиной ее потенциальных возможностей этот Указ представлял крайнюю важность. В Указе был отслежен напряженный, тяжелый, полный страданий путь борьбы, пройденный азербайджанскими женщинами до нынешнего этапа развития, прогресса, была дана высокая оценка достойного доверия деятельности и грандиозного женского движения в Азербайджане. В Указе было особо отмечено то, что во всех государственных структурах Азербайджана с учетом рода деятельности представительство женщин на уровне руководства должно быть обеспечено наравне с мужчинами.

В своем поздравлении 8 марта 2003 года по случаю Международного женского дня Президент Азербайджанской Республики четко выразил нынешний статус азербайджанских женщин в обществе: «Прошедшая сложный и полный страданий жизненный путь, с достоинством прошедшая через испытания истории азербайджанская женщина обрела возможность превратиться в активного члена демократического общества, установившегося в нашей независимой Республике»

Президент Азербайджанской Республики Ильхам Алиев – женская политика на новом этапе. Женская политика является одним из приоритетных направлений деятельности и избранного 15 октября 2003 года Президентом Азербайджанской Республики Ильхамом Алиевым.

Как было сказано Президентом Ильхамом Алиевым 27 сентября 2005 года на встрече с участниками конференции под названием «Роль женщин в новых условиях безопасности: стратегическое значение гендерного фактора»: «Женщины играют очень важную роль в построении отношений между странами и народами. Мы уделяем в Азербайджане очень

большое внимание гендерной проблеме и уровень представительства женщин в нашем Парламенте, других организациях достаточно высок. В то же время женщины очень активны. Этот фактор является проявлением нормального демократического развития нашей страны».

С учетом возникшей необходимости комплексного решения проблем семьи и детей во взаимосвязи с проблемами женщин Указом Президента Ильхама Алиева от 6 февраля 2006 года Комитет, осуществляющий единую государственную политику в гендерной сфере, был переформирован в Государственный комитет по проблемам семьи, женщин и детей.

С этой точки зрения особую важность представляет также принятый в декабре 2006 года Милли Меджлисом по законодательной инициативе Президента Азербайджанской Республики Закон «Об обеспечении гендерного (мужского и женского) равноправия». В документе нашел отражение механизм правового регулирования в связи с сохранением гендерного баланса. Закон предусматривает обеспечение равных возможностей мужчин и женщин в политической, экономической, социальной, культурной и других сферах общественной жизни, ликвидацию всех форм ущемления прав по половому признаку. В законе были определены основные направления государственной политики по обеспечению гендерного равенства. Все это повышает общественно-политическую активность азербайджанских женщин, усиливает их роль в процессе развития нашего общества, государственного строительства.

Как логический результат этого Закона, 13 октября 2006 года состоялась Общереспубликанская конференция под названием «Развитие в Азербайджане женского предпринимательства – стратегия и перспективы». Целью мероприятия явилось представление государственным структурам предложений по развитию женского предпринимательства и устранения препятствий в этой сфере. Президентом Азербайджанской Республики Ильхамом Алиевым участникам Конференции было направлено поздравительное письмо.

27-28 ноября 2006 года состоялась I Международная конференция женщин-юристов. Мероприятие прошло по инициативе Бакинского офиса ОБСЕ и Ассоциации американских юристов при поддержке Государственного комитета по проблемам семьи, женщин и детей и Министерства юстиции. Цель Конференции заключалась в обмене международным опытом, выявлении различий в решении вопросов по обеспечению гендерного равенства в законодательствах различных стран.

26 сентября 2008 года состоялся III съезд азербайджанских женщин. Цель Съезда заключалась в том, чтобы вновь окинуть взором женское движение на качественно новом этапе социально-экономического и демократического развития Республики, подытожить деятельность, осуществленную в этой сфере за последние годы, уточнить стоящие на настоящем этапе задачи в гендерной политике.

В поздравлении, направленном 8 марта 2009 года по случаю Международного женского дня в адрес азербайджанских женщин Президентом Ильхамом Алиевым, с вниманием и заботой относящимся к деятельности женщин, говорится: «Наши женщины, с древних времен отличающиеся верностью Родине и земле, будучи верными национальной идеологии, и сегодня вносят свой вклад во имя усиления суверенной Азербайджанской Республики. Присущие им деловитость, мудрость, высокая внутренняя культура и верность, накопленным нашим народом на протяжении столетий национально-духовным богатствам определяют позицию в общественной жизни и облик современной азербайджанской женщины».

Заслуги Президента Фонда Гейдара Алиева, функционирующего в качестве общественной структуры в сфере формирования в Азербайджане женского движения, защиты прав женщин, посла доброй воли ЮНЕСКО и ИСЕСКО, депутата Милли Меджлиса Мехрибан ханум Алиевой должны быть отмечены особо.

Также особо должен быть отмечен факт формирования в широком смысле этого слова в Азербайджане «Института Первой леди» именно после октября 2003 года и то, что это связано с именем Мехрибан ханум Алиевой.

Многосторонняя деятельность в последние годы Мехрибан ханум Алиевой, являющейся руководителем Фонда Гейдара Алиева, с 2004 года носящего имя Общенационального лидера, удостоенной в августе того же года звания посла доброй воли ЮНЕСКО, а в 2006 году – ИСЕСКО, депутата Милли Меджлиса направлена на еще большее распространение в обществе идей, опирающихся на национально-духовные ценности и служащих интеллектуальному подъему.

Наряду с очень активной деятельностью Фонда Гейдара Алиева в последние пять лет по развитию науки, образования, культуры, искусства, музыки, решению социальных проблем, Фондом было уделено внимание также гендерным проблемам, ликвидации любого рода насилия в отношении женщин, стереотипов, чуждых традиционной азербайджанской семье. Подтверждением сказанному является и подписание 16 января 2008 года Фондом Гейдара Алиева, Фондом по народонаселению (UNFPA) ООН и азербайджанским Государственным комитетом по проблемам семьи, женщин и детей документов по совместному проекту против насилия в отношении женщин в XXI веке. В рамках этого проекта состоялось изучение международного опыта, в том числе с привлечением международных экспертов, среди населения была проведена широкомасштабная информационная кампания в связи с правами человека и гендерным равенством, были организованы региональные семинары.

На высоких международных мероприятиях, состоявшихся в последние годы в Баку по инициативе Мехрибан ханум Алиевой и при участии ЮНЕСКО, преобладали благородные идеи по укреплению мира и стабильности во всем мире, расширению межкультурного диалога, защите прав женщин, ликвидации неграмотности, религиозной, расовой розни.

Не случайно, на III съезде женщин Первая леди страны была избрана Символом милосердия. Мехрибан ханум Алиева является символом современной азербайджанской женщины, активно участвующей в общественной жизни страны, достойно представляющей женщин на самом высоком международном уровне.

Если уж речь зашла о тех, кто представляет наших женщин на самом высоком уровне, то особо должна быть отмечена и деятельность председателя Азербайджанской молодежной организации России, главы представительства в России Фонда Гейдара Алиева, главного редактора издающегося в России журнала «Баку» Лейлы Алиевой. Лейла Алиева ведет практическую деятельность по достойному представлению в России богатой культуры, древней истории, национальных традиций Азербайджана, защите прав живущей в этой стране молодежи.

Деятельность, осуществленная в Азербайджане в сфере охраны гендерного равенства, прав женщин, оперативное решение женских проблем еще раз свидетельствует о том, что этот процесс, начатый Общенациональным лидером Гейдаром Алиевым, успешно продолжается его достойным преемником Президентом Ильхамом Алиевым. В этом процессе есть и доля труда азербайджанских женщин. В азербайджанском обществе женщинам оказывается большой почет и доверие. Именно вследствие этого женщины занимают сегодня в азербайджанском обществе важное место.

Сегодня пост председателя Государственного комитета по проблемам семьи, женщин и детей (профессор Иджран Гусейнова), председателя Государственной комиссии по приему студентов (Малейка Аббас-заде), заместителя председателя Милли Меджлиса Азербайджанской Республики (Бахар Мурадова), Уполномоченного по правам человека Азербайджанской Республики (профессор Эльмира Сулейманова) и другие важные государственные посты успешно занимают женщины.

Наши женщины не только растят в семьях детей, но и одновременно ведут успешную деятельность в политической, социальной, культурной жизни, во всех сферах жизни страны. Сегодня азербайджанская женщина является силой, способной защитить свои права, активно участвующей в процессе государственного строительства.

АЗЕРБАЙДЖАНСКАЯ ЖЕНЩИНА – ВЗГЛЯД В ИСТОРИЮ

Азербайджанская женщина, благодаря своей воле и храбрости, чистоте и верности, сыграла исключительную роль в жизни нашего общества, формировании системы национально-духовных ценностей нашего народа. Имена таких видных политических и государственных деятелей, как Томирис, Момине Хатун, Гатиба ханум, Сара Хатун, Тути Бикя, и сегодня вспоминаются с чувством почтения. Деятельность этих женщин до настоящего времени с интересом исследуется нашими учеными.

Повышение в XIX веке в мире роли женщин в общественной жизни ощущалось и в Азербайджане. В этот период в обществе особо расширилось просветительское движение. Заслуживающая внимания деятельность таких женщин-просветителей, как Хуршидбану Натаван, Ханифа ханум Меликова, Гамида ханум Джаваншир, Набат ханум Ашурбейли-Рзаева, должна быть отмечена особо.

Азербайджанские женщины так же, как и другие женщины в мире, предпринимали шаги по защите своих прав и свобод. Начавшееся и в Азербайджане в середине XIX века женское движение, расширяясь в начале XX века, охватило всех женщин-просветителей. Во главе этого движения находились такие прогрессивные женщины, как Ш.Эфенди-заде, М.Тураджейли, Ш.Ахунд-заде.

Исключительную роль в просвещении женщин Азербайджана сыграла женская гимназия, открытая в 1896 году в Баку под попечительством Гаджи Зейналабдина Тагиева.

Провозглашение в 1918 году Азербайджанской Народной Республики создало широкие возможности для превращения азербайджанской женщины в активного члена демократического общества. В четвертом пункте Декларации независимости, принятой Азербайджанской Народной Республикой 28 мая 1918 года, был отображен именно принцип равенства прав.

Азербайджанской женщиной трудный и славный путь был пройден и в годы Советской власти. В 1921 году в Азербайджане состоялся Первый съезд женщин. После Съезда была осуществлена большая деятельность по просвещению женщин, повышению их общественной активности. По инициативе Джейран Байрамовой был создан Первый женский клуб, в 1922 году – Высший женский педагогический институт. В 1923 году началось издание журнала «Шарг гадыны» («Восточная женщина»). Издание этого журнала дало большой толчок женскому движению. Журнал призывал женщин к труду и участию в общественно-политической жизни.

В годы Второй мировой войны азербайджанской женщиной была продемонстрирована большая самоотверженность как на передовой, так и в тылу. Женщины воевали, заменили десятки тысяч мужчин за станками, в полях, совершали трудовые подвиги. Вторая мировая война еще раз наглядно доказала то, что азербайджанская женщина способна с достоинством выйти из любого тяжелого испытания.

После войны наша Республика вступила в новый этап подъема своей экономики и культуры. Женщины были в первых рядах и на этом этапе.

Азербайджанские женщины были героями трудового фронта. Дважды Герои социалистического труда Басти Багирова, Шамама Гасанова, Герой социалистического труда Севиль Газиева и другие продемонстрировали своим трудом безграничность возможностей азербайджанской женщины.

В 1957 году состоялся Второй съезд женщин Азербайджана. Несмотря на тяжелые

военные годы и большие потери, среди азербайджанских женщин росло стремление к просвещению. Так, если большинство женщин, участвовавших в Первом съезде, были безграмотными, среди участников Второго съезда уже было 60 врачей, 66 педагогов, 13 ученых.

Начиная с 1960-1970 г.г., азербайджанские женщины добивались больших успехов, в особенности, на научном фронте. Гордостью азербайджанской науки были такие видные азербайджанские женщины - академики, как Зарифа Алиева, Иззет Оруджева, Пюста ханум Азизбекова, профессора Шамама Алескерова, Аида Имангулиева и другие.

Женщины запомнились своим активным участием и в общественно-политических процессах, начавшихся в Азербайджане с 1988 года. В числе погибших в борьбе за независимость Азербайджана были и азербайджанские женщины. Среди них - Национальные героини – журналист Салатын Аскерова, врач Гюльтекин Аскерова и другие женщины.

ИЗ ИСТОРИИ МЕЖДУНАРОДНОГО ЖЕНСКОГО ДНЯ

Несмотря на достигнутые в середине XIX века определенные успехи в борьбе против расслоения общества, расовой эксплуатации, женщины все еще были лишены права голосовать, занимать государственные посты. Их трудовые права были ограничены, что становилось причиной недовольств.

8 марта 1857 года в городе Нью-Йорк (США) женщины объявили забастовку, протестуя против низкой зарплаты и плохих условий труда. 8 марта 1908 года в Нью-Йорке женщины провели митинг с требованием сокращения рабочего дня, а также с требованием установления заработной платы наравне с мужчинами, и по завершении митинга 15000 женщин прошли маршем по улицам города.

На Второй Международной социалистической женской конференции, состоявшейся в Копенгагене 28 августа 1910 года, видный немецкий социалист Клара Цеткин выдвинула предложение об учреждении дня борьбы за права женщин. С того времени во многих странах отмечается Международный женский день.

В 1977 году же на Генеральной Ассамблее ООН 8 марта было признано Днем борьбы за права женщин и международный мир.

Информационно-справочные материалы

ПОНЯТИЯ

Азербайджанская Народная Республика – независимое азербайджанское государство, впервые на мусульманском Востоке заложившее основы светской, демократической республики. Была провозглашена в городе Тифлис Национальным советом Азербайджана. Территория Азербайджанской Народной Республики, провозгласившей свою независимость 28 мая 1918 года, составляла 99908,86 км². А 13983,1 км² территории были признаны в качестве спорной и предусматривались обсуждения в процессе будущих переговоров. Конец существованию этой Республики был положен 28 апреля 1920 года в результате захвата Баку XI Красной Армией. После этого была образована Азербайджанская Советская Социалистическая Республика.

Азербайджанская международная операционная компания (АМОК) – создана в конце 1994 года. Была создана с целью исполнения условий контракта «О совместном использовании и сдаче в эксплуатацию нефтяных месторождений в азербайджанском секторе Каспия», подписанного между Государственной нефтяной компанией Азербайджана и рядом крупных нефтяных компаний мира.

Азербайджанский государственный институт языков – с 1973 года функционирует в качестве самостоятельного высшего учебного заведения. С 1996 года носил название Государственного института языков, с 2000 года называется Азербайджанским государственным университетом языков. В этом ВУЗ-е готовят специалистов по 12 специальностям.

Азербайджанский государственный медицинский университет – 19 июня 1930 года было принято решение о создании медицинского института на основе двух медицинских направлений (лечебно-профилактического и санитарно-гигиенического) медицинского факультета Бакинского государственного университета. 4 февраля 1991 года по решению Совета министров Азербайджанской ССР Азербайджанскому медицинскому институту был дан статус университета. В настоящее время в университете функционирует 5 факультетов.

Армяно-азербайджанский, нагорно-карабахский конфликт – военно-политический конфликт, возникший в результате территориальных претензий к Нагорно-карабахскому региону Азербайджана со стороны Армении и местных армянских сепаратистов при поддержке зарубежной армянской диаспоры. 20 февраля 1988 года сессия Совета Нагорно-карабахской автономной области направила обращение в Верховный Совет Азербайджанской ССР об изменении статуса области.

1 декабря 1989 года Парламент Армении принял антиконституционное решение о присоединении Нагорного Карабаха к Армении. Это был неприкрытый акт вмешательства Армении в вопрос территориальной целостности Азербайджанской ССР. 26 ноября 1991 года Азербайджанская Республика отменила статус Нагорно-карабахской автономной области.

С конца 1991 года с развалом СССР Арменией фактически была начата против Азербайджана неприкрытая и несправедливая война. Нарушив границы Азербайджана, военные формирования Армении вторглись в Карабах и, объединившись с армянскими

сепаратистами-террористами Нагорного Карабаха, приступили к оккупации азербайджанских земель. Сначала были оккупированы земли Нагорного Карабаха, на которых проживали азербайджанцы.

В ночь на 26 февраля 1992 года произошла самая страшная трагедия в современной истории Азербайджана. Армянские военные формирования совершили в отношении азербайджанцев в Ходжалы ужасающий акт геноцида. В мае 1992 года армянские военные формирования захватили город Шуша. Таким образом, армянами была оккупирована, можно сказать, вся территория Нагорного Карабаха. Следующим шагом стала оккупация Лачинского района, объединяющего Нагорный Карабах с Арменией. Позже, в апреле 1993 года, были оккупированы Кельбаджарский, в июле-октябре того же года – Агdamский, Физулинский, Джабраильский, Губадлинский и Зангиланский районы, было захвачено 20 процентов территории Азербайджана.

В 1988-1992 годах в результате военной агрессии Армении погибло 20 тысяч азербайджанцев, 100 тысяч были ранены, 50 тысяч – по причине получения ранений различной степени стали инвалидами.

В период конфликта пропали без вести 4852 азербайджанцев (в том числе 54 ребенка, 323 женщины, 410 стариков), 1368 человек из них (в том числе 169 детей, 338 женщин, 286 стариков) были освобождены из плена, 783 человека (в том числе 18 детей, 46 женщин, 69 стариков) до сих пор находятся в плену в Армении. Согласно информации Международного комитета Красного креста 439 человек умерли в плену.

В результате оккупации вынужден был оставить родные места и превратиться в беженцев один миллион человек. Согласно предварительным и не полностью уточненным данным, наряду с морально-психологическим ущербом, нанесенным стране, также был нанесен ущерб экономике Азербайджана в размере, превышающем 60 миллиардов долларов США.

Бакинский государственный университет – основан 1 сентября 1919 года. В первый учебный год в университете были историко-филологический, медицинский факультеты. В настоящее время в Бакинском государственном университете функционируют 17 факультетов, специалисты по различным научным направлениям проходят обучение в бакалавратуре по 55, в магистратуре - по 153 специальностям.

Государственный комитет по проблемам женщин – Указом Президента Азербайджанской Республики от 14 января 1998 года был создан Государственный комитет по проблемам женщин. За период деятельности Комитетом была проведена целенаправленная деятельность по решению проблем, имеющих в данной сфере. Однако необходимость комплексного решения проблем семьи и детей во взаимосвязи с проблемами женщин обусловила создание единого государственного органа управления. В связи с этим согласно Указу Президента Азербайджанской Республики от 6 февраля 2006 года был создан Государственный комитет по проблемам семьи, женщин и детей. Государственный комитет по проблемам семьи, женщин и детей является органом центральной исполнительной власти, осуществляющим регулирование государственной политики и претворяющим в жизнь решения в сфере проблем семьи, женщин и детей.

Декларация независимости – принята на заседании Национального совета Азербайджана 28 мая 1918 года. Декларация провозгласила образование в Азербайджане Народной Республики. Состояла из 6 пунктов.

Журнал «Шарг гадыны» («Восточная женщина») - (1923). Литературный, общественный и политический журнал. Издание журнала «Шарг гадыны» стало знаменательным событием в истории женского движения Азербайджана. В 1938 году название журнала было изменено и он стал называться «Азербайджан гадыны» («Азербайджанская

женщина»).

Идея азербайджанства – ее автором является Общенациональный лидер азербайджанского народа Гейдар Алиев. Суть идеи азербайджанства составляет органическое единство различных народов, культур, традиций, конфессий. Азербайджанство, усвоив мифологию, культурные коды и символы прошедших исторических периодов, использует их для обоснования новых идей и определения нового вектора развития национального государства.

Сила идеи азербайджанства заключается также в том, что оно способно объединить личные интересы и стремления с политикой государства и сохранить национально-культурную тождественность народа.

Институт русского языка и литературы – в 1946 году был создан Азербайджанский государственный институт учителей с двухгодичным обучением. В 1952 году Институт учителей им. М.Ф.Ахундова стал Педагогическим институтом по подготовке учителей русского языка с четырехлетним обучением. В 1959 году был создан Азербайджанский педагогический институт языков. В 1972 году было восстановлено название - Азербайджанский педагогический институт русского языка и литературы. Согласно Указу от 13 июня 2000 года Президента Азербайджанской Республики Гейдара Алиева на базе Азербайджанского педагогического института русского языка и литературы им.М.Ф.Ахундова был создан Бакинский славянский университет.

«Китаби-Деде Горгуд» - («Китаб-и Дедем Горгуд эла лисан-и тайфе-и Огузан») (Книга Дедем Горгуда на языке огузских племен – Огузский тюркский эпос). Древнейший письменный памятник азербайджанской народной литературы (XI-XII века). Согласно традиции, автором эпосов в «Китаби-Деде Горгуд» считается Деде Горгуд. Историки XIV века Айбек ад-Давадари и Фазлуллах Рашидаддин писали о том, что Деде Горгуд жил во времена пророка Мухаммеда и был послан к нему тюрками в качестве посла. На то, что Деде Горгуд жил во времена пророка Мухаммеда, указывается также и в предисловии к эпосу. Основной сюжет отражен в двенадцати сказаниях. Науке с XIX века известны пока два рукописных экземпляра «Китаби-Деде Горгуд», находящихся в Дрездене и Ватикане. Дрезденский экземпляр состоит из предисловия и 12 сказаний, ватиканский – из того же предисловия и 6 сказаний. В 2000 году в Азербайджане было отмечено 1300-летие «Китаби-Деде Горгуд».

Меджлис азербайджанских женщин «Севиль» – создан в 1995 году. Меджлис является независимой общественной организацией женщин Азербайджана. Строит свою деятельность на основе демократических принципов, принципов равенства прав своих членов и добровольности. Руководитель – Севиль Алиева.

Минская группа ОБСЕ – была создана 24 марта 1992 года. В 1997 году в состав Минской группы входили следующие государства: Азербайджан, Армения, Беларусь, Турция, США, Россия, Франция, Италия, Германия, Швеция и Дания. С декабря 1994 года Минской группой руководили два председателя - Россия и Италия. С декабря 1996 года сопредседателей группы уже три – США, Россия и Франция. Основная задача группы заключается в разрешении армяно-азербайджанского конфликта мирным путем и оказании непосредственной помощи в решении мирными путями нагорно-карабахской проблемы.

Нагорный Карабах – регион в восточной части Азербайджанской Республики. Оккупирован вооруженными силами Армении. При упоминании Нагорного Карабаха чаще всего имеется в виду территория бывшей Нагорно-карабахской автономной области Азербайджанской Республики. Территория составляет 4,4 тыс. кв.км.

Площадь Азадлыг – площадь в центре города Баку.

ЛИЧНОСТИ

Аббас-заде Малейка Мехти гызы (1953) - с 2000 года председатель Государственной комиссии по приему студентов.

Агабейим ага (Агабаджи) (XVIII-XIX вв) - азербайджанская поэтесса, дочь Ибрагим хана Карабахского, супруга иранского Фатали шаха.

Азизбекова Пюста Азиз-ага гызы (1929) - профессор-историк. Действительный член АН Азербайджанской ССР.

Алекперова Шовкет Фейзулла гызы (1922-1993) - азербайджанская певица. Народная артистка Азербайджанской Республики.

Алескерова Шамама Махмудали гызы (1904-1977) - акушер-гинеколог. Заслуженный врач Азербайджанской Республики.

Алибейли Ханымана Сабир гызы (1920-2007) - писатель. Имеет большие заслуги в развитии азербайджанской детской литературы.

Алиева Зарифа Азиз гызы (1923-1985) - заслуженный деятель науки Азербайджанской Республики, доктор медицинских наук, академик Национальной академии наук Азербайджана. Имеет исключительные заслуги в развитии офтальмологической науки Азербайджана.

Алиева Лейла Ильхам гызы (1986) - дочь Президента Ильхама Алиева, глава представительства Фонда Гейдара Алиева в России, президент азербайджанского клуба МГИМО, главный редактор издающегося в России журнала «Баку», председатель Азербайджанской молодежной организации России.

Алиева Мехрибан Ариф гызы (1964)-супруга Президента Азербайджанской Республики Ильхама Алиева, посол доброй воли ЮНЕСКО и ИСЕСКО, председатель ряда благотворительных и культурных организаций. Также Мехрибан Алиева является Президентом Фонда Гейдара Алиева. В 2005 году по результатам социологического опроса, проведенного в Азербайджане, была удостоена звания «Женщина года». 9 июня 2005 года за общественную меценатскую и благотворительную деятельность, за весомый вклад в поддержку учреждений образования и культуры, за укрепление дружбы между народами России и Азербайджана была удостоена ордена «Рубиновый крест» Международного благотворительного фонда «Меценаты столетия» России. Депутат Милли Меджлиса Азербайджанской Республики.

Алиева Севиль Гейдар гызы (1955) - председатель Общества азербайджанских женщин «Севиль».

Али-заде Фирангиз Али-ага гызы (1947) - композитор. Народная артистка Азербайджанской Республики, удостоена ордена «Шохрат».

Алмаз-заде Гамар Гаджи-ага гызы (1915-2006) - первая балерина Азербайджана. Народная артистка СССР.

Аскерова Гюльтекин Малик гызы (1960-1992) - врач. Национальный герой Азербайджана.

Аскерова Салатын Азиз гызы (1961-1991) - журналист. Национальный герой Азербайджана. Была беспощадно убита армянскими вооруженными силами 9 января 1991 года по пути из Лачина в Шушу.

Ахундова Рафига Гаджи гызы (1931) - балетмейстер. Народная артистка Азербайджанской Республики.

Ахундова Шафига Гулам гызы (1924) - композитор. Народная артистка Азербайджанской Республики. Удостоена ордена «Шохрат».

Бадирбейли Лейла Агалар гызы (1920-1999) - азербайджанская актриса. Народная артистка Азербайджанской Республики. Удостоена ордена «Истиглал».

Биллури Хокюма Ибрагим гызы (1926-2000) - азербайджанская поэтесса. Заслуженный деятель искусств Азербайджана.

Векилова Лейла Махат гызы (1927-1999) - балетмейстер. Народная артистка СССР. Удостоена ордена «Шохрат».

Гадимова Сара Бабиш гызы (1922-2005) - азербайджанская певица. Народная артистка Азербайджанской Республики. Удостоена ордена «Шохрат».

Гадри Фатма Гадир гызы (1907-1968) - азербайджанская актриса. Одна из первых профессиональных актрис нашей национальной сцены. Народная артистка Азербайджанской Республики.

Гамар Бейим Шейда (1881-1933) - азербайджанская поэтесса, драматург. Внучка Джафаргулу хана Нава. Псевдоним «Шейда» Гамар Бейиме дала Хуриидбану Натаван.

Гончабейим (1827-?) - азербайджанская поэтесса. Дочь Эхсан хана Нахчыванского.

Гурбанова Хокюма Аббас-али гызы (1913-1988) - азербайджанская актриса. Народная артистка СССР.

Гусейнова Иджран Кямран гызы (1955) - первая в Азербайджане женщина, получившая степень доктора политических наук. С 2006 года - председатель Государственного комитета по проблемам, семьи, женщин и детей.

Гюльгюн Медина Нурулла гызы (Алекпер-заде Медина) (1926 -1991) - азербайджанская поэтесса, заслуженный деятель искусств.

Давудова Марзия Юсиф гызы (Марзия Даутова) (1901-1962) - азербайджанская актриса. Народная артистка СССР.

Джаванишир-Мамедгулу-заде Гамида Ахмед бей Джаванишир гызы (1873-1955) - занималась просветительской и благотворительной деятельностью.

Джафар-заде Азиза Мамед гызы (1921-2003) - народный писатель Азербайджана. Удостоена ордена «Шохрат».

Дильбази Мирварид Паша гызы (Мирварид Дильбази) (1912-2001) - народная поэтесса Азербайджана, удостоена ордена «Истиглал».

Зейналова Насиба Джаванишир гызы (1916-2004) - азербайджанская актриса. Народная артистка Азербайджанской Республики. Удостоена ордена «Шохрат».

Имангулиева Аида Насрулла гызы (1939-1993) - литературовед, критик, переводчик, доктор филологических наук, профессор. Являлась директором Института востоковедения Академии наук Азербайджана.

Исмаилова Тукезбан Магеррам гызы (1923-2008) - азербайджанская певица. Народная артистка Азербайджанской Республики. Удостоена ордена «Шохрат».

Калантарли Мюнаввар Самед гызы (1912-1962) - азербайджанская актриса. Народная артистка Азербайджанской Республики.

Кулиева Захра Таир гызы (1923-2008) - доктор медицинских наук, ученый-офтальмолог, профессор, председатель Государственного комитета по делам женщин (1998-2006). Заслуженный деятель науки Азербайджанской Республики. Удостоена ордена «Шохрат».

Мамедбекова Лейла Алескер гызы (1909-1989) - первая женщина-летчик на Кавказе и всем Ближнем Востоке.

Мамедова Шафига Хашим гызы (1945) - азербайджанская актриса. Народная

артистка Азербайджанской Республики.

Мамедова Шовкет Гасан гызы (1897– 1981) - первая профессиональная певица Азербайджана. Народная артистка СССР.

Мехинбану (XVI век) - дочь основоположника Сефевидского государства шаха Исмaила Хатаи.

Мехралиева Фатма (1926-2000) - азербайджанская певица. Заслуженная артистка Азербайджанской Республики.

Мехриджан Хатун (начало XIII века) – дочь султана Тогрула, супруга последнего правителя государства Атабеков Музафараддина Узбека. В 1225 году Мехриджан Хатун продемонстрировала большую отвагу при освобождении совместно с Тебризли Шамсаддином от захватчиков городов Тебриз, Хой, Нахчыван.

Мехсети Гянджеви – великая азербайджанская поэтесса, жившая в конце XI-начале XII вв.

Мурадова Бахар Авяз гызы (1962) - депутат Милли Меджлиса Азербайджанской Республики, заместитель председателя Милли Меджлиса.

Мурадова Рубаба Халил гызы (1933-1983) - азербайджанская певица. Народная артистка Азербайджанской Республики.

Мустафаева Гюллю Хаджи-ага гызы (1921-1993) - азербайджанский художник.

Нуриева Сона Пири гызы (1915-1986) - одна из первых женщин-летчиц Азербайджана.

Оруджева Иззет Мирза-ага гызы (1909-1983) - азербайджанский ученый, академик. Одна из первых актрис Азербайджана.

Панахова Амалия Алиш гызы (1945) - азербайджанская актриса. Народная артистка Азербайджанской Республики, президентский пенсионер. Удостоена ордена «Шохрат».

Пери ханум (XV век) - супруга ширванишаха Халилулаха

Рафибейли Нигяр Худадат гызы (1913-1981) - народная поэтесса Азербайджана.

Рахман-заде Марал Юсиф гызы (1916-2008) - народный художник Азербайджана. Удостоена ордена «Шохрат».

Рзаева Агабаджи Исмаил гызы (1912-1975) - первая женщина-композитор Азербайджана, заслуженный деятель искусств Азербайджана.

Рзаева Хагигат Али гызы (1907-1969) - азербайджанская певица. Народная артистка Азербайджанской Республики.

Салимова Шовкет Шахбаз гызы (1920-1999) - одна из первых женщин-капитанов морских судов в мире.

Самедова Ваджиха Али гызы (1924-1965) - выдающийся азербайджанский художник, заслуженный деятель искусств Азербайджана.

Сара Хатун Пирали бей гызы (XV век) - известный дипломат и государственный деятель. Мать правителя государства Аггоюнлу Узун Гасана. Сара Хатун, прославилась как единственный, можно сказать, на всем Востоке талантливый женщина - дипломат и была известна даже в странах Европы.

Сеидмамедова Зулейха Хабиб гызы (1919-1999) - одна из первых женщин-летчиц Азербайджана.

Сулейманова Эльмира Теймур гызы (1937) - доктор химических наук, профессор. Уполномоченный по правам человека Азербайджанской Республики.

Топчубашева Рейхан Ибрагим гызы (1905-1970) - первая азербайджанская женщина, удостоенная звания заслуженного деятеля искусств.

Тути Бикя (?-1786) - супруга Фатали хана Губинского, сестра правителя Гара-гайтага

Амира Гамзы, государственный деятель

Фатма ханум Камина Ага Мирза бей Баба гызы (1841-1898) - поэтесса и ашуг (народный певец - сказитель).

Ханларова Зейнаб Яхйа гызы (1936) - азербайджанская певица. Народная артистка СССР. Удостоена ордена «Истиглал». Депутат Милли Меджлиса Азербайджанской Республики.

Хейранса Бейим (XVI век) - мать правителя Сефевидов шаха Аббаса I.

Хуриидбану Натаван (1832-1897) - азербайджанская поэтесса. Славилась своими благодеяниями и меценатством не только в Азербайджане, но и во всем Закавказье. Хуриидбану Натаван – дочь последнего правителя Карабаха Мехдигулу хана Джаванишира, внучка Ибрагимхалил хана.

Шахнигар Кязым-ага гызы (Ранджур) (1850-1899) - азербайджанская поэтесса.

Шахтахтинская Эльмира Хабибулла гызы (1930-1996) - народный художник Азербайджанской Республики.

Шекинская Барат Хабиб гызы (1914-1999) - азербайджанская актриса. Народная артистка Азербайджанской Республики.

Шихлинская Нигяр Гусейн Эфенди гызы (1871-1931) - супруга генерала Алиага Шихлинского. Первая азербайджанская женщина с высшим образованием, а также военным званием.

ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЕ ДОКУМЕНТЫ

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ ГЕЙДАРА АЛИЕВА "ОБ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ЖЕНСКОЙ ПОЛИТИКИ В АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ"

Азербайджанская женщина своей волей и великодушием, чистотой и верностью играла исключительную роль в жизни нашего общества, формировании системы национально-нравственных ценностей нашего народа. В образцах народного творчества, в наших древних преданиях и дастанах дано художественное отражение прекрасных женских образов, отличающихся высокой нравственностью.

Женские образы «Китаби-Деде Горгуд», являющейся основополагающей книгой нашей нравственности, и сегодня служат своими достоинствами торжеству человеческих идеалов. Азербайджанская реальность дала поэтам и мыслителям богатый исторический материал для восхваления женщины как источника жизни и воплощения мудрости. Гениальный Низами создал в своих произведениях образы таких женщин-повелительниц, как Мехинбану и Нушаба, легендарная Фитне и семь красавиц. Мавзолей Момине Хатун, возведенный выдающимся архитектором Аджеми Нахчывани, является не только величественным памятником архитектуры, но и ярким проявлением почтения нашего народа к женщине.

В период средних веков, ставших важным этапом в развитии азербайджанской культуры и науки, деятельность азербайджанских женщин служила сохранению и обогащению национально-культурных традиций нашего народа. Поэтические собрания Мехсети Гянджеви, одной из видных представительниц поэзии XII века, прославили имя азербайджанской женщины далеко за пределами Родины.

Имена политических и государственных деятелей, матерей, жен, дочерей правителей Азербайджана в нашей истории средних веков, таких, как Гатиба ханум - жена Гызыл Арслана, Мехрджан ханум - жена Узбек хана, Сара Хатун - мать Узун Гасана, Мехинбану - дочь шаха Исмаила Хатаи, Пери ханум - жена Ширванишаха Халилуллаха, Хейранса Бейим - мать Шаха Аббата, легендарной Тути Бикя и других вспоминаются с большим почтением.

XIX век характеризуется в жизни Азербайджана активностью и большими творческими успехами женщин. В этом смысле привлекает внимание творчество Хуриидбану Натаван, Агабейим ага Агабаджи, Гончабейим, Фатмы ханум Камины, Шахнигар ханум, Гамарбейим Шейды Гарабаги и других. Политические, экономические и культурные процессы, происходящие в Азербайджане с этого столетия, дали мощный импульс просвещению женщин и более активному участию их в общественной жизни.

Создание светского театра, демократической печати, школ на родном языке, школ для девушек и женских гимназий открыло новые горизонты для всестороннего развития азербайджанских женщин. В этот период, наряду с просветительством, важное место в обществе занимала и благотворительность. Созданные Говхар ханум Гаджар, Гамидой ханум Джаванишир, Нигяр ханум Шихлинской, Мясьмой ханум Талышинской, Салтанат ханум Ахмедовой и другими женские благотворительные общества проводили большую работу. Величественный памятник того периода - мечеть Тазапир - построенный Набат ханум Аишурбейли-Рзаевой, является результатом одного из таких благотворительных

мероприятий. Как логичный результат всей этой работы, впервые в нашей истории, женщине было предоставлено право избирать и быть избранной.

Создание в 1918 году Азербайджанской Народной Республики открыло широкие возможности для превращения азербайджанской женщины в активного члена демократического общества. В годы Советской власти азербайджанская женщина также прошла чрезвычайно сложный и славный путь. Главными достижениями того периода являются эмансипация женщины, ликвидация в кратчайшие сроки неграмотности среди женщин, приобщение женщин к специальностям учителя, врача, инженера и поэта, и обладание равными с мужчинами правами в обществе, возможность реализации своего таланта и умений.

1921 год вошел в историю Азербайджана как год Первого съезда женщин. Основную цель этого Съезда, на котором с докладом выступил Нариман Нариманов, составили идеи освобождения женщины. За короткий после Съезда период была проделана большая работа в области просвещения азербайджанских женщин, роста общественной активности. Институт дошкольного воспитания, созданный для девочек в 1921 году, годом позже был реорганизован в Высший женский педагогический институт. Первый женский клуб, созданный по инициативе Джейран Байрамовой, сыграл важную роль в развитии женского движения в этот период. Начало издания журнала «Шарг гадыны» («Восточная женщина») в 1923 году стало знаменательным событием в истории женского движения в Азербайджане.

Вторая Мировая война дала импульс к более широкому привлечению женщин к труду. Мужчин, ушедших на фронт, во многих отраслях заменили женщины. В этот период появились летчицы Лейла Мамедбекова, Зулейха Сеидмамедова, Сона Нуриева, капитаном судна стала Шовкет Салимова. В военный период наши женщины отважно сражались на передовой, в тылу демонстрировали трудовую доблесть, самоотверженность. Все это - незабываемые страницы истории женского движения в Азербайджане.

Успехи азербайджанских женщин в годы Советской власти в областях науки и культуры являются веским доказательством, свидетельствующим об их большом таланте и трудолюбии. Искусные мастера театральной сцены Марзия Давудова, Фатма Гадри, Хокюма Гурбанова, Мюнаввар Калантарли, Барат Шекинская, Лейла Бадирбейли, Насиба Зейналова, Шафига Мамедова, Амаля Панахова, звезды азербайджанского балета Гамар Алмаз - заде, Лейла Векилова, Рафига Ахундова, наши любимые певицы Шовкет Мамедова, Хагигат Рзаева, Шовкет Алекперова, Сара Гадимова, Рубаба Мурадова, Фатма Мехралиева, Тукезбан Исмаилова, Зейнаб Ханларова, наши видные композиторы Агабаджи Рзаева, Шафига Ахундова, Фирангиз Али-заде, наши выдающиеся женщины-художницы Ваджиа Самедова, Рейхан Топчубашева, Гюлю Мустафаева, Эльмира Шахтахтинская, Марал Рахман-заде внесли свой достойный вклад в развитие нашей национальной культуры.

Женщины - поэты и писатели Азербайджана Нигяр Рафибейли, Мирварид Дильбази, Медина Гюльгюн, Хокюма Биллури, Азиза Джафар-заде, Ханымана Алибейли также оставили неизгладимые следы в истории развития азербайджанской литературы. Съезды женщин Азербайджана, проведенные в советский период в 1957-м, 1967-м и 1972-м годах также сыграли важную роль в развитии азербайджанского женского движения, приобретении им более организованной формы.

В XX веке азербайджанские женщины за короткий срок прошли путь развития, равный столетиям. Произошли коренные изменения в их позиции в обществе, общественной жизни, в семье. Стереотипы, сформировавшиеся в советский период, наряду с достигнутыми успехами, в ряде случаев не учитывали национальных и традиционных особенностей, качеств, присущих женщине. В советской концепции о решении женских вопросов и женском развитии ряд факторов оставался без внимания. Форма, показатели занятости раздувались, забывались

качество труда, соответствие этого труда внутренним потребностям женщины и возможность женщины выразить свой потенциал в труде.

Азербайджанские женщины находились в первых рядах борцов, идущих по пути независимости. Женщины наравне с мужчинами участвовали в сложных процессах, происходящих в Республике с 1988 года. 19-20 января 1990 года среди жертв кровавой трагедии, учиненной советскими войсками в Баку и других городах и районах Республики, были и женщины. Национальные герои Азербайджана - журналист Салатын Аскерова и врач Гюльтекин Аскерова, погибшие на карабахском фронте, стали символом самоотверженности нового периода. Среди около миллиона граждан Азербайджана, насильственно изгнанных со своих родных очагов в результате оккупации армянскими агрессорами 20 процентов территории Азербайджана, немало женщин. Основные проблемы, вызванные последствиями Карабахской войны, в том числе тяготы жизни беженцев и переселенцев, главным образом легли на женщин - матерей, сестер, невест. Азербайджанские женщины, постоянно призывающие к миру, спокойствию, в ходе происходящих сложных общественно-политических процессов в Республике всегда выступали с позиции национальной государственности.

Принятая в 1995 году первая Конституция независимой Азербайджанской Республики закрепила равные права женщин и мужчин и создала правовую базу их активного участия в процессе демократического государственного строительства. Воспользовавшись происходящими в нашем обществе процессами демократизации, женщины за короткое время создали женские организации, соответствующие требованиям нового периода. Женские организации, осуществляющие деятельность в общенациональном масштабе, отмечают в качестве своей главной цели улучшение положения женщины в Азербайджане, решение ее социально-экономических проблем и другие вопросы.

И сегодня формируются все новые и новые женские организации, а существующие организации расширяют свою сеть, сферу деятельности. В период подготовки к VI Всемирной конференции женщин, состоявшейся в 1995 году в Пекине, действующий в Азербайджане Национальный комитет женщин подготовил и представил на Пекинскую конференцию общенациональный доклад.

После конференции прошли обсуждения и конференции, связанные с общенациональной платформой деятельности. Присоединившись 30 июня 1995 года к конвенции Организации Объединенных Наций «О ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин», Азербайджанская Республика взяла на себя соответствующие обязательства.

В течение пяти лет, прошедших после Пекинской конференции, проделана большая работа для претворения в жизнь принципов и рекомендаций, отмеченных в ее документах, и соответствующим структурам Организации Объединенных Наций представлены отчеты об этом.

В целях осуществления в Республике государственной политики относительно женщин в более организованной форме, Указом Президента Азербайджанской Республики от 14 января 1998 года был создан Государственный комитет по проблемам женщин и Кабинету министров было поручено разработать соответствующие предложения в целях повышения роли женщин в политической, социальной, экономической, культурной жизни страны.

Статистические данные, полученные в связи с выполнением Указа относительно представления женщин в различных сферах жизни Республики, отдельных министерствах, учреждениях и компаниях, в системе государственного управления в целом показали, что лишь 5 из более чем 80 глав Исполнительной власти городов и районов Республики - женщины и даже в государственных структурах и различных профессиональных сферах, где большинство работников составляют женщины, они чрезвычайно слабо представлены на тех позициях, где принимается решение. В городах и районах 5 отделов образования и 8

отделов здравоохранения, где подавляющее большинство работников - женщины, возглавляют женщины.

Принимаемые в Республике на различных уровнях законодательные акты, решения и резолюции, в частности решения, принимаемые в Кабинете министров, отдельных министерствах и управлениях, зачастую не проходят экспертизу с точки зрения требований Гендерной политики.

Период после восстановления Азербайджаном своей государственной независимости поставил перед женщинами новые цели и задачи. Становление рыночной экономики, проводимые в различных областях нашей страны реформы, работа, осуществляемая в деле повышения активности граждан в формировании гражданского общества, требуют повышения роли женщин в обществе. В этой связи следует отметить, что предоставленные женщинам равные права зачастую не реализовываются в силу отсутствия реальных равных возможностей.

Необходимость решения проблем женщин была отмечена на состоявшемся 25 сентября 1998 года I съезде женщин Азербайджана. Съезд, продемонстрировавший, что в ходе происходящих в Республике сложных общественно-политических процессов азербайджанские женщины всегда выступают с позиции национальной государственности, показал, что еще многое предстоит сделать в деле повышения роли женщин в обществе.

В целях практического обеспечения равноправия женщин с мужчинами, в частности представления их в системе государственного управления на необходимом уровне постановляю:

1. Во всех государственных структурах Азербайджанской Республики, с учетом вида деятельности, обеспечить представление женщин наравне с мужчинами на руководящем уровне.

2. Государственному комитету по статистике совместно с Государственным комитетом по проблемам женщин подготовить статистическую информацию о положении женщин в Республике, отвечающую международным стандартам.

3. Поручить Кабинету министров:

- Обеспечить в работе, осуществляемой в рамках проводимых в стране экономических реформ, создание равных с мужчинами возможностей для женщин, руководствуясь требованиями Гендерной политики;

- В целях обеспечения занятости женщин - беженцев и вынужденных переселенцев подготовить и осуществить программу обеспечения их соответствующей работой;

- В целях усиления защиты прав женщин и внесения в законы Азербайджанской Республики соответствующих изменений и дополнений проанализировать действующее законодательство и дать предложения;

- Ежегодно до 1 марта представлять Президенту Азербайджанской Республики доклад о ходе выполнения настоящего Указа;

- Решить другие вопросы, вытекающие из настоящего Указа.

Гейдар Алиев,

Президент Азербайджанской Республики.

Баку, 6 марта 2000 года

ЗАКОН АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ «ОБ ОБЕСПЕЧЕНИИ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА»

Статья 1. Цель Закона

Цель настоящего Закона состоит в обеспечении гендерного равенства путем устранения всех форм дискриминации по половой принадлежности, создания мужчинам и женщинам равных возможностей в политической, экономической, социальной, культурной и иных сферах общественной жизни.

Статья 2. Основные понятия

2.0. В настоящем Законе используются следующие понятия:

2.0.1. Гендер - социальная сторона мужских и женских взаимоотношений в политической, экономической, культурной и иных сферах общественной жизни;

2.0.2. гендерное равенство - равенство прав мужчин и женщин и равные возможности в осуществлении этих прав и их равное социальное положение в обществе;

2.0.3. равные возможности - создаваемые для мужчин и женщин равные условия и гарантии в осуществлении прав человека;

2.0.4. дискриминация по половой принадлежности - сексуальные домогательства, любое различие, исключение либо преимущество, ограничивающее либо отрицающее равное осуществление прав по признаку пола;

2.0.5. сексуальное домогательство - в трудовых либо служебных отношениях безнравственное поведение, унижающее либо оскорбляющее личность, вытекающее из отношения к иной половой либо сексуальной принадлежности и выражающееся в физических действиях (прикосновениях, дотрагиваниях), нелитературных словах, жестах, угрозах, порочащих предложениях либо приглашениях.

Статья 3. Недопущение дискриминации по половой принадлежности

3.1. Запрещены все формы дискриминации по половой принадлежности.

3.2. Нижеследующее не считается дискриминацией:

3.2.1. установленные Трудовым Кодексом Азербайджанской Республики льготы, привилегии и дополнительные гарантии для женщин;

3.2.2. призыв мужчин на действительную военную (альтернативную) службу;

3.2.3. установленный законом различный для мужчин и женщин пенсионный и брачный возраст;

3.2.4. в соответствии со статьей 15 Семейного Кодекса Азербайджанской Республики, ограничение права мужчины требовать расторжения брака;

3.2.5. создание мужчинам и женщинам различных условий в учреждениях по отбыванию наказания;

3.2.6. осуществление специальных мероприятий в целях обеспечения гендерного равенства.

Статья 4. Недопущение сексуальных домогательств

Сексуальные домогательства запрещены.

Статья 5. Основные направления государственной политики, связанной с обеспечением гендерного равенства

5.0. Основными направлениями государственной политики по обеспечению гендерного равенства являются:

5.0.1. формирование, совершенствование и развитие нормативно-правовой базы по обеспечению гендерного равенства;

5.0.2. проведение гендерной экспертизы нормативно-правовых актов;

5.0.3. подготовка и осуществление государственных программ для обеспечения гендерного равенства;

5.0.4. пропаганда культуры гендерного равенства.

Статья 6. Обязанности государства по обеспечению гендерного равенства

Государство осуществляет мероприятия по устранению всех форм дискриминации по половой принадлежности, созданию женщинам равных с мужчинами возможностей, недопущению превосходства представительства какого-либо пола в управлении государством и принятии решений.

Статья 7. Обязанности работодателя в трудовой деятельности

7.1. Работодатель обязан обеспечивать равенство мужчин и женщин в трудовой деятельности.

7.2. Обязанностями работодателя являются:

7.2.1. при приеме на работу, продвижении по работе, повышении профессиональной подготовки, получении новых специальностей и повышении квалификации, оценке качества работы и увольнении с работы одинаково относиться к работникам и создавать для них равные возможности независимо от их пола;

7.2.2. работникам, занятым одинаковым трудом, создавать одинаковые трудовые условия независимо от их пола;

7.2.3. не применять за один и тот же проступок разные меры дисциплинарного взыскания к работникам в зависимости от их пола;

7.2.4. выполнять требования статей 9 и 10 настоящего Закона;

7.2.5. предпринимать необходимые меры к предотвращению дискриминации по половой принадлежности и сексуальных домогательств.

Статья 8. Обязанности работодателя по устранению дискриминации по половой принадлежности

8.1. В случае различного подхода к мужчинам и женщинам во время продвижения по работе, повышения профессиональной подготовки, получения новых специальностей и повышения квалификации, оценки качества работы и увольнения с работы, по требованию работника работодатель должен обосновать отсутствие связи между данным различным подходом и половой принадлежностью работника.

8.2. Лицо, получившее отрицательный ответ на обращение о приеме на работу, вправе требовать от работодателя письменного объяснения о том, что принятый на работу представитель противоположного пола превосходит его по образованию, профессиональной подготовке, опыту, профессиональным качествам и иным преимуществам.

Статья 9. Равенство в оплате труда

9.1. Работникам, работающим на одном рабочем месте, имеющим одинаковую степень квалификации, работающим в одинаковых условиях труда и выполняющим работу одинаковой ценности, должна независимо от их пола выплачиваться одинаковая заработная плата, а также премии и иные материальные выплаты, направленные на поощрение работников.

9.2. В случае различия в заработной плате, премиях и иных материальных выплатах, направленных на поощрение работников, по требованию работника работодатель обязан обосновать отсутствие связи между разницей заработной платы и половой принадлежностью работника.

Статья 10. Объявление, отражающее дискриминацию по половой принадлежности

10.1. Не допускается выдвигать различные требования к мужчинам и женщинам, отдавать преимущества представителям какого-либо пола в объявлениях о приеме на

работу, опрашивать ищущих работу о семейном положении либо личной жизни.

10.2. Запрещается публикация объявлений унижительного содержания, противоречащих принципу равноправия мужчин и женщин.

10.3. Не допускается объявление конкурсов только для представителей одного пола.

10.4. Публикация объявлений, указанных в статье 10.3 настоящего Закона, допускается только в случае, если пол работника является определяющим условием в связи с особенностями трудовой функции либо если применение труда женщин на данных работах запрещено в соответствии с Трудовым Кодексом Азербайджанской Республики.

Статья 11. Недопущение какого-либо давления на работников, подвергшихся сексуальным домогательствам.

Работники, подавшие жалобу на работодателя либо руководителя в связи с сексуальными домогательствами, не могут подвергаться какому-либо давлению либо преследованиям со стороны работодателя либо руководителя.

Статья 12. Расторжение трудового договора

Трудовой договор расторгается со дня, указанного в заявлении о прекращении трудового договора работника, подвергшегося сексуальным домогательствам.

Статья 13. Равные возможности в осуществлении права на образование

13.1. Государство обеспечивает создание равных возможностей для мужчин и женщин в осуществлении права на образование.

13.2. Работодатель должен создавать равные для мужчин и женщин условия для получения основного и дополнительного образования, использования права на отпуск в связи с образованием.

13.3. Государство обеспечивает равные для мужчин и женщин возможности во время приема во все образовательные учреждения независимо от формы их собственности, в обеспечении студентов стипендиями, выборе учебных планов и оценке знаний.

13.4. Учебники должны основываться на принципе гендерного равенства.

Статья 14. Дискриминация по половой принадлежности в деятельности образовательных учреждений

14.0. Следующие случаи могут расцениваться как дискриминация по половой принадлежности в деятельности образовательных учреждений:

14.0.1. выдвижение различных требований к мужчинам и женщинам во время приема, при составлении учебных планов либо оценке знаний;

14.0.2. создание мужчинам и женщинам отличающихся возможностей в выборе сферы образования.

Статья 15. Гарантии гендерного равенства в экономических и социальных отношениях

15.1. Государство гарантирует создание мужчинам и женщинам равных возможностей в осуществлении прав собственности и занятии предпринимательской деятельностью.

15.2. Государство гарантирует создание для мужчин и женщин равных возможностей в осуществлении права на социальное обеспечение, получении адресной государственной социальной помощи и иных социальных льгот.

Статья 16. Гарантии гендерного равенства в деятельности политических партий, неправительственных организаций и профессиональных союзов

16.1. Вступление в политические партии, неправительственные организации, профессиональные союзы должно быть доступно для мужчин и женщин на одинаковых условиях и для них должны создаваться равные возможности.

16.2. Указанное в статье 16.1 настоящего Закона требование не распространяется на неправительственные организации, создаваемые в целях защиты особых интересов

какого-либо пола.

Статья 17. Право требовать возмещения ущерба

17.1. Лицам, подвергшимся дискриминации по половой принадлежности, возмещается ущерб в установленном законодательством Азербайджанской Республики порядке.

17.2. Работникам, подвергшимся сексуальным домогательствам, работодателем возмещается ущерб в установленном законодательством Азербайджанской Республики порядке.

Статья 18. Ответственность за нарушение Закона

Лица, виновные в нарушении положений настоящего Закона, несут ответственность в соответствии с законодательством Азербайджанской Республики.

Статья 19. Контроль над обеспечением гендерного равенства

Контроль над обеспечением гендерного равенства осуществляет соответствующий орган исполнительной власти.

Статья 20. Годовой отчет соответствующего органа исполнительной власти, осуществляющего контроль над обеспечением гендерного равенства

Соответствующий орган исполнительной власти, осуществляющий контроль над обеспечением гендерного равенства, представляет ежегодный отчет о своей деятельности Милли Меджлису Азербайджанской Республики.

Статья 21. Вступление Закона в силу

Настоящий закон вступает в силу со дня опубликования.

Ильгам Алиев,

Президент Азербайджанской Республики

Баку, 10 октября 2006 года

ОГЛАВЛЕНИЕ

Предисловие	243
Поздравительная речь Президента Азербайджанской Республики Гейдара Алиева на торжественной праздничной церемонии, посвященной Международному женскому дню - 8 марта 1995 года	247
Обращение Президента Азербайджанской Республики Гейдара Алиева к участникам IV Всемирной конференции, посвященной положению женщин - 4 сентября 1995 года	250
Поздравительное слово Президента Азербайджанской Республики Гейдара Алиева на торжественном вечере, посвященном Международному женскому дню - 7 марта 1996 года	251
Речь Президента Азербайджанской Республики Гейдара Алиева на встрече, организованной обществом азербайджанских женщин «Севиль», посвященной Международному женскому дню - 8 марта 1997 года	252
Речь Президента Азербайджанской Республики Гейдара Алиева на торжественном вечере, посвященном Международному женскому дню 8 марта - 7 марта 1998 года	255
Участникам Международной конференции Организации Объединенных Наций на тему «Женщины и вооруженные конфликты» - 17 мая 1998 года	261
Первому съезду женщин Азербайджана - 14 сентября 1998 года	263
Речь Президента Азербайджанской Республики Гейдара Алиева на Первом съезде женщин Азербайджана - 15 сентября 1998 года	266
Речь Президента Азербайджанской Республики Гейдара Алиева на торжественном вечере, посвященном Международному женскому дню 8 марта - 6 марта 1999 года	282
Речь Президента Азербайджанской Республики Гейдара Алиева на торжественной церемонии, посвященной Международному женскому празднику – 8 Марта - 7 марта 2000 года	286
Из беседы Президента Азербайджанской Республики Гейдара Алиева с участниками проходящего в Баку Первого форума по сотрудничеству женщин стран ГУУАМ - 20 сентября 2001 года	291
Речь Президента Азербайджана Гейдара Алиева на встрече с членами волейбольного клуба «Азеррейл» - 14 марта 2002 года	310
Поздравление женщинам Республики по случаю Международного женского дня - 7 марта 2003-го года	315
II съезду женщин Азербайджана - 27 сентября 2003 года	317
Поздравление женщинам Азербайджана по случаю Международного женского дня 8 марта - 6 марта 2004 года	319

Поздравление женщинам Азербайджана по случаю Международного женского дня 8 Марта - 7 марта 2005 года	321
Выступление Президента Азербайджанской Республики Ильхама Алиева на приеме участников проходящей в Баку Международной конференции на тему «Роль женщин в новых условиях безопасности: стратегическое значение гендерного фактора» –27 сентября 2005 года	322
Поздравление азербайджанским женщинам по случаю Международного женского дня-8 марта - 7 марта 2006 года	326
Церемония, посвященная презентации книги выдающегося ученого - востоковеда Аиды Имангулиевой под названием «Корифеи новой арабской литературы» и присвоению звания посла доброй воли ИСЕСКО Президенту фонда Мехрибан Алиевой. Выступление Президента Фонда Гейдара Алиева Мехрибан ханум Алиевой 23 ноября 2006 года	327
Поздравление женщинам Азербайджана по случаю Международного женского дня 8 Марта - 7 марта 2007 года	331
Поздравление женщинам Азербайджана по случаю Международного женского дня 8 Марта - 7 марта 2008 года	332
Участникам Международного Бакинского форума на тему «Расширение роли женщин в межкультурном диалоге» - 10 июня 2008 года	333
Выступление Президента Фонда Гейдара Алиева, посла доброй воли ЮНЕСКО и ИСЕСКО, депутата Милли Меджлиса Мехрибан ханум Алиевой на Международном форуме на тему «Расширение роли женщин в межкультурном диалоге» - 10 июня 2008 года	334
Участникам III съезда женщин Азербайджана - 26 сентября 2008 года	339
Поздравление женщинам Азербайджана по случаю Международного женского дня 8 Марта - 7 марта 2009 года	341
Интервью Журналу «Баку» Президента Фонда Гейдара Алиева, посла доброй воли ЮНЕСКО и ИСЕСКО, депутата Милли Меджлиса (Парламента) Мехрибан ханум Алиевой - 23 мая 2009 года	342
Исторические справки	347
Информационно - справочные материалы	355
Дополнительные документы	362